

162968

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Elif Berrak HAFIZOĞLU

AZERBAYCAN MASALLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(Masalların Propp Metoduyla İncelenmesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU

Erzurum-2005

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nın Halk Bilimi Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

B. Seyidoğlu

Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU
Danışman/Jüri Üyesi

Dilaver Düzgün

Yrd. Doç. Dr. Dilaver DÜZGÜN
Jüri Üyesi

Sedat Adigüzel

Yrd. Doç. Dr. Sedat ADIGÜZEL
Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir./....../2005

Vahdettin Başçı

Prof. Dr. Vahdettin BAŞÇI
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
I. BÖLÜM	1
I.1. PROPP METODU	2
I.2. FONKSİYONLAR	4
I.3. MASAL KESİTLERİ	11
I.4. MASALLARIN SINIFLANDIRILMASI	13
II. MASALLARIN PROPP METODUNA GÖRE İNCELENMESİ	14
II.1. KÜRD HÜSEYİN'İN NAĞILI	15
II.1.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	32
II.1.b. MASALIN TAHLİLİ	36
II.2. ŞAHZADE VE MELEYKE HATUN	37
II.2.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	52
II.2.b. MASALIN TAHLİLİ	56
II.3. VEFALI AT	57
II.3.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	73
II.3.b. MASALIN TAHLİLİ	78
II.4. ZİGEM ŞAH'IN NAĞILI	79
II.4.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	87
II.4.b. MASALIN TAHLİLİ	91
II.5. ŞAH ABBAS VE ÜÇ BACI	92
II.5.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	101
II.5.b. MASALIN TAHLİLİ	103
II.6. MELİK CÜMŞÜD'ÜN NAĞILI	104
II.6.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	114
II.6.b. MASALIN TAHLİLİ	107
II.7. İLYAS'IN NAĞILI	121
II.7.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	132
II.7.b. MASALIN TAHLİLİ	135
II.8. SEMED'İN NAĞILIU	136
II.8.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	146
II.8.b. MASALIN TAHLİLİ	149
II.9. NESİR VE NESDERENİN NAĞILI	150
II.9.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	181
II.9.b. MASALIN TAHLİLİ	185
II.10. ELOĞLU	186
II.10.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	198
II.10.b. MASALIN TAHLİLİ	203
II.11. İNCİLER SACIR GÜLLER AÇIR	204
II.11.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	217
II.11.b. MASALIN TAHLİLİ	220
II.12. BULUD	221
II.12.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	231
II.12.b. MASALIN TAHLİLİ	235

II.13. GÜLAĞA'NIN NAĞILI	236
II.13.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	243
II.13.b. MASALIN TAHLİL	246
II.14.REYHAN HANIM'IN NAĞILI	247
II.14.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	262
II.14.b. MASALIN TAHLİLİ	265
II.15. İKİ J GARDAS	266
II.15.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	273
II.15.b. MASALIN TAHLİLİ	275
II.16. MEHEMMED VE MÜNEVVER	276
II.16.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	284
II.16.b. MASALIN TAHLİLİ	286
II.17. ANAGIZ VE GÜLNAZ	287
II.17.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	302
II.17.b. MASALIN TAHLİLİ	305
II.18. TEPEGÖZ	306
II.18.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	317
II.18.b. MASALIN TAHLİLİ	319
II.19. EHMED MİRZE	320
II.19.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ	325
II.19.b.MASALIN TAHLİLİ	327
II.20.İSKENDER'İN GARANLIG DÜNYAYA GETMESİ	328
II.20.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	335
II.20.b. MASALIN TAHLİLİ	337
II.21. OVÇU MEHEMMED	338
II.21.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	343
II.21.b. MASALIN TAHLİLİ	345
II.22.FERSİZ OĞUL	346
II.22.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	366
II.22.b. MASALIN TAHLİLİ	368
II.23. SON PEŞMANÇALIG FAYDA VERMEZ	369
II.23.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ	375
II.23.b. MASALIN TAHLİLİ	378
II.24.PİNEÇİ MURAD'LA ŞAH	379
II.24.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ	385
II.24.b.MASALIN TAHLİLİ	387
III.BÖLÜM	388
III.1.SONUÇ	389
KAYNAKÇA	392
ÖZGEÇMİŞ	393

ÖZET
YÜKSEK LİSANS
AZERBAYCAN MASALLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(MASALLARIN PROPP METODUYLA İNCELENMESİ)

Elif Berrak HAFIZOĞLU

Danışman: Prof.Dr. Bilge SEYİDOĞLU

2005

Jüri: Prof.Dr. Bilge SEYİDOĞLU

.....
.....

“ Azerbaycan Masalları Üzerine Bir Araştırma” adlı bu yüksek lisans tezinde Ehliman AHUNDOV’un “Azerbaycan Masalları” adlı kitabındaki 24 masalın incelemesine yer verilmiştir.

Çeşitli kitap ve makalelerden metoda dair bilgi edinilmiş; bu eserler masalların incelenmesinde kaynak olarak kullanılmıştır.

Ana hatları itibariyle üç ana bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde Propp metodu hakkında bilgi verilmiştir.

“Masalların İncelenmesi” başlığını taşıyan ikinci bölümde ise masalların Propp metoduyla incelenmesi yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, Propp metodunun masallara uygulanmasıyla elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

ABSTRACT
MASTERS
A STUDY ON AZERİAN TALES
(ANALYZING THE TALES WITH PROPP METHOD)
COUNSELOR: Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU
2005
Jury: Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU

.....
.....
In this master thesis called “A Research On Azerian Tales” 24 tales in Ehliman AHUNDOV’s “Azerian Tales” are placed.

Soma information related to method have been obtained by the means of various boks and articles, these works have been used as a source of analyzing the tales.

The study roughly consists of three sections. In the beginning section Propp method is explained. In the section with the headline of “Analyzing tales” , the study of 24 tales with Propp method is applied.

In the third section the results obtained by the applying Propp method on tales are placed.

Used sources are classified alphabetically according to names of authors in the bibliography.

ÖNSÖZ

Bu eser, bir tez çalışması olarak hazırlanmıştır. Tez çalışmasında Azerbaycan'ın ünlü folklorcularından Ehliman AHUNDOV'un hazırladığı Azerbaycan Masalları-1 aslı kitabındaki 24 masal, Viladimir PROPP'un Masalın Biçimbilimi adlı kitabında açıkladığı yapısalcı görüşe göre incelenmiştir. Metoda dair çalışmalarda, Propp'un 1985 yılında dilimize çevrilen Masalın Biçimbilimi adlı kitabı kullanılmıştır.

Masalların incelenmesinde kullanılan Propp metodu, birinci bölümde ana hatlarıyla açıklanmıştır. İkinci bölümde masalların Propp metoduyla incelenmesi yer almaktadır. Bu bölümde önce metinler, metinlerin ardından metoda göre incelemeleri verilmiştir. Masallar ilk önce fonksiyonlarına göre sembolize edilmiş, ardından bu fonksiyonlara binaen ortaya çıkan masal kesitleri gösterilmiştir. İkinci bölümün sonunda masalların Propp metoduyla tasnifi yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise Propp metodunun masallara uygulanmasıyla elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

Bu tez çalışması esnasında yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU'na teşekkür etmeyi borç bilirim.

Elif Berrak HAFIZOĞLU

Erzurum 2005

I. BÖLÜM

I.1. PROPP METODU

V. Propp'un masalların diğer türler gibi yapı özelliklerine göre tetkik edilebileceği görüşünü ortaya koyan çalışması 1928 yılında Rusya'da yayımlanır. 1958 yılında İngilizceye tercüme edilen eser, birçok folklorcu, dilci, antropolog ve edebiyat tenkitçisine yapı analizi yolunu açmıştır.

V. Propp çalışmasını, Aarnae'nin masal tasnifinde peri masalları grubuna giren aynı özellikleri gösteren 100 masal üzerinde yapmıştır. Peri masallarını özel bir metotla unsurlarına ayırdıktan sonra bu unsurlara göre masalları karşılaştırmış ve masalı buna göre tarif etmiştir. Aşağıdaki örnekler karşılaştırıldığında masalarda hem değişken hem de sabit unsurların bulunduğu görülecektir.

-İhtiyar adam Sucenko'ya bir at verir. At Sucenko'yu başka bir krallığa götürür.

-Bir sihirbaz, Ivan'a küçük bir kayık verir, kayık Ivan'ı başka bir krallığa götürür.

Örneklerde de görüldüğü üzere kahramanların isimleri, çevre ve faydalandıkları nesneler değişmekte; olay aynı kalmaktadır. Bu sabit unsurlara fonksiyon adı verilir. Masal kahramanları genellikle aynı fonksiyonları yerine getirir. Bu fonksiyonlar oluş sırasına göre de aynı sırayı takip eder. Kullanılmayan fonksiyon sırayı bozamaz. Tüm bunlar düşünüldüğünde masallardaki olayların ve olayların oluş sırasının sınırlı, kahraman, çevre ve nesnenin sınırsız olduğu fark edilir.

Fonksiyonların tarifinde iki önemli nokta vardır. Bunlardan birincisi, tarifi icra eden şahsa dayanamaması gerektiği; ikincisi, fonksiyonun anlatımdaki yerinden ayrılmaması gerektiğidir. İkinci maddeyi açıklamak gerekirse; İskender'in Tepegöz'ü öldürmesi zor işi başarma; Melik Cümşüd'ün peri kızını kurtarmak için Ak Dev'i öldürmesi saldırganla mücadele olarak ele alınmalıdır.

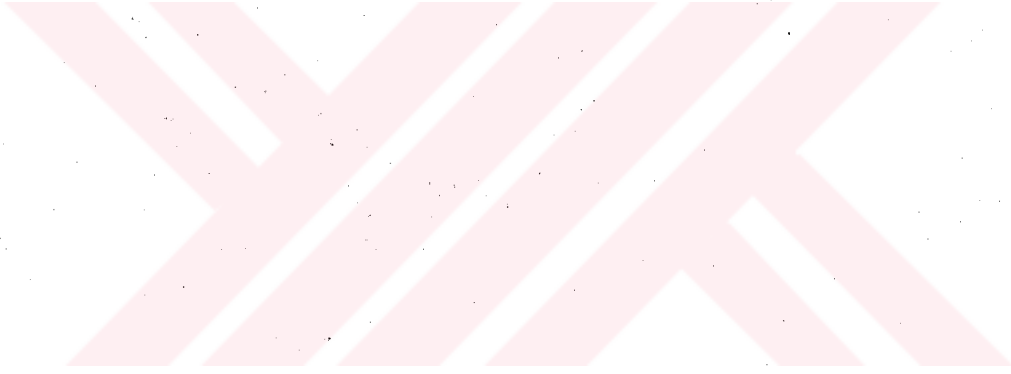
Masal fonksiyonlarının ana özellikleri şunlardır:

1. Fonksiyonların sırası her zaman aynıdır. Bütün masallar tüm fonksiyonları ihtiva etmez. Eksik fonksiyon geri kalan fonksiyonların düzenini etkilemez.
2. Peri masalları yapılarına göre tek tipe girerler. Yapı özelliklerine göre masallar, birbirlerine engel olacak eksenler üzerinde yayılmazlar.

3. Peri masallarında fonksiyon sayısı sınırlıdır. En fazla 31 fonksiyon bulunur.
4. Fonksiyonlar, kim ve nasıl yapar sorularının ayrı sabit ve değişmez unsurlardır.

Masal kahramanlarının fonksiyon listesi yapılırken fonksiyon için usule uygun bir işaret kullanılması hususu göz önünde tutulmuştur. Aşağıdaki fonksiyon sırası peri masallarının temelini teşkil eder. İşaretler masalların yapılarının şematik, mukayesesini mümkün kılacaktır.

Masallar, bir ailenin üyeleri ifade edilerek, kahraman tanıtılarak başlar. Buna başlangıç veya ilk durum denir. Bu bir fonksiyon değildir fakat morfolojik bir elementtir. Bu element “ α ” simgesi ile gösterilir. Masalları sembolize ederken üçlemeleri belirtmek için “...” işaretini kullandık.

1.2.FONKSİYONLAR

Hazırlayıcı Bölüm:

- α başlangıç durumu
- β^1 ana – babaların uzaklaşması
- β^2 ana – babaların ölümü
- β^3 çocukların uzaklaşması
- γ^1 yasaklama
- γ^2 buyruk
- δ^1 yasağın çiğnenmesi
- δ^2 buyruğun yerine getirilmesi
- ε^1 saldırgan kahramanı sorgular
- ε^2 kahraman saldırganı sorgular
- ε^3 üçüncü bir kişi aracılığıyla yapılan sorgulama ya da başka benzer

durumlar;

- ξ^1 saldırgan kahraman üstüne bilgi edinir
- ξ^2 kahraman saldırgan üstüne bilgi edinir
- ξ^3 başka durumlar
- η^1 saldırganın kurbanını aldatma girişimleri
- η^2 saldırganın büyülü araçlar kullanması
- η^3 başka aldatma biçimleri
- θ^1 kahraman saldırganın önerisine tepki gösterir
- θ^2 kahraman büyülü eyleme mekanik olarak boyun eğer
- θ^3 kahraman boyun eğer ya da saldırganın aldatmaya çalışmasına mekanik

olarak tepki gösterir

- χ aldatıcı uzlaşma sırasında gerçekleşen ön kötülük

A - KÖTÜLÜK

- A^1 bir insanın kaçırılması
- A^2 bir yardımcının ya da büyülü bir nesnenin kaçırılması
- A^{II} yardımcıdan zorla ayrılma
- A^3 ekinlerin çalınması ya da ekinlere zarar verilmesi
- A^4 gün ışığının çalınması
- A^5 başka hırsızlık biçimleri

- A⁶ sakatlama - kör etme
A⁷ ortadan kaybolmaya yol açma
A^{VII} nişanlı kızın unutulması
A⁸ zorla istenen ya da koparılan bilgi; kurban götürülür
A⁹ kovma
A¹⁰ suya bırakma
A¹¹ büyüleme dönüştürme
A¹² yerine koyma
A¹³ öldürme buyruğu
A¹⁴ öldürme
A¹⁵ hapsedme
A¹⁶ korkutarak evlenmeye zorlama
A^{XVI} aynı şeye akrabalar arasında rastlanır
A¹⁷ yamyamlık ya da yamyamlıkla korkutma
A^{VXII} aynı şeye akrabalar arasında rastlanır
A¹⁸ vampirlik (hastalık)
A¹⁹ savaş ilanı
0A bir uçuruma itilmiş İvan'ın düşüşüne bağlı biçimler

a – EKSİKLİK

- a¹ bir nişanlı kızın bir insanın eksikliği
a² bir yardımcının büyüdü bir nesnenin eksikliği
a³ ilginç bir şeyin eksikliği
a⁴ ölüm (aşk) yumurtasının eksikliği
a⁵ para besin eksikliği
a⁶ başka biçimlerde ortaya çıkan eksiklik

B - ARACILIK BAĞLANTI ANI

- B¹ çağrı
B² kahramanın gönderilmesi
B³ kahramanın gitmesine izin verilir
B⁴ kötülük haberinin değişik biçimlerde yayılması
B⁵ kahraman götürülür

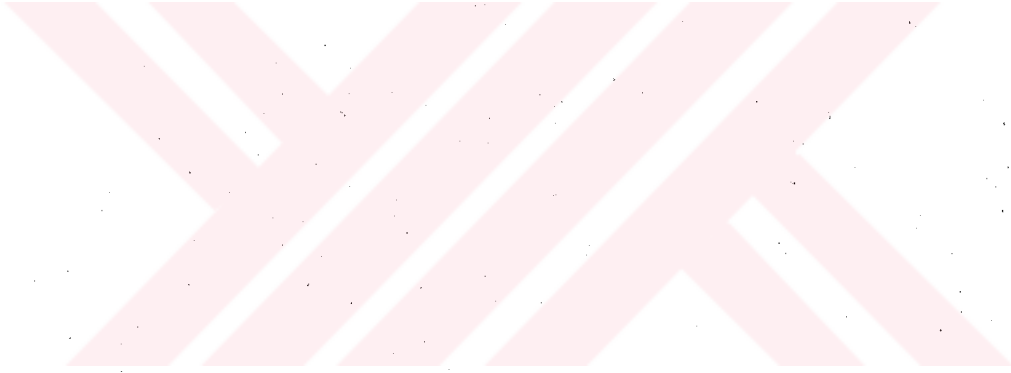
- B⁶ kahraman bir hayvanı ya da bir insanı kurtarır ya da onun gitmesine izin verir
- B⁷ ağıt
- C- Saldırgana karşı koymanın başlangıcı
- ↑ - Kahramanın gidişi
- B- BAĞIŞÇININ İLK İŞLEVİ
- D¹ sinama
- D² selamlama, sorular
- D³ öldükten sonra hizmet etmesini isteme
- D⁴ bir tutsak kurtarılmasını ister
- ⁰D⁴ aynı şey ama önceden hapsedilmiş olma
- D⁵ aman dileme
- D⁶ tartışan kişilerin bölüştürme isteği
- d⁶ bölüştürme isteğinin dile getirtildiği tartışma
- D⁷ başka istekler
- ⁰D⁷ aynı şey, istekte bulunan kişinin önce güç bir duruma düşürülmüş olmasıyla gerçekleşir
- d⁷ bağışçı güçsüz bir durumdadır ama, hiçbir istekte bulunmaz; hizmet etme olasılığı
- D⁸ kahramanı yok etme girişimi
- D⁹ düşman bir bağışçıyla savaşım
- D¹⁰ büyülu nesneyi bir başka şeyle değiş tokuş etme önerisi
- E - KAHRAMANIN TEPKİSİ
- E¹ başarılı sinama
- E² kibarca yanıtlama
- E³ ölüye hizmet etme
- E⁴ tutsağın kurtarılması
- E⁵ istenilen iyilik yapılır
- E⁶ tartışanlar arasında bölüştürme yapılır
- E^{VI} kahraman tartışmakta olan kişileri aldatır
- E⁷ başka hizmetler, yerine getirilen istekler ve dinsel edimler
- E⁸ zarar verme girişimi boşa çıkar

- E⁹ düşman bağışçıya karşı zafer kazanılır
E¹⁰ değiş tokuş sırasında aldatma
F – BÜYÜLÜ BİR NESNE KAHRAMANIN HİZMETİNE VERİLİR
F¹ nesne aktarılır
f¹ özdeksel bir değeri olan bağış
F² büyülu nesnenin bulunduğu yer belirtilir
F³ büyülu nesne üretilir
F⁴ büyülu nesne satılır-satın alınır
F³₄ büyülu nesne ısmarlama üzerine üretilir
F⁵ kahraman büyülu nesneyi bulur
F⁶ büyülu nesne kendiliğinden görünür
F^{VI} büyülu nesne topraktan biter
F⁷ büyülu nesne içilir ya da yenir
F⁸ büyülu nesne kahraman tarafından çalınır
F⁹ büyülu yardımcı hizmet eder, kahramanın hizmetine girer
f⁹ aynı şey yardım çağrısı olmadan gerçekleşir
F⁶₉ hizmet etmek isteyen yardımcıyla karşılaşma
G- BELİRLENEN YERE DEK GÖTÜRME
G¹ havada uçma
G² atla götürme, taşıma
G³ kahraman bir kılavuzun eşliğinde gider
G⁴ kahramana yol gösterilir
G⁵ kahraman devingen olmayan ulaşım araçlarını kullanır
G⁶ kan izleri yolu belirtir
H- KÖTÜ KİŞİYLE ÇATIŞMA
H¹ açık alanda dövüşme
H² yarış
H³ kâğıt oyunu
H⁴ tartılma
I - KAHRAMANA VERİLEN ÖZEL İŞARET
I¹ kahramanın bedeninde özel bir işaret oluşur
I² bir yüzük ya da bir mendil verilir

- I³ başka özel işaret biçimleri
- J- SALDIRGANA KARŞI ZAFER
- J¹ çatışma sırasında zfer kazanılır
- ⁰J² olumsuz bir biçimde zafer kazanılır
- J² yarışmada zafer kazanılır ya da üstünlük elde edilir
- J³ kâğıt oyununda kazanılır
- J⁴ tartılma sırasında üstünlük elde edilir
- J⁵ saldırgan çatışma olmadan öldürülür
- J⁶ saldırgan kovalanır
- K – KÖTÜLÜĞÜN YA DA EKSİKLİĞİN GİDERİLMESİ
- K¹ aranan nesne zor kullanılarak ya da kurnazlıkla hemen elde edilir
- K¹ aynı şey, bir kişinin bir başkasını aranan nesneyi elde etmeye zorlamasıyla gerçekleşir
- K² aranan nesne birçok yardımcıyla birlikte elde edilir
- K³ bazı nesneler çekicilik yardımıyla elde edilir
- K⁴ kötülüğün giderilmesi doğrudan doğruya önceki olayların bir sonucudur
- K⁵ kötülük büyülü nesnenin kullanılmasıyla anında giderilir
- K⁶ büyülü nesnenin kullanılmasıyla yoksulluk ortadan kalkar
- K⁷ avlanma
- K⁸ büyüünün bozulması
- K⁹ dirilme
- K^{IX} aynı şey yaşam suyunun önceden aranmasıyla gerçekleşir
- K¹⁰ kurtarma
- KF F biçimlerinden biriyle gerçekleşen giderme; bir başka deyişle: KF¹ aranan nesne aktarılır
- ↓ - KAHRAMANIN GERİ DÖNÜŞÜ
- Pr – KAHRAMAN İZLENİR
- Pr¹ havada uçma
- Pr² suçlu teslim edilmelidir
- Pr³ çeşitli hayvan kılığına dönüşerek gerçekleşen izleme
- Pr⁴ çekici nesnelere dönüşerek gerçekleşen izleme

- Pr⁵ kahramanı yutma girişimi
Pr⁶ kahramanı yok etme girişimi
Pr⁷ bir ağacı gövdesini yiyerek devirme girişimi
Rs- KAHRAMANIN YARIMINA KOŞULUR
Rs¹ hızla kaçma
Rs² kahraman yola bir tarak vb. atar
Rs³ kiliseye vb. dönüşerek kaçma
Rs⁴ kahraman kaçarken saklanır
Rs⁵ kahraman demircilerin yanında saklanır
Rs⁶ hayvanlara, bitkilere, taşlara dönüşme
Rs⁷ kahraman çekici nesnelerin ayartmasına karşı direnir
Rs⁸ kahraman yutulmaktan kurtulur
Rs⁹ kahraman öldürülmekten kurtulur
Rs¹⁰ bir ağacın üstüne sıçrama
O- KİMLİĞİNİ GİZLEYEREK GELME
L- DÜZMECE KAHRAMANIN ASILSIZ SAVLARI
M- GÜÇ İŞİ
N- GÜÇ İŞİ YERİNE GETİRME
°N- GÜÇ İŞİ BELİRLİ BİR SÜREDE YERİNE GETİRME
Q- KAHRAMANIN TANINMASI
Ex – DÜZMECE KAHRAMAN ORTAYA ÇIKARILIR
T- BİÇİM DEĞİŞTİRME
T¹ bedensel açıdan yeni bir görünüm
T² bir sarayın yapılması
T³ yeni giysiler
T⁴ güldürmeceli ya da usa yatkın biçimler
U- DÜZMECE KAHRAMANIN YA DA SALDIRGANIN
CEZALANDIRILMASI
W⁰ evlenme ve tahta çıkma
W⁰ evlenme
W₀ tahta çıkma
w¹ evlilik sözü verme

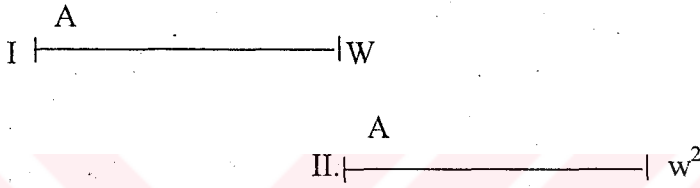
- w² yinelenen evlilik
w³ parayla ödüllendirme
Y- ANLAŞILMAYAN YA DA AKTARMA BİÇİMLER
< - BİR İŞARET DİREĞİ ÖNÜNDE AYRILMA
s - İŞARET VEREN BİR NESNENİN AKTARILMASI
Gdl. - GÜDÜLENMELER
§ - BAĞLANTILAR
Olm. - İŞLEVİN OLUMLU SONUCU
Olmsz. -İŞLEVİN OLUMSUZ SONUCU
kt. - İŞLEVİN ANLAMINA KARŞIT BİR SONUÇ

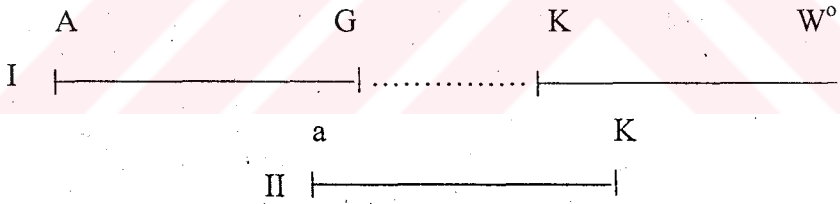
I.3.MASAL KESİTLERİ

Masal, morfolojik olarak; hainlik veya eksik ile başlayıp diğer fonksiyonlarla evliliğe veya son olarak kullanılabilecek diğer fonksiyonlara doğru ilerleyen bir tekâmül olarak tarif edilir. Mükafat, eksikliği giderilmesi, kurtulma da masalda son fonksiyon olarak kullanılır. Bu tipteki oluşumlara hareket adı verilir. Hainliğin, eksikliğin vb. her yeni şekli, yeni bir hareket yaratır. Masalda birkaç hareket birden bulunabilir. Masallarda bulunan hareketlerin tesbit şekilleri sırasıyla şöyledir.

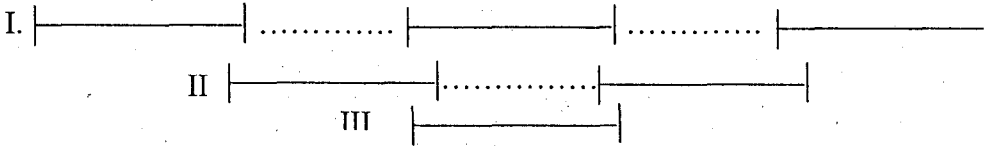
1. Bir hareketi doğrudan doğruya bir başkası takip eder.

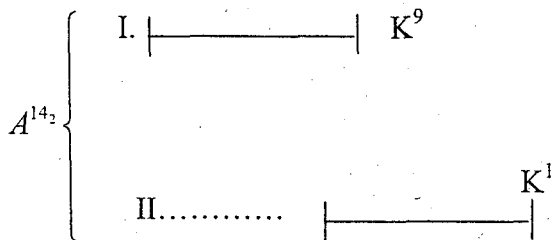
2. Birinci kesit bitmeden yeni bir hareket başlar. Olaylar ikinci dereceden bir olgunun anlatıldığı bir kesitin araya girmesiyle duraklar. Bu olgunun bitmesinden sonra, ilk kesit yeniden başlar.

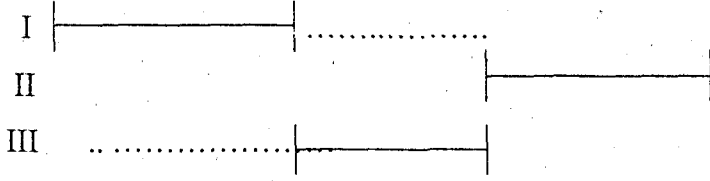
3. Araya giren ikinci olgu da kesintiye uğrayabilir.

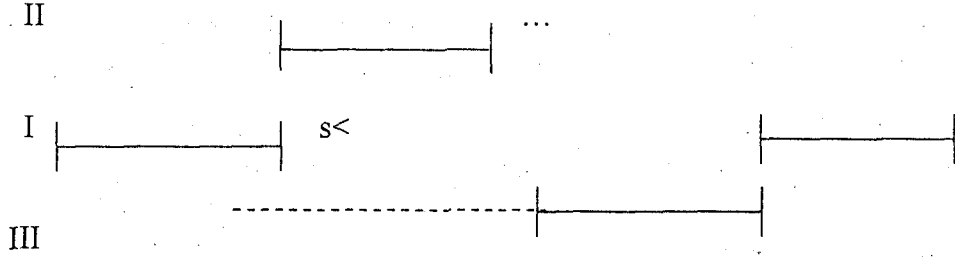
4. Masal aynı anda yapılmış iki kötülükle başlayabilir; bu kötülüklerden önce biri tümüyle giderilebilir, öbürünün giderilmesiyle daha sonra olur.

5. İki kesitin ortak bir sonucu bulunabilir.

6. Masalda bazen iki arayıcı vardır. İlk kesitin ortasında kahramanlar birbirinden ayrılır.

Bir Masal İhtiva Eden Metinlerin Özellikleri:

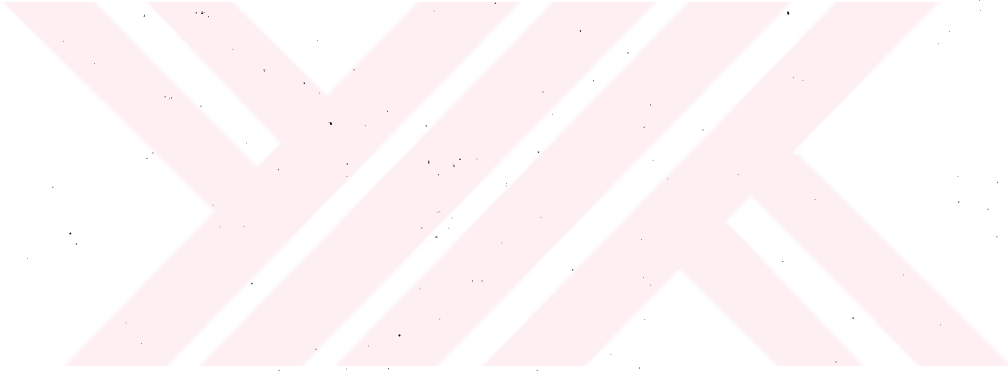
- 1- Bir hareketten ibaret metinler, bir tek masal ihtiva eder.
- 2- Biri pozitif diğeri negatif sonuçlanan iki hareketten ibaret metinler.
- 3- Bütün hareketlerin üçlemesi halinde.
- 4- İlk harekette sihirli vasıta kazanılıp ikinci harekette kullanılıyorsa.
- 5- Birinci talihsizlik veya eksikliğin tasfiyesinden sonra yeniden ortaya çıkan bir eksiklik veya talihsizlik yeniden aramayı gerektiriyorsa;
- 6- İki hainlikle başlayan metinler de tek bir masal ihtiva eder.
- 7- İlk harekette hainle savaş, ikinci harekette kardeşlerin ganimeti çalması ve büyü ile devam eden zor vazifelerin takibiyle tamamlanan oluşum da tek masadır.
- 8- Kahramanların yol işaretinde ayrıldıkları metinler de bir tek masal ihtiva eder. Her kahramanın kaderi yeni bir masal oluşturmuyorsa.

I.4.MASALLARIN SINIFLANDIRILMASI

Masaları objektif bir şekilde sınıflandırabilmek için iki çift element vardır. Bu elementler hainle mücadele- zafer (H-J) ve zor vazife- çözümü (M-N) dür. Bu çiftlerin varlığına veya yokluğuna göre masallar dörde ayrılır:

- 1- H-J çiftini içeren masallar
- 2- M-N çiftini içeren masallar
- 3- Hem H-J hem de M-N çiftini içeren masallar
- 4- Bu çiftlerden hiçbirini içermeye masallar

Birden fazla hareketi içeren masallarda her hareket kendi içinde tarif edilir.

II. MASALLARIN PROPP METODUNA GÖRE İNCELENMESİ

II.1.KÜRD HÜSEYN'İN NAĞILI

Bele revayet edirlir ki, gedim eyyamda Tebriz Şehri'nde bir padşah varmış. Onun Mesih adlı bir pehlivanı varmış ki, pençesini gatlayan, gülincinin gabağına galhan veren yoh imiş. Onun sayesinde Tebriz hökmdarı heç bir padşaha baş eğmezmiş.

Günlerin bir gününde Mesih pehlivanın te'rifi İsfahan Şehri'nde Şah Abbas'ın gulağına çatdı. Şah Abbas özünün baş pehlivanı olan Tahtiçırağ'ı hüzuruna çağırıp dedi:

-Gırh nefer pehlivan götürüb, gedersen Tebriz'e. Evvel Mesih'i tutub gollarını bağlarsan, sonra yeddi ilin bacheracını alıb getirersen.

Tahtiçırağ gırh nefer pehlivan götürüb, Tebriz'e yola düşdü. Derelerden sel kimi, tepelerden yel kimi keçib, özünü Tebriz'e yetirdi. Bir name yazıb Tebriz'in hökmdarına gönderdi. Hökmdar nameni ohuyub gördü, yazılıb:

“Bil ve agah ol!Men Şah Abbas'ın baş pehlivaniyam,adıma da Tahtiçırağ deyerler. Name sene çatan kimi Mesih pehlivanı golu bağlı, yeddi ilin bacheracı ile mene veresen, Şah Abbas'ın hüzuruna aparacağam.”

Hökmdar, “Sen özün yahşı bülürsen ki, Mesih'in başı bedeninde da ola, onun golunu bağlamag olmaz emr ver, meydan hazır olsun gabaglaşırıg, kim basarsa anası şad olar, güler, kim basılırsa anası gara libas geyib, matem sahlayar.” bu sözleri namede yazıb, Tahtiçırağ'a gönderdiler.

Sonra emr verildi, meydanı suladılar, süpürdüler, meş'el hazırlayıb meydanın etrafına düzdüler. Nağaraçılar nağaralarının yanında hazır dayandılar. Gecedden biraz keçenden sonra Mesih gırh nefer pahlivan yanında meydana geldi. Meş'ellere od vuruldu, nağaraçılar nağaraları döydü, dava tebli çalındı. Meydana iyne atsaydın, görünerdi. Tebillerin sesinden dağ daşa lerze düşürdü. İnsanların beyni gijıldayırdı...Tahtiçırağ da öz adamları ile meydana geldi. Onun başı bir günbeze benzeyirdi. Boynunun dalında et gat gat fir bağlamıştı. Gözleri çırağ kimi alışıp yanırdı. Her iki pehlivan öz adamlarından ayrılıb birbirine teref geldiler. Meydanın ortasında gabaglaşdılar. Tahtiçırağ dedi:

-Mesih, gel benim elimde ölme, elimden öp, seni aparım Şah Abbas'ın yanına. Şah Abbas'dan hahiş ederem günahından geçer. Hemişelik benim hidmetimde galarsan.

Mesih dedi:

-Dava meydanı nesihet yeri deyil, eğer peşmansan gel seni aparım Tebriz hökmdarının yanına, tegsirinden geçsin, öz yanında sene layıg bir yel versin.

Çoh danışdılar, ancag gene iş gılınca galdı. Tahtiçırağ dedi:

-Fürset senindi, ya benim?

Mesih dedi:

-Düşmen olsan da bizim torpagda gonagsan, fūrseti sene verirem.

O, gılıncı çekib üç defa Mesih'in başından yendirdi. Ancag Mesih polad galhanı verdi gabağa, gılinc gırılıb töküldü yere.İndi de Mesih ona hemleeledi, onun da gılıncı sındı. Galhanları atdılar bir terefe. Yapışdılar birbirinin kemerinden. Güce galsa Tahtiçırağ çoh güçlü idi. Ancag Mesih min fend fel bilirdi, ona göre de meğlub olmirdi.

Üç gün ahşamdan sehere kimi birbirbirini yere sürtdüler, ancag heçkes heçkese galib gelebilmedi. Her iki terefin razılığ ile on gün davanı lengitdiler, istirahat elemeye başladılar. Bir gün Mesih atını minib Tebriz'in etrafındaki dağlara gezmeye çıhmagda olsun, size kimden heber verim, Kürd Hüseyin'den.

Kürd Hüseyin Deve Hesen'in oğlu idi. Onun atası çoh büyük adam olduğundan, bir deveni çiyinine götürüb istediği yere aparabildiğinden, ona Deve Hesen deyirdiler. Hesen çoh kasıb idi. Onun oğlu Kürd Hüseyin çoh yeyen adam idi. O, büyük bir tayfanın goyununu otarardı, o tayfa da onun yemeyini vererdi. Onun bir çomağı var idi, yeddi illik çınar ağacını kökünden çıhardıb, gol budağını arıtlamışdı. Ömründe ne geder demir gırığı, nal parçası tapmışdısa, hamısını o çomağın başına çalmışdı. Çomağa dayanıb, sürünün gırağında durmuşdu. Sürü de bir dağın döşüne yayılıb otlatıyordu. Mesih gelib onun yanına çıhdı. Salam verib dedi:

-Çoban gardaş, "Acđın çobana, yorulduñ sarvana!", yemeye bir şeyin var mı?

Mesih'in geyimi, gılıncı, debilgesi, atının gızilla bezenmiş yeheri Hüseyin'in çoh hoşuna geldi. Güne bahıb dedi:

-Hele benim gün orta yemeyimin vahtı deyil. Ona göre öz yemeyimi sene verirem. Men gidib, ahşam evimizde yeyerem. Eger benim gün orta yemeyimi yeyib, gurtarsan, senle gardaş olaram, eğer gurtarmasan bu çomağla bir defe sene vuraram.

O, sözünü gurtaran kimi bir tabag getirib düz bir toğlulug goyun sağdı. Sonra dolu bir dağarcığın ağzını açıb, hamısını südün içine tökdü. Mesih gördü ki, hamısı küt küle, gurud, şor pendirdi. Mesih'in elinden atının cilovunu alıb burahdı. Çomağa dayanıb, dedi:

-Ye!

Mesih öz üreyinde deyirdi: "Yahşı işe düşdüm. Tahtiçırağ'ın elinden başımı gurtarmağa çalışdım, getirib özümü Ezrail'in pençesine verdim." Herden gözaltı çomağa bahıb deyirdi: "Eğer yüz başım olsa, biri bu çomağın altından salamat gurtarmayacağ."

Ele bu zaman dereden yeddi canavar sürüye daraşdı. Kürd Hüseyin çomağı götürüb düşdü canavarların dalından, hansına çatır bir çomağ. Yeddisini de öldürüb birbirinin üstüne yığdı.

Mesih de firssetden istifade eleyib, yeri gazdı, tabağı ora boşaltdı, üstünü torpagladı, başladı tabağı yalamağa, Hüseyin gelib, onu görende elini küreyine vurub dedi:

-Çoh sağ ol, gardaşımsan ki, gardaşımsan!

Mesih dedi:

-Gardaş, bes benim atımı neçe tutacayıg?

Hüseyin guş kimi sıçrayıb, atı paçaladı. Getirdi, dedi:

-Al, bu da senin atın.

Mesih Hüseyin'e bahmagdan doymurdu. Onun cibinde bir parça gend vardı. Çıharıb Hüseyin'e verdi. Hüseyin dedi:

-Ondan bizim evde çohdu.

Mesih teecüble soruşdu:

-Bu nedi?

Hüseyin dedi:

-Gurutdu da.

Mesih dedi:

-Yoh, bu ayrı gurutdu. Bir al ye, dadına bah!

Hüseyin gendi alıb yedi. Sonra soruşdu:

-Gardaş, bu gurutdan yine bar?

Mesih dedi:

-Burda yoh, evimizde ne geder desen var.

Hüseyin dedi:

-Men getsem doyunca, verersen mi yiyem?

Mesih dedi:

-Vererem. Apar goyunları sahiblerine ver, gel gedek!

Sihin yanına gelib Tebriz'e yola düşdüler. Mesih Hüseyin'i evine getirdi. Ona cür be cür lezzetli yemekden verdi. Gecedən biraz geçmiş Mesih'in adamları gelib onun başına yığıldı, meydana getmeye hazırlaşırdılar. Hüseyin de çoh çalışdı ki, getsin Mesih razı olmadı. Yanına çohlu gend goydurdu ki, yesin, başı garişsin. Ancag Hüseyin helvetce onların dalına düşdü. Gedib meydanın kenarında dayandı. Gördü Mesih uca sesle dedi:

-Meş'ellere od vurulsun, dava tebli' çalınsın!

O saat meydan çırağdan oldu, tebiller, nağaralar döyüldü. Tahtiçırağ da öz pehlivanları ile tökülüb geldi. Hüseyin dörd gözle bahırdı, heç bir şeyi nezerden kaçırırmırdı. Gördü Mesih öz yoldaşlarından ayrılıb meydanın ortasına teref getdi. O biri desteden de bir nefer ayrılıb geldi. Meydanın ortasında dayandılar. O adam Mesihe dedi:

-Bu gün ne ile dava eleyek?

Mesih dedi:

-Her ne ile istesen!

Tahtiçırağ emr eledi, onun emudunu yanına getirdiler. Mesih'in de adamları Mesih'in emudunu getirib, yanına goydular. Tahtiçırağ dedi:

-Mesih, galhanını çek başına!

Mesih galhanı çekdi başına. Tahtiçırağ emudunu götürüb başının üstünde gerdişe getirdi. Her defe emud Mesih'in galhanına deyende, ele bil ki, bir dağ uçub tökülürdü. Birinci, ikinci zerbeni yahşı sovdu, üçüncü zerbe deyende golu boşaldı. Emudun ağırlığı, galhan da beraber onun başına düşdü. Huşu başından çıhib üzü üste yihıldı.

Tahtiçırağ üzünü öz adamlarına tutub, dedi:

-Tez olun bağlayın, bu nahelefin gollarını!

Ele bu zaman Hüseyin garanlıgdan atılıb, meydanın ortasına düşdü. Mesih'in golundan tutub atdı dalına, aradan çıhdı. Tahtiçırağ ne geder bağırdı,

çığırdı. “Ay aman tutun goymayın!”, hamı birbirine garişdı. Ancag Hüseyin’i gören olmadı.

Hüseyin Mesih’i evine getirdi. Mesih’in adamları da başçılarının meğlub olduğunu görende, gaçıb dağılışdılar. Sonra bir bir Mesih’in yanına gelib yığıldılar. Bir neçe saatden sonra Mesih gözün açdı, özünü öz evinde görende teeccüb eledi. Kim dava meydanından Tahtiçirag kimi güçlü bir düşmenin elinden alıb, öz evine getirebilirdi? Biraz fikirleşdikden sonra dedi:

-Bu Hüseyin’den başka heçkesin işi deyil!

Üzünü Hüseyin’e tutub, dedi:

-Gardaş, meni ölümden yegin sen gurtarmısan, çoh sağol! Yeri gelse, men de sene bele bir yahşılığ elerem.

Hüseyin gülümseyib dedi:

-Gardaş başını tutursan onun çomağının altına. O da dal ba dal döşüyüb seni yıhır böyrü üste. Heç bele de dava olar? Hereniz öz çomağınızı götürün elinize, sen onu vur, o da seni, kim kimi yıhar, goy yıhsın. Sabah geler men olar öyrederem.

Hamı güldü. Mesih dedi:

-Gardaş, pehlivanlar arasında ganun gayda var, gerek o gaydadan kenara çılmayasan.

Sabah geldi. Mesih heste idi. Tez tez huşu başından çıhırdı. Hüseyin dedi:

-Gardaş, men bugün gedib onlarla vuruşacağam.

Mesih dedi:

-Gardaş, sen hele meşğ görmemişsen. O, dünyanın en büyük pehlivanlarından biridir. Sen onun herifi deyilsen.

O çoh dedi, Hüseyin az eşitdi. Ahırda Hüseyin’in yerini öz yanında saldırdı. Atının buh obunu getirdib bir terefini Hüseyin’in ayağına, bir terefini de öz ayağına vurdu, açarı da başının altına goyub yatdı. Çomağını götürüb, yola düşdü. Ele ki, meydana yetişdi, dünən Mesih’den eşitdiyi sözleri dedi:

-Meş’ellere od vurulsun! Dava tebli’ çalınsın!

Gördü heçkes onun sözüne gulag asmır. Yavaş yavaş tebilçilerin birine yanaşdı. Onun gulağından tutub ele silkeledi ki, gulag yerinden çıhdı. O bağırdı:

-Öldürme, gurbanın olum! Ne deyirsen eleyim.

Hüseyin dedi:

-Meş'ellere od vurulsun, dava tebli' çalınsın!

Meş'eller yandı, dava tebli' gündekinden de berk çalındı. Tahtiçırağ öz adamları ile tökülüb geldiler, gördüler ki, bir nefer çoban meydanın düz ortasında çomağına dayanıb durubdur. Tahtiçırağ öz adamlarından ayrılıb ona teref getdi, dedi:

-Niye gelibsen ?

Hüseyn dedi:

-Senle vuruşmağa.

Tahtiçırağ dedi:

-Ahı senin gılincın, galhanın yohdu?

Hüseyn dedi:

-Ele bu çomag besdi.

Tahtiçırağ dedi:

-Fürset senindi, ya benim?

Hüseyn dedi:

-Düne senin idi, bugün benimdi.

Tahtiçırağ ister istemez galhanı başına çekdi.

Hüseyn dedi:

- Bah, sen dün Mesih'e üç çomag vurdun. Men onun ikisini sene bağışlayıram. Ancag ahırncı çomağın evezini al, geldi.

Çomağı başının üstünde bir neçe defe dolandırdıktan sonra, galhanın üstünden ele vurdu ki, Tahtiçırağ'ın polad dağıldı. Tahtiçırağ'ın adamlarının gırhı da birden gılınclarını çekib, Hüseyn'e hemle elediler. Hüseyn her çomagi herledikçe üçünü dördünü torpağa serirdi. Ahırda kaçmağa başladılar. Ancag Hüseyn'in gabağından kim gacıb gurtarabilerdi? Gırhını da öldürdü, meyitlerini meydanın ortasına topladı. Meş'elçilere, tebilçilere dedi:

-Sehere geder bu meyitleri gözlersiniz. Meş'elleri geçirmezsiniz, tebilleri de daha berk deyersiniz.

Sonra gelib buhovu açdı yine öz ayağına vurub, yatdı. Seher açıldı, sizin de seheriniz heyirliye açılsın! Tebriz şehrinin her yerinde şadlıg başlandı. Hökmdardan Mesih'e bir kağız geldi. O, kağızı ohuyanda gördü ki, yazılıb:

“Mesih, senin bu geleben Tebriz’in başını göylere ucaltdı. Gel, en’amını al!”

Mesih kağızı ohuyandan sonra Hüseyin’i bağına basıp, öpdü. Onu da götürüb, hökmdarın yanına getdi. Ona bir dest şahane pehlivan paltarı, bir möhürlü kise gızıl verdi. Hançanı Mesih’in gabağına koydu. Ziyaret gurtarandan sonra Mesih, Hüseyin’le beraber evine geldi. Ondan sonra Hüseyin de pehlivanlık paltarı geyindi. Her gün geyinib çıhardılar düze. Mesih bir gün Hüseyin’e gılinc vurmağı , bir gün kemend atmağı, bir gün güleşmeyi öyretirdi. Ahırda Hüseyin ele bir pehlivan oldu ki, dünyada tayı beraberı tapılmadı.

Şah Abbas, defelerle guvvetli pehlivanlarını çoh goşunla Tebriz’in üstüne göndererdi. Ancag hamısı Hüseyin’in elinde mehv olardı. Başçılarını itirenden sonra goşun ehlinden be’zileri gaçıb İsfahan’a gelib, Kürd Hüseyin’den Şah Abbas’a şikayetlenirdiler. Şah Abbas çoh gorhuya düşmüşdü.

Mesih, Hüseyin’e dava meşgi vermekle beraber, yazıb ohumağı da öyretti. Mesih pehlivanlar arasında dostlug gaydasını da ona öyredib dedi:

-Şahları pehlivanlar sahlayır. Ona göre de pehlivanlar helem helem birbiriyinen vuruşmurlar.

Mesih’in bu sözlerini eşitdikten sonra Hüseyin cehan pehlivanı aldı almag fikrine düşdü. O, Şah Abbas’a gulag burması vermek üçün İsfahan’a getmek isteyirdi. Ançag özüne layig bir at tapabilmirdi. Çoban bahdı bir iki defe ata minmek istemişti, atın beli sınmışdı. İndi onun hem öz ağırlığı, hem de geyiminin, gılincının, galhanının ağırlığı vardı. Tebriz hökmdarının atlarının içinde bele bir at yoh idi ki, onu götürsün. Her terefi sorağlaşdılar, Hüseyin’e layig bir at ahtardılar, ancag tapabilmediler. Hüseyin çoh me’yus olmuşdu. Mesih ondan gizli sahladığı bir sirri açıb dedi:

-Gardaşım, seni götürebilen at var. Onun adına Garagaytar deyerler. O bir atdı ki, filden guvvetli yelden yeyin, tavus guşundan gözel. Ancag o, Kür’ün elindedi. Bütün dünya padşahları ona baş eyir, bacherac verirler, özünün de yeri me’lum deyil. Herden bir ölkenin sefalı yerlerinde çadır gurdurar, ölkeni çapar talar, şahından bacherac alar, yeyer, içer, kef eder, sonra da başga bir ölkeye gider. Kür’ün gılincının gabağına galhan veren pehlivan hele yaranmamışdı. Vesselam.

Hüseyin Mesih'e diggetle gulag asıb, öz üreyinde dedi: "Gerek Kürr'e galib gelem, Garagaytar'ı onun elinden alam."

Hüseyin her gün Tebriz'in etrafına gezmeye çıkardı. Hökmdar en yahşı atlarının birini Hüseyin'e vermişdi. Ancag onu minmir, eslehesini atın beline yığıb yedeyine alırdı. Bir gün o, Tebriz'den çoh uzaklaşdı. Ahırda sahile çatdı. Gördü, bir gemi başga bir ölkeye yola düşür. Hüseyin atını çeke çeke gemiye saldı, özü de gemide eyleşdi. Heçkes ona gorhusundan bir söz demedi. Gemi yola düşdü. Gemide gırh nefer sövdeger vardı, başga ölkelere mal aparırdılar. Gemi bir geder yol getdi. Hüseyin çoh açmışdı. Gördü geminin aşhanasından her iki sövdegere bir nimçe hörek, tekçe ona da bir nimçe hörek geldi. Hele heçkes bismillah elememiş o nimçeni boşaldıb gabağından o terefe iteledi. Tacirlerden biri aşpaz şagirdine göz vurub bir nimçe de getirmesini işaraeledi. O da boşaldı. Üçüncü nimçeni aşpaz özü getirdi. Ancag Hüseyin'e ele gelirdi ki, garnına heç ne getmedi. Hamısı dışının dibinde galdı. Odur ki, yavaşca garnına vurub dedi:

-Gara garın, yiyen ölmez, seni doyurar.

Geceni bir teher yatdı. Seher yemeyinde yene ona üç nimçe hörek verdiler. Sürfe yığışandan sonra o durub aşpazhanaya geçdi, orada olan gazanları yohlayıb aşpaza dedi:

-Sen aş bişirende neçe günlüyü birden bişirirsen?

Aşbaz dedi:

-Günde üç defe bişirem.

-Eh Sen oyun oynayırın, niye bir aylığı, bir hefteliği birden bişirmirsen ?

Aşbaz dedi:

-Men onu bacarmaram.

Hüseyin dedi:

-Onda gel, men seni öyredim. Düyü, yağı getir, men on günlük aş bişireceyem.

Aşbaz yarı inandısı da, yarı da gorhusundan düyü kiselerini ve yağ küpelerini ona gösterdi. Hüseyin bir büyük gazana beş altı kise düyü dökdü. Gazanın galan hissesini de su ile doldurdu dedi:

-Yağı getir, duz getir. Men özüm neçe il şahın aşbazı olmuşam.

Yağı, duzu da gazana dökdü. Gazanın ağzını örtüb, altını odladı. Düyü geynadıb birbirine yapışdı. Gılcını çekib düyünü kelpiç kimi doğradı, boş gablara

töküb sövdegerlere gönderdi. Özü de herden duzuna bahıram deye bir kerpiç boyda kesib içeri atırdı. Sövdegerler yemedi, hamısı geri gayıddı. Hüseyin hamısını silib süpürüb ötürdü içeri. Sonra su istedi. Tacirler ona şirin su vermedi, acısla denizin acı suyundan verdiler. Hüseyin suydan içib yatdı. Ele berk hestelendi ki, heç özünü bilmedi. Gemini sahile yahnlaşdırıb onu sahile çihartdılar, eslehelelerini, atını da yanında goyub getdiler. Bir desde guldur geldi, onun libaslarını, eslehelelerini ve atını apardı.

Size kimden heber verim, bir nefer kasıb balıgçıdan. Balıgçı denizin gırağında balıg tuturdu. Gördü bir yaban oğlan yihılıb. Ele bil ki, bir minaredi. Evvel ölü hesab edib, çoh heyfsilendi. Sonra diggetle gulag asanda gördü ki, canı var. Balıgçılardan bir neçesini çağırıb onu arabaya goydular. Apardı evine. Arvadına dedi:

-Arvad, bu oğlan hestedi, buna gelbim yandı, getirdim. Baharig öldü, o dünyamız olar; galdı, bu dünayamız.

Bir neçe günden sonra Hüseyin'e ter geldi, ayıldı. Balıgçının evinde olan ehtiyat azugesinin hamısını üç günde yedi gurtardı. Ahırda özü de başa düşdü ki, ev yiyesinin yemeye heç neyi galmayıb dedi:

-Menim geyim yarağımı getirin geyinim, bir yana çıhım!

Balıgçı dedi:

-Oğul, seni denizin gırağında öli halde, bir tuman köynek içinde gördüm, yazığım geldi, getirdim. Bizde senin heç bişeyin yohdur.

Hüseyin fikirleşib, gemide olan işi yadına saldı. Ele bildi ki, sövdegerler onu soyub özünü de sahile atıblar. Balıgçıya dedi:

-Ata, sağ galsam yahşılığından çıharam. İndi eynime geyinmeye gör bir şey var mı?

Balıgçı var yohunu aparıb bazarda satdı. On dene kise alıb getirdi. Ona bir don biçib diktirdi. Hüseyin geyindi, bazara çıhdı. Her terefi gezib dolandı. Bazarın terbiyesiz adamları ona gülüb, be'zileri de adama kerpiç atırdılar. Cür be cür layıgsız sözler deyirdiler.

Hüseyin aşbaz dükânının yanından keçende höreğin iyi onun burnuna deydi. Dizleri tegetden düşdü, ayağını atabilmedi. Acından gözleri garaldı.

-Aşhana sahibi de ona tamaşa eleyenlerin içerisinde idi. Heber aldı:

-Niye yeriye bilmiyorsen?

Hüseyin:

-Acam, dedi.

Aşhana sahibi onu bir ucug dama getirdi. Höreklerin harab olanını, gabağdan kalanını ona tökerdiler. Ona gösterib:

-Ye, dedi:

Hüseyin bir geder yedi , gözleri ışığa gelib, dedi:

-Sen mene yemek verdin evezinde bir iş ver işleyeyim, sene borçlu galmayım.

Ahşana sahibi deli hesab elediği adamdan bele söz eşidende çoh teeccüb eledi, dedi:

-Bah, bizim aşhananın üç dene küpü var, her biri de üç yüz senek su tutur. Onları şehrin kenarından ahan çaydan doldurmag lazımdı ki, durulsun. Onları bir fehle otuz günde, ya da otuz fehle bir günde doldurabilir. Otuz manat da fehlelerin haggı eleyir.

Küpleri gösterdi, otuz manat da pul verdi;

-Fehle tut, bunları doldursunlar, deyib getdi. Hüseyin boş küpleri bir bir götürüb apardı çaya, su ile doldurdu, yine getirib goydu yerine. Pulu da apardı, ahşana sahibinin özüne verdi.

Aşbaz dedi:

-Küpleri niye doldurtmadın?

Hüseyin dedi;

-Doldurdum.

O gelib küplere bahdı , gördü küpler doludu, dedi:

-Birini boşaldıb yine doldurabilersen mi? Görüm nece doldurmusan.

Hüseyin küpün birini götürüb suyunu boşaltdı. Apardı çaydan doldurub yerine goydu. Ahşana sahibi öz özüne dedi;

-Bu ki, bu gubbenin sahibidi, özü de agıllı bir adamdır, yeğın ki bunda bir iş var.

O günden ona yahşı yemeklerden vermeye başladı. O aşhanada en ağır işleri görürdü. Özüne de şagird Hüseyin deyirdiler. Hüseyin her şeye fikir verirdi. Bir gün gördü ki, gırh nefer pehlivan her gün üç defe gelir, yeyir, içir, pul vermemiş gedirler. Hüseyin aşhana sahibine dedi;

-Bunlar kimdi? Bes, niye yedikleri çöreyin pulunu vermirler ?

Aşpaz dedi;

-Ey Ay Hüseyin ne itirib, ne ahtarırsan? Onlar Kürr'ün pehlivanlarındandı. Bütün dünya onların elinden gan ağlayır. Bizim padşahdan çohlu bacherac istedi, o da verebilmedi. İş davaya yetişdi. Padşahın yeddi oğlu var idi. Hamısı adlı sanlı pehlivan idi. Altısını bunlar meydanda öldürdü, indi galib biri. Şah gırh gün möhlet aldı. Sabah gırh gün tamamı, onu da öldüren sonra şeheri darmadağın dağıdacaklar. Hele sen de yedikleri çöreyin pulunun derdini çekirsen.

Hüseyin dedi;

-Onlar sene ne geder borçludu? Siyahını mene ver.

Aşhana sahibi siyahını Hüseyin'e verdi. Hüseyin gözledi, onlar ahşam yemeyini yeyib getmek isteyende, gapını kesdi. Siyahını onlara gösterib dedi:

-Bir bele borcunuz var, verin, sonra gedin.

Hamı aşhanadan gacıb uzagdan tamaşa eleyirdi. Gördüler, onların biri Hüseyin'i saymayib getmek istedi. Hüseyin onun kemerinden tutub, göye galdırdı, başının üstünde dolandırıp o birinin başını çaldı. İkincinin de canı çıhdı. Galanların ciblerindeki pulların hamısını Hüseyin'in gabağına tökdüler. Ölenleri de götürüb getdiler. Aşhana sahibi dedi:

-Hüseyin sen ne iş gördün? Onlar sabah şahın galan oğlunu da öldüren sonra birinci defe bura hücum eleyecekler. Dükana od vuracaklar, bizim de hamımızı diri diri oda atıb yandıracaklar.

Hüseyin gülüb dedi:

-Sabah onlar şahlarını benim elimden salamat gurtarabilirseler, bura da gelirler. Götür pullarını, heç gorhma.

Ele ki, seher açıldı, sizin de seheriniz heyirliye açılsın, bütün dükân bazar bağlandı. Hamı meydana teref getdi. Niye başınızı ağrıdım, meme deyenden pepe yiyene, hamı meydanda idi. İyne atsan yere düşmezdi. Hüseyin yine bir yeddi illik çinar ağacını kökünden çıkarıb göl budağını arıtladı, aldı çiyine, özünü yetirdi meydana. Gördü ki, padşahın küçük oğlu onsekkiz yaşlarında güzel bir cavandı. Hüseyin ona dedi:

-Sen gayıt get, bugün meydan benimdi.

Şahzade onu deli hesab eleyib, gulağ asmadı. Hüseyin onun gamçısını elinden aldı, özünü, atını, gamçı ile döye döye meydandan çıkardı. Özü yine

gayıdib meydana geldi. Şah tahtında oturub, gözyaşı töküdü, gördü ki, oğlu gayıdib gelir, dedi:

- Ele ki, düşmen gabağında şerefle ölmek yahşi idi.

Şahzade gamçıların yerini atasına gösterib dedi:

-Ata men ölmekden ötrü düşmenin gabağından kaçan adamlardan deyilem. Bir deli meni döye döye meydandan çıkarib govdu, dedi ki, "Bugün dava benimledir."

Bele oldugda şah bir günü de genimet bilib sebr eledi. Hüseyin şahzadeni meydandan çıkarandan sonra yine gayıdib geldi meydana. Mübariz istedi:

-Kimde cür'et varsa, meydanıma gelsin!

Kürr'ün pehlivanları birbirinin üzüne bahır, ahşanadaki ehvalatı yadlarına salırdılar. Hüseyin yine dillendi. Onların başçıları öz adamlarına dedi:

-Men gedirem onun meydanına, güçlü olsa da eslehesi yohdu. Yeğın ki, dava gaydalarını da bilmir, eger aldadıb bir yara vursam kaçacag.

O, öz yoldaşlarından ayrılıb Hüseyin'in garşısına geldi. Hüseyin dedi:

-Fürset senindi ya, benim?

Kürr'ün pehlivanı dedi:

-Ahı senin galhanın yohdu, başına ne tutacagsan?

Hüseyin çınar ağacını başının üste tutarag dedi:

-Menim gılincım da, galhanım da budur. Sen verbeni, vur gelsin!

O, fırsatı genimet bildi, tez gılincını siyirdi. Gücünü goluna toplayıb Hüseyin'in başının üstünden gılincı çınar ağacına yendirdi. O, heyalında tutmuşdu ki, gılınç ağacı keser. Hüseyin'in de başını parçalayar. Ancag Hüseyin'in gözü onun gılincında idi. O, gılincını yendiren zaman ele süretle yana sıçradı ki, gılinc Hüseyin'in ağacından birazca kesib yere saldı. O istedi ki, ikinci zerbeni vursun, Hüseyin dedi:

-Eger benim de senin geder eslehem olsa, üç zerbe yendirebilirdim. İndi ki, benim bir silahım var, bir zerbe vurmamışam. Goy birin de men vurum. Eger sağ galsan, yine sen vurarsan.

O gördü yoh, ecel gapını kesibdi. Hüseyin ele celd idi ki, eger atın başını dönderib kaçmag istese de ona aman vermeyecek. Daldan onu vurub yahalayacag. Hem de onu gorhag adlandıracaglar. Odur ki, canını dişine tutub, galhanı başına

çekdi. Hüseyin çınar ağacını üç defe başının üstünde dolandırdı. Galhanın üstünden ele vurdu ki, pehlivanın özü de, atı da torpağa garişdi. İşi bele gördükde yoldaşları başçıların ganını almag için Hüseyin'e hücum etdiler. Ancag Hüseyin her çınarı dolandıranda beş altısı torpağa serilirdi. Hamısını gırıp, meydanda birbirinin üstüne yığdı. Ahırda ağacı da atdı meyitlerin üstüne, gayıdıb aşhanaya geldi. Şehir ehalisi onun tamaşasından doymurdu. Aşhananın adamları eli bağı onu gabağında durmuşdu. Padşaha heber verdiler. Şah ayag yalın, baş açığ aşhanaya geldi. O, Hüseyin'i bağına basıb öpdü. Onu götürüb saraya apardı. Dedi: -Oğlum, men senin bu yahşılığının evezini verebilmerem, ancag yene de görüm menden ne isteyirsene?

Hüseyin dedi:

-Gible-yi alem, sağlığını isteyirem. Ancag birinci hahişim odur ki, benim diriliyime sebep olan filan balıgçıya hörmet eleyesen. İkinci, mene layıg olan bir dest pehlivan paltarı eslehe tapasan. Üçüncü Kürr'ün pehlivanının yerini mene nişan veresen.

Şah balıgçıyı getirdib özüne vezir te'yneledi, dedi:

-Senin bugün öldürdüklerinin hamısı Kürr'ün pehlivanlarıdı. Odur ki, sen onu ahtarma. O bugünkü ehvalatı eşidib, özü bura gelecek. Sonra da hezinedarı çağırıp dedi:

-Hüseyin'i aparıb eslehe anbarlarını gezdir, hoşuna giden paltarı, silahı götürsün.

Hüseyin, geyim anbarlarını gezdi, ne eynine gelen paltar oldu ne de hoşuna gelen silah. Hüseyin'le şah çoh me'yus oldular. Çünkü Kürr'ün garşısına Hüseyin bir pehlivan kimi çıhmalı idi. Bes, libassız, atsız, eslehesiz pehlivan olar mı? Kürr kimi dünya pehlivanın gabağına bele çıhmag olar mı? Şah ölkeye heber verdi ki, kim Hüseyin'in eynine gelen dava libası, onun hoşuna gelen silah getirse, onların ağırlığında gızıl alacag. İndi, size kimden heber verim, Hüseyin'in atını, libasını, eslehelerini apanan oğrulardan.

Onlar bahıb gördüler ki, galhan poladdan gayrılmış bir günbez kimidi heçkesin gücü çatmadı onu yerden götürsün, gılını gınından çıharsın libası da heçkese lazım olmadı, atdılar bir terefe. Ele ki, şahın verdiyi heber oğrulara yetişdi, hamısını yığışdırıp padşahın hüzuruna getirdiler. Hüseyin bahıb paltarını, eslehesini tanıdı, çoh şad oldu, dedi:

-Bunları haradan almısınız?

Sahilde ölmüş bir adamın yanından götürdüklerini bildirdiler. Paltarın, eslehelere ağırlığında hezineden gızıl çekib oğrulara verdiler. Hüseyin her gün yeyib, içib dincelmekte olsun, size bir neçe kelme Kürr'den heber verim.

Ele ki, pehlivanlarının gırlıdığını bildi, ömründe birinci defe idi ah çekdi. Onların ganını almayınca rahatlık elemeyeceğine and içdi. Köç başlayıb güne bir menzil özünü hemin o yere yetirdi ki, orada onun adamlarını Hüseyin gırmışdı. Hüseyin gözetçi goyub onların çadırlarını, var dövletini olduğu kimi sahlattırırdı. Kürr buranı gezib her şeyi öz yerinde gördü. O yeğın eldi ki, düşmeni büyük bir pehlivandır.

Padşaha, name yazıb sabah Hüseyin'i meydana göndermeyi teleb eldi. Mektubuna şahdan cevap aldı ki, "Hüseyin senin yolunu çoh sebirsizlikle gözleyir. Odur ki, sabah meydana gelecek." Pehlivanlar seherlen tezden altdan geyinib üstden gıfillandılar, üstden geyinib alladan gıfillandılar. Meydana geldiler. Kürr Garagaytar'ı minmişdi. Ancag Hüseyin niyada gelmişdi. Kürr dedi:

-Senin niye atın yohdu?

Hüseyin dedi:

-Heç de lazım deyil, ikimizden birimiz öleceyik, sağ galan da Garagaytar'ı minecek. Bir de ki, men senin gabağından kaçan deyilem. Eger senin de kaçmag fikrin yohdursa heç nahag yere atı incitme. Düş, niyada davamız gurtarar.

Kürr atdan düşdü, dedi:

-Sen benim atımı da tanıyırsan, ancag men seni tanımıram. Kim olduğunu mene bildirersen mi?

Hüseyin dedi:

-Eslini danan haramzadadı. Mene Tebrizli Kürd Hüseyin deyerler.

-Tahtiçırağ'ı öldüren Hüseyin senmin?

-Eledi ki, var.

Kürr dedi:

-Fürset kimindir?

Kürd Hüseyin:

-Men hemişe fürseti düşmene vererem - deyib galhanı başına çekdi. Kürr üç defe var gücü ile onun galhanına gılinc vurdu. Sonra da özü galhanını başına çekdi.

Gilincdan murad hasıl olmadı. Emuda, kürze, nizeye, şesşpere, kemende el atdılar, yine birbirine güc gelmediler. Ahırda birbirinin kemerinden tutub güleşmeye başladılar. Ahşama geder birbirini yere sürtdüler. Murad hasıl olmadı. Ayrılmag tebli' çalındı. Here öz menziline gayıtdı. Otuz dogguz gün bu gayda ile dava elediler. Gırhıncı gün meydana gelende, Hüseyñ dedi:

-Meş'eller hazırlansın, gece meydan çırağdan olsun. Gayıtmag tebli' çalınmasın!

İster istemez Kürr de razı oldu. Bütün günü, gecenin de çoh hissesini güleşdiler. Ahırda Hüseyñ fursat tapıb debilgesini onun sinesine basdı. Bir tekan vurub onu başının üstüne goyubdu. Üç defe başının üstünde dolandırıp yere ele vurdu ki, meydan lerzeye geldi. Hençerini çıkarıb başını kesdi. Dost, düşman hamı ona "Ehsen!" dedi. Başı padşahın ayaklarının altına atdı. Kürr'ün gızıl tehablı, cavahırat gübbeli çadırlarını, var dövletini, Garagaytar'ını Hüseyñ'e verdiler. Hüseyñ var dövletin hamısını şahın gulamları ile Tebriz'e gönderdi. Özü Garagaytar'ı minib, tek تنها İsfahan'a yola düşdü. İndi, size bir neçe kelme de İsfahanlı Şah Abbas'dan danışag.

Şah Abbas birdenbire Kürd Hüseyñ'in yoh olduğunu eşidib çoh sevinmişdi. Hele Tebriz'in üstüne yine goşun goşun göndermek fikrine düşmüşdü. Ancag Tahtiçırağ'ın yahın dostu olan Kürr'e behşişler gönderib, onu İsfahan'a getirdib, özüne baş pehlivan etdikden sonra Tebriz'e goşun gönderecekdi. Bu zaman eşitdi ki, başka bir ölkede Hüseyñ adlı bir nefer Kürr'ü öldürüb, var dövletine sahib olub, yeğın eledi ki, Hüseyñ İsfahan'a gelecek . Vezirleri çağırıp onlara dedi;

-Hüseyñ Kürr'ü de öldürüb . O yeğın ki, İsfahan'a gelecek. Sizin tedbiriniz nedir ?

Çoh sözden sonra bele garara geldiler ki, Hüseyñ'in Kürr'ü öldürmesi heberi Tebriz'e çatmamış. Tebriz hökmdarını, Mesih'i İsfahan'a çağırıp onlarda dost olsunlar. Ele de elediler. Mesih Tebriz'in hökümdarı ile beraber Tebriz'den İsfahan'a yola düşdü. Ele bu zamanlar Hüseyñ'in gönderdiyi mal dövlet Tebriz'e yetişdi.

Beli, Şah Abbas onlara çoh hörmet eledi, Hüseyñ'i onlardan heber aldı. Onlar Hüseyñ'den heberleri olmadığını bildirdiler. Şah Abbas onlara heç bir söz demedi, ancag günü günden hörmetlerini artırdı. İndi, bir neçe kelme de Hüseyñ'den danışag. Ele ki, Garagaytar'ı minib yola düşdü, derelerden sel kimi,

tepelerden yel kimi, bade-yi serser kimi yol getdi. Gelib günlerin birinde İsfahan'a yetişdi. Bir karvansaraya düştü, kavransara sahibini yanına çağırdı. Ellerini cibine salıp, her iki elini kavransara sahibinin eteyine boşalttı. O gördü ki, eteyi gızılla doldu, başladı yalvarmağa;

-Pehlivan, meni başına dolandır, gızılarını gaytar cibine tök, men kavransarani satabilmerem.

Hüseyn dedi ;

-A kişi, benim karvansara neyime lazımdı? Menim atıma yahşı bah, pulu ondan ötrü verirem ki, atıma yem alasan.

Karvansaracı dedi;

-Sene gurban olum, atının altına gebe salıp, gabağına da kişmiş tökeceyem.

Hüseyn dedi;

-Get, tök.

Beli, ele ki gece oldu, Hüseyn şehere çıhdı, her terefi gezib dolandı. Gece yarından geçmişti, gördü ki, burada büyük adamlar yan yana eyleşibler. Ancag başka bir nefer adam var, gızıl tahtda eyleşib, özü de başdan ayağa geder polad geyinib. Hüseyn içeri girdi. Selam kalamsız ona yahlaşib dedi;

-Gardaş, görürsen hamı iki iki oturub, bir sen tek oturmusan, biraz dur , gay men oturum.

O dedi;

-Bu şertle ki , duran oturana üç yumrug vursun.

Kürd Hüseyn dedi;

-Razıyam.

O adam durdu, Hüseyn onun yerinde oturub, dedi;

-Yumruglarını hardan vuracagsan?

Adam dedi;

-Boğazından!

Hüseyn çenesini yuharı galdırıp "Vur!" dedi. O, Hüseyn'in hırtleyinden bir yumrug vurdu. Hüseyn dedi;

-Hırtleyim gırıldı, birini de sağ terefdan vur.

O, ikinci yumruğu vurdu. Hüseyn dedi;

-Birini de sol terefdan vur .

Üçüncü yumruğu da vurdu . Hüseyin dedi;

-Gardaş, men daha oturabilmirem. Geti yumruglarımı vurum, gedim. İndi de Hüseyin durdu, o adam oturdu. Hüseyin soruşdu:

-Hardan vurum?

O, boğazının sağ terefini gösterdi. Hüseyin onun sağ tarefinden ele bir yumrug vurdu ki, sol terefinden yumruğu kenara çıhdi. Onun boğazı Hüseyin'in bileğine keçmişdi. Onu gapıdan eşiye atdı. Yene özü kızıl kürsüde eyleşdi. Gorhudan hamının boğazı gurumuşdu. Heçkesin danışmağa hüneri yoh idi. Ortalıgda bir kadın çalib, ohuyub oynayırđı. İstedi dayansın. Hüseyin onu yanına çağırđı dedi:

- Bu gece hamı mene gonagdı, gavalını bura getir.

Cibinin ağzını gavala tutdu, dalından galdıranda gaval kızilla doldu.

-Get, çal, ohu - dedi.

Sehere yahın Hüseyin durub karvansaraya getdi. Evvel Garagaytar'ı yohladı. Doğrudan da altına bir gıymetli gebe salınmışdı. Gabağına da kişmiş tökmüşdüler. Hüseyin karvansaraya gedenden sonra, meclisdekilerden Şah Abbas'ın yanına gedib bütün e'yanların hamısı bu gece Zibayi çenginin meclisinde olduğunu ona heber verdi. Şah Abbas, name'lum adamın Kürd Hüseyin olduğunu yeğın eledi, onun hara düşdüğünü öğrenmeyi emr eledi. Şah seher yemeyini Tebriz hökmdarı Mesih'le yeyerken dedi:

-Hüseyin gelib. Bu saat filan karvansaradadı. Üzünü Mesih'e tutub "Get, onu da getir!" dedi.

Mesih karvansaraya getdi. Mesih'le Hüseyin öpüşüb görüşdükden sonra saraya geldiler. Bir neçe gün Şah Abas'ın yanında galdıgdan sonra Tebriz'e geldiler. Onlar yedi, içdi, yere geçdi. Siz de yeyin, için, metleb muradınıza yetişin.

II.1.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Tebriz Şehri hükümdarının yenilmez bir pehlivanı vardır (Mesih adında) a
2. İsfahan Şehri'nin padişahının bulağına Nesih'in methi gelir. ξ^1
3. Mesih'in yakalaması ve yedi ilin haracını toplayıp getirmesi için Tahtıçırağ adındaki pehlivanına emir verir. $y^2 + A^7 = A^v$
4. Tahtıçırağ yola çıkar $\uparrow$
5. Tahtıçırağ yola çıkar $\S$ (doğrudan haber verme)
6. Tahtıçırağ Mesih'ten teslim olmasını ister. Mesih Tahtıçırağ'ın önerisini kabul etmez $\eta^1 + \theta^1$
7. Padişah mücadele edilmesi gerektiğini söyler. Mesih ve Tahtıçırağ meydanda dövüşürler. $B^1 + H^1$
8. Üç – gün boyunca hiçbirisi diğerine galip gelemmez. Dövüşe ara verilir. $\S$
9. Mesih gezmek için Tebriz şehri'nin dışına çıkar $\S$ (Hikâyeyi doğrudan etkiler)
10. Mesih gezerken, ucuna bir sürü demirin bağlı olduğu yedi yıllık çınar ağacını sopa diye kullanan ve doymak bilmeyen Kürd Hüseyin adlı bir çobanla karşılaşır. $a - Q$
11. Mesih ve Kürt Hüseyin konuşurlar. D^2
12. Mesih'in karnı açtır. Hüseyin den yemek ister. Hüseyin ona yenemeyecek derecede kötü ve çok yemek verir. Yemeği bitirirse kardeşi, bitirmezse düşmanı olacağını söyler. $a^5 + D^1$
13. O sırada sürüye kurtlar dadanır. Kürt Hüseyin onlarla dövüşür. $\S$ (olaya doğrudan etkisi vardır)
14. Mesih fırsattan faydalanarak yemeği yere döküp üstünü toprakla kapatarak, hile yapar. Hüseyin'in dostluğunu kazanır. E^1 (olumlu hileyle)
15. Hüseyin ve Mesih sohbet ederler. $\S$ (bağlantı – konuşma)

16. Mesih ve Hüseyin Tebriz'e gelirler.
17. Mesih ve Tahtıçırağ meydanda tekrar karşı karşıya gelip, dövüşürler. H^1
18. Mesih yenilir. Tahtıçırağ onu öldürmek ister A^v
19. Tam Mesih öldürülecekken Hüseyin onu kurtarır B^6
20. Hüseyin, Tahtıçırağ hakkında Mesih'ten bilgi alır. ξ^2
21. Hüseyin Mesih'in evinden dövüş meydanına gider. $\uparrow$
22. Hüseyin Tahtıçırağ'la dövüşür ve onu öldürür. $H^1 + f^1 = N$
23. Hüseyin, Tebriz Şehri'nin hükümdarı tarafından giysi ve parayla ödüllendirilir. $T^3 + w^3$
24. Hüseyin, Mesih tarafından pehlivanlık kurallarına göre eğitilir. $\S$ (bağlantılar)
25. Şah Abbas, Hüseyin çok güçlü olduğunu öğrenip korkuya kapılır. ξ^1
26. Hüseyin, Şah Abbas'ın yanına gitmek ister fakat kendisini taşıyacak at yoktur. a^6
27. Hüseyin, Mesih'ten kendisini taşıyabilecek, filden güçlü yelden hızlı bir atın olduğunu öğrenir. Atın adı Garagaytar'dır. ξ^3
28. Garagayter Kürr adında çok zalim bir pehlivanın atıdır. O ata sahip olmanın tek yolu hiç yenilmemiş Kürr'ü öldürmektir. M
29. Kürt Hüseyin silahlarını taşıyan bir atı da alarak Kürr'ün ülkesine ulaşmak üzere yola çıkar $\uparrow$
30. Gemide acıkır, verilen bir türlü karnını doyurmaz a^5
31. Hüseyin aşçıyı kandırarak, gemideki her şeyi yer. Bu yüzden gemidekiler tuzlu su içirip hasta ederek, onu bir sahile bırakırlar. $K^1 + A^6 + A^{10}$
32. Hüseyin'i ölü zanneden bir grup adam onun giysilerini, silahlarını ve atını alır. a^5
33. Hüseyin'i bir balıkçı bulur. Balıkçıevine götürüp ona bakar. $F_9^6 + K^{10} = KF^{10}$

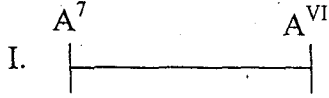
34. Hüseyin'in giysileri de çalındığı için balıkçı her şeyini satarak ona giysi diktirir. $a^6 + KF$
35. Hüseyin pazara gider $\uparrow$
36. Yolda acıkır ve takatten düşer. a^5
37. Bir aşhane sahibi ona acır ve yiyecek verir $F^6_9 + KF^1$
38. Hüseyin yemeğin karşılığı olarak bir iş yapmak ister. Aşhane sahibi de ona para verir. Ve küple ya bir günde otuz hamala yada otuz günde bir hala doldurtbileceğini söyleyip Hüseyin'e bu küpleri doldurtmak ister. Hüseyin bu işi anında yerine getirir. $D^1 + E^1$ (olumlu)
39. Hüseyin bu aşhanede çalışmaya başlar. Kürr'ün pehlivanları yedikleri yemeğin parasını aşhane sahibine vermezler. A^5
40. Hüseyin Kürr'ün pehlivanını öldürüp aşhane sahibinin parasını alır. K
41. Hüseyin aşhane sahibi ile konuşur. Kürr'ün pehlivanlarının şehrin padişahının altı oğlunu da öldürdüğünü yedincisini de ertesi gün öldüreceklerini öğrenir. $\S$ (haber alma)
42. Hüseyin Kürr'ün baş pehlivanıyla meydanda dövüşür ve saldırgana karşı zafer kazanır. $H^1 + f^1$
43. Padişah Hüseyin'i ödüllendirmek ister. Hüseyin balıkçının ödüllendirilmesini ister. İkinci isteği kendisine pehlivanlık için gerekli kıyafet – silahların verilmesidir. Son isteği de Kürr'ün yerini kendisine bildirmeleridir. $W^3 + T^3$
44. Hüseyin kendi giysi ve silahlarını halka ilan etmek suretiyle elde eder. a^4
45. Hüseyin Kür'le meydanda karşılaşır. H^1
46. 39 gün dövüşürler. Hüseyin Kürr'ü 40'ıncı gün öldürür. $f^1 = N$
47. Garagaylari elde eder. $w^3 = K^1$

48. Şah Abbas olanları duyar ve korku duymaya başlar. § (haber alma) + işlevin olumlu sonu
49. Hüseyin İsfahan'a yola çıkar ↑
50. Şah Abbas, mesih'i ve Tebriz hükümdarını B¹
isfahan'a çağırır.
51. Hüseyin dönüş yolunda bir kervansaraya iner. § + D⁹ + N
Burada yanına kimseyi oturtmayan, yanına oturacak
adamın boğazına üç yumruk vurmaya şart koşan biriyle
karşılaşır ve onu yener.
52. Şah Abbas, Hüseyin'i Mesih vasıtasıyla sarayına B¹
davet eder.
53. Tebriz hükümdarı, Hüseyin ve Mesih Şah Abbas'la ↓
barışırlar. Bir süre kaldıktan sonra Tebriz'e dönerler.

II.1.b.MASALIN TAHLİLİ:

Üç hareketli olan bu masalın birinci ve ikinci hareketi H-J çiftini; üçüncü hareketi M-N çiftini ihtiva eden sınıfa dahildir. Masalın iki kahramanı vardır. İlk hareket birinci kahraman Mesih, ikinci ve üçüncü hareketler Kürt Hüseyin adlı kahraman tarafından gerçekleştirilir.

Masal Kesitleri:

I. $\alpha \xi^1 \gamma^2 A^7 \uparrow \S \eta^1 \theta^1 B^1 H^1 \S E^1$ (olmsz) $D^2 a^5 D^1 \S E^1$ (olmlu) $\S H^1 A^v$

II. $B^6 \xi^2 \uparrow H^1 J^1 = N T^3 w^3$

III. $\S a^6 = M \xi^3 (\uparrow \dots) a^5 KF^1 A^6 A^{10} a^5 KF^{10} a^6 KF \uparrow (\dots) a^5 KF^1 D^1 E^1$ (olmlu)

$A^5 K \S H^1 J^1 w^3 T^3 a^6 H^1 (J^1 = N) (w^3 = K^1) (\uparrow \dots) B^1 \S D^9 H B^1 \downarrow$

II.2.ŞAHZADE VE MELEYKE HATUN

Biri var idi, biri yoh idi, gedimde bir padşah, bu padşahın da bir arvadı, Camal adında bir oğlu var idi. Günlerin bir günü padşahın arvadı berk hestelendi, canını tapşırđı erine. Bu zaman Camal'ın hele sekkiz yaşı var idi. Arvadı efin defin elediler, gora goydular. Gırh gün, gırh gece yas sahladılar. Bir müddet gelib geçdi, torpağın üzü soyug olar deyerler. Hırda hırda yaddan çıhartdılar. Bir gün vezir, vekil, başbilenler yığışıb padşahın yanına geldiler, dediler:

-Padşah sağ olsun, sene arvadsızlıg yaramaz. Balaca uşağın var. Halal süt emmişlerin birini al. Hem sene temkin olar, hem de uşağına.

Padşah ölen arvadını çok isteyirdi. Evlenmemeyi özüne söz vermişti. Amma vezir, vekil, başbilenlerin sözlerinden çıkmadı. Vezirin bir gızı var idi. Yeddi gün yeddi gece toy eleyib onu aldı. Beli, günler geldi geçdi, padşah oğlu böyüyüb onbeş yaşa çatdı. Ele bir oğlan oldu ki, bahan göz kesmek istemirdi. Küçeye çıhanda gız gelinin ağzı ayrığ galırdı. Padşah arvadı öz oğulluğu Camal'a bir gönülden min gönüle aşığ oldu. İhtiyarı elden verdi., dayanabilmedi. Bir gün Camal'ı tekledi, sırrını ona açıb, dedi:

-Men senden ötrü ölürem. Heç dayanabilmirem, gerek menle başbir yastığa goyasan.

Camal'ın tükleri biz biz oldu, papagı başından galhıb düşdü yere, dedi:

-Ay aman, sen ne danışırsan? Sen benim anamsan. Ana da oğluna aşığ olar mı? Get tevbe ele, düz yola gayıt. Seni şeytan aldadıb.

Arvad dedi:

-Öldü var, döndü yohdu.

Camal çoh dedi, öyüt nesihet verdi, analığı az eşitdi. Ahırda oğlan onu goyub getdi. Analığı onun hareketinden çoh kederlendi. Öz özüne dedi: "Yahşı galsın, men men olum, sen de sen! Ya senle baş bir eleyeceyem, ya da seni dünyadan yoh eyleyeceyem." Bir neçe günde gelib geçdi. Arvad gene Camal'ı tekleyib dedi:

-İndi ne fikirdesen, menle baş bir olursan mı?

Camal dedi:

-Ağlını başına cem ele, sen benim anamsan. Bele sözü bir de ağzına alıb danışma. Atam eşider, sene yahın olmaz.

Arvad dedi:

-Men ana mana tanımiram. Gerek menle baş bir olasan.

Camal berk hirslenib anasına ağır söz dedi. Arvad Camal'ın bu sözlerinden alhınb, öz özüne dedi: "Seni dünyadan itirdim, sen de temaşa ele." Oğlan onun özüne

acıglı bahıb getdi. Ahşam idi. Padşah defterhana, divan işlerini gurtarıb haremhanaya geldi. Arvadı ile görüşdü, söhbete başladılar. Arvadı erine dedi:

-A kişi, oğlumuz Camal çoh yeyir.

Padşah dedi:

-Ay arvad, ne olar, goy ne geder kefi isteyir yesin. Şükür Allah'ın keremine, dünyanın var dövlleti bizdedi. Neyimiz çatmır?

Arvad dedi:

-Yoh bele çoh yeyir, bele çoh.

Padşah dedi:

-Ay arvad goy ne kadar keyfi isteyir yesin.

Arvad dedi:

A kişi, niye başa düşmürsen bele çoh yeyir, niyyeti pisdı.

Padşah dedi:

-Başa düşmedim. Neyimiz eksik ki, niyyeti pis ola?

Arvad dedi:

-Ne bilim, niyyeti pisdı de. Niyyeti pis olmag iki başlıdı.

Padşah dedi:

-Ay arvad, sende söz var. Sözüñün memmed velisini de, görüm ahı ne demek isteyirsen. Menle başlamısan söz güleştirmeye. Neçe yeni niyyeti pisdı, neçe iki başlı olar?

Arvad dedi:

-Niyyeti pis olan, atasının anasının başını yeyer. Anasının başını yemiştir. İndi de senin başını yeyecek. Tedbir tök.

Padşah söze bahan, her ne desen inanan bir adam idi. Odu ki, bu sözden gorhuya düşüb dedi:

-Ben ne edeyim ki, bu bela menden redd olsun?

Arvad dedi:

-Heç ne, oğlunu çağır, o saat boynunu vurdur, heta senden uzak olsun.

Bu ahmag söz padşahın beynine batdı, gırmızı geyinib tahta çıhdı, emreledi ki, bu saat oğlum Camal'ın boynunu vurun. Camal'ı darağacının dibine çekdiler. Size kimden deyim, padşahın bir ağıllı, edaletli veziri var idi. Vezir padşahın gabağından iki gat olub dedi:

-Şah, gözünün ağı garası olan bir oğlunu ne sebebe öldürürsen, heçkese malum deyil. Eğer onu nahagdan öldürsen, sonra peşman olacagsan, el sene töhmet eleyecek. Sen

onu mene bağışla, günahından geç, ayrı bir ölkeye sürgün ele. Gözden ırag, gönülden ırag deyerler. Öldürsen sende ürek dağı galacag. Sürgünde ele ölüm kimi bir şeydir.

Padşah vezirin sözü ile oğlunun ölümünden geçti, emr eledi onu sürgün elediler. Camal'ı aparıb bir uzag meşeye burahdılar. Camal geze geze gedib bir tacirin evine çıhdı, dedi:

-Açlığım var, mene bir parça çörek verin, Allah rızasına .

Tacirin bir rehmidil arvadı var idi. Camal'a bahıb gördü, ele güzel oğlandı, ay parcası kimi. Arvadın buna guşu gondı. Erine dedi:

-A kişi, soruş gör kimdi? Görürsen ki, nabeled adamdı.

Tacir soruşdu:

-Oğul sen kimsen, hardan gelirsən?

Oğlan dedi:

-Sahipsiz adamam. Meni nöker tutabilersiniz mi?

Tacirin arvadı dedi:

-A kişi, ele övladımız yohdu, gel bunu övladlığa götürök. Gözel, göyçek, ağıllı oğlandı.

Tacir razı oldu. Camal'ı oğulluğa götürdüler. Camal başladı burada yaşamaya. Tacirle arvadı Camal'ı çoh isteyirdiler, ellerinden gelen hörmeti eleyirdiler. Günler aylar geçdi. Bir gün tacir uzag sefere gedesi oldu.

Tacirin arvadı Camal'a dedi:

-Bala, sen bize gelenden beri heç otağlarımızı gezmemişsen. Dur gidek otağların hamısını sene gösterim. Bütün şeylerimizi gör, tanış ol. Belke senden soruşan oldu, ya oğurladılar, ne rengde ne cür olduğunu bil ki, sorag eleyebilesen. İkincisine kalan yerde övladsan, gerek neyimiz var bilesen.

Tacirin arvadı götürdü Camal'ı, başladı otağların ağzını bir bir açıb ona göstermeye. Birinci otağı açanda Camal gördü bu otag gablarla doludu. İkinci otağı açanda gördü gızıl, cavahir gablarda doludu. Bele bele gelib otuzdogguzuncu otağa çıhdı. Otuzdogguzuncu otağı açanda gördü le'l, cavahir, gızıl, dürle doludu. Camal lap meettel galdı. Dünyada olan padşahların hazinelerini cemleseydin bu geder olmazdı. Camal gördü ki, gırhıncı otağın ağzına üç gıfil vurulmuşdur. Anasına dedi ki:

-Bunu da aç bahım.

Anası dedi:

-Bu otag boşdu.

Camal dedi:

-Bes, boşdu ağzına niye üç gıfil vurdunuz? Aç bahım.

Anası dedi:

-Açmaram. Ancag düzü boşdu, içinde heç zad yohdu.

Anası bu otağın ağzını açmadı. Bu da oğlana böyük derd oldu ki, göresen bu otağın içinde ne var ki, anam açıb mene göstermir? Niye ağzına üç gıfıl vurublar? Bu otag oğlanın yadından çıhmadı, ahırda da hestelendi. Sapsarı sararib yorgan döşeye düşdü. Bütün hekimleri, başbilenleri getirdiler, hiçbirisi oğlanın derdinden baş çıhardabilmedi. Ahırda anası ondan soruşdu:

-Oğlum derdin nedi? Neye bele saralıb solursan? Belke derdini özünü bilersen. İsteyirsen gel seni evlendirek. Belke eşge mübtela olmusan?

Camal dedi:

-Ana otağı açıb mene göstermedin, onun fikrini elemekden bele olmuşam.

Anası dedi:

-Bıy, anan gadanı alsın, ele bu. Gedek açım gör.

Camal yerden galhdı, ele bil, heç hestelenmemişdi. Anası ile otağın gapısına geldi. Anası otağın gapısını açdı. Camal bahıb gördü, bu otag doğrudan da boşdu. Her terefini gezdi, dolandı, bir şey görmedi. Çoh teeccüb eleyib anasından soruşdu:

-Ana, bu sirrdan meni agah ele görüm, niye bu boş otağın gapısını bele berk berk bağlamışsınız? Gızıl, le'l, cavahir olan otagların ağzına bir gıfıl vurmusunuz? Burada bir sır var.

Anası dedi:

-Oğul, Camal bu otagda atan yatır.

Camal dedi:

-Yoh, inanmaram, atam meğer guru yerde yatır?

Arvad gördü gizledebilmeyecek, dedi:

-Oğul, yuharı o göyden asılana bah.

Camal bahıb gördü, yuharıdan bir şekil asılıbdı. Üzüne perde çekilmişdi. Şekli yendirib gördü bir gız şekli idi. Ele güzel gızdi ki, misli beraberli olabilmez. Oğlan soruşdu:

-Ana bu kimdi?

Anası dedi:

-Oğul, atan bu gıza aşığıdır. Neçe defe gedibse de bacarıb getirebilmeyib. İndi, günde üç defa gaşını açır, şekli yendirib, bahıb ondan teselli alır.

Camal bir könülden min könüle bu gıza aşığı oldu. Anasına dedi:

-Ana, men bu gızın dalınca gedeceyem. Ya lele şeleni basar ya şe leleni.

Anası dedi:

-Oğul, bu senin işin deyil, tacir atan yohdu, goşunla gedib gızı getirebilmeyib. Sen uşag haylagı ne eliyebilersen?

Oğlan dedi:

-Ana, atamın bahtı başga, benim bahtım başga.

Anası min dedi, oğul eşitmedi, ahırda razı oldu. Otuzdogguzuncu otagdan bir hurcun le'l, cavahir götürüb Camal'a verdi, dedi:

-Bunu götür seni bir yana çıhardır. Oğul, o gızın adı Meleyke Hatun'du, atandan işitmişem.

Oğlan tövleden atı çıhartdı, minmek isteyende tacir atası geldi, onu görüb dedi:

-Oğul, hara bele gedirsen?

Camal dedi:

-Ata, Meleyke Hatun üçün gedirem.

Atası dedi:

-Oğul, nahag yere eziyet çekme, bütün dünyada olan pehlivanlar, şahzadeler gelib o gızı getirebilmeyibler. Sen uşag haylagı, heç zad eleyebilmezsen.

Camal dedi:

-Ata, eybi yohdu, bacarmasam, yine çıhib gelerem.

Tacir üreyinde dedi: "Cehenneme getsin. Meleyke Hatun'u getirer, mene hörmet eler. Getirmez, getirmez de." Altı şahı pul çıhardıb ona verdi, dedi:

-Gedirsen get. Al bu pulu da yolda harcarsan.

Tacirin hurcundan heberi yoh idi. Camal gülümstünüb, öz özüne dedi: "Zalım oğlu, hurcundan heberi olsa, bağrın çatlayıb ölürsen, yahşı ki, heberi yohdu." Ona dedi:

-Sehavetin artıg olsun, mene çatar.

Tacir bir kağız yazıb ona verdi, dedi:

-Oğul, o mindiğin at seni aparıb padşah gardaşlığımın gapısına çıhardacag. Padşah benim atımı senin altında görüb ele biler başıma bir iş gelib, seni öldürder. Al bu kağızı, ona veresen, sene değmez.

Oğlan kağızı alıb cibine goydu, atı dümsükleyib yola düşdü. At onu düz padşahın gapısına apardı. Padşah eyvanda durub temaşa eleyirdi. Bir de gördü, budu, tacir gardaşının atı gelir, üstünde de başga adam var. Emr eledi atdan düşen kimi oğlanı onun yanına apardılar. Camal kağızı padşaha verdi. Padşah ohuyub mezmunundan heberdar oldu, güle güle dedi:

-Menim tacir gardaşım ne ahmag adam imiş. Özü o gızın yolunda bütün goşununu gırdırdı, padşahlığından el çekdi, yene olabilmedi. İndi bir uşağı göndermişdir ki, gızı alsın. Üstelik Camal'dan soruşdu:

-Gardaşım sene ne geder pul verib?

Camal dedi:

-Altı şah.

Padşah gülüb dedi:

-Oğlan evvela, sen altı şah ile heç bir yana çıhabilemezsen, ikinci Meleyke Hatun'u alabilmezsen. Perde-yi ismetde bir gızım vardır ki, heç bir padşahın oğluna vermerem, gel onu sene verim, bargahda gal. Dövleti malıma sahib dur.

Camal dedi:

-Şah gedecyem, belke bahtım yar oldu. Meleyke Hatun'u getirdim.

Şah çoh dedi, Camal az eşitdi, ahırda ona bu da bir hurcun le'l verib dedi:

-Oğul heç bir işi pul aşırar. Al bu pulu götür get Meleyke Hatun'u getirersen getirersen, getirmezsən, benim gızım durur, sen durursan, gelib alarsan.

Camal pulu padşahdan aldı., öğrendi ki, gız Yemen Şehri'ndedir. Yemen Şehri deyib yola düşdü. Gece gündüz yol getdi, ta ki gedib Yemen Şehri'ne çıhıdı. Oğlan fikirleşdi ki, garı tayfası çoh hiylekar olar. Bir garı tapıb evine düşşün, belke onun vasitsile Meleke Hatun'a çatabildi. Atını bir garının gapısına sürüb dedi:

-Garı nene. Allah gonağı isteyirsen mi?

Garı dedi:

-Ne yer? Bir cindir mitilim var, özüm yatıram. Sen de ki, menle yatabilmezsen.

Camal ona bir neçe gızıl verdi, dedi:

-Get bir dest yorgan al getir.

Garı gelib bir dest yorgan döşek aldı, getirib yer saldı. Camal soyunub yatdı. Bele bele Camal niçe gün onun evinde galdı, ondan hiçbir söz soruşmadı. Bir gün garıdan soruşdu:

-Garı nene, senden bir söz soruşacağam. Garı nene, burada Meleyke Hatun adlı gız var mı?

Garı bu sözü eşiden de yerden galhib dedi:

-O ne Meleyke Hatun'du, tez dur buradan get, yohsa eşidib neslimi keserler.

Camal ona bir neçe gızıl verib, dedi:

-Ay garı nene, men ki bir söz demirem. Var ya yoh demeye ne var?

Garı dedi:

-Var. Ancag onun adını tutma. Dünyada olan pehlivanlar, şahzadeler, o gızı almaya gelib, ancag heçbiri alabilmeyib, canlarını onun yolunda gurban veribler. Yazıgsan, bu sözü bir danışdın, bir de danışma.

Camal dedi:

-Yahşı danışmaram.

Bir neçe günde gelib geçdi. Camal garıdan soruşdu:

-Garı nene bir sözüm de var. De görüm, Meleyke Hatun hardadır?

Garının canına titretme düşdü, dedi:

-Ay aman, dur buradan get. Sen meni öldürtmek isteyirsen? Meleyke Hatun'un yerini men sene göstersem, meni tike tike doğrayarlar. Sen ne danışırsan?

Camal dedi:

-Garı nene, görürem üstün başın cır cındırdı, ayağın yalındı. Gedek bazara, sene paltar alım. Ancag bazara gedende sen gabagca gedersen, men de dalınca gelerem. Meleyke Hatun'un evi hansıdise, onun yanında balaca ayag sahlarsan. Bundan asan ne var?

Garı paltar adını eşitende razı oldu. Beli, garı gabağa düşdü, Camal onun dalınca. Bir imaretin gabağında garı ayag sahladı. Camal bildi ki, Meleyke Hatun bu imaretde olur, bazara getdiler. Camal garıya bir dest paltar, ayaggabı aldı eve gayıtdılar. Garı gördü, heyir a dövletin gel ha gel vahtıdı, evi gızilla dolubdu. Allah bu oğlanı buna mülk yetirib, meettel galdı.

Garı öz özüne dedi: "Sen ölesen, yahşı yem tapmışam görek ahırı hara çıhır." Beli, bir neçe günde gelib geçdi. Camal, garıdan soruşdu:

-Garı nene bir sualıma da cavab ver, ta Meleyke Hatun'un adını tutmayım. De görüm, Meleyke Hatun kimin gızıdı?

Garı dedi.

-Meni gan gadaya salma, tez çıh get.

Camal ona bir le'l verib, dedi:

-Kim eşidir? Ev bizim, sırr bizim, gulağıma de.

Garı dedi:

-Zergerin gızıdı.

Camal bunu eşiden kimi zergerin dükânına gelib, dedi:

-Selamu eyleyküm, ay zerger.

Zerger başını galdırıp dedi:

-Eleykesselam, benim üçün ne gullug?

Camal dedi:

-Zerger gızıldan bir hençer gayırdırmag isteyirem. Her yeri gızıl olsun, gayırabilersen mi?

Zerger dedi:

-Gayıraram.

Camal dedi:

-Neçeye gayırarsan?

Zerger dedi:

-Filan gedere.

Camal bir le'li çıharıb ona verdi, dedi:

-Bu görer mi?

Bunu tangahı heç onun dükanında yohdu, dedi:

-Görer, görer besdi.

Camal dedi:

-Bir Meleyke şekli.

Zerger Meleyke adı eşitende le'li tullayıb dedi:

-Le'li de götür, dükandan çıh get.

Camal dedi:

-Niye açığın tutar? Uçur ha, ganadları da olur hanı o meleykeden çek.

Zerger gördü heyr, bu ayrı meleykeden danışır, dedi:

-Yahşı çekerem.

Oğlan dedi:

-Ne vaht hazır olar?

Zerger dedi:

-Sabah gelib apararsan.

Zerger ona gızıldan bir hençer gayırdı. Üstüne şekli çekmek isteyende fikirleşdi ki, "Menim gızım ele meleykeden galmaz. Goy onun şeklini hençerin üstüne çekim, ne bilecek ki, benim gızımın şekliidi." Zerger şahzadeye bir gızıl hançer gayırdı, gızının da şeklini üstüne çekdi. Camal seher gelib gördü, hençer hazırды, Meleyke Hatun'un da şekli üstünde. Hençerin o terefine bu terefine bahdı, toggasına keçirdi. Sonra toggasından çıhartdı, zergere verib, dedi:

-Usta, men çoban adamam. Bu gızıl hençer heç mene yaraşmır. Al bağışladım sene.

Zenger ele bildi ki, pulunu ondan geri alacag dedi:

-Yoh hençeri götürmelisen.

Camal dedi:

-A kişi, gorhma senden pul zad istemirem. Hençeri sene bağışlayıram.

Zerger henceri götürdü. Şahzade de gayıdıb garının evine geldi. Zerger de henceri götürüb gızının yanına apardı, dedi:

-Gızım bu henceri bir oğlana gayırmışım. Gaytarıb mene verdi ki, mene yaraşmır, al, bağışladım sene.

Meleyke Hatun henceri alıb gördü ki, öz şekli de üstündedir, dedi:

-Ata benim şeklimi niye çekmisen?

Zerger dedi:

-Meleyke şekli dedi, men de fikirleşdim benim gızım ele meleykeye ohşayır, çekdim.

Gız öz özüne dedi. "Bu bağışlamag meselesi deyil. Burda başka iş var. Kimdise, zalım oğlu vurulmuşdur."

Seher açıldı, Camal yine Zerger'in yanına gelib dedi:

-Sene iki le'l vereceyem, mene gızıldan bir şamdan gayırarsan. Şamdanın bir terefinde hencerin üstünde çekdiyin meleykenin şeklini, bir terefinde de benim şeklimi çekersen. Menim elimi onun eline verersen.

Zerger razı olub, dedi:

-Çekerem, sabah gelib apararsan.

Camal ona iki le'l verib getdi. Zerger de sabaha kimi şahzade dediyi şamdanı gayırıb hazırladı. Camal gelib gördü ki, zerger şamdanı gayırmışdır. Özü de şekilleri dediyi kimi çekmişdir. Ona bir le'l de verib dedi:

-Usta, görürem çoh eziyyet çekmisen, al bu le'li de sene verirem.

Zerger le'li alıb, dedi:

-Çoh sağ ol.

Camal şamdanın o terefine , bu terefine bahıb dedi:

-Usta men çoban adam bu şamdanı harda goyacağam. Bu mene heç yaraşmır. Evim yoh, eşiyim yoh. Al bunu da sene bağışladım.

Zerger dedi:

-Ay canım, şamdanını götür.

Camal götürmedi, çıhub getdi. Zerger şamdanı, gızı Meleyke Hatun'un yanına getirib dedi:

-Gızım bir ahınag adam tapmışam. Bele gıymetli şeyler gayıtdırır. Sonra mene bağışlar. Bu zalım oğlunda gızıl, le'l sel kimi ahır.

Meleyke Hatun alıb bahdı. Yene şamdanın bir terefinde öz şeklini gördü. Üstelik elini de oğlanın eline vermişdi. Öz özüne dedi. "O adam kimdi, onu görmek lazımdı. O kimdise, benim üçün gelibdi." Üzünü atasına tutub dedi:

-Ata, ele adamlarla dost olmag pis olamaz. Onunla dost ol, eve gonag çağır. Dostlugla bütün varını elinden çıkart.

Zerger Meleyke Hatun'un sözlerini beyendi. Seher açılan kimi zerger hanaya getdi. Camal zerger hananın gabağında zergeri görüb dedi:

-Men bir neçe gün gedecekdım. İndi iş bele düşdü ki, bir ayda galası oldum.

Zerger dedi:

-Gedek bize gonag, senle dost olacağam.

Camal dedi:

-Bu gün yoh, sabah gederik.

Zerger razı oldu, eve gedib gızı Meleyke Hatun'a dedi ki:

-Oğlan sabah bize gonag gelecek.

O biri terefdi oğlan garının evine getdi, bir dest şahane libas geyib zergerin dükânının gabağına geldi. Zerger onu görende evvelce tanımadı. Sonra bahdı ki, gonag aparmag istediği oğlandı. Onu götürüb Meleyke Hatun olan otağa getirdi.

Meleyke hatun perdenin dalında idi. Camal bilmeyib dalı perdeye oturdu. Meleyke Hatun çoh çalışdı, oğlanın yüzünü görebilmedi. Çörek gabağa gelende yavaşça öskürdü. Oğlan o saat ganrılıb geri bahdı. Meleyke Hatun onun üzünü gördü. Çörek yeyilib gurtaran kimi Camal ayağa galhdı. Oğlanı hörmitle yola saldılar. Bir neçe gün gelib geçdi. Bir gün oğlan yine zergerin yanına gelib dedi:

-Men bir ay da burada galmalıyam, mene bir otag tikdir .

Zerger dedi:

-Ay canım ne otag? Gırh otağım var, birini sene verdim, get içinde ol.

Camal dedi:

-Yoh zehmet çekib tikdirmisen, Allah özüne gısmet eylesin. Eger mene yahlışığ elemek isteyirsense, evinin yanında bir otag tikdir. Neçeye olur olsun, iki gat artıg vererem.

Zerger razı oldu. Bir usta çağırdılar, danışdılar. Camal otağın haggını gabagçadan ustaya verdi. Usta işe başlayıb bir neçe günde, zergerin imaretine yapışığlı ona bir otag tikdi ki, dünyada heç bir padşahın ele otağı olabilmezdi. Camal ile zerger girib otağa bahdı. Camal dedi:

-Usta çoh yahşı otag tikmisen, amma heyif ki, bir eskikliyi var.

Usta arif idi, o saat başa düşdü ki oğlan ne demek isteyir. Başını esdirib dedi:

-He, düzdü, bir eskikliyi var, üç güne düzeler, arhayın ol.

Oğlanla zerger çıhib getdi. Usta işe başladı, otağın içinden bir lağım atıb, düz kızın otağının içine çıhartdı. Gız oturmuşdu. Bir de gördü otağın altından taggıltı gelir. Gözledi, gördü otağın küncü yarıldı, altdan usta çıhdı. Ustanı görüb soruşdu:

-Bu ne ahvalatdı?

Usta dedi:

-Men hagga bahıram. Mene bele deyirler, bele de eleyirem.

Gız o saat başa düşdü ki, bu oğlanın işidi. Üstüne vurmayıb ahırını gözledi. Usta lağımı ele düzeltdi ki, min adam gelse idi, bilmezdi lağım atılıb ya yoh.

Beli, oğlan otağa gelib çoh beyendi. Ustaya yene de helet verdi. Gözledi, zerger dükana geden vahtı, lağımdan gızın otağına girdi. Gız oğlanı görende hede gorhu geldi. Oğlan onun hede gorhusundan çekinmeyib dedi:

-Hanım senden el çeken deyilem.

Meleyke Hatun ele gonaglıg zamanından üreyi elden vermişdi. Hıda hırda yumşaldı. Bele bele, Camal her gün lağım ile gelirdi. Meleyke Hatun'la kef eleyirdi. Bir gün Camal Meleyke Hatun'a dedi:

-Hanım, men gelmemişem burada yaşayam, gelmişem seni aparam. Gel çıhib gedek.

Meleyke Hatun dedi:

-Ne teher gedek? İsteyersen, her ikimizi parça parça elesinler?

Camal dedi:

-Sene ne borç, sen razı ol, men yol taparam gederek.

Meleyke Hatun dedi:

-Men razıyam, yol tap, görek ne cür tapırsan?

Camal dedi:

-Men gızıldan bir gılınç gayırdırmışdım, onu mene ver.

Meleyke Hatun durub gılınçı ona verdi. Oğlan gılınçı götürüb, düz zengerin yanına geldi.

Zengere verib dedi:

-Bu hençer benim dostumundu, satmag isteyir, bah gör neçeye deyer?

Zenger hençeri alanda, gördü özü gayırdığı hençerdi. Tez Meleyke Hatun'un yanına getdi. Camal tez lağımdan çıhib hençeri Meleyke Hatun'a verdi. Meleyke Hatun da alıb divardan asdı.

Zerger, gızı Meleyke Hatun'un yanına gelib dedi:

-Sene verdiyim gızıl hençeri kime vermişsen?

Meleyke Hatun dedi:

-Menim yanımda guş da sekebilirm, kime vereceyem. Odu divardan asılıb.

Zerger bahıb gördü, hençer divardan asılıdı, dedi:

-Bu hençerin lap özü idi. Onun için deyirdim.

Gız dedi:

-Meger hençer, hençere ohşamaz? Sen niye şüphelenirsen?

Zerger geri gayıdanda Camal lağımdan çıhib, hençeri cer elinde dayanıbdı.

Alıb hençere bahdı, dedi:

-Filan gıymete deyer.

Bir gün keçdi. Camal Meleyke Hatun'a dedi:

-Şamdanı bana getir.

Meleyke Hatun şamdanı ona verdi. Şahzade şamdanı götürüb, düz zergerin yanına geldi, dedi:

-Bir dostum bu şamdanı satmag isteyir, neçe deyer?

Zerger bahıb gördü, özü gayırdığı şamdandı. Onu orada goyub tez eve getdi. Camal lağımla ondan gabağ Meleyke Hatun'un yanına gelib şamdanı öz yerine goydu. Zerger gelib gördü, şamdan öz yerindedir. Zerger geri gayıdanda Camal lağımdan çıhib şamdanı götürdü, ondan gabağ dükana geldi. Zerger gelib gördü oğlan elinde şamdan onu gözleyir. Alıb şamdana bahdı, dedi:

-Filan gedere deyer.

Camal gene şamdanı lağımla aparıb yerine goydu. Bir müddet Meleyke Hatun'la keş çekdi. Bir gün Camal Meleyke Hatun'a dedi ki:

-Dur gedek.

Meleyke Hatun dedi:

-Hara gedek?

Camal dedi:

-Sene borç deyil, ne desem, onu elersen.

Meleyke Hatun geyindi, geçindi çadranı başına saldı. Oğlanla beraber lağımdan kenara çıhdılar. Oğlan onu zergerin dükânının gabağına getirib, zergere dedi:

-Zerger, bu gızla evlenmek isteyirem.

Zerger dedi:

-Allah mübarek elesin, toyunuzu elerik.

Camal dedi:

-Bunun çadrasını galdır, üzüne bah, alından öp, sonra heyir dua ver, kebini kesdirek, toyun edek.

Zerger gızın çadrasını galdıranda gördü gızı Meleyke Hatun'du. Berk gezeblendi, tez eve yüyüdü. Camal ondan gabağ gızı lağımla çıhardıb öz otağında

goydu. Zerger gelince Meleyke Hatun uzandı. Zerger eve girib gördü gızı evdedi. Meleyke Hatun ondan soruşdu:

-Ata ne olub, niye acıglısan?

Zerger dedi:

-Gızım, oğlan bir gızı almag isteyir. Ele bir lap senin özündü. Meettel galmışam. Yerin cindi, senin donunda mene göründü.

Meleyke Hatun dedi:

-Ata, şaşma adam adama ohşar da.

Zerger gayıdanda gız yerden galhdı. Lağımla ondan gabağ dükana geldi. Zerger gelib oğlanla gızı gördü. Gızın üzünü bir de açıb bahdı, gördü, yoh canım, bu Meleyke Hatun özüdü. Yene gayıdıb eve getdi. Meleyke Hatun evdedi. Zerger bu ecir üç defe getdi geldi. Ta yeğın eledi ki, bu gız da gızı Meleyke Hatun deyil, ancag ona çoh ohşayır. Gızın üzünü açdı, gözünü yumub onun alnından öpdü. Bir molla çağırdı. Oğlan dedi:

-Zerger, bu gızın heç kesi yohdu, sahipsizdi. Sen bunun atası ol, vekilliyinde dayan, molla kebinin kessin.

Zerger razı oldu. Gızın vekili dayandı, molla gızın kebinini şahzade Camal'a kesdi. Toy eleyib gızı Camal'ın otağına apardılar. Zerger eve gelende, gız lağımla öz otağına çıhdı.

Ahşam oldu. Üstünüze çoh heyirli ahşamlar açılın, şahzade Camal Meleyke Hatun'a dedi:

-Ezizim, benim iki gözüm, indi dur gedek atanın yanına.

Gız dedi:

-Ne danışısan, atam ikimizi de öldürer.

Şahzade dedi:

-Yoh heç şey elemez. Biz her şeyi onun eliynen görmüşük.

Birbirine goşulub zergerin otağına geldiler. Zerger onları görende şad oldu.

Şahzade dedi:

-Gelmişik sizle görüşüb öz ölkemize gedek.

Zerger gözünü gızdan çekmirdi. Neçe ye'ni, onu hal aparmamışdı, bu öz gızı idi. Durub gızın otağına getmek isteyende şahzade onu dayandırdı:

-Ata, teşvişe düşme, bu senin gızın Meleyke Hatun. Men de filan padşahın oğlu Şahzade Camal'am.

Zergeri fikir aparmışdı. Şahzade bütün ehvalatı men size nağul eleyim kimi zergere danışdı, dedi:

-Biz her şeyi senin razılığınla görmüşük.

Zerger bahdı ki, doğrudan gızı özü vermişdir. Ta iş işden keçib, tezedden onlara heyir dua verdi, dedi:

-Bâlarıım, Allah sizi hoş beht elesin. Amma yaman şeytanmışsınız hâ! Oğlum, Meleyke Hatun padşahın oğluna nişanlıydı. Men ona bu işi demeliyem siz iki at minib buradan gedersiniz. Siz gedenden gırh gün sonra men padşaha haber vererem, ahtarar tapmaz .

Beli, şahzade zergerin evinde bir müddet galdı. Bir gün zergere dedi:

-Çoh yemek adamı, az yemekden de yorar. Galdığımız besdi, bizi yola sal, gedek. Zerger dedi:

-Yahşı yol, Allah işinize ferec versin. Gedeblersiniz.

Ahşam olan kimi zerger üç at hazırladı. Bu ele atlar idi ulduza, aya sürsen çihardılar. Atları mindiler, zerger onları aparıb ölkeden kenara çihartdı. Alınlarından öpüb geri gayıtdı. Zerger gırh gün gözledi, sonra padşahın yanına gedib dedi:

-Bir oğlan bu gece gızımı götürüb kaçmışdır.

Padşah her yere atlı goşun gönderdi. Gızdan bir nişan tapmayıb geri gayıtmagda olsun, şahzade Meleyke Hatun'la birlikte tacir atasının evine getdi. Tacir, Meleyke Hatun'u görüb çoh şad oldu, dedi:

-Senden çoh razı oldum. Gızı getirdin. Gız benimdi. Ona semt düşmezsen.

Şahzade Camal dedi:

-Delisen, nesen? Bu, benim arvadımdı.

Şahzade gördü yoh, tacir Meleyke Hatun'u zornan onun elinden alacag. Odu ki, geceni galdı. Taciri yuhuya verdiler. Atlarına süvar olub, yola düşdüler. Seher açıldı, tacir gördü, oğlan gızı da götürüb kaçmışdır. Bir saz at minib, soragla onların dalına düşdü. Ele oldu ki, bunlar da tecirde eğin vahtda şahzadenin atası olan şehere yetişdiler. Tacir bir baş padşahın yanına getdi, dedi:

-Bir oğlan benim arvadımı götürüb kaçmışdır. Bu şehere getirmiştir. Onu çağır, sorgu savalsız boynunu vurdur ki, başgalarına da ders olsun.

Padşah emr eledi, ahtarıb oğlanı tapdılar, padşahın huzuruna getirdiler. Padşah emr eledi, onu darağacının dibine çekdiler. Kendiri boğazına geçirmek isteyende oğlan berkden güldü.

Padşah dedi:

-Niye öldürülen zaman güldün?

Şahzade dedi:

-Ona göre güldüm ki, adaletsiz padşah eşitmişdim, amma gözümle görmemişdim. Gördüm, hareketlerine güldüm.

Padşah ondan sordu:

-Menim edaletsiz padşah olduğumu sen neden bildin?

Şahzade Camal dedi:

-Şah, ondan bildim ki, menden bir söz soruşmamış, tacirin sözüynen boynumu vurdurursen.

Şah dedi:

-Tacirin arvadını kaçırılmışsan.

Şahzade Camal dedi:

-Tacirin arvadı değil, öz avradımdı. İzin ver, bu ehvalatı danışım.

Şahzade analığının fitvası ile sürgün olmasından bura geder olan ehvalatları padşaha nağıl elledi. Padşah bahdı ki, paha, bu sürgün ellediği öz oğludu. Onu sinesine basdı, üzünden, gözünden öpdü. Emr elledi tacirin boynunu vurdular. Öz arvadının da boynunu vurduranda Şahzade Camal dedi:

-Mehriban ata, bunu mene bağışla. Anamdı, sehvinini düzelder.

Padşah onun boynunu vurdurmayıp oğluna bağışladı. Padşah yeddi gün, yeddi gece Camal'la Meleyke Hatun'a toy elledi, şadlık keçirdi. Onlar kefle damağla dövran sürüb, ömür keçirdiler. Le'net pis adamın, hainin zatına gelsin!

II.2.a.FONKSİYOLARIN TESPİTİ

1. Bir ülke padişahının karısı ölür, padişahın Camal adında bir oğlu vardır. α
2. Padişah vezirin kızıyla evlenir K
3. Padişahın ikinci eşi, üvey oğlu Camal'a aşık olur ve onunla evlenmek ister. Fakat Camal reddeder. $A^{16} + \theta^1$
4. Üvey anne, padişaha Camal'ın kendisinin yerinde gözünün olduğunu söyler. Padişah Camal'ın öldürülmesi için buyruk verir. $\chi^+ A^{13}$
5. Vezir, padişahı bu fikrinden vazgeçirir. Camal'ın öldürülmesi yerine sürülmesini önerir. Padişah bu öneriyi kabul eder. $B + Rs + Rs^9$
6. Camal yola çıkar $B^3 + \uparrow + O$
7. Bir tacir ve karısı Camal'ı yanlarına alır Rs
8. Tacir bir yolculuğa çıkar, tacirin karısı Camal'a otağlarını gezdirip hazinelerini gösterir. Sonunda kırkıncı otağa gelirler. Bu otağın kapısında üç kilit vardır. Fakat tacirin karısı boş olduğunu söyleyerek kapıyı açmaz. $Gdl. + a^6$
9. Camal merakından hastalanır. $\S$
10. Camal tacirin karısına hastalığının sebebi olarak merakını söyler. $\S$ (doğrudan haber verme)
11. Tacirin karısı 40'ıncı otağın kapısını açar. Otağda bir kızın resminden başka hiçbir şey yoktur. $K.$
12. Tacir bu kıza aşıktır. Fakat elde edememiştir. Camal da kıza aşık olur. Ve kızla evlenmeye ahdedir. $w^1 + M$
13. Camal yola çıkmadan evvel tacir ona kendi atını ve bir de mektup verir. Yolu tacirin kardeşinin ülkesinden geçeceği için Camal'ı kardeşinin öldürebileceğini, verdiği mektubun onu koruyacağını söyler. $B^3 + I$

14. Camal yola çıkar $\uparrow$
15. Camal, tacirin kardeşinin ülkesine gelir. Padişahla karşılaşır. F^6_9
16. Camal, padişaha mektubu verir. Camal'a bir şey yapmazlar. Biraz sohbet ederler. Padişah kendi kızını Camal'a vermek ister. Camal kabul etmez. $D^2 + D^7 = D^1 + E^2 = E^1$
17. Padişah Camal'a bir çok lâ'l verir. Meleyke Hatun'u elde edemediği takdirde kendi kızıyla evlenebileceğini söyler. $w^3 + w^1$
18. Camal kızın Yemen Şehri'nde yaşadığını öğrenir ve yola çıkar. $\S (\text{haber alma}) + \uparrow$
19. Yemen Şehri'ne varır. Kalacak yere ihtiyacı vardır. Bir koca karıya misafir olmak ister. Kadın ilk önce kabul etmez. Fakat Camal para teklif edince kadın onu evine alır. $a^6 + K^1$
20. Camal, kadına orada Meleyke Hatun adlı birinin yaşayıp yaşamadığını sorar. Kadın bilgi vermeyi ancak para karşılığında kabul eder $a^6 (\text{bilgi eksikliği}) + K^1 = \S (\text{haber alma})$
21. Camal, kadına Meleyke Hatun'un kimin kızı olduğunu sorar. Kadın para aldıktan sonra Zergerin kızı olduğunu söyler. $a^6 + K^1 = \S (\text{haber alma})$
22. Camal kadına Meleyke Hatun'un evini sorar. Kadın yeni giysileri karşılığında evi kimseye sezdirmeden Camal'a gösterir. $a^6 + K^1$
23. Camal, çoban kılığında zergere gidip üzerinde melek (meleyke) resmi bulunan altından bir hançer yaptırmak istediğini söyler. $\S (\text{Konuşma}) + a^3 + T$
24. Zerger önce kızından bahsedildiğini zannedip kızsa da daha sonra Camal'ın melekten bahsettiğini anlar. Hançeri yapar fakat melekler kadar güzel olduğu için kendi kızını resmeder hançere. $\S (\text{konuşma}) + K^1$
25. Camal hançeri zergere bağışlar. $\S (\text{konuşma}) + s$

26. Zerger hançeri kızına verir. Kız hançeri yaptıranın kendisine aşık olduğunu anlar. $\S + s^1$
27. Camal zergere üzerinde, hançerdeki meleklerle kendisinin elele tutuştuğunu gösteren bir resim bulunan altından bir şamdan yaptırmak ister. $\S (\text{konuşma}) + a^3 + T$
28. Zerger şamdanı yapar. $\S (\text{konuşma}) + K^1$
29. Camal şamdanı zergere bağışlar $\S + s$
30. Meleyke şamdanı yaptıranın kendisi için geldiğini anlar. s^1
31. Meleyke Hatun babasından bunları yaptıran adamı, misafir olarak eve getirmesini ister. Babasını ikna etmek için adamın parasını ancak bu şekilde elinden alabileceklerini söyler. Gdl.
32. Zerger Camal'ı konuk olarak çağırır B^1
33. Camal kabul eder, çoban kıyafetlerini çıkarıp güzelce giyinir. Zergerin evine gider. $T + B^5$
34. Camal Yemen Şehri'nde bir ay daha kalacağını söyleyip, zergerden bunun için kendisine bir otağ diktirmesini ister. $\S + a^3$
35. Zerger Camal'ın kendisine maliyetin iki katı kadar para vereceğini duyunca kabul eder. K^1
36. Otağ tamamlanır. Camal ustaya üstü kapalı olarak bir tünel yapmasını söyler. Usta bunu da tamamlar. $a^3 + K^1$
37. Zerger dükkana gittikten sonra her gün Camal tünelden Meleyke Hatun'u görmeye gider. $\S$
- 38 Bir gün Meleyke Hatun'a gitmek istediğini söyler. Meleyke Hatun kabul eder. $\S (\text{konuşma})$
39. Camal kızdan hançeri alıp zergere götürerek, dostuna ait olduğunu ve satmak istediğini söyler B^8
- Zerger eve gidip Meleyke Hatun'a hançeri ne yaptığını sorar. Meleyke Hatun hançeri tünelden almış ve yerine asmıştır. Babasına gösterir. Adam dükkana gelen kadar B^8

hançeri yine dükkanda hazır ederler.

40. Camal şamdanı satmak için Zerger'in yanına götürür.

B⁸

Şamdanı da tünelden götürüp getirerek Zerger'e satar

41. Camal Meleyke Hatun'u Zerger'in dükkanına götürür ve evlenmek istediğini söyler. Zerger kızın

kendi kızı olduğunu düşünüp eve gider. Kız tünel vasıtasıyla babasından önce evde olur. Bu durum üç kez yinelenir. Sonunda Zerger kızı başkası zanneder.

B⁸

42. Zerger (kızı olduğunu farkına varmadan) Meleyke Hatun'la Camal'ı evlendirir.

$K^1 + W^0 = N$

43. Camal akşam olunca zergere evlendiği kızın Meleyke Hatun olduğunu, kendisinin de şehzade olduğunu söyler.

§ (Konuşma) + Q

44. Camal ve Meleyke, Meleyke'nin nişanlısını kandırarak dönüş yoluna çıkarlar.

↓

45. Tacirin yanına gelirler. Tacir Meleyke Hatun'u kendisine almak ister.

η^1

46. Camal, Meleyke Hatun'u da alarak kendi ülkesine kaçar.

↓ + C

47. Tacir, Camal'ı babasına şikayet ederek, karısını kaçırdığını söyler.

Pr⁶

48. Padişah Camal'ın öldürülmesi için buyruk verir.

A¹³

49. Camal, padişaha herşeyi hikâye eder

§ (doğrudan haber verme)

50. Padişah Camal'ın boynunu vurdurmaktan vazgeçer.

Rs⁹

51. Tacirin boynu vurdurulur.

J⁵

52. Üvey annesini bağışlar

U (olumsuz)

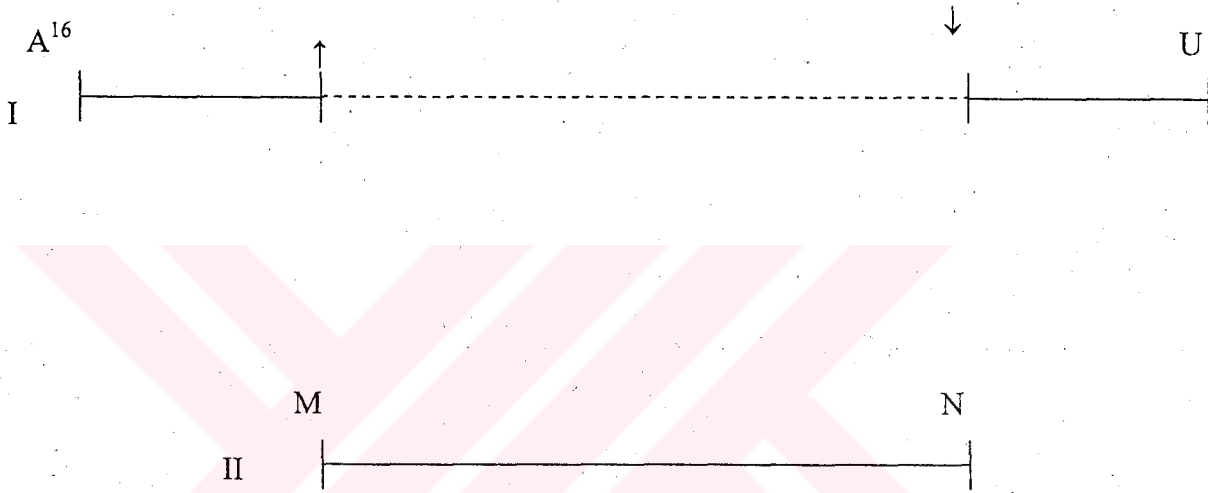
53. Camal'a ve Meleyke Hatun'a 40 gün 40 gece düğün yapılır.

w²

II.2.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek kahramanlı bu masal, iki hareketten oluşmaktadır. Hareketlerden ilki M-N ve H-J çiftlerinden hiç birisini ihtiva etmezken, ikicisi M-N çiftini içermektedir. İlk hareket ikinci hareketle kesintiye uğrar; ikinci hareketin sonuçlanmasının ardından birinci hareket de neticelenir.

Masalın Kesitleri:

I. $\alpha (aK) A^{16} \theta^1 \chi A^{13} B Rs Rs^9 B^3 (\uparrow \dots) \dots \dots \dots C Pr^6 A^{13} \S Rs^9 J^5 U$
 w^2

II. $O Rs Gdl. (a^6=M) K w^1 B^3 I (\uparrow \dots) F^6, D^2 (D^7=D^1) E^1 w^3 w^1 \S$

$(\uparrow \dots) [a^6 K^1 \S \dots] T$

$[a^6 K^1 \S \dots]$

$[a^6 K^1 \S \dots]$

$[\S a^3 K^1 s \S s^1] Gdl. B^1 T B^5 [a^3 K^1] \S (B^8 \dots) K^1 (W^0=N) Q \downarrow$

$[\S a^3 K^1 ss \S s^1]$

$[a^3 K^1] (B^8 \dots)$

$(B^8 \dots)$

II.3.VEFALI AT

Geçmiş zamanlarda bir padşah var idi. Bu padşahın üç oğlu var idi. Çarh herlendi, ecel onu boğazladı. Padşah can veren zaman oğlanlarını başına, cem' eleyib dedi;

-Oğlanlarım, benim size üç vessiyetim var. Bu vessiyetlere emel etmeseniz başınız çoh belalar çekecek. Vessiyetimin biri budur: "Şikara gedende üçünüz de bir yerde gedin." İkinci vessiyetim: "Ayrı ayrı sefere getmeyin." "Üçüncü vessiyetim: Ağaç dibinde ve meşe ağacında olan çemende yatmayın." Padşah sözünü tamam eleyib, canını oğlanlarına tapşırđı. Oğlanlar atalarını kefn defn eleyib basdırdılar. Gırh gün gırh gece el adeti ile ona yas sahladılar. Gözlerinin yaşları guruyandan sonra böyük gardaş dedi;

-Gelin şikara çihag, gemimiz biraz dağılsın. Her üçü, nize, oh, kemend, emud, götürüb atlara süvar oldular, bizen ha bizen, ava çıhdılar. Ahşama kimi ovlayıb guşladılar. Ahşam meşe ağacında bir çemeniye çıhdılar. Böyük gardaş dedi;

-Bu gece burada galag.

Küçük gardaş Melik Mehemmed dedi:

-Yoh gedek. Atamız vesiiyet eleyib ki, meşe ağacında, çemenlikde galmayın.

Onun sözüne fikir vermediler atlardan aşırılıb, çemenlikde galası oldular. Gardaşlar yatan zaman Melik Mehemmed öz özüne dedi: "Atam havayı yere vesiiyet demeyib. Men yatmayıb bu gece garavul çekeceyem. Görüm burada ne var, ne hadise olacag."

Oğlan o gece yatmayıb garavul çekdi. Gecedən heyli keçmişdi. Bir de gördü, budur bir div gelir, buynuzlarının her biri bir çinar. Melik Mehemmed gözledi. Div gelende onun tepesine ele bir gılınç vurdu ki, beyni haşhaş kimi yere töküldü.

Beli, sabah açıldı, gardaşlar bir geder de yol getdiler. Bir yerde garanlıg düşdü. Gardaşlar ha yatmağa yer ahtardılar, münasib yer tapmadılar ki, tapmadılar. Bir divar dibinde dayandılar. Böyük gardaş dedi:

-Bura daldadı, burada galag.

Melik Mehemmed dedi:

-Atamız vesiiyet eleyib ki, divar dibinde galmayın .

Böyük gardaş dedi:

-Her vesiyete inanmazlar. Divar dibinde bize ne olacag?

Küçük gardaşın sözüne bahmadılar, arada galası oldular. Gardaşlar yihılıb yatdılar. Tekce Melik Mehemed galdı. Melik Mehemed yine fikirleşdi; “Atam havayı yere vesiyet elemeyib. Yegin burada bir iş var. Yatmayım görüm ne olacag?” Melik Mehemed yatmayib keşik çekdi. Gecenin bir aleminde bir de gördü, budu bir div yeddi deyirman daşını bir yeke ağacın başına keçirib, onlara teref gelir. Melik Mehemed gizlendi. O divarın dibinden keçmek isteyende onun başına bir gılinc vurub öldürdü. Bundan da salamat gurtardılar, seheri eleyib yola düşdüler. Üçüncü gün bir meşeye çatdılar. Meşede garanlig düşdü, bir yana çıhabilmediler. Böyük gardaş dedi:

-Burada galag!

Küçük gardaş dedi:

-Atamız vesiyet eleyibki meşe arasında galmayın.

Böyük gardaş dedi ki:

-İki yerde galdıg, bize heç zad olmadı. Burada da olmayacag, yihılın yatın.

Gardaşlar yihılıb yatdılar amma Melik Mehemed barmağını yarib içine duz doldurdu, yatmayib garavul çekdi, gördü, budu bir nebib div gelir. Ömründe bele ey becer div görmeyib Melik Mehemed özüne ürek direk verib dayandı. Div Melik Mehemed’e yatmamış dedi:

-Ey Melik Mehemed, hardasansa çih. Menim iki gardaşımı öldürüb üreyime dağ çekmisen. Seni tike tike elemesem anamın südü mene haram olsun!

Melik Mehemed gizlinden çıhib dedi :

-Ey mel’un div, elinden geleni iki gaba çek. Bu meydan, bu şeytan!

Div emuda el atmag isteyende, Melik Mehemed fūrseti ona vermedi, celd gılincını çekdi, onun başına ele çırpdı ki, gılinc iki gariş onun başına işledi. Div ağır yaralandı, eli boşaldı, gaça gaça Melik Mehemed’e dedi:

-Ey Melik Mehemed bil, agah ol, filan dağın dalında bir guyu var. O guyuda çohdu le’l cevahirat var. Get apar halalın olsun.

Seher açıldı, üstünüze çoh şad seherler açılsın, Melik Mehemed divleri öldürdüğünü gardaşlarına söyleyib, dedi:

-Üçüncü gardaş divi de yaraladım. O dedi filan dağda bir guyu var, o guyuda çohdu le’l cevahirat var. İndi gelin gayıdıb evimize gederik. Gardaşlar atalarına

rehmet ohudular. Birbirine goşulub, düz dağa getdiler. Geziib, dolanıb suyunu tattediler. Guyuya kim düşsün düşmesin. Melik Mehemmed dedi:

-Meni sallayın!

Melik Mehemmed'i guyuya salladılar. O guyuya düşüb gördü, guyuda o gadar le'l, cevahir, almas ve başga yatar var ki, dere tepelerde cingılların sayı var, onların sayı yohdu. Bu le'l cevahiri alması ve başga yatarı iple bayıra çekdirdi. Guyunun dibini gezende gördü, burada üç nazenin senemi saçından asıblar. Melik Mehemmed kızları açıb yere goydu. Hırda gızla ehd peyman eleyenden sonra iple kenara çekdirdi. Guyunun dibinde tek özü galdı. Gardeşlar birbirine dediler :

-Melik Mehemmed kenara çıhsa bütün bu var dövlet le'l cevahire sahib duracag. Yahşısı budur ki, onu guyuya goyag, ölüb başımızdan redd olsun, var dövlete özümüz sahib olag.

Bele de elediler, Melik Mehemmed'i guyuda goyub yuharı çekmediler. Gırh deve getirdiler, yatarı develere çatdılar, kızları da götürüb saraylarına getdiler.

Melik Mehemmed bildi ki, gardeşları onu guyunun dibinde goyub gedibler. O başladı guyunun dibinde getmeye. Gırh gün gırh gece yol getdi, ahırda bir şehere çıhdı. Geze geze bir tacirin dükânının gabağına geldi, tacire dedi:

-Meni nöker sahlarsan mı?

Tacir dedi:

-Elinden ne iş gelir?

Melik Mehemmed dedi:

-Mehterlik.

Tacirin yahşı atı var idi, amma mehteri yoh idi. O, ele çohdan mehter ahtarardı. Çoh şad oldu. Melik Mehemmed tacirin atına çoh yahşı bahırdı. Vahtlı vahtında yemeyini, arpasını verirdi, tumarlayırdı, suya aparıbdı. Bir gün atı suya aparanda tacirin arvadı ona diggetle bahdı, gördü doğrudanda eyıbsız oğlandır. Bir gönülden min gönüle ona aşig oldu. İçeri bazarına od düşdü. Tüstüsü gedib üreyine doldu. Onun derdinden ne gündüz sebrı ne gece gerarı var idi. Bir neçe gün bele gelib geçdi. Bir gün Melik Mehemmed'i yanına çağırıp dedi:

-Oğlan senden ötrü ölürem, gerek mennen baş bir eleyesen.

Melik Mehemed razı olmurdu. Ahırda tacirin arvadının acığı tutdu. Özü özüne dedi: “Yahşı, Melik Mehemed senen benim ki galsın. Sen dünyada yaşasan öyünersen.” Arvad ahtarib bir küp garısı tapdı. Garının avucuna bir çenge gızıl basıb dedi:

-Garı nene imanına gurban olum, bizim bu nökeri öldür.

Garı dedi:

-Garı nenen gadanı alsın, öldürmek asandı. Onu ele yere göndermek lazımdır, her tikesi bir guşun ağzında getsin.

Tacirin arvadı dedi:

-Garı nene, men onu hara gonderim ki, gözümün gabağından redd olub getsin, ölüb gurd guşa yem olsun.

Garı dedi:

-Erine deyersen, ele bir otag tikdirer ki, divarları minbir renge çala, içine girende ele bilersen, cennete girmisen. Melik Mehemed’i gönderer ustasını tapar, tapabilmeyecek olub gurd guşa yem olacag.

Tacirin arvadı garıya bir çenge de gızıl verib, yola saldı. Düz erinin yanına gelib dedi:

-A kişi, gerek ele bir otag tikdiresen ki, divarları minbir renge çala, içine girende ele bile sen, cennete girirsen. Bele otag tikdirmesen, sende oturmayacağam.

Tacir arvadından berk gorhurdu. Evvelden cilovu vermişdi eline. Arvadına dedi ki:

-Ay arvad, men ele ustanı hardan tapım ki sen deyen otağı tiksın. Ele söz danış ki, ağıl kesen olsun.

Arvad dedi:

-Uzun danışma. Ustanın yerini Melik Mehemed bilir, gönderersen getirer.

Tacir Melik Mehemed’i yanına çağırıp dedi:

-Melik Mehemed, ele bir ev tikdirmek isteyirem, divarları minbir renge çalsın. İçine giren ele bilsin, cennete girir. Deyirler, bunun ustasını ancag sen tapıb getirebilersen. Gerek gedib tapasan.

Melik Mehemed barmağını dişledi, bildi ki bunun argacı, arvaddan gelib, dedi:

-Tacir aa, insafsızlığ eleme. Men gerib adamam. Sen dediyin evi tiken ustanı hardan tapabilerik. İkcisine galan yerde, cisbir evi tiken olmaz.

Tacir dedi:

-Uzun danışma, get tap, getir. Yohsa seni tike tike doğraram.

Melik Mehemed bir sz demedi. Bikef, me'lul atının yanına geldi. Kefi pejmürde olduğundan atına yem, arpa vermek yadından çıhdı. Ahurun böyründe bikef eyleşdi. At onu bu haletde görüb, insan kimi dil açıb dedi:

-Ey Melik Mehemed, bugün mene niye yem vermirsen? Men sende bu sifeti heç görmemişdim.

Melik Mehemed yuhudan ayılan kimi yerden dik sıçrayıb, dedi:

-Ey at, meni bağışla, fikrim dağınığ olduğundan yem yadımdan çıhıb.

Yem getirib atın gabağına tökdü .At dilini de yeme vurmayıb dedi:

-Ey Melik Mehemed, indi de, görüm niye kefsizsen? Niye fikrin dağınığdı.

Melik Mehemed dedi:

-Biraz hestelenmişem. Ayrı iş yohdu.

At dedi:

-Ey Melik Mehemed, keyfsizliyyinin sebebini mene demesen, and olsun anamın südüne, yeme dilimi de vurmayacağam. Özü de baş götürüb gedeyecem.

Melik Mehemed dedi:

-Ey at, üreyini harab elemek istemirdim. Tacir mene deyir ki, gerek ele bir usta tapasan, mene bir ev tiksın, divarları her renge çalsın, içine giren ele bilsın, cennete girib.

At dedi:

-Ey Melik Mehemed, onun aresini men sene deyerem, gedib ele usta getirersen. He gem yeme. Sen tacire deyersen ki atı ver minim, gedim ustanı tapım getirim.

Melik Mehemed tacirin yanına gedib dedi:

-Usta uzag yerededir, atı ver minim, gedim getirim.

Tacir dedi:

-Verdim, min get!

Melik Mehemed düz atın yanına geldi. At onu gören kimi dedi:

-Ne oldu?

Melik Mehemed dedi:

-Verdi.

At dedi;

-Yolcu yolda gerek.

Melik Mehemed atı bayıra çekib süvar oldu. At yele dönüb, onu bir haraba gebristanlığa çıhartdı, yeddi gebir geçdi, sekizinci gebirde dayanıb dedi;

-Melik Mehemed, bu gebre gamcı ver.

Melik Mehemed, bu gebre bir gamcı vurdu. O saat gebir nimşeg oldu. At onu öğretti. Melik Mehemed atın öğrettiyi kimi dedi:

-Melik Çümşüd, Melik Mehemed deyir ki, hacatlarını götürüb gelsin, bizim evi tiksın.

Gebirden ses geldi:

-Hacatlarım içerdedi, gel getir gedek.

At bunu eşinde dedi:

-Melik Mehemed gorhma gebre gir. Gabağına iki örtülü halça, iki de açığ halça çıkıacag. Örtülü halçanı aç, açığ halçanı ört. Gabağına iki gapı çıkıacag, biri örtülü, biri açığ. Örtülü gapını açarsan, açığ gapını örtersen. Gabağına bir at ve bir it çıkıacag. Atın gabağında sümük, itin gabağında ot olacag. Otu götürüb atın gabağına, sümüyü götürüb itin gabağına goyarsan. Sonra bir gariya rast geleceksen. Garını görende deyersen: "Garı nene oğlun deyir ki, hacatları versin." Garı dişlerini itileyecek seni yesin. Onun yanında bir dolu hurcun göreceksen. Hacatlar o hurcundadı. Sen celd hurcunu götürüb gaçarsan. Seni heçkes tutmayacag, gorhma.

Melik Mehemed atı kenarda goyub gebre girdi. Gebrin içi ile bir geder getdikten sonra gabağına bir örtülü halça bir de açığ halça çıhdı. Örtülü halçanı açdı. Açığ halçanı örtüdü. Biraz da gedenden sonra gabağına bir örtülü gapı, bir açığ gapı çıhdı, örtülü gapını açdı, açığ gapını örtüdü. Sonra gabağına bir at, bir it çıhdı. Atın gabağında sümük, itin gabağında ot var idi. Sümüyü götürüb itin gabağına, otu da götürüb atın gabağına goydu. Ahırda gelib bir gariya ürcah oldu, dedi;

-Garı nene, oğlun deyir; "Hacatları versin!"

Garı onu görende çoh sevindi, dişlerini itiledi, onun yesin. Melik Mehemed onun gözünü ağırlayıb hacat olan hurcunu götürüb kaçdı. Garı bunu görende gışgırdı:

-At, tut!

At dedi:

-Niye tutum? Sen benim gabağıma sümük goymuşdun. O sümüyü götürüb itin gabağına, otu da getirib benim gabğıma goydu. Bu mene yahşılıg eleyib, yamanlıg ki, elemeyib.

Garı dedi:

-İt, tut!

İt dedi:

-Özünü ele salmısan, yohsa meni. Bu mene yahşılıgıdan başga ne eleyib ki, tutam. Menim gabağıma ot goymuşdun. Bu otu götürüb atın gabağına goydu, sümüyü de benim gabağıma. İndi hırda hırda yeyib, ona dua eleyirem.

-Örtülü gapı tut!

Örtülü gapı dedi:

-Niye tutum! Bu mene ki yahşılıg eleyib. Bacarsam evezini çiharam. Ne vaht idi açığ galmışdım. Bu meni örtdü, dinceldim.

Garı dedi;

-Açıg halça tut!

Açıg halça dedi:

-Ay imansız küp garısı, niye tuturam. Ne vaht idi açıg galmışdım. Canıma toz dolurdu. Senin ayağının altında canım çıhırdı. Bu gatladı dinceldim.

Garı dedi:

-Örtülü halça tut!

Örtülü halça dedi:

-Niye tutum? Ne vaht idi örtülü galmışdım. Güve zad daraşıb canımı didirdi. Bu açdı dinceldim.

Heçbiri Melik Mehemed'i tutmadı. O gebirden düz kenara çıhıdı. Hacatdan hurcunu atın gabağına goydu. At dedi:

-İmdi Melik Cümşüd'e heber ver ki, hacatları getirdim.

Melik Mehemed gebre dedi:

-Ay Melik Cümşüd hacatları getirdim.

Gebirden ses geldi:

-Gedek!

At dedi:

-Melik Mehemed gebirde olan sümükleri kenara çıhart, yer be yer güraşdır.

Melik Mehemed gebirde olan sümükleri kenara çıhartdı. Yer be yer güraşdırdı. At dedi:

-Melik Mehemed bir balaca meni gözle. Men gedim dirilik suyi getirim. Ona can verim.

At yele dönüb yoh oldu. Aradan yarım saat geçmemiş geri gayıtdı. At ağzı dolu su getirmişdi. O, suyu Melik Cümşüd'ün ağzına tökdü. Melik Cümşüd asgırıp, ayağa galhdı , dedi:

-Hoş gelmişiniz , gedek!

Melik Mehemed'le Melik Cümşüd terkeş ata mindiler. At onları tacirin gapısına getirdi. Melik Mehemed atı tövlede bağladı, rahatlayıp Melik Cümşüd'le tacirin yanına getirdi, dedi:

-Ustamı getirmişem.

Tacir dedi:

-Evi tikdir, ancag dediyim kimi olsun.

Melik Cümşüd dedi:

-Men evin divarlarını tikib gedeceyem. Üstünü özünüz döşersiniz.

Tacir dedi;

-Yahşı, divarlarını sen düzelt, üstü asandı.

Melik Cümşüd işe başladı. Bir ay içerisinde ele bir ev tikdi ki, minbir reng verirdi. İçine giren ele bilirdi cennete girir. Tacirin ağzı lap açığ galmışdı.

Beli, Melik Cümşüd işini gurtardı, haggını alıp getdi. Evin üstü açığ idi.

Tacir ne geder ağaç getirdise, eve çatmadı. Bütün dünyaya heber verdi. Bu ev uzunluga ağaç tapılmadı ki, tapılmadı. O biri terefdan tacir arvadı yene de Melik Mehemed'den el çekmirdi. Arvad garını çağırıp dedi:

-Garı nene, Melik Mehemed gedib usta getirdi. Sen dediyinden de yahşı ev tikdirdi. Ahı benim bağrım çatladı. Ne teher edek ki, o ölüb redd olsun, benim gözüm onu görmesin.

Garı dedi;

-Ay başı küllü, evinizin üstüne ağaç tapmırsınız. Ona deyin, evi tiktirdiysin kimi, ağaç da tapmalısın. Haradan tapacag? Gedib gezecek, meşelerde canavarlara yem olacag. Senin de gözün onu görmeyecek.

Tacir arvadı garıya bir çenke gızıl verib, yola saldıgdan sonra erini çağırıp dedi:

-A başı batmış kişi, ağaç ahtarırsan, tapmırsan. Evi tiktiren ağacı da tapabilir. Melik Mehemed'i gönder gedib tapsın.

Tacir arvadının sözünü beyendi. O saat Melik Mehemed'i yanına çağırıp dedi:

-Gerek evin üstüne ağaç tapasan!....

Melik Mehemed dedi:

-Ay insafsız, sen bütün dünyanı gezmisen, tapmamısan. Bes men hardan tapım?

Tacir dedi:

-Uzun danışma, sene yeddi gün möhlet.

Melik Mehemed bikef atın yanına geldi. At onu gemli görüb dedi:

-Ay vefalı dostum, niye bikefsen? Tacir yine seni hara göndermek isteyir?

Melik Mehemed dedi:

-Bes mene deyir ki, evin üstüne çatan ağaç tapmalısın. Men ele ağaç hardan tapım?

At dedi:

-Gem yeme, taparığ. Gırh çubug götür, meni min. Men göye galhacayam. Herden çubuğun biri ile meni vurub, çubuğu yere bira.

Melik Mehemed gırh çubug götürüb ata mindi. At o saat göye galhdı, Melik Mehemed her defe çubugların biriyle atı vurub çubuğu yere burahdı. Çubug dönüb uzun tir oldu. Bele bele çubugların hamısını ata vurub yere burahdı. Çubugların hamısı dönüb, tir oldu. At aşağı yendi, Melik Mehemed'e dedi:

-Get tacire heber ver, tirleri aparsınlar!

Melik Mehemed gedib, tacire heber verdi. Tacir gidib tirleri getirdi, tacir evin üstünü örttürdü.

Tacirin arvadı yine Melik Mehemmed'den el çekmedi. Melik Mehemmed, onun gözüne görünende ele bil, üreyine oh deyirdi. Onu öldürmek için fendi fe'le geçdi. At bunu Melik Mehemmed'e heber verdi. Melik Mehemmed dedi:

-Bes men ne eleyim?

At dedi:

-Sen tacirden icaze al, çıh get. Tacir sana deyecek sen mene çok yahşılığ elemisen, menden ne isteyirsen? Onda deyersen, senden bir atı isteyirem, verer. Men seni bu garanlıg dünyadan ışıglı dünyaya çıhardaram.

Melik Mehemmed tacirin yanına gelib, dedi:

-Men çohdandı ki, senin yanında mehterçilik eleyirem. İndi ata anamın yanına getmek isteyirem. İzn ver gedim.

Tacir dedi:

-Ay Melik Mehemmed, sen mene çoh yahşılığ elemisen. Menden ne isteyirsen?

Melik Mehemmed dedi:

-Senden heç zad istemirem. Birce atını bağışla. Gılçalarımı yuharı galdırsın.

Tacir dedi:

-Atı sene verdim, min get! Allah amanatında olasan!

Melik Mehemmed tacirle salamlaşdı, atın yanına gelib dedi:

-Bes, tacir seni mene bağışladı.

At dedi:

-Melik Mehemmed, o evi tiken, gebir adamı Melik Cümşüd'e gayırtıdığım gefesi de eline al, belime min. Bu garanlıg dünyadan ışıglı dünyaya çıhag! Melik Mehemmed dedi:

-Gefessiz çıhabilmirek mi?

At dedi:

-O gefes senin elinde olmasa, seni vurub yere salarlar. Gefes ki elindedi, heçkes bize semt gelmez .

Melik Mehemmed ata minib gefesi eline aldı, at ganad açıb havaya galhdı. Yetmişbir gün yol gedib ışıglı dünyaya çıhdı, ışıglı dünyada atı sür ha sür bir deyirmanın gabağına geldiler. Bahdılar ki, şeytan papağını eyri goyub burada dayanıb. Şeytanın elinde bir tutu guşu var idi. Şeytan Melik Mehemmed'i gören kimi sevinib, dedi:

-Ey, elinde olan gefesi mene ver, bu guşu içine goyacağam.

Melik Mehemed dedi:

-Niye verirem, meğer deliyem? Yahşı adamsansa, sen guşu mene ver, goyum gefesin içine.

Şeytan dedi:

-Onda goymayacağam, gedersiz. Gerek gefesi mene veresen!

At, onların şerrini kesme için dedi:

-Dava dalam elemeyin, hereniz üç defe başga dona düşün, eğer Melik Mehemed seni tapabilme, gefesi versin sene. Sen Melik Mehemed'i tapabilmesen tutu guşunu veresen ona .

Şeytan bu şerte razı oldu. Evvel evvel Melik Mehemed gözlerini yumdu, şeytan çöp olub tutu guşunun ganadının arasına girdi. Melik Mehemed gözlerini açdı. O terefe bu terefe bahanda, at ona dedi:

-Melik Mehemed, gözle ha birden guş ganadlanıb gaçar.

Melik Mehemed o saat başa düşdü ki, şeytan guşun ganadının altında gizlenib, dedi:

-Ay keçe papag şeytan tutu guşunun ganadının altından kenara çıh!

Şeytan kenara çıhib dedi:

-Yahşı ,birincini tapdın indi ikincini tap görüm.

Melik Mehemed gözlerini yumdu, şeytan den olub tutu guşunun gabağına töküldü. Melik Mehemed gözlerini açanda at dedi:

-Melik Mehemed, tez ol tap,tutunun den yemek vahtıdı, acdı.

Melik Mehemed o saat başa düşdü ki, şeytan den olub, tutu guşunun gabağına tökülüb dedi:

-Ay şeytan tutu guşunun gabağından galh! Birden ele biler densen seni yeyer. Şeytan dedi:

-Yahşı bunu da tapdın ,indi üçüncüyü tap.

Melik Mehemed gözlerini yumdu, şeytan bir tük olub guşun tüküne garişdı. Melik Mehemed gözlerini açanda at dedi:

-Melik Mehemed, goçağım, gözel tüklü tutuya sahib olacagsan, tez tap.

Melik Mehemed bildi ki, şeytan tük olub guşun tüküne garişib, dedi:

-Şeytan gardaş, gözlerine tük dolar, tutu guşunun tüklerinin içinden kenara çıh.

Növbə şeytana çatdı. Şeytan gözlerini yumdu. Melik Mehemed hiyleye keçdi, başladı atılıb düşməye. Tutu guşunun fikri buna celb olundu, başladı gülməye. Onun başı gülməye garişanda Melik Mehemed onun gözlerinden oğurlandı, bir nal olub, atın ayağının altına vuruldu. Şeytan gözlerini açıb guşun üzünə bahdı ki, Melik Mehemed'in yerini ona bildirsin. Guş başını buladı. Şeytana o yana bu yana bahıb dedi:

-Melik Mehemed, seni tapabilmedim hardasan çih!

Melik Mehemed atın ayağının altından kenara çıhdı. Yene şeytan gözlerini yumdu. Bu defe Melik Mehemed başladı maymun kimi mayallag aşmağa. Tutu guşu gülməye başlayanda, Melik Mehemed onun gözlerinden oğurlanıb bir tük oldu, atının beline yapışdı. Onu guş görmedi. Şeytan gözlerini açıb guşa bahdı ki, Melik Mehemed'in yerini öyrensın. Guş başını buladı. Şeytan berkden dedi:

-Melik Mehemed , seni tapabilmedim hardasan çih!

Melik Mehemed atın belinden yere düşdü. Şeytan yene gözlerini yumdu. Bu defe Melik Mehemed ağız gözünü eydi, gülmeli oyun çihartdı. Guş berk gülüb garnını gucaglayanda Melik Mehemed onun gözlerinden oğurlanıb bir tel oldu, atın gabağına düşdü, guş onu görmedi. Şeytan gözlerini açıb guşun üzünə bahdı, guş başını buladı şeytan başını gaşıyib dedi:

-Melik Mehemed gaçağım hardasan çih! Tutu guşunu sene verdim, men sözümün üstünde duran adamam. Melik Mehemed atın gabağından durub, onun yanına geldi. Şeytan tutu guşunu ona verib dedi:

-Bu guş bütün sehrleri bilir, sene gısmet imiş. Apar üreyinin yağını buna yedir. Sene kömek eleyecek, seni ölümden gurtaracag.

Melik Mehemed guşu ondan alıb gefese saldı. Şeytanla salamatlaşıb yola düşdü. Geceni gündüze gatdı, gelib öz şehirlerine çatdı. Gardaşları onun geldiyini bildiler, hecaletlerinden üzünə çıhabilmediler. Böyük gardaş padşah idi, ortancıl gardaş da vezir. Padşah ortancıl gardaşa dedi:

-Melik Mehemed ölmeyib, gelib. Bize engel olacag bizden intigam alacag. Bir keçi su bulandırması eleyib, onu lap tez öldürmek lazımdı.

Bunların fikirlerini at, Melik Mehemed'e heber verdi.

Melik Mehemed dedi:

-Menim vefalı dostum, bes men neyleyim? Padşahlık onların onların elinde, goşun onların elinde. Elacım ona galıb ki, sizi götürüm, ölkeden çıham.

At dedi:

-Onlar seni gonag çağıracaglar. Sen çalış onların gonahlığına getme, eğer getsen tutu guşunu da özünle apar. Tutu guşu hardan getse sen de ordan get. Her ne yese sen de ondan ye, yemediyi şeyleri yeme!

Günlerin bir günü gardaşlar, Melik Mehemed'i yanlarına çağırıp dediler:

-Gardaş, hoş gelibsen. Biz sene yamanlık elememişik. Şeyleri guyudan çekib gurtaranda garanlık düşdü. Guyu birden yoh oldu. Işıglananda ne geder ahdardığ, guyunu tapmadığ. Guyu geyb olmuşdu, ona göre de kor peşman çıhib geldik.

Melik Mehemed dedi:

-Ne elediniz, elediniz. Ondan geçib, teze söz danışın.

Padşah dedi:

-Saba bize gonagsan. Getirdiyimiz küçük bacı seni gözleyir, toy eleyeceyik, onu da, guyudan çıkan şeyleri de size vereceyik.

Melik Mehemed dedi:

-Mene heçbir şey lazım deyil.

Melik Mehemed geri gayıdıp, ehvalatı ata ve guşa nağıleledi.

Guş dedi:

-Ay Melik Mehemed, gorhma! Meni de götür gedek. Onlar seni öldürmek isteyirler. Men onların başına oyun acaçağam.

At dedi:

-Dediklerimi yadından çıkartmazsan.

Beli, sabah açıldı. Bir nefer gelib Melik Mehemed'e dedi:

-Bes, padşah seni gonag çağırır.

Melik Mehemed guşu da götürüb, gardaşlarının gonaglığına getdi. Tutu guşu gabağca, Melik Mehemed onun dalınca gelib padşahın sarayına çıhdılar. Guş Melik Mehemed'i gabag gapıdan aparmadı, dal gapıdan apardı. Melik Mehemed'i gardaşları nevazişle gebul aleyib, yuharı başda eyleşdirdiler. Gabağa yemek geldi. Melik Mehemed'in gabağına kızıl baş gabda yemek goydular. Melik Mehemed guşa bahırdı. Guş boynunu gatlayıp sakitce dayanmışdı, yemeye semt gelmirdi. Padşah Melik Mehemed'e dedi:

-Gardaş, Melik Mehemmed, niye yemirsen?

Melik Mehemmed dedi:

-Men ehd elemişem. Bu guşla şert bağlamışam. Bu yemediyi hörekleri men de yemeyim.

Dediler:

-Adam da guşun sözüne bahar mı? Canım yemeyini ye, bu herci biz senden ötrü çekmişik .

Melik Mehemmed'e çoh üz vurdular. Onu üzden gözden saldılar. Elini yemeye uzadan da, guş onun eline bir dimdik vurdu, gözlerini ağartdı. Melik Mehemmed elini tez kenara çekib dedi:

-Tutu guşu yemediyi höreyi yesem daş olaram. Onun üçün mene üz vurmayın.

Padşah emr eledi, höreği aparib ayrısını getirdiler. Guş bunu da yemedi, padşah lap pert oldu. Elacı olsaydı darıtıb guşun boğazını üzerdi. Tutu guşu gabı dimdiyi ile vezirin gabağına iteledi, vezirin gabağını da öz gabağına çekdi. Melik Mehemmed dedi:

-Guşdu, ağı kesmir, bunu beyenir. Eybi yohdur gardaş, biz bu höreyi yeyerik, sen de bizim höreyimizi ye.

Melik Mehemmed'le guş vezirin gabağından gelen höreyi başladılar şirin şirin yemeye. Vezir de padşahın üzüne bahdı. "Bes men ne teher eleyim?"

Padşah ona işare eledi ki, özünü nahoşluğa vur, çıh get. Vezir höreyi yemeyib dedi:

-Gardaşlarım, men berk nahoşlamışam. İcaz verin gedim.

Beli, vezir çıhib getdi. Gonahlıg gurtarandan sonra, Melik Mehemmed'le guş eve gayıtdılar. Sabah açıldı, padşah gırmızı geyinib tahta çıhdı, veziri yanına çağırıp dedi:

-Vezir, ne geder ki, tutu guşu var, Melik Mehemmed'e hec zad elemek olmaz. Tutu guşunu onun elinden almag lazımdı.

Vezir dedi:

-Şah çağır deginen gerek, tutu guşunu veresen mene.

Bu söz padşahın ağına batdı. O saat Melik Mehemmed'i yanına çağırtdırıp dedi:

-Gerek tutu guşunu veresen mene.

Melik Mehemed dedi:

-Gardaş edaletine güc eleme, men ele o guş ile günümi geçirirem. Bes onu versem sene, ne eleyebilerem?

Padşah dedi:

-Men edalet medalet tanımıram. Vermesen mene boynunu vurduracağam.

Melik Mehemed gördü, heyra gardaşı ağacın o biri başını çevirib bir söz dese, onun boynunu vurduracag. Keçi su bulandırması eleyir. Tez eve gayıdib ehvalatı atla tutu guşuna danışdı.

Guş dedi:

-Melik Mehemed gorhma, meni apar padşaha ver. Dalısı ile işin yohdu.

Melik Mehemed tutu guşunu aparib verdi padşaha. Guş, padşahın hidmetinde dayandı. Melik Mehemed de çıhib evlerine getdi. Guş bir sehr ohudu, padşah tahta yapışdı. Çöle çıhmag isteyende gördü tahta yapışib. Çağırıp vezire dedi:

-Vezir, deyesen tahta yapışmışam. Bu ne teher ehvalatdı.

Vezir yahın gedende guş sehr ohudu, vezir de padşaha yapışdı. Vekil geldi görsün bu ne ehvalatdı, o da vezire yapışdı. Ses küye padşahın bütün e'yanları, simsarları, haremeleri geldi. Guş sehr ohudu onlar da bir birine yapışdılar. Guş gedib Melik Mehemed'e, ata heber verdi. Melik Mehemed geldi. Padşah onu gören kimi dedi:

-Gardaş, bir geletdi elemişem. Padşahlığı da, var yohu da sene verdim, meni bu beladan gurtar.

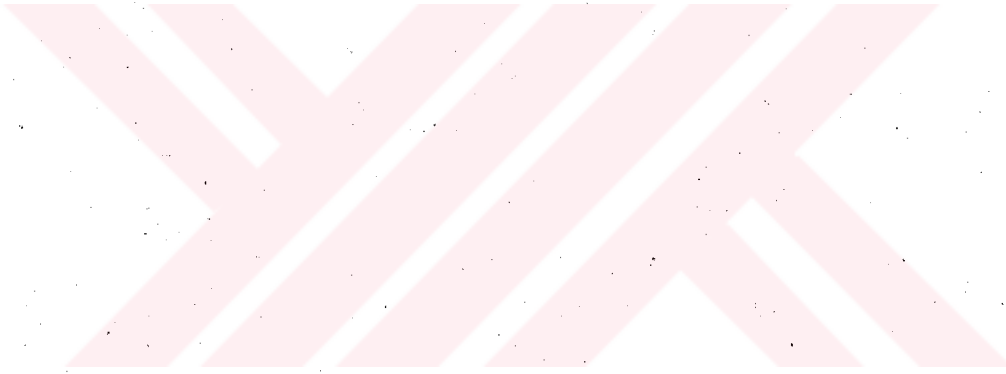
Melik Mehemed dedi:

-İhtiyar tutu guşundadır. Bir söz deyerem, meni de size yapışdırar.

At da gelib çıhdı. Bu adamların bir terefinden guş, bir terefinden de at tutdu, göyün yedinci gatına galdırdılar. Oradan burahdılar, herbiri bir ölkeye düşüb parçalarca oldular.

Camaat yığıldı, Melik Mehemed'i özlerine padşah, atı vezir, tutu guşunu da vekil seçtiler. Guyudan çıkarılan hırda gız, Melik Mehemed'i gözleyirdi. Hırda gızı getirdiler, gırh gün gırh gece onunla Melik Mehemed'e toyelediler.

Melik Mehmed edaletli bir padşah oldu, reiyyetin her derdine çareeledi. Onlar yediler, yere geçdiler; heyire rehmet, şerre la'net .

II.3.a.FOKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Geçmiş zamanlarda bir padişah ve üç oğlu vardır.
Padişah eceli gelince ölür. Ancak ölmeden evvel $\alpha + \gamma^1$
oğullarına üç yasak getirir.
2. Padişahın ölümünün üzerinden kırk gün geçtikten β^3
sonra çocuklar gezmeye çıkarlar.
3. Bir meşeliğe gelirler. Büyük kardeş o gece orada
yatmalarını söyler. En küçük kardeş, bunun babaların $\delta^1 + \delta^2$
yasağını çiğnemek olduğunu söyler ve uyumaz.
Diğerleri uyur.
4. Melik Mehemed nöbet tutarken her bir boynuzu bir J^5
çınar büyüklüğünde bir devin geldiğini görür ve dev
öldürür.
5. Ertesi sabah yola devam ederler. Karanlık bastırınca δ^1
büyük kardeş bir duvar dibini göstererek burada
yatmalarını söyler.
6. Melik Mehemed abisine babasının ikinci öğüdünü δ^2
hatırlatır. Ama onu dinlemezler. Onlar uyur, Melik
Mehemed nöbet tutar.
7. Nöbet tutarken yedi değirmen taşını bir ağaca J^5
geçirmiş bir devin geldiğini görür ve onu öldürür.
8. Üçüncü gün de aynı şeyler yinelenir. O gece de Melik
Mehemed daha önce kardeşlerini öldürdüğü dev $\delta^1 + \delta^2 + J^1$
yaralar.
9. Dev kaçarken Melik Mehemed'e kuyudaki bir f^1
hazinden bahseder ve yerini tarif eder. Hazineyi Melik
Mehemed'e verir.
10. Melik Mehemed ve kardeşleri hazineyi bulur. A^7
Melik Mehemed kuyuya inip hazineyi çıkarı. Fakat en
sonunda kardeşleri onu kuyuda bırakıp kaçar.
11. Melik Mehemed kardeşleri onu bıraktıktan sonra $Rs^9 + \uparrow$
kuyunun dibinde 40 gün 40 gece gider. Sonunda bir

şehre gelir.

12. Bir tacirin yanında seyis olarak çalışmaya başlar. $\S + O$

13. Tacirin karısı Melik Mehemmed'le zorla evlenmek ister. A^{16}

14. Melik Mehemmed kadının önerisini reddeder. E^2

15. Kadın Melik Mehemmed'e o an bir şey yapmaz ama onu öldürmek için bir cadıdan para karşılığında yardım ister. Pr^6

16. Cadı ona duvarları binbir renk olan içine girince insanın kendisini cennette zannedeceği bir ev yaptırmasını ve bu evi yapacak ustayı getirme görevini de Melik Mehemmed'e vermesini söyler. M

17. Kadın tacire gidip cadının söylediklerini kendi istekleriymiş gibi aktarır. Tacir Melik Mehemmed'e bu görevi zorla verir. Bunu yapmaması halinde onu öldüreceğini söyler. B

18. Melik Mehemmed keyifsizce, baktığı atın yanına gelir. Üzüntülü olduğundan ata yem vermeyi unuttur. $\S$ (yardımcı edinmesini sağlıyor)

19. At, Melik Mehemmed'in üzüntüsünün sebebini öğrenir ve ona yardımcı olacağını söyler. $F^6_9 + d^7$

20. Melik Mehemmed tacirden atı alır ve yola çıkarlar. $\uparrow + G^2 + G^3$

21. Bir kabristanlığa gelip, sekizinci kabirde dururlar. Melik Mehemmed kabre kamçı vurarak, içerde yatan Melik Cümşüd adlı ustaya seslenir. B

22. Melik Cümşüd adlı usta gelip içerden alet çantasını alırsa geleceğini söyler. D^1

23. At Melik Mehemmed'e kabirde nelerle karşılaşacağını ve ne yapması gerektiğini anlatır. $F^9 + KF^2$

24. Melik Mehemmed kabre girer. Kabirdeki açık kapıyı örter, kapalı kapıyı açar. Atın önüne otu, köpeğin önüne kemiği koyar. Son olarak bir cadı, Melik Mehemmed'i yemek ister. Cadıyı aldatıp alet çantasını $K + A^{19} + Rs$

alır, cadı kapıya ve köpeğe Mehemmed'i tutmalarını emreder. Fakat kapı ve köpek Mehemmed onlara iyilik yaptığı için, onun gitmesine izin verir.

25. Melik Mehemmed alet çantasıyla çıkar.

E^1

26. At, kendisi gelinceye kadar Melik, Mehemmed'den Melik Cümşüd'ün kemiklerini çıkarıp dizmesini ister.

$D^7 + E^7 + K^9$

At ağzında hayat suyuyla gelip Melik Cümşüd'ü diriltir.

27. Dönüş yoluna çıkarlar.

↓

28. Melik Cümşüd tavana karışmayacağını söyleyip geri kalanı yapmaya koyulur. Duvar tam kadının istediği gibi olmuştur.

$Rs^9 = N$

29. Tacirin karısı tekrar cadının yanına gidip akıl danışır. Cadı Melik Mehemmed'in tavanı kapatacak ağaçları bulamayacağını, dolayısı ile başarısızlığı yüzünden öldürülebileceğini söyler.

$M = Pr^6$

30. Kadın, cadının söyledikleriyle kocasını ikna edip bu görevi Melik Mehemmed'e verir.

B

31. At, Melik Mehemmed'e yardımcı olmayı teklif eder.

F^6_9

32. At, kırk çubuk alıp üstüne binmesini söyler. Melik Mehemmed denileni yapınca at göğe kalkar, Melik Mehemmed çubukları ata vurup atınca, çubuklar çok uzun ağaçlar olarak yere düşer.

$F^9 + K = N = Rs^9$

33. Melik Mehemmed tacirin karısı yüzünden oradan ayrılmak ister. Ata fikrini söyler. Melik Mehemmed tacirden atı da alarak yola çıkar. Yola çıkmadan evvel at yanına bir de boş kafes aldırır.

$B^3 = \uparrow$

34. At, Melik Mehemmed'i 71 günde uçarak ışıklı dünyaya götürür.

$G^1 + G^3$

35. Işıklı dünyada elinde bir kuşla duran şeytanla karşılaşır. Şeytan Melik Mehemmed'den kafesi ister.

§ (konuşma) + D^7

36. Melik Mehemmed de şeytandan kuşu ister.

$Q^1 + B^1$

37. Şeytan bu durumda gitmelerine izin vermeyeceğini

§

söyler.

38. At, durumu bir sonuca ulaştırmak için herkesin üç kez biçim değiştirmesini söyler; kim kimi daha çok fark eder/bulursa yarışmayı o kazanmış olacaktır. Herkes kabul eder.

$Rs + H^2$

39. Şeytan çöp olup kuşun kanadının altına gizlenir. At hile ile Mehemed'e onun yerini söyler. Melik Mehemed şeytanı bulur.

$T + J^2 \dots$

40. Şeytan buğday olup kuşun önüne dökülür. Melik Mehemed'e at yerini gösterdiğinden, Mehemed şeytanı bulur.

$T+J^2 \dots$

41. Şeytan bir tüy olup kuşun başına konar. Mehemed yine aynı hile ile şeytanı bulur.

$T + J^2 \dots$

42. Melik Mehemed kuşu güldürüp dikkatini dağıtır.

Kuş Mehemed'in nereye gittiğini göremez.

$T + J^2 \dots$

Mehemed atın ayağına nal olur. Şeytan onu bulamaz.

43. Mehemed bir tüy olup atın beline yapışır. Şeytan onu bulamaz.

$T + J^2 \dots$

44. Mehemed bir tel olup atın önüne düşer. Şeytan onu bulamaz.

$T + J^2 \dots$

45. Şeytan kuşu Melik Mehemed'e verir.

E^9

46. Melik Mehemed, at ve kuş gece gündüz yol giderler. Sonunda Melik Mehemed kendi ülesine gelir.

$\downarrow + Pr^1$

47. Kardeşleri gelişinden haberdar olur.Onu öldürmek ister.

$\S (\text{haber alma}) + A^{13}$

48. At olanları Melik Mehemed'e haber verir.

$\S (\text{doğrudan haber verme})$

49. Kardeşleri, Melik Mehemed'i sabah evlerine çağırırlar.

B^1

50. At kuşu da götürmesini ve onun dediğini yapmasını söyler. Mehemed ve kuş gider.

$T^9 + \uparrow$

51. Kuş Mehemed'i ön kapıdan değil de arka kapıdan götürür.Kardeşlerin hazırladığı yemek zehirli olduğu

$Pr^6 + Rs^9 + Rs^9$

için kendi yemez, Mehmed'e de yedirmez.

52. Padişah olan büyük kardeş kuş olduğu sürece Melik Mehmed'i öldüremeyeceklerini anladığından ertesi gün Melik Mehmed'den kuşu ister.

η^1

53. Melik Mehmed istemese de kuş ve at onay verdiği için kuşu padişaha verir.

$\theta^1 + \xi$

54. Saraya giden kuş, padişaha bir büyü yapar ve onu tahta yapıştırır. Ardından onu kurtarmaya çalışan herkes birbirine yapışır. Sihre maruz kalan tüm saray insanlarını, bir tarafından at diğer tarafından da kuş tutarak göğe kaldırır. Oradan bırakarak hepsini öldürürler.

ξ (işlevin olumlu sonucu) + $F^9 = U$

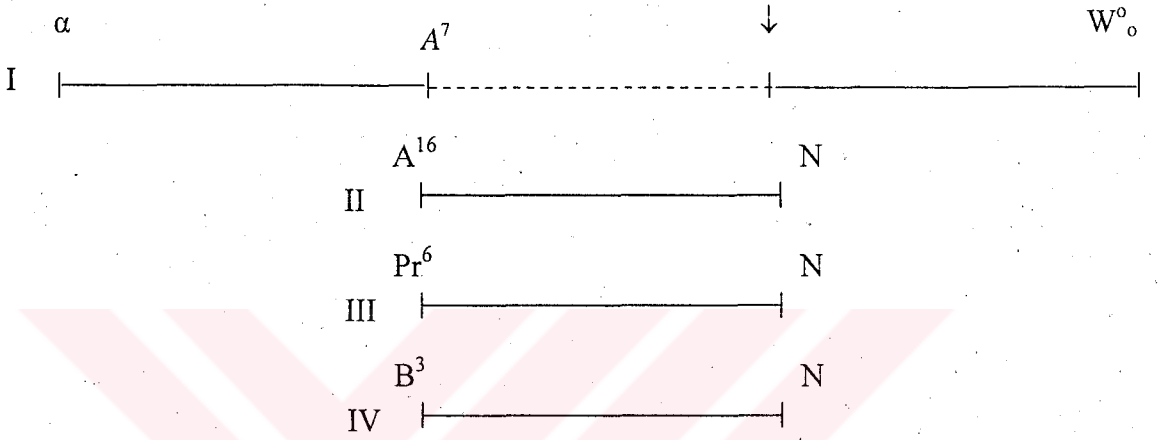
51. Melik Mehmed kuyudan çıkan küçük kızla evlenip padişah olur. At ve kuş da vezir ve vekil olur.

$W_0^0 + w^3$

II.3.b.MASALIN TAHLİLİ:

Dört hareketli bu masalın tek kahramanı vardır. Masalın birinci ve dördüncü hareketi H-J, ikinci ve üçüncü hareketleri M-N çiftini ihtiva etmektedir. Birinci hareket tamamlanmadan ikinci, üçüncü ve dördüncü hareketler gerçekleşir. Dördüncü hareketten sonra birinci hareket neticelenir.

Masalın Kesitleri:

I. $\alpha \gamma^1 \beta^3 [\delta^1 \delta^2 J^5 \dots] f^1 A^7 \dots \downarrow Pr^1 A^{13} \S B^1 F^9 [Pr^6 Rs^9] \eta^1 Q \S F^9 U W^o w^3$
 $[\delta^1 \delta^2 J^5 \dots]$ $[Pr^6 Rs^9]$
 $[\delta^1 \delta^2 J^5 \dots]$

II. $Rs^9 \uparrow O \S A^{16} E^2 Pr^6 M B \S F^6, d^7 \uparrow G^2 G^3 B D^1 F^9 K F^2 K A^{17} Rs E^1 D^7 E^2 K^9 \downarrow (Rs^9 = N)$

III. $Pr^6 M B F^6, F^9 (N = Rs^9)$

IV. $B^3 \uparrow G^1 G^3 \S D^7 \theta^1 B^1 \S Rs (H^2 = M) [T J^2 \dots] [T J^2 \dots] (E^9 = N) Pr^1 \downarrow$

$[T J^2 \dots] [T J^2 \dots]$

$[T J^2 \dots] [T J^2 \dots]$

II.4.ZİGEM ŞAH'IN NAĞILI

Fişenk Şah'ın Dilara Cengi adlı bir güzel gızı var idi. Bu kız o geder güzel idi ki, gün kimi ışık verirdi. Ona dünya güzeli deyirdiler. Fişenk Şah, veziri Hacı Nesir'e dedi:

-Hacı Nesir, de görüm, dünyada benim kızım kimi güzel kız var mı?

Hoca Nesir ona bir kız şekli gösterib, dedi:

-Şah bu kıza bah!

Padşah kızın şekline bahan kimi, üreyi getdi, bihuş oldu. Ayılında vezire dedi:

-Hacı Nesir bu şekil sahibi haradadı?

Hacı Nesir dedi:

-Şah sağ olsun, benim bir gardaşığım var idi, bu şekli mene o verdi, dedi, "Le'l padşahının kızıdır".

Fişenk padşah dedi:

-Vezir, o kıızı gerek tapasan!

Hacı Nesir dedi:

-Şah sağ olsun, men o kıızı hardan tapım?

Şah gezeblendı, dedi:

-Vezir, tapmalısın, vesselam. Tapmasan boynunu vurduracağam.

Hacı Nesir derviş libas olub yola düşdü. Az getdi, çoh getdi, geceler yatmadı, gündüzleri dincelmedi, taki gedib Le'l Şehri'ne çıhdı. Hacı Nesir, şaha bir honça düzeltdi. Honçaya yeddi le'l goymuşdu. Bu yeddi le'lin her birinin yeddi şahesi var idi. Honçanın örtüyü mirvarinden idi. Hoca Nesir honçanı padşaha apardı. Şah honçanın mirvari örtüyü galdırıp gördü, yeddi le'ldir. Her şahenin gıymeti min tümendi. Padşahın ağzı açıla galdı, ömründe bele en'am görmemişdi. Padşahın Hacı Nesir'den hoşu geldi. Ona böyük ziyafet düzeltdi.

Kenizler bir bir gelib geçirdi, amma şekilde olan kız, gözüne deymirdi. Çoh keniz gelib keçenden sonra, bir de gördü, budu, kız huraman huraman gelir. Hacenin ağı başından getdi: "İlahi bele de güzel olar mı!" Padşah bunu duydu, Hacı Nesir'e dedi:

-Görürem, bu kıızdan hoşun gelir. Bu benim emim kızıdır. Öz könlümle sene verdim.

Hamı heyir dua verdi. Hacı Nesir bahdı ki, padşahın kefi duru idi, bu işi gördü; gızı ona satdı. Ayılarda sözünden kaçacag. O idi ki, gece iken gızı götürüb gaçdı. Özleri ile çohlu le'l cavahir de götürdüler.

Gız dedi ki:

-Meni sene satmaz idi, sarhoş idi satdı.

Seher açıldı, üstünüze heyirli sabahlar açılın! Padşah gördü ki, gızı Hacı Nesir götürüb. Hökm elledi, Hacı Nesir'le gızın dalınca atlı goşun gönderdiler. Goşun gedib yolda Hacı Nesir'i tutdu. Padşah Hacı Nesir'e dedi:

-Sövdegerliye gelmişdin, yohsa gızı oğurlayıb aparmağa?

Hacı Nesir dedi:

-Men gız zad oğurlamamışam, sen satdın men de aldım.

Padşah dedi:

-Seni boğazından asdıracağam.

Gız dedi:

-Emmi oğlu, katib idin ne idin ki, meni satırdın? Onda günah yohdu, sen satdın o da aldı.

Padşah dedi:

-Serhoş idim.

Padşah Hacı Nesir'i öldürmek isteyende, gız ona dedi:

-O ele gebahat iş görmeyib. Onu sandığa goy, at deryaya balıglara yem olsun.

Padşah razı oldu, Hacı Nesir'i sandığa goyub, deryaya atdılar. Derya lepeleri onu aparıb, öz diyarında şahın baş dehnesine çıhartdı. Sandığı kenara çıhardıb açdılar. Ne gördüler? Hacı Nesir vezir sandığın içindedir. Hacı Nesir bir neferle Fişenk Şah'a heber gönderdi ki, gızı tapmışam getireceyem. Özü geri gayıdıb Le'l Ölkesi'ne getdi, padşaha bir name yazdı. Namede yazmışdı: "Men Hacı Nesir'em, balıgların ağzından gurtarıb gelmişem. Emin gızını istemirem, benim le'llerimi geri gaytar."

Le'l padşahın çoh hoşuna gelirdi. Bütün ölkesini vererdi, le'li vermezdi. Vezir, vekil toplayıb dedi:

-Hacı Nesir ölmeyib gelib. Le'li isteyir. Ne tedbir görürsünüz?

Baş vezir dedi:

-Şah sağ olsun, düzgün eleyir. Ya emin kızını vermelisen ya le'llerini. O geder le'li heçkes evezsiz adama vermez.

Hamı başvezirin sözünü tesdig eledi. Padşah emr eledi, Hace Neisir'i onun yanına getiridiler.

Şah ona dedi:

-Hace Nesir, men sene nahag yere yamanlıg eledim. Nece ki söz vermişem, emim kızını sene verdim.

Hace Nesir ona dedi:

-Şah sağ olsun, men senin emin kızını özüme almıram. Fişenk Şah'a alıram. Meni Fişenk Şah senin emin gızı üçün bura gönderib.

Şah bu sözden çoh şad oldu. Gız da ele bildi ki, Fişenk Şah bıgı burma bir oğlandı. Hace Nesir bir müddet gonag galdı, sonra gızı da, götürüb öz ölkesine yola düşdü. Padşaha muştulugcu getdi. Padşah dedi:

-Gızı getirdiniz mi?

Ona cavab verdiler:

-Getirdik de, getirmedik de.

Şah dedi:

-Bes Hace Nesir nece oldu?

Dediler:

-Gelir de, gelmir de.

Muştulugcu padşahdan muştulug alıb tezece getmişdi ki, Hace Nesir gızla gelib çıhdı. Yere halı döşemişdiler. Her teref çırağban idi. Gız bahdı ki, padşahın dohsan yaşı var, geldiyine çoh peşiman oldu. Gız gapıda Zigem Şah'ı görüb, bir gönülden min gönüle aşig oldu. Öz özüne dedi "Ne olursa olsun bu oğlana gedeceyem. Öldü var, döndü yohdu." Beli, gızı padşahın heremhanasına apardılar. Padşah fikirleşdi ki, bu saggalla gızın yanına men ne cür gedim. Saggalını tertemiz gırhdırıp özünü küren dayçaya dönderdi. Gızın yanına getdi. Gız ona bahıb güldü. Padşah gızın yanına gedende gız ondan gırh gün möhlet istedi, dedi; -Mene gırh gün möhlet ver, eğer yanıma gelsen özümü öldüreceyem. Yene lele durur, şe lele durur, hele ki, arvadın deyilem, gızınam. Gırh gün gurtarar, sonra baharig. Belke senin ağlın başına geldi, bu yaşda meni almagdan el çekdin.

Padşah bir söz demedi, çıhib getdi. Günlerin bir günü şahzade Zigem Şah ova gedirdi. Onun yolu gızın menziline gabağından düşdü. Gız onu gördü, ona alma atdı. Alma deydi Zigem Şah'a. Zigem Şah ganrılıb ona bahdı, bir könülden min könüle aşig oldu. Bihuş olub yere yihıldı, gız gelib onu menziline apardı. Onu huşa getirenden sonra gız dedi:

-Get özünü nahoşluga vur. Belke atan meni sene vere. Özünü ele nahoşluga vurarsan ki, çörek de yemezsen.

Zigem şah gızın yanından çıhib öz menziline getdi. Yorganı başına çekib özünü nahoşluğa vurdu. Padşaha heber getdi ki, bes oğlun berk hestelenib. Geri gayıdanda gız ona dedi:

-Şah goy gedim oğluna baş çekim. Menim elimden yahşı hekimlik gelir, onu sağaldabilerem.

Gız Zigem'in yanına gedib, dedi:

-Gözlerin ağara galib. Meğer men sene tapşırımış idim, heç çörek yeme. Adam yanında yeme, gizlinde ye. Yohsa heste olarsan.

Gız ona gizli çörek yedirdi. Zigem'in gözlerine ışıg geldi. Galhib oturdu, gıznan söhet elemeye başladı. Padşaha geber getdi ki, bes gız oğlunu sağaltı. Padşah çoh şad oldu. O biri terefdin Zigem Şah Deli Mehter'i çağırıp, ona çoh gızıl verdi, dedi:

-İki köhlen atı gırh gün ser tövlede bardaga bağlarsan. Bütün gün onlara baharsan. Gırh günden sonra gelib mene heber verersen.

Gırh gün Deli Mehter iki köhlen atı bardaga sahladı. Atlar lap ejdahaya döntüşdüler. Deli Mehter gece gelib şahzadeye heber verdi. Zigem'le gız evden çıhdılar, gızıldan zaddan da götürdüler. Atlara minib yola düşende gız gılını çekib Deli Mehter'i öldürdü.

Zigem dedi:

-Onu niye öldürdün?

Gız dedi:

-Bele lazım idi.

Seher açıldı, padşaha heber verdiler ki, ser tövleden iki at yohdu. Deli Mehter'i de öldürübler. Çoh gezenden ahtarandan sonra gördüler; Zigem gızı götürüb, kaçırıp.

Padşah bu heberi eşidende dedi:

-Men özüm, o gızı oğluma toy eleyecektim.

Padşah ele nale çekdi ki,o saat bağı çatlayıb öldü. Padşahı kefn defn elediler. O biri terefdən Zigem'le gız iki gün at sürdüler, bir çeşmenin üstüne çatdılar. Zigem Şah başını gızın dizinin üstüne goyub yuhuya getdi.

Bunlar burada galsın, sene heberi verim Efgan padşahdan. Efgan padşah şikara çıhmışdı. Gördü, bir oğlan başını bir gözel gızın dizinin üstüne goyub yatıbdı. Efgan padşah yeddi pehlivan gönderdi ki, gızla oğlanı getirsinler.

Gız Zigem Şah'ın başını dizinin üstünden götürüb yere goydu. Pehlivanların altısını öldürdü, birinin de gulaglarını kesib bir yaylığa goyub dedi: -Get padşaha de ki, gulag kesen gelib.

Padşahla veziri genşenden bahırdılar. Gulagı kesik pehlivan da gelib üstelik ehvalatı onlara danışdı. Efgan Şah hökm eledi, min atlı cem oldu. Gız bunu görüb, oturdu ağlamaya. Gızın gözünden bir damla yaş Zigem Şah'ın üzüne düşdü. Zigem yuhudan oyandı. Her ikisi goşuna tepindiler. Gece sehere kimi gılinc çaldılar, seher gördüler ki, heçkes yohdu. O terefi bu terefi gezdiler goca kimi gördüler. Gocadan Efgan Şah'ın goşununu soruşdular.

Goca dedi:

-Bir gulag kesen gelmişdi, ondan gorhub gaçdılar. Hezineni de götürüb getdiler.

Efgan Şah'ın pehlivanı deme ölülerin altına gizlenibmiş. O pusa pusa Zigem'le gızın dalına düşdü. Bunlar gelib bir yerde ahşamladılar. Pehlivan pusguynan gelib onları öldürmek istedi. At özünü Zigem'le gızın başının üstüne saldı, onları ayatdı. Zigem yerden galhan kimi, pehlivanı gördü, onu yahalayıb öldürdü. Zigem atın gözlerinden öpdü. Buradan geçib,üç gün yol getdiler.

Zigem gördü ki, onun goltuğunun altında bir lövh var. Lövhü onun onun goltuğunun altından götüren kimi, gız asgırıb yerden galhdi. Bunu Eziragı cadu eşitdi. Yeddi deyirman daşı götürüb havaya galhdi. Deyirman daşını göyden onların başına saldı. Zigem Şah daşları göyde tutub kenara tulladı. Cadu yere endi, Zigem'le gırh gün küştü tutdular. Zigem incad verenin kömeyi ile Eziragı cadunu yere çırpdı, öldürmek isteyende Peri Hanım dedi:

-Öldürsen onun her damla ganından min div gelecek. Onu berk sahla men onun canını getirim.

Peri Hanım çemenin başına geldi, üzüyü suya saldı. Bir herçenk çıldı, onu tutub getirdi, Zigem Şah'a verdi. Eziragi cadu çoh yalvardı, onun sözüne bahmadı, herçenkin boğazını üzdü. Eziragi cadu zebane çekib cehenneme vasil oldu.

Ata minib yola düşdüler. Cezirede heç bir sehrli güve onları tutmadı, demek hamısının cadudan zehlesi gedirmiş. Zigem'e yol verdiler, cezireden çıldılar. Onlar geceni gündüze gatıb bir galacaya çatdılar. Gördüler her yeri goşun bürüyüb. Bunlar bir çobana rast geldiler. Zigem Şah çobandan soruşdu:

-Çoban gardaş, bu ne goşundu?

Çoban dedi:

-Bu Yemen padşahının oğlu Ekber Şah'ın goşunudu. Gelib bu yerin padşahından gızı Peri Hanım'ı isteyir. Padşah ona deyir ki, gızı Eziragi cadu aparıb. Ekber Şah deyir, ben heç ne bilmirem, Peri Hanım'ı tapıb getirirsen getir, getirmirsen ölkeni dağıdacayam.

Beli, gece geldi, seher olan kimi Zigem Şah pehlivan patlarını geyindi, üzüne perde çekdi. Her terefdan meydan sulandı. Fettah Şah meydana bir pehlivan gönderdi. Zigem onun beraberine geldi, dedi:

-Növbe senindi, vur!

O pehlivan Zigem Şah'ın başına bir gılinc vurdu. Gılinc galhana deyib geri gayıtdı. Növbe Zigem'e geldi. Pehlivan galhanı çekdi başına, Zigem Şah onun başına ele bir vurdu ki, pehlivan gargaz kimi ikiye bölündü. Fettah Şah onun üstüne gırhbeş pehlivan gönderdi. Zigem Şah bu pehlivanların hamısını öldürdü. Geceni yatdılar. Seher padşahın gızı Dilara Cengi dedi:

-Bugün de meydana men gedeceyem.

Gız pehlivan paltarını geyinib meydana getdi. Ahşama kimi Dilara Cengi elliiki düşmen pehlivan öldürdü. Padşah vezir vekil yığıb dedi:

-Bir pehlivan gelib her gün gırh elli pehlivanımızı öldürür bu hesabla bir neçe güne pehlivanlarımız tamam gurtarar. O tez gelen pehlivanı hilye ile tutmag lazımdı.

Vezir dedi:

-Onu tutmag benim boynuma. Gece iken emr ele meydanın altından gırh guyu gazsınlar, kenara da lağım atsınlar. Pehlivan atlı geler, guyu düşer, tutarig.

Ele de elediler. Gece goşunu töküb meydanın altından gırh guyu gazdılar, lağım atdılar. Seher bir pehlivan meydana gelib genim istedi. Zigem atlı onun meydanına gelende guyuya düşdü, onu tutdular, bir guyuya saldılar . Dilara Cengi bunu eşitdi. Gırh büküm çörek bişirib, içine bihuşları dahil eledi. Gece yavaş yavaş düşmen goşununa teref getdi. O bir gocaya rast geldi, gocaya dedi:

-Hara gedirsen?

Goca dedi:

-Ekber Şah bir pehlivan tutub. Onun üçün ehsan paylayır, gedirem ehsan almağa.

Dilara Cengi gocanı tamam öyrendi. Gördü ki, düşmen terefin adamıdır. Sakitce onu öldürdü, başını derisini çıkarıb, öz başına geçirdi. Gören ele bilirdi, Ehmed kişidi. Pusgu ile gedib gördü ki, gırh adam bir dustaga garavul çekir. Dilara Cengi dedi:

-Ehsen paylayıram.

Dediler:

-Ne ehzenin var, ver bize.

Dilara Cengi çöreyi garavulçulara payladı, yeyen kimi hamısı bihuş olub yere yihıldılar. Dilara Cengi gılcını siyirib, gırhının da başını kesdi. Bihuş darını şah oğlunun burnuna üfürdü. Onu da bihuş eledi. Tez onun paltarını çıkarıb özü geyindi. Oğlanı bihuş halde götürüb getdi. Seher padşah Zigem Şah'ı dara çekmek isteyende, Dilara Cengi de burada padşah oğlunu dara çekmek istedi. Zigem Şah gelib çıkan kimi, gız da padşahın oğlunu burahdı.

Padşah Ekber, şahı yanına çağırtdı, dostlug düzelttiler. Ekber Şah bahıb gördü gızı Peri Hanım buradadı, lap meettel galdı, dedi:

-Gızım senden ötrü goşun gırdırırdım. Sen ki, burada imişsen.

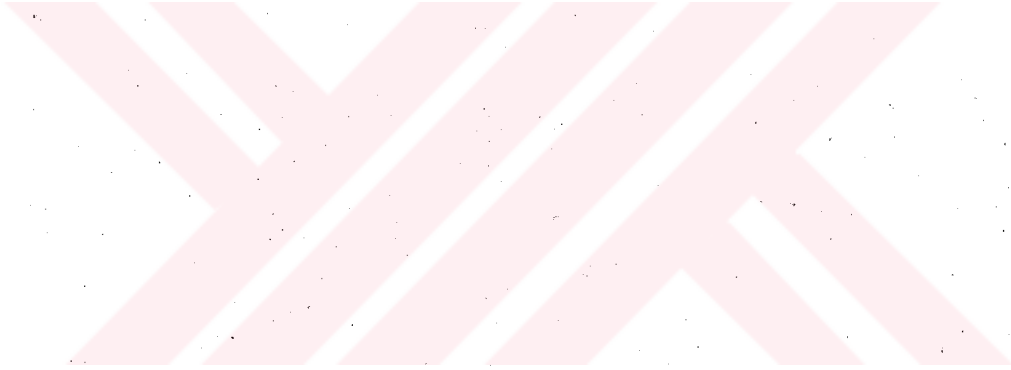
Peri dedi:

-Bah bu Zigem Şah Eziragı cadunu öldürdü, meni tilsimden gurtardı. Ne hörmetin var buna ele!

Ekber Şah Zigem Şah'ın alnından öpdü. Yeddi gün yeddi gece toy eleyib gızını Zigem Şah'a verdi. Zigem Şah bir müddet burada kaldıktan sonra arvadları ve bacısı Dilara Cengi ile öz vilayetlerine geldi. Gördü atası ölüb, padşah Hace Nesir'dir. Hace Nesir onun geldiyine çoh şad olub dedi:

-Oğul yahşı oldu geldin. Gocalmışam, ölkenin padşahı sen olmalısan.

Hace Nesir tacı başından götürüb Zigem Şah'ın başına koydu. Zigem tahtda eyleşib, gızlara da tezedən toy elledi. O edaletle ölkeni idare eleyib, ömrünü başa verdi.

II.4.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Fişenk Şah'ın Dilara Cengi adında çok güzel bir kızı vardır. α
2. Şah, vezire kendi kızından daha güzel birinin olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Hoca Nesir padişaha bir kızın resmini gösterir. Padişah bu kıza aşık olur. $\S$ (konuşma – haber verme) + a^1
3. Şah, Hoca Nesir'e kızı getirmesini emreder. γ^2
4. Hoca Nesir, kılık değiştirerek yola çıkar $T + \uparrow$
5. Hoca Nesir Lâ'l Şehrine varır. Şehrin padişahına hediye olarak her birinin yedi şahlesi olan yedi lâ'l gönderir. $\S + O$
6. Padişah hediyeleri çok beğendiğinden onu sarayındaki ziyafete davet eder. $B^1 = \S$ (işlevin olumlu sonucu)
7. Hoca Nesir ziyafet esnasında kızı görür ve çok beğenir. Padişah bu fark edince kızı (yeğenidir) Hoca Nesir'e verir. Fakat padişah bunu sarhoşken söylemiştir. K^1
8. Hoca Nesir kızı da alarak yola çıkar. $\downarrow$
9. Padişah ayıldıktan sonra kızı almak için peşlerine düşer ve onları bulur. Hoca Nesir'i öldürmek için kızın önerisiyle bir sandığa koyup denize atarlar. $\eta^1 + A^{13}$
10. Hoca Nesir'in içinde bulunduğu sandık, kendi ülkesine çıkar. Hoca Nesir kurtulur ve tekrar Lâ'l ülkesine doğru yola çıkar. $Rs^9 + \uparrow$
11. Hoca Nesir Lâ'l Ülkesi'nin padişahına mektup gönderir. Mektupta der ki; yeğenini istemiyorum bana lâ'llerimi geri ver. B^1
12. Padişah vezir ve vekillerine akıl danışır, onlar da ya kızı ya da lâ'lleri vermesini söyler. $\S$ (konuşma)
13. Padişah lâ'li çok sevdiğinden yeğenini Hoca Nesir'e verir. Hoca Nesir orada şaha kimliğini açıklar. $K^1 = \S$ (işlevin olumlu sonucu) + Q
14. Hoca Nesir kızı da alarak geriye döner. $\downarrow$
15. Padişaha Hoca Nesir'in geldiği haber verilir. $\S$ (doğrudan haber verme)

16. Kız padişahı görünce çok üzülür çünkü padişah doksan yaşındadır. Kız geldiği gece kurulan mecliste padişahın oğlu Zigem Şah'a aşık olur ve orada onunla beraber olmaya karar verir. a^6
17. Kız padişahı 40 gün mühlet alır. Bu arada kendisinden vazgeçmesini ummaktadır. B^1
18. Zigem Şah bir gün ava giderken yolu kızın bulunduğu yere düşer. Kız, kendisini fark ettirmek için Zigem Şah'a elma atar. $\S$
19. Zigem Şah elmayı atana bakar ve kıza aşık olur. $\S$ (işlevin olumlu sonucu + Gdl.
20. Kız, Zigem Şah'tan hasta gibi davranmasını ister. Padişah, belki böylelikle kızı Zigem Şah'a verecektir. B^8
21. Padişaha oğlunun hasta oluşu haberi gider. Kız padişaha hekim olduğunu söyler. $\S$ (doğrudan haber verme)
22. Padişah Zigem Şah'ı iyileştirmesi için kızı, Zigem Şah'ın yanına gönderir. Olumlu sonucu
23. Kız ve Zigem Şah beraberdir. Zigem Şah, at bakıcısına iyi cins iki atı kırk gün tavlama kapatmasını ve onlara iyi bakmasını emreder. $\S$
24. At bakıcısı Zigem Şah'ın dediğini yapar. Zigem Şah kızı da alarak ülkeden kaçar. $\uparrow + W^0$
25. Padişaha Zigem ve kızın beraber kaçtığı haberi ulaşır. Padişah o an üzüntüsünden bağı çatlayarak ölür. $\S$ (doğrudan haber verme) + J^5
26. Zigem'le kız iki gün at sürüp bir çeşmenin başına gelirler. Zigem başını kızın dizine koyarak uykuya dalar. α
27. Efgan Padişah uzaktan bunları görür. İki pehlivanı kızla oğlanı getirmeleri için gönderir. A^1
28. Kız iki pehlivanın da kulağını kesip onları geri gönderir. $H^1 + J^1$
29. Bunun üzerine Efgan Padişah, üzerlerine bin atlı gönderir. Kız bunu görünce ağlamaya başlar. Gözünden $A^{13} + H^1 + J^1$

düşen bir damla yaş Zigem Şah'ı uyandırır. Zigem Şah'la beraber sabaha kadar düvüşüp atlıların çoğunu öldürürler.

30. Efgan Şah'ın gizlice peşlerine takılan adamlarından biri onları öldürmek ister.

Pr⁶

31. At, Zigem'le kızı uyarır. Bu uyarıyı alan Zigem, Efgan Şah'ın adamını öldürür.

Rs + J¹

32. Buradan çıkıp üç gün yol giderler.

↑

33. Dinlenirken Zigem Şah kızın bulunduğu yerde duran bir levhayı alır, kız bu sebeple hapşırır.

§

34. Kızın hapşırığını Eziragi adlı bir cadı işitip, oraya gelir ve onları öldürmek ister.

§ (işlevin olumsuz sonucu) + Pr⁶

35. Kırk gün bir meydanda güreşirler. En sonunda Zigem cadıyı yere çarpar ve onu öldürmek ister.

H¹

36. O esnada Peri Hanım adlı biri gelerek onu öldürmesi halinde kanından bin devin oluşacağını söyler.

F⁶₉

37. Peri Hanım Eziragi adlı cadının canının bulunduğu herçengi getirir. Herçengin boğazını sıkınca cadı ölür.

J⁵

38. Ata binip yola düşerler.

↑

39. Yolda karşılaştıkları hiçbir sihirli varlık, Eziragi cadidan kendilerini kurtardıkları için onlara dokunmaz.

K⁴

40. Geldikleri yerin her tarafında ordu vardır. Bir çobandan ordunun Ekber Şah'a ait olduğunu öğrenirler.

§ (doğrudan haber alma)

41. Ekber Şah, kızı Peri Hanım'ı istemektedir. Alamazsa ülkeyi dağıtacaktır.

§ (haber alma)

42. Zigem Şah, pehlivan kıyafeti giyinerek meydana çıkar. Fettah Şah'ın adamıyla dövüşüp onu yener.

H¹ + J¹

43. Fettah Şah kırkbeş pehlivan daha gönderir. Zigem onları da öldürür.

H¹ + J¹

44. Zigem'in kız kardeşi Dilara Cengi de oradadır. Fakat bu durumdan Zigem'in haberi yoktur.

Y

45. Dilara Cengi meydana çıkar. Elli iki pehlivan da o

§

öldürür.

46. Bunun üzerine Fettah Şah'ın veziri kırk kuyu kazdırır. Ve hile ile Zigem'i bu kuyulardan birine düşürür.

Pr⁶

47. Dilara Cengi kardeşinin başına gelenleri düşman askerlerinin birinden öğrenir.

§ (doğrudan haber alma)

48. Haber aldığı adamı öldürür, derisini yüzerek kendi üzerine geçirir. Daha sonra içine uyku ilacı kattığı çörekleri düşman askerlerine dağıtarak, onları uyutur. Fettah Şah'ın oğlunu kaçıır.

F⁶₉

49. Fettah Şah, Zigem'i öldürmek istediğinde Dilara Cengi de Fettah Şah'ın oğlunu darağacına çıkarır. Bu tehdit yüzünden Fettah Şah Zigem'i serbest bırakıp, oğlunu alır.

K¹

51. Ekber Şah ve Fettah Şah barış yaparlar. Peri Hanım kendisini kurtaranın Zigem olduğunu söyleyerek, Zigem'in ödüllendirilmesini ister.

§

52. Ekber Şah kızını Zigem'e verir. Yedi gün yedi gece düğün yaparlar.

Olmlu=W⁰

53. Zigem Şah, eşleri ve kız kardeşi Dilara Cengi ülkelerine döner. Zigem tahta çıkar.

↓ + W₀

İki kahramanlı bu masal, beş kesitten oluşmaktadır. Bir kesitin bitmesinin ardından diğeri başlar. Birinci kesit fişenk Şah adlı kahramana, diğer dört kesit Zigem Şah'a aittir. Üçüncü, dördüncü v beşinci kesitler H-J çiftini ihtiva ederken, birinci ve ikinci kesitler H-J ve M-N çiftlerinden hiçbirirsini ihtiva etmez.

 $[H^1 J^1]$

II.5.ŞAH ABBAS VE ÜÇ BACI

Günlerin bir günü şah oğlu Şah Abbas, Allahverdi vezirle dervişlibas olub gezmeye çıkmışdılar. Onlar gapılarda geside ohuya ohuya bir nahıranın gapısına geldiler. Gördüler nahırcının üç güzel gızı var, diz dize oturub söhbet edirler. Şah Abbas vezire dedi:

-Allahverdi vezir, gel pusag görek bunlar ne danışrlar.

Allahverdi vezir dedi:

-İhtiyar sahibisen şah.

Bunlar evin bir kününde gizlenib gulag asmağa başladılar. Böyük gız söze başladı:

-Vezirin oğluna arvad olsaydım, ölseydim de ah zarım olmazdı.

Şah Abbas dedi:

-Allahverdi vezir, tehvil götür, bu sene çatır!

Ortancı bacı dedi:

-Kaş, meni vekil oğlu alaydı, onda heç gem olmazdı.

Şah Abbas güle güle dedi:

-Bu da vekilin gelini oldu.

Söz hırda bacıya çatdı. Hırda bacı dedi:

-Dünyada birce arzum var. Halal süd emmiş bir nahırcı oğlundan, keçelden zaddan biri ola, o meni seve, men onu sevem, ona ere gedem, gezmeye çıham, Şah Abbas'la veziri de şey şuyumu götüreler. Gadam Şah Abbas'ın da, vezirin de, vekilin de ağzına. Hamısı anasının emceyini kesendi.

Bu sözü eşidende padşah çoh gezeblendi, dedi:

-Zalım gızı, meni gör ne yerine goyur ha, anasının emceyini kesen hesab edir. Nahırcını, keçeli menden yahşı hesab edir. Sabah onu parça parça elemesem, atamın tahtı tacı mene haram olsun!

Şahın ovratına soğan doğranmışdı. Ele oradan geri gayıtdı. Geceni bir teher geçirdi. Seher açılan kimi gırmızı geyinib tahta çıhdı, emr eledi:

-Filan yerde üç bacı yaşayır. Onları benim yanıma getirin!

Padşahın emrini yerine yetirdiler. Gedib üç bacı nahırcı kızlarını padşahın yanına getirdiler. Padşahın emri ile böyük bacını vezirin oğluna, ortancıl bacını vekilin oğluna toy elediler.

Ahırda padşah küçük baciya dedi:

-Çepel ne cür ki, çobandan, keçelden de aşağı oluram, meni beyenmirsen?
Anamın emceyini kesdiyimi hardan bilirsən?

Padşah ayaklarını yere döyüb "Cellad!" diye gışgırdı. O saat celladlar hazır olub dediler:

-Şah bize göre gullug? Yene hansı fagırın başını keseyik?

Padşah küçük bacını gösterib dedi:

-Bu gızın başını ele kesersiniz ki, getre ganı da yere düşmesin!

Gız gülüb dedi:

-Sen lap dilenci, eclaf adammışsan.

Padşah dedi:

-Sen benim dilenci, eclaf adam olduğumu nerden bilirsən?

Gız dedi:

-Ondan bilirem ki, padşah da gapıları pular mı? Belke birinin helvet sözü var ya da eri ile zarafatlaşır. Bunu ancag eclaf lar elerler.

Padşah berk gezeblenib celladlara dedi:

-Tez bunun başını bedeninden ayırın, dilini kesin!

Gız dedi:

-Lap namussuz adamsan!

Padşah dedi:

-Namussuz olduğumu nerden bildin?

Gız dedi:

-Ondan bildim ki, bir gız haylağının boynunu vurdurursan. Onsuz da men bir can borçluyam. Amma senin boynunda hemişe namussuzlug galacag.

Vezir Allahverdi Han iki gat olub dedi:

-Gible-yi alem, camaat hamısı bu gız deyen sözü deyecek. Gel bu gızın boynunu vurdurma, günahından keç.

Padşah gezeblenib dedi:

-Senin sözünle bu çepeli cezasız burahayım?! Lap şaşmısan ha!

Vezir Allahverdi dedi:

-Şah sağ olsun, sürgün ele, goy bu şherden getsin. Gız haylağı hara gedecek, ölüb gurda guşa yem olacag.

Padşah vezirin bu sözüne razı oldu. Gızı öldürmeyib sürgüneledi. Gız çoh getdi, az getdi, ölkeler getdi. Ahırda bir keçe rast geldi. Gız keçeyle yakınlaşıb dedi:

-Ne vahtdır ki, seni ahtarırdım. Bes harda galmışdın?

Keçel gızın ayağına başına bahıb dedi:

-A geşenk gızı, sen meni harda tanıyırsan?

Gız dedi:

-Yeddi ildi ki, seni yuhuda görüb aşig olmuşam. Senin eşgin meni elden ayagdan diderkin salıb.

Keçel özözüne dedi: "Sağ ol, gartmış keçel, sene de gız aşig olarmış."

Gıza bir de bahdı, gördü; "Eyibsiz gözeldi." dedi.

-Ele deyesen men de seni yuhuda görmüşdüm, indi yadıma düşür, Hele o il görmüşdüm.

Gız dedi:

-Bes onda meni niye heç ahtarmırdın?

Keçel dedi:

-Ele indice ahtarırdım ki, tapdım. Bes buna ne deyirsen?

Gız dedi:

-Hele bildim. Acmışam çöreyin zadın var mı?

Keçel dedi:

-Bu saat hazı elerem.

Keçel çoh tenbel idi, adına da Tenbel Keçel deyerdiler. Erindiyinden uzağa getmedi. Yahında bir arıg keçi var idi, goyun ile ayaglaşabilmirdi. Parçalayıb bu arıg keçini kesdi, derisini soydu. Etini doğradı, bişirib gız ile bir yerde yedi.

Gız dedi:

-İndi neyin yek, ele burada galag?

Keçel dedi:

-Yoh, burada neye galag, gedek eve!

Gız dedi:

-Yoh, onda yahşı olmaz. Get nenene var, gelib meni aparsın.

Keçel yanlarını basa basa nenesinin yanına gedib dedi:

-Nene bir arvad almışam, get getir.

Nenesi dedi:

-Kül başuva, özünü sahlayabilmirsen, arvadı neynen sahlayacagsan? Arvad senin neyine lazımdı?

Keçel dedi:

-Nene artıg eskik danışma, get nişanlını getir!

Nenesi gördü keçel ondan el çemkir, gabağına düşüb gızın yanına geldi. Gördü doğrudan da padşaha layıg gızdır, dedi:

-Garnın yansın keçel, bele güzel gızı hardan tapdın?

Keçel dedi:

-Yuhuda o meni görmüşdü. Men de çohdannan onu görmüşdüm.

Beli, gızı götürüb eve getirdiler. Gız gördü ki, keçel çoh tenbeldir, işe güce getmir. Gedende de yarıtır. Üst başında ne eskinas var idise söküb keçe verdi dedi:

-Apar bunları bazarda sat, iki öküz al getir.

Keçel gız verdiyi sarmanı, eskinası bazara çıhartdı, satıb iki öküz aldı. Ho ha ho eve getirdi, gıza dedi:

-Bu da öküzler.

Gız dedi:

-Öküzleri çüte goşub, ata yerlerini ekersen.

Gız teher tuhurunu de keçe öyretti. Keçel öküzleri çüte goşub ata yerini ekmeye başladı. Keçel yeri hara goya goya ala bezek ordan burdan ekirdi. Bir burdan vurdu, bir ordan, çoh yeri hara goyurdu. Bele bele gün ortaya kimi ekdi. Birden onun çütünü gavahanı daşa ilişdi. Keçel daşı aşıranda gördü ki, altında bir otag var. Otağın ağzını açıb gördü ki, içi gızilla doludur. Keçel daşı yine otağın ağzına aşırđı. Öküzleri haylayıb düz eve geldi, ehvalatı nahırcı gızına nağıl eledi. Nahırcı gızı dedi:

-Gızılın hamısını birden getirsen duyug düşüb elinden alarlar. İndi men deyene gulag as: Her gün çütü goşub ora gedersen, ahşama kimi yer ekersen, ahşam gızıldan bir hurcun götürüb ev gayıdarsan. Bele bele gızılı tamam daşıyarsan, heçkes de bilmez.

Beli keçel her gün   t  go ub ora getdi, a  ama kimi yer ekdi a  am bir hurcu gızıl götürüb eve gayıtdı. Bele bele on günde gızılın hamısını eve da ıdı. Nahırcı gızı gızılıarı yan yan eleyib ke ele dedi:

-Keçel, indi get bir kamil usta  a ır.

Keçel gedib bir yahşı usta çağırdı. Gız ustaya dedi:

-Usta, mene gırh ota lı bir bina tikersen. Otagların her birine gırh elvan reng vurarsan. Her ota ın içinde de yüz şey olsun. Bu yüz şeyin heresinden gırh dene olsun. Bu otagların birce gapısı olsun. Gapını ele d zeldersin ki, bütün otagların gapısı o olar, hareket eden gapı olar. Otaglar degigede min reng  alar.

Usta dedi:

-Hanım pul ele şeydir ki, onunla dünyanın altını üstüne çevirmek olar. Eger pulun olsa d zelderem, sen dediyinden de yah ısını d zelderem.

Gız dedi:

-Ne geder pul isteyirsen vereceyem.

Beli, usta gız dediyi yerde binanı tikmeye ba ladı. Usta bir ilde gız dediyinden de yah ı bina tikdi. Gız ustanın haggını iki gat artı  verib yola saldı. Gız o saat gırh keniz tutdu. Kenizler otagların rengine göre paltar geyirdiler. Hansı rengde otağa girseydiler otagdan se ilmirdiler. Bu otağın sedası her yere yayıldı. Adamlar uzag  lkelerden bu binaya tamaşaya geldiler. Binanın te'rifı gedib  ah Abbas'a çatdı. Şah Abbas Allahverdi vezire dedi:

-Vezir, dur dervı  olag, gedek g rek o ne cür binadır ki, te'rifı dünyaya yayılıbdı.

 ahla vezir dervı lıbas oldular, yola düşüb menzil be menzil, tey-yi menezzil gelib, binanın yanına çatdılar. Bina o geder g zel idi ki,  ah Abbas'ın ağzı ayrı galmışdı. Şah soruşdu:

-Vezir göresen bu binaya el deyib, yohsa geybden yaramı ? Bele de g zel bina olar mı? I erisini g rsek lap yah ı olar.

Gız k lefirengiden bahırdı. Şah Abbas'la Allahverdi veziri gören kimi tanıdı. Bir keniz çağırıp dedi:

- ki dervı  gelir, get g r ne isteyirler. Gonag olsalar eve getirin.

Keniz gapıya  ıhıp  ah Abbas'la Allahverdi vezire dedi:

-A a dervı  kimi isteyirsiniz?

Şah Abbas dedi:

-Allah gonağıyığ.

Keniz dedi:

-Ağa derviş, buyurun gapı sizin üzünüze açıgdır.

Şah Abbas'la Allahverdi vezir içeri girdiler. Keniz onları birinci otağa apardı. Şah Abbas otağa özü özüne hareket eleyen gapıya bahıb dedi:

-Allahverdi vezir, burada alem var, ahırını gözle!

Onlara çay, yemek getirdiler. Şah Abbas gözünün yanı ile bahıb gördü, kenizlerin biri girir, biri çıhır, fırım fırım fırlanırlar. Vezire dedi:

-Vezir bu ne ehvalatdır? Menim heç bu geder kenizim yohdur!

Allahverdi vezir dedi:

-Şah lap meettel galmışam.

Yemek içmek gurtarandan sonra bir keniz gelib dedi:

-Ağa dervişler, durun o biri keçin.

Şah Abbas kenize dedi:

-Hanım bir otag var ki, biz girmemişik. Ta otag ne gezir ki, gedek?

Keniz dedi:

-Dalımca gelin!

Bunlar kenizin dalımca divara çatanda gapı herlenib onların gabağına geldi. Şah Abbas'la Allahverdi vezir gapını açıb başga otaga girdiler. Şah Abbas'ın matı gutu gurumuşdu. Şahla vezir birbirinin üzüne bahdılar. Şah gördü ki, bu otag başga rengdedir. İçerisinde olan gab gacag hamısı gızıldır. Şah, Allahverdi vezirin böyrünü çimdikleyib dedi:

-Ay üstüne od tökülmesin, bir yahşı bah, bu ne destgahdır?

Allahverdi vezir çiyinlerini silkeledi. Beli, bele bele bunları her gün bir otağa apardılar. Ahırda Allahverdi vezir dedi:

-Şah ne gayırırsan, biz hemişelik mi galacağıg?

Şah dedi:

-Bu sirri öğrenmesek, bu ev yiyesini görmesek, buradan getdi yohdur.

Otuzdogguz otağa girmişdiler. Otaglar lap cennet idi. Şahın heç babası da bele otaglar görmemişdi. Çörek yeyilenden sonra bir keniz içeri girib dedi:

-Ağa dervişler, hanım deyir ki, gonagların dileyi nedir?

Şah Abbas dedi:

-Ev sahibini görmek isteyirik. Ev sahibi meğer arvaddır?

Keniz dedi:

-Ev sahibi hanım özüdür. Bu saat sizinle görüşebilmeyecek.

Şah dedi:

-Yoh eceb? Hanımınıza deyersiniz ki,bizimle bir geder söhbet elesin.

Keniz gelib nahırcı gızına şahın sözlerini söyledi.

Nahırcı gızı dedi:

-Get, dervişlere deginen ki,hanım deyir, men bağa seyahate gidirem. Özümüzle yemek zad da götürürük. Zehmet çeksinler, şeyleri götürsünler, gedek biraz seyahat edek, gayıdanda söhbet ederik. Kişi olmadıği üçün onlara zehmet verirem.

Keniz gayıdib nahırcı gızının sözlerini Şah Abbas'a söyledi. Şah Abbas'da Allahverdi vezirin üzüne bahıb dedi:

-Bizi ne tanıyırlar. Gel şeyleri götürek, belke sirri bilek.

Allahverdi vezir dedi:

-İhtiyar sahibisen, ne deyirem götürek.

Şah kenize dedi:

-Get hanıma de, götürerik, gelsin gedek!

Gız iki büyük baglama düzeltdi. Yalan olmasın, her biri beş put. Kenizler baglamaları gapının ağzına çıartdılar. Gız şeylaerin yanında dayandı. Kenizlerden biri Şah Abbas'la Allahverdi vezirin yanına gedib dedi:

-Ağa dervişler buyurun, hanım sizi gapının ağzında gözleyir.

Şah Abbas'la Allahverdi vezir durub gapıya çıhdılar. Gördüler ki, gapının ağzında iki büyük baglama goyulmuşdur. Kenizler baglamanın birini Şah Abbas'a birini de vezire verdiler. Gız onları lap uzag bağa apardı. Şah'la Allahverdi vezir pırçım pırçım ter töküdüler. Onlar yorulub elden düşmüşdüler. Gız kenizlerle bağda meclis düzeltdi. Ahşama kimi yediler, içdiler, çalıb oynadılar. Ahşam yene şeyleri baglamalara yığıb Şah Abbas'la Allahverdi vezire verdiler. Ter töke töke eve getirdiler. Şah Abbas'la Allahverdi vezir otuzdogguzuncu otağa girdi. Gız da öz gırhıncı otağına girdi. Biraz dincelenden sonra gız bir keniz gönderdi:

-Get dervişlere deginen ki, hanım deyir gelsinler!

Keniz gelib Şah Abbas'la Allahverdi veziri gırhıncı otağa apardı. Bahıb ne gördüler, bura ele otagdı ki, halis cennet.... Gız şefegin güller içerisinde oturub,

her terefi le'l, gövherdir. Şah Abbas lap heyran galmışdı. Bu ne cür iş idi, cahical aldı.

Gız güle güle dedi:

-Şah Abbas ve Allahverdi vezir siz hoş gelmişsiniz.

Şah Abbas dedi:

-Burda ne Şah Abbas var, ne Allahverdi vezir. Siz sayıglayırısınız, yohsa?

Gız dedi:

-Düzünü söylemeseniz sizinle söhbet etmerem!

Şah Abbas dedi:

-Düzü biz İsfahan dervişlerindenik.

Gız dedi:

-Onda hoş gelmişsiniz, gedebilersiniz!

Şah Abbas bahıb gördü gız onları tanıyır. Gizletmeyin yeri yohdur. Elacsız galıb dedi:

-Gız düz tanımışsan. İndi sirri bize söyle.

Gız dedi:

-Şah mene deyin görüm nahırcının gızlarını neylediniz? Gızın biri deyirdi vezirin oğluna gedeydim, biri deyirdi vekilin oğluna gedeydim, hırda gız da deyirdi halal süd emmişin birine gedeydim. Padşah ve vezir de gullugçumdaydı. Yadınıza düşdü mü?

Şah Abbas dedi:

-Birini vezirin oğluna, birini vekilin oğluna verdim. Hırda gızı da sürgün eletdirdim.

Gız dedi:

-Şah bil, agah ol, o hırda gız menem. Men arzuma çatmışam, halal süd emmişin birine ere getmişem. O meni sever, men de onu. Size de gullugçu kimi şeyleri götürdüm. Amma size öyüd olsun, bir de gedib onun bunun gapısını pusmayın.

Şah dedi:

-Gız, bes bu cahi celalı ne cür düzeltidin?

Gız erini çağırtdırdı, onlarla tanışedib dedi:

-Bah bunun benim zehmetimle düzeltmişik. Şah halal zehmetle dünyanı tikmek olar.

Allahverdi vezir dedi:

-Şah, yahşı bizi biyabır eledin. Ahırda gullugçu oldug.

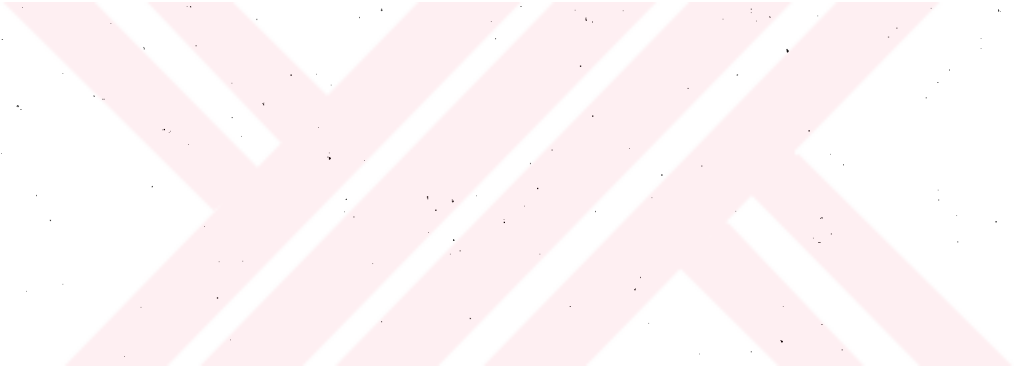
Şah dedi:

-Gız bizim buraya geldiyimizi heçkese deme.

Gız dedi:

-Yahşı demerem. Ancag şah siz de edaletli olun, öz evinde danışanı cezalandırmayın. Ev pusmagdan el çekin!

Şah Abbas'la Allahverdi vezir gızla salamatlaşıb, oradan çıhdılar, bir baş bargaha geldiler. Ev puslamagdan el çekdiler.

II.5.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Şah Abbas ve veziri Allahverdi kılık değiştirip gezmeye çıkarlar. $\alpha + T + \uparrow$
2. Bir çoban evinin önünde gizlenip, çobanın kızlarının konuşmalarını dinlerler. § (haber alma)
3. Çobanın büyük kızı vezir oğluyla, ortanca kızı vekil oğluyla, küçük kız da kendisini seven bir çobanla evlenmek istediğini söyler. Böyle bir durumda vezirle padişahın ancak kendisinin hamalı olabileceğini ekler. D^1
4. Padişah küçük kıza çok kızar, saraya dönerler ve ertesi gün kardeşleri huzuruna çağırır. $\downarrow + B^1$
5. Büyük kızı vezirin oğluyla, ortanca kızı da vekilin oğluyla evlendirir. W^0
6. Küçük, kızın öldürülmesini emreder. A^{13}
7. Vezir müdahale eder. Padişaha böyle bir emre halkın karşı çıkacağını söyler ve kızın cezasının sürgüne çevrilmesini sağlar. $F^{69} + B^2$
8. Kız giderken bir çobana rastlar. Çobanla sohbet ederler. § (konuşma)
9. Kız çobana kendisini rüyasında gördüğünü ve kendisine aşık olduğunu söyler, ninesini gönderip kendisini istemesini ekler. § (konuşma)
9. Nine gelip kızı kendisinden ister ve çobanla kız evlenir. W^0
10. Kız çobanın çok tembel olduğunu görür. Ona varını yoğunu sattırıp iki öküz aldırır. Çoban babasından kalma tarlayı sürmeye başlar. Y
11. Çoban tarlayı sürerken bir hazine bulur, hazineyi parça parça eve taşırlar. F^5
12. Kız otağların her birine kırk elvan renk vurulmuş T^2

tek kapılı kırk ayrı otağı bir ev yaptırır. Otağların içine her birinden kırk adet bulunan yüz şey koydurur.

13. Ev gittikçe nam salar. Sonunda şöhreti Şah Abbas'la Allahverdi Vezir'e kadar ulaşır. Şah Abbas ve Allahverdi Vezir evi görmek için kılık değiştirip yola çıkarlar.

§ (haber alma) + T + ↑

14. Kız onları tanır ve her gün bir otağa alır.

§

15. Padişah ve vezir eve hayran olur. Evin sahibinden buranın sırrını öğrenmeden gitmek istemezler.

a⁶

16. Padişah ev sahibiyle görüşmek istediğini söyler.

B¹

17. Hizmetçiler ev sahibesinin bağ evine gideceğini, eşyaları taşıtacak adama ihtiyaç duyduğunu, eşyaları taşımaları halinde onlarla görüşmeyi kabul ettiğini söyler.

γ²

18. Padişah ve vezir öneriyi kabul edip, eşyaları taşır.

δ²

19. Kız, kimliklerini bildiğini söyler. Onlar kabul etmeyince kız konuşmama tehdidiyle onlara doğruyu söyler.

§

20. Kız olanları baştan sona hikâye eder. Ve bir daha kimsenin evini dinlememelerini öğütler.

K⁴

II.6.MELİK CÜMŞÜDÜN NAĞILI

Keçmiş zamanlarda bir padşahın üç oğlu vardı. Büyük ve ortancıl oğlu padşah gızından, küçük oğlu reiyyet gızından olmuşdu.

Şah gızından olan oğlanların birinin adı Melik Mehemmed, o birinin adı Melik Ehmet idi. Reiyyet gızından olan oğlanın adı Melik Cümşüd idi. Melik Cümşüd ağıllı, güzel, hem de igid bir oğlan idi. Ancag padşah gızları, Melik Cümşüd'ü bir de anasını şahın gözünden salmışdılar. Şah gızından olan oğlanlar hemişe ovda, guşda, kefdde damagda idiler. Melik Cümşüd'ün atadan galma bir bağı vardı. Onu becerib anası ile dolanırdılar.

Bir gün Melik Cümşüd'ü çoh işleyib yordular. Bir ağacın dibinde uzanıp yatdı. Yuhuda gördü ki, ağacın başına bir guş gonub, başdan güzel bir gız, bedenden guş idi. Ganadlarını çalib ele ohuyur, ele ohuyur gel göresen. İstedi guşu tutsun, guş dile gelib dedi:

-Melik Cümşüd, meni bele tutabilmezsen. Meleyke Cahan Efruz Hanım'ın keniziyem, adım Mürğ-i Hendan, yerim Taht-ı Süleyman'dır.

Hemin gün padşah da bir yuhu gördü. Şah gördü ki, onun bağının divarına güzel bir guş gonub, başdan bir gız, bedenden guş. İstedi onun tutsun, guş dedi:

-Ey padşah, sen bu günden sehr azarına düşeceksen. Senin adamlarından biri gelib meni getirebilmeşe, sen hestelikden hilas olmayacagsan!

-Bu sözleri dedikden sonra, guş uçub getdi.

Şah yuhudan sersem galhdı. Ele bağırdı ki, bütün seraydakılar onun başına yığışdılar.

Şah dedi:

-Vezir, vekil, ey meni isteyenler, mene bir tedbir tökün. Yuhuda gördüyüm guşu tapın getirin. Yohsa men bu ezaba dözebilmerem.

Hamı isteyirdi şahı sakit elesin, ancag bacarmırdı. Padşah lap deli olmuşdu. Şah gızından olan oğlanların heresinin yanında gul garavam, gızı tapmag için sefere çıhmağa atalarından icaze istediler...

-Ey Mehriban ata, bize icaze ver, gedek o gızı tapıb getirek.

Şah icaze verdi. Oğlanları celal debdebe ile yola düşdüler. O biri terefdan Melik Cümşüd geldi anasının yanına dedi:

-Ana, dur get atamdan mene icaze al, atlardan birini, bir dest de pehlivan libası al, men de gedim. Ya bir iş görerem, ya da ölerem.

Anası durub getdi, oğlunun sözlerini erine söyledi, ancag şah onun sözlerine fikir vermedi. Arvad gohumlarının yanına getdi. Bağın satıb bir at, bir dest pehlivan paltarı, gılinc, galhan, oh yay alıb getirdi verdi oğluna. Melik Cümşüd başdan geyinib ayagdan gıfillandı, ayagdan geyinib başdan gıfillandı. Atına süvar oldu. Ele ki, atına süvar oldu, anası bahdı, gördü doğrudan da oğluma pehlivanlıg yaraşır, dedi:

-Oğul, get urcuhuna heyir gelsin.

Melik Cümşüd atını mehmuzlayıb uzag yolu yahıneledi. Bir neçe günden sonra gardaşlarına yetişdi. Gördü gardaşları üç yolun ayrıcında, düşübler, çadırları gurublar. Her gardaşın gulamları onun hüzurunda dayanıb emr gözleyirler, az galıb ki, vuruşsunlar.

Melik Cümşüd dedi:

-Bir dayanın görek, ne hadise üz verib.

Melik Mehemmed üç yolun ayrıcındaki gara daşı gösterdi. Melik Cümşüd gara daşın üstünü ohudu. Gördü yazılıb: "Sağ yolnan geden sağ salamat gayıdar, orta yolnan gedenin başı belalar çeker, yine gayıdar. Sol yolnan geden gayıtmaz." Bunların davası da sağ yolun üstünde idi. Melik Cümşüd dedi:

-Gardaşlar, Melik Mehemmed böyük gardaşdır. Hörmeti bize vacibdir. O sağ yolnan getsin. Melik Ehmed orta yolnan getsin. Men de sol yolnan gedeceyem. Ancag bu gara daşın altına, heremiz bir nişane goyag, her kes tez gayıtsa öz nişanesini götürsün. Galanlar bilsinler ki, gardaşları gedib. Hamı razı oldu. Üçü de üzüyünü çıkarıb gara daşın altına goydugdan sonra, yola düşdüler. Gözlediler, Melik Cümşüd gözden itdi. Melik Ehmed geri gayıtdı, sağ yolnan gedib Melik Mehemmed'e yetişdi. Her ikisi sağ yolnan getmekde olsunlar, indi size kimden heber verim? Melik Cümşüd'den.

Melik Cümşüd az getdi, çoh getdi uzag uzag yol getdi, bir galaçaya rast geldi. Galaçanın başı buluddan, ayağı deryadan nem çekirdi. Melik Cümşüd galaçanın başına dolandı. Gördü yolu yohdu. Belinden kemendini açıb atdı, divarın başında bendeledi, galaçanı aşdı. Gezib dolanmağa başladı. Bu galaçada o geder dünya malı vardı ki, haggı hesabı yoh idi. Gördü bir hicrede dörd gara at

bağlanıb. Atlar zencirleri gırıp Melik Cümşüd'e hücum elediler. Melik Cümşüd heresine bir yumrug vurdu, yine çekib yerinde bağladı. Oradan geçib bir otağda bağlı bir sandığ gördü. Sandığı gırdı. Sandığın içinde bir lövhe vardı. Bu lövhede yazılmışdı: "Ey Melik Cümşüd, bu ifrite garı Ağ Div'in bacısıdır. Özü de sehrbazdı. Eger onununla garşılaşsan, kişi kimi dayansan gorhmazsan. Onun hiylelerine aldanmazsan.."

Melik Cümşüd buradan geçdi. Başga bir otağa girdi, orada bir garı oturmuşdu, alt dodağı yer süpürürdü. Garının yanında yedi sap kelefı vardı. Keleflerin heresi bir renk idi. Garı evvel gara kelefı gayçı ile doğrayıb Melik Cümşüd'ün yoluna sepen kimi garanlıg oldu. Göz gözü görmedi. Ancag Melik Cümşüd gılincını, galhanını elinde tutarag, hazır dayanmışdı. Eger onun yanından çibin uçsa idi, onu da parçalardı. Garanlıg Melik Cümşüd'ü gorhutmadı. Garı bunu görüb kelefleri doğradı, Melik Cümşüd'ün yoluna sepmeye başladı. Ağ, gırmızı, yeşil alavler burula burula Melik Cümşüd'e teref gelib, çatanda o saat yoh olurdular. Ahırda garı hiyleye el atdı, dedi:

-Oğlum, Melik Cümşüd, men seni sınavırdım hoş gelibsen. Buyur gel otur, her ne niyete gelibsense arhayın ol, canla başla düzelderem.

Garı danışa danışa ona yahınlaşırđı. Melik Cümşüd az galmışdı odlanıb yansın. Birden lövhede yazılan sözler yadına düşdü. Garının yahasından tutub tepesine bir gılinc vurdu. Garı ikiye bölündü. Dünya garanlıglaştı. Ses kiy gopdu, birazdan sonra ifrite yere yihıldı. Gürüldayıb tilsim gırıldı. Melik Cümşüd garının tilsimini gırandan sonra, ahtarıb galanın gapısını tapdı, kenara çıhib gapını bağladı. Atını minib yol getdi. O zaman aynan, ilnen burada şirin dilinen yine bir başga galaçaya çatdı, bu birinci galaçadan da gorhulu idi. Melik Cümşüd divardan aşıb, içeri düşdü, galaçanı gezmeye başladı. Sifte bir otağa girdi. Ne gördü? Gaşları gövs-i guzeh, gözleri nergiz kimi bir güzel gız saçlarından asılıb. Oğlan gızı açıb yere goydu.

Gız dedi:

-Melik Cümşüd, hoş gelib, sefa getiribsen. Bu galaçanın sahibine Ağ Div deyerler. Guş gelse ganad salar, gatır gelse dırnag. Ahı canına niye yazığın gelmir!

Melik Cümşüd dedi:

-Sen meni hardan tanıyorsan?

Gız dedi:

-Bunlar iki gardaş bir bacıdırlar. Yegin sen bunların bacılarını öldürmüşen. Yohsa bura gelebilmezdin. Bunların kitabında yazılıb. İlk defe Melik Cümşüd adlı bir adam bunların torpağına ayag basacag.

Melik Cümşüd dedi:

-Div haçan gelecek?

Gız dedi:

-Bu saat vahtıdır. Bu danışığda Ağ Div'in sesi göy gürültüsü tek eşidildi. Div deyirdi:

-Adem badem iyi gelir, buradan adam iyi gelir. Melik Cümşüd mağaradan çıhdı.

Ağ div onu görcek dedi:

-Ey Melik Cümşüd, yahşı oldu benim galaçama ayag basdın. Bu saat etini aşığacan, ganını gaşıgacan elerem, sehrkar bacım harda galıb ki, sen buraya gelib çıhmısan?

Melik Cümşüd dedi:

-İgidler dava gününde dilin bağlar, elin açar. Sehrkar bacını bir gılınca cehemnneme gönderdim. İndi seni de onun yanına göndereceyem.

Div üç deyrman daşını, bir çınar ağacının başına keçirib eline almışdı, var gücü ile deyrman daşlarını Melik Cümşüd'ün başına endirdi. Melik Cümşüd galhanı gabağa verdi,daşlar galhana deyende ovlanıb yere töküldü. Div ehvalatı bele görüb kaçmag istedi. Melik Cümşüd aman vermeyib gılını onun üreyine sohdu, gılının ucu küreyinden çıhdı. Div ne're çekib yere yihıldı, canı çıhdı. Gız tamaşa eleyirdi.

Min defa Melik Cümşüd'e "ehsen" dedi:

-Daha durma, gel gacag. Bunların da varı dövleti sahrker garının galasındadır. Gara div heberdar olmamış gedek, vardan dövletden götürek, gacag.

Melik Cümşüd dedi:

-Men gedib Gara Div'i de öldüreceyem. Sonra taht-i Süleyman'a gedeceyem. Atamın dermanı Mürg-i Hendan'ı getirmeliyem. Eger bacarırsan, mene yol göster, bacarmırsan heç.

Gız dedi:

-Taht-i Süleyman günün çıhan yeridir. Özü de Divler Ülkesi'dir. Periler padişahının gızı Meleyke Cahan Efruz Hanım orda padişahlık eleyir. O sen dediğin guş da onun neğmekarıdır. Oraya hele insan ayağı deymeyib. Evvela, gün insanı yandırıp, kül eleyer; ikinci, o gızın o geder div, peri goşunu var ki, dünya dolu goşun ola, hamısı da senin kimi pehlivan ola, onnan bacarmaz. Men heç bir yol gösterebilmerem. Ancag benim büyük bacım Gara Div'in elindedir. Eger onu hilas elesen, belke o sene kömek eleyebildi.

Melik Cümşüd gızla vidalaşıb yola düşdü. Geceni gündüze, gündüzü geceye gatarag yol getdi. Ahırda Gara Div'in galaçasına yetişdi. Saçından asılmış peri gızını açıp yere goydu. Gara Divi ondan heber aldı. Gız dedi:

-Gırh günün yuhusuna gedibdir. Yahşı olar ki, o durmamış sen kaçıp gedesen, onun elinden gurtarasan. O iyirmi günden sonra oyanacag. Gardaşının, bacının öldüyünü eşidib seni ahtaracag, tapan kimi getirecek, burada etini kabab eleyib, ganını şeraba gatıp içecek. Onu öldürmek olmaz canı özünde deyil. Bir şişenin içindedir, şüşe de galanın başında ki bağılı hicrede polad sandıgdadır.

Melik Cümşüd divin toppuzlarından birini götürdü, çıhdi galanın başına, hicrenin gapısını, polad sandığı toppuzla gırdı, şüşeni getirib gıza verdi, dedi:

-Men onunla gabaglaşmamış, onu namerdlikle öldürmeyeceyem.

-Gız evvel Melik Cümşüd'ün derdini öyrendi. Sonra ona bildirdi ki, onu Taht-i Süleyman'a ancag Gara Div aparabilir. Çünkü gırh günlük yoldur. Ancag div bir gecede gedib yine gayıdır. Gerek gece gedesiniz, eger gün çıhana galarsa her ikiniz yanıp kül olarsınız. Men onun canını burada sahlayaram, özüne de deyerem, eğer seni sağ salamat getirmese, men de şüşeni ona atacağam. Evvela, o and içse andını bozmaz. İkinci ölümünün gorhusundan sene deymez. İndi onu oyatmag, şüşeni ona göstermek lazımdır.

Odun getirib möhkem bir ocag galadılar, gız dayandı, ocağın gırağında, Melik Cümşüd gedib divi oyatdı. Div, şüşeni gızın elinde gören kimi yalvarmağa başladı, dedi:

-Her ne metlebin var yerine yetirerem.

Gız dedi:

-Ananın südüne and iç ki, Melik Cümşüd'ü bu gece Taht-i Süleyman'a aparıp, sağ salamat yine getireceksen. Men de and içerem ki, ona bir zerer yetirsen senin canını bu odda yandıracağam.

Div and içdi, Melik Cümşüd'ü götürüb yola düşdü. Gecenin yarısı Taht-i Süleyman'a yetişdiler. Şehir yerin altında idi. Div şehrin gapısında Melik Cümşüd'ü yere goydu, dedi:

-Men burada seni gözleyeceyem.

Yolu Melik Cümşüd'e öğretti. Melik Cümşüd gızın dediği kimi, şehrin keşiyini çeken divleri yuhuya verib, özünü şahın imaretine yetirdi. Burada çoh otag var idi. Otagları gezmeye başladı. Bir otağa girende gördü ki, Mürğ-i Hendan gapının başında, gızıl gefesin içindedir. İsteyir çığırısın. Melik Cümşüd dedi:

-Gözel guş, ses salma, mene ve'de veribsen, men de senin üçün gelmişem.

Mürğ-i Hendan sakit dayandı. Melik Cümşüd gördü gızıl tahtın üstünde bir gız yatır. Ne gız, nazenin senem, firıştekirdar. Gel meni gör, derdimden öl, ürek basan, serfe kesen. Elini vurma, geride dur. Ele bir gızdı ki, ay, gün onun üzünü görse utanar. Gırh saçı var, her saçını bir büllur baş gaba gayub. Şirin şirin yatıb Melik Cümşüd sebr eleyebilmeyib dodağını, onun üzüne tohundurmag istedi, gızın yanağına, leke düşeceyini bilib, geri çekildi. Bir mektub yazıb onun yastığının altına goydu. Mürğ-i Hendan'ı götürüb özünü Gara Div'e yetirdi. Gara Div onu çiyine alıb, öz galaçasına getirdi. Gız gözleyirdi, Gara Div Melik Cümşüd'ü yere goyan kimi, şüşeni oda atdı, Gara Div nerildeyib yihıldı, canı çıhdı.

Melik Cümşüd gıza dedi:

-Sen niye namerdlik eledin? Bu ki, bize yahşılığ elemişdi.

Gız dedi:

-Düşmen ne geder yahşılığ elese, yine de düşmendir. Bir de o sene yahşılığ eledi, ancag meni uzun illerdir her gün saçlarımdan asır. Sağ galsaydı yine de asacagdı. Keçen keçmişdir.

Melik Cümşüd gızı da götürdü, geldiler küçük bacının yanına, oradan da keçib sehrkar garının galaçasına geldiler. Vezide yüngül, giymetde ağır şeylerin hamısını atlara çatdılar, gelib gara daşın yanına çıhdılar. Orada çadır gurdular.

Melik Cümşüd gördü ki, üzükler daşın altındadır, gardaşları hele de gayıtmamıştır. Gızları orada goydu, özü şherden şehere kendden kende soraglaşa soraglaşa gedib onları bir şherden tapdı, gördü ki, var yohlarını satıb yeyibler. Bir çaycıya nöker olub, su daşıyır, biri de hamamçıya nöker olub, ocag yandırır.

Her ikisine şahane libas, at, gılinc, galhan aldı. Geyindirib getirdi gara daşın yanına. Peri gızlarının büyüğünü büyük gardaşa, kiçiyini de ortancıl gardaşa tapşırdı. Geceni orada galdılar. Melik Cümşüd dedi:

-Here öz sevgilisi ile bir çadırda yatsın, men keşik çekeceyem.

Onlar razı olmadılar, dediler:

-Sen bize bu geder yahşılıg eleyibsen, biz de senin keşiyini çekerik.

Melik Cümşüd razı oldu, öz çadırına girib yatdı. Gardaşlar söz bir yere goydular ki, Melik Cümşüd'ü öldürsünler, dediler:

-Biz ne iş görmüşük atamazın yanına gedende olacağıg bir çöp. Atamız bize pis bahacag. Yahşısı budu ki, Melik Cümşüd'ü öldürek, Mürg-i Hendan'ı özümüz aparag.

Odu ki, gece yarı oldu. Gılınclarını çekib girdiler, aparıb gara daşın dibinde basdırdılar, ışıqlaşmamış Gülüstan-i İrem'e yola düşdüler. Peri gızları bir şey anlasalar da, gorhularından dinmediler. Ele ki, Gülüstan-i İrem'e çatdılar, padşaha heber getdi, padşah oğlanlarını pişvaz eleyib şehri bezetdirdi. Sazendeler çalib, hanendeler ohuyurdular. Şah her oğluna yeddi gün, yeddi gece toy çaldırdı. Hamı şad hürrem idi, tekce Melik Cümşüd'ün anası gan yaş töküdü, bir de Mürg-i Hendan bikef idi. Ne ganadlarıynan neğme çalırdı, ne de ohuyurdu.

İndi size kimden deyim, dirilik suyu içmiş Hızırdan. O, dünyanın her yerini gezib dolanardı, hagga nahagga bahıb, darda kalanın dadına çatardı. Herden bir de gelib o gara daşın üstünde namaz gıladı. Ele ki, şahın oğlanları Melik Cümşüd'ü gara daşın dibinde basdırb getdiler, Hızır gelib gara daşın üstünde namazı gılmağa başladı. Gördü daşın dibinden bir inilti gelir. Tez oranı gazdı, gördü bir gözel oğlanı doğrayıblar. Onun her ezasını öz yerine goydu, ağzının suyundan yaralarına vurdu, yaraları sağaldı, hemişe yanında sahladığı dirilik suyundan üç damcı onun boğazına damızdırdı. Melik Cümşüd asgırıb durdu ayağa, ora bura bahdı, heçkesi görmedi. Hızır da geyb olmuşdu. Gardaşlarının ona

hiyle gurduglarını başa düşdü. Yola düşdü, bir neçe günden sonra gedib Gülüstan-i İrem'e çıhdı. Şeheri şadlıg içerisinde gördü. Sazandeler çalır, hanendeler ohuyurdular. O bildi ki, eger özünü nişan verse gardaşları yene onu öldürecekler, o gelib bir derziye şeyird oldu, başladı işlemeye.

İndi size hardan heber verim, Taht-i Süleyman'dan. Ele ki, Taht-i Sülayman'ın seheri açıldı, sizin de seheriniz heyirliye açılsın, Melek Cahan Efruz Hanım yuhudan oyandı, aynanın gabağında durub gül camalına temaşaeledi. Ne gördü? Gördü ki, aynada temiz olan yanaglarının her birinde bir cüt dodag şekli var. Dünya gözünde garanlıg oldu.

Gızları çağırıp dedi:

-Menimle zarafata başlamısınız. Kim benim yatağıma yahın gelib.

Hamı gorhusundan yarpag kimi esdi, and içib aman çekdi ki, Mürg-i Hendan hemişe oyag olur, ondan soruşun, ha ahtardılar Mürg-i Hendan tapılmadı. Gız gezebinden az galırdı yeri göyü birbirine vursun, o dedi:

-Divler cür'et eleyib benim otağıma yahın gelebilmezler. Dünyada ele bir insan yohdu ki, Taht-i Süleyman'a gelebilsin. Heri goşunlarının da hamısı gadındır. Bes bu ne sirrdir?

Bu zaman hanımın yatağını yıgışdıran pulluçu gorha gorha hanıma bir name verdi, hanım nameni açıb gördü ki, namede yazılıb:

"Meleyke Cahan Efruz, men Gülüstan-i İrem padşahının oğlu Melik Cümşüd evvel senin sehrkar garını, onun gardaşı Ağ Div'i öldürdüm. Gara Div'i mecbur eledim. O, meni Taht-i Süleyman'a götürdü, keşikçi divlerin yanından keçdim, senin otağına girdim. Mürg-i Hendan'ı apardım. Kağızı da yazmagdan megsedim odu ki, benim dodağım sizden başga heç bir kese deymeyib. Bundan sonra da heç bir kese deymeyecek."

Meleyke Cahan Efruz nameni ohudugdan sonra sakit oldu. Emr eldi, yüz min div, yüz min de peri goşuna hazır olsun. Gülüstan-ı İrem'e getmeye tedarik görsün. Üç günden sonra yola düşdüler. Meleyke Cahan Efruz'un yagut, yemen, zebercet, mirvariden gurulmuş tahtı divlerin çiyinde, perilerin başının üstünde Gülüstan-i İrem'e yetişdiler. Padşaha heber verdiler ki, tahtın tarac olsun, yeherin ganla dolsun, öz gılincın öz başını kessin, şehere o geder div gelir ki, yeinki,

insanları, ölkenin daşını, torpağını da yeyecekler. Şah mat-ma bahırdı. Gördü bir div ona bir name getirdi. Namede yazılıb:

“Ey padşah, heç teşvişe düşmeyin. Biz dostlug megsedi ile gelmişik. Ancag benim guşumu getiren oğlanı benim yanıma göndermelisen.” Şah büyük oğlu Melik Mehemed’i çağırıp dedi:

-Oğlum, guşu sen getirmisen, ele mi? Gördü oğlanın dili söz tutmur.

Melik Mehemed gelib gızın gabağında dayandı.

Gız dedi:

-He, oğlan Mürğ-i Hendan’ı neçe getirdin?

Oğlan dedi:

-Men onu bir ovçudan satın aldım.

Gız devlere dedi:

-Döyün, ancag hele öldürmeyin.

O geder, döydüler ki, ölmedi ancag ölümçül oldu. Onu sarıdılar, öz atının üstüne burahdılar. At Melik Mehemed belinde gelib tövleye girdi. Şaha heber verdiler.

Şah Melik Ehmed’i çağırıp, dedi:

-Guşu sen mi getirmisen? Sabah get gıza cavab ver.

Beli sabah açıldı. Melik Ehmed gızın yanına getdi. Melik Ehmed’i büyük gardaşından da pis hala saldılar. Atının üstüne sarıdılar, atı burahdılar.

-Sabah erlerinle beraber sizin de boynunuzu vurduracağam. Düzünü deyin görüm bu ne işdir:

Gızlar gözyaşı töke töke Melik Cümşüd’ün haggında bildiklerini danışdılar. Amma ahırını gece onun başına ne geldiğini bilmirdiler. Düzünü, ancag erleri deyeberdi.

Meleyke Cahan Efruz guşu getiren oğlunu tapmag için şaha üç gün vaht vermişdi. Üç gün tamam oldu. Dördüncü gün Cahan Efruz emr verdi. Gülüstan-i İrem şehrinde ovuc torpag götürsün. Bir heftanın içerisinde şehrin yarısı söküldü. Növbe derzinin evine acıtmışdı. Derzinin arvadı ağlayırdı. Melik Cümşüd ondan yahşılıg görmüşdü. Odur ki, derziye dedi:

-Dur, get şaha de; Melik Cümşüd’ü sene versem mene ne verersen?”

Derzi teeccüble şeyirdinin üzüne bahdı.

-İstese kimi verim- dedi

Melik Cümşüd dedi:

-Meni

Derzi gedib şaha heber verdi. Melik Cümşüd'ün atını, pehlivanlık libasını alıb getirdi. Melik Cümşüd döyüş paltarını geyindi, debilgeni basdı iki gaşının arasına, atına süvar oldu. Bir taziyanı çekdi, at ağzını ejderha kimi açıb Melik Cümşüd'ü gızın tahtının gapısına yetirdi. Melik Cümşüd berken seslendi:

-Meleyke Cahan Efruz Hanım siz hoş gelmisiniz, Gülistan-i İrem şehrinin heç bir günahı yohdur. Senin sehrkar garını, onun gardaşları Ağ Div'i, Gara Div'i öldüren menem. Gara Div'in çiyinde gırh günlük yolu bir gecede getdim, gayıtdım, ancag Taht-i Süleyman'dan bir kerpiç gopartmadım, bir nefesi incitmedim. Senin otağların gezdim, rehti habını gördüm, Mürğ-i Hendan'ı senin otağındaki gızıl gefesden götürdüm, kimseynen işim olmadı. Bes sen benim şehrimi niye dağıdırsan?

İsteyirdi yine danışsın, gız elini ağzına goydu. Divlere emr eledi. Tahtını yere goydular. O tahtından yere düşen zaman, Melik Cümşüd de atından yendi. Gız padşahlıg tacını öz başından götürdüb Melik Cümşüd'ün başına goydu. Divlere emr eledi, şehrın dağılan hissesini tıkdiler. Melik Cümşüd sevgilisinin elinden tutub atasının hüzuruna apardı. Atası padşah gızından olan oğlanlarının boynunu vurdurmag isteyende, Melik Cümşüd razı olmadı.

Melik Cümşüd'le Meleyke Cahan Efruz'a gırh gün gırh gece toy çalındı. Mürğ-i Hendan ohuyub çalırdı. O, öz ganadları ile hava çalıb, özü de ohuyurdu. Onlar yediler yere keçdiler, sizde onlar kimi meddi muradınıza çatın, dövre keçin.

II.6.a.FONKSİYONLRIN TESPİTİ

1- Geçmiş zamanlarda bir padişah vardır. Bu padişahın üç karısı ve her karısından da bir oğlu vardır. Padişahın eşlerinden ikisi şah soyundan gelir sonuncusu ise halktan bir kadındır.

α

2- Şah kızı soyundan gelen çocuklarının adı Melik Mehmed ve Ehmed'dir. Küçük oğlunun adı da Melik Cümşüd'dür.

3. Şah kızları Melik Cümşüd'ü ve annesini gözden düşürmüşlerdir.

χ

4. Büyük ve ortancıl ağabeyleri eğlenirken, Melik Cümşüd çalışmaktadır.

Q

5. Melik Cümşüd bir rüya görür. Baş tarafı kız, bedeni kuş olan bir varlık, Melik Cümşüd'e rüyasında Beni böyle tutamazsın, ben Meleyke

§ (Rüya ile haber verme) + Gdl.

Cahan Efruz Hanım'ın yardımcısıyım. Adım Mürğ-i Hendan, yerim Taht-ı Süleyman'dır. der.

6. Aynı gün padişah da bir rüya görür. Beş tarafı kız, bedeni kuş olan bir varlık, rüyasında ona "Ey padişah, sen bu günden sonra, sihir azabına düşeceksin Adamlarından biri gelip beni sana getirmese, sen bu hastalıktan kurtulamayacaksın, der.

§ (Rüya ile haber verme) + Gdl.

7. Padişah uykudan uyanır uyanmaz kuşun getirilmesini ister.

$a^2 + \gamma^2 = M$

8. Şah kızlarından olma çocukları izin isteyip yola çıkar.

Ex¹

9. Padişah küçük oğluna hiçbir yardımda bulunmaz. Melik Cümşüd ve annesi bağı satar. Melik Cümşüd yola çıkar

§ + ↑

10. Melik Cümşüd bir üç yol ayrımında kardeşlerine

§

yetişir. Ağabeyleri orada ne yapacaklarını düşünmektedirler.

11. Büyük kardeş Melik Cümşüd'e yol ayrımının ortasındaki kara taşı gösterir. Taşta "Sağ yoldan giden döner, orta yoldan giden gidenin başı belaya girer ama döner. Sol yandan gidenler dönmez", yazmaktadır. D^1

12. Melik Cümşüd büyük ağabeyinin sağ yoldan, ortancanın orta yoldan gitmesini ister; kendisi de sol yola gidecektir. $E^1 + E^6$

13. Yola çıkmadan hepsi kara taşın altına bir nişan koyar. Sağ dönen kendi nişanını alıp eve dönecektir. $<$

14. Melik Cümşüd gözden kaybolunca Melik Ehmed de Melik Mehemed'in yanına gelir ve ikisi de sağ yoldan gider. Ex^2

15. Melik Cümşüd duvarları çok yüksek, kapısız bir kaleye rastlar. Kement atıp kaleye tırmanır. Kalede değerli eşyalar vardır. D^1

16. Kalenin bir hücreinde dört siyah at zincirini kırarak Melik Cümşüd'e hücum eder. Pr^6

17. Melik Cümşüd hepsine bir yumruk vurup, onları bayıltır. Sonra hepsini kendi yerine bağlar. $J^1 = E^8$

18. Oradan çıktıktan sonra bir otağa girer. Otağda bir sandık vardır. Sandığı kırıp içindeki levhayı okur.

Levhada "Ey Melik Cümşüd, bu ifrit kadın, Ak Dev'in kardeşidir. Kendisi de büyücüdür. Eğer onunla karşılaşırsan korkmadan dayanmalısın. Onun hilelerine aldanmamalısın." yazmaktadır. $F^5 + § \text{ (doğrudan haber alma)} = F^9$

19. Melik Cümşüd başka bir otağa girer, orada alt dudağı yeri süpüren bir cadı vardır. Cadının elinde farklı renklerde yedi kelef vardır. Kadın kelefleri $Pr^6 + D^1$

doğrayıp Melik Cümşüd'ü korkutarak onu öldürmek ister.

20. Melik Cümşüd uyarıldığı için korkmadan kadının üstüne yürür ve onu kılıcıyla öldürür.

§ (işlevin olumlu sonucu) + J⁵ = E⁸

21. Kadın öldükten sonra kalenin kapısı ortaya çıkar. Melik Cümşüd atını kapıdan alarak yola çıkar.

K⁸ + ↑

22. Melik Cümşüd'ün karşısına kapısı olmayan ikinci bir kale çıkar. Bu kale birinciden de korkulur.

D¹

23. Melik Cümşüd yine duvarı tırmanıp içeriye girer. Kaleyi gezerken bir otağa girer. Otağda çok güzel bir kızın saçlarından asılmış olduğunu görür ve kızı kurtarır.

A¹⁵ + K¹⁰

24. Melik Cümşüd ve kız sohbet ederler. Kız Ak Dev'in bir müddet sonra gelip, ikisini de öldüreceğini söyler.

§ (konuşma- haber verme) + F⁶,

25. Dev gelir ve Melik Cümşüd'le dövüşür. Melik Cümşüd dev'i öldürür.

H¹ + J¹ ...

26. Kız Melik Cümşüd'e cadının servetini alıp geri dönmeyi önerir. Fakat Melik Cümşüd kabul etmez.

D¹ + E² = E¹

27. Melik Cümşüd gitmek istediği yeri söyleyince kız, kendisine ancak Kara Dev'in elindeki kardeşinin yardım edebileceğini söyler

§ (sohbet etmek) + § (işlevin olumlu sonucu)

28. Melik Cümşüd Kara Dev'in kalesine gelir ve saçından asılmış peri kızını kurtarır.

A¹⁵ + K¹⁰ = F⁶,

29. Kara Dev kırk günlük uykudadır. Kız Melik Cümşüd'e canını kurtarmasını söyler. Melik Cümşüd bunu kabul etmez

D¹ + E² = E¹

30. Kız dev'i anlatır. Dev yirmi gün sonra uyanacaktır. Kardeşlerinin öldüğünü duyunca Melik Cümşüd'ü öldürecektir. Deve bir şey yapılamamaktadır. Çünkü devin canı bir şişenin içinde kalenin tepesindeki bir hücrede saklıdır.

§ (haber verme) + a² = D¹

31. Melik Cümşüd şişeyi ele geçirir.

$F^5 + C$

32. Daha sonra kızla sohbet ederler. Melik Cümşüd gitmek istediği yer söyler

§ (konuşma)

33. Kız, kendisini oraya ancak Kara Dev'in götürebileceğini söyler. Bu yolculuk kırk gün sürmektedir. Ancak dev bir gecede gidip gelebilir. Kız Kara Dev'i tehdit ederek, kendisine yardım ettirebileceğini söyler.

§ (işlevin olumlu sonucu – haber alma)

34. Bir ateş yakıp devı uyandırırılar. Dev şişeyi ellerinde görünce yalvarmaya başlar.

$D^5 + d^7$

35. Dev Melik Cümşüd'ü şehrin kapısına götürür ve orada bırakır. Yolu Melik Cümşüd'e öğretir.

G^3

36. Melik Cümşüd, kızın öğrettiği sihirle nöbetçi devleri uyutarak şahın sarayına gelir. Ve saraydan Mürğ-i Handan'ı alır.

$K^1 + F^8$

37. Kahraman sarayda uyuyan bir kız görür ve ona aşık olur. Kızı öper, yanağında leke kalacağını bildiğinden, ona kim olduğunu açıklayan bir mektup bırakır.

§

38. Mürğ-i Hendan'ı da alarak Kara Dev'in yanına gelir. Kara Dev onları alıp kendi kalesine götürür.

$\downarrow + G^3$

39. Kız, gelişlerinin ardından, devin canının içinde bulunduğu şişeyi ateşe atarak devı öldürür.

U

40. Melik Cümşüd, kızı ve Mürğ-i Hendan'ı alarak dönüş yoluna çıkar. Ak Dev'in kalesinden küçük kız kardeşi, cadının kalesinden de kıymetli şeyleri alır.

$\downarrow + w^3$

41. Kara taşın bulunduğu yere gelirler. Kardeşlerinin yüzükleri taşın altında durmaktadır. Kızları, Mürğ-i Hendan'ı ve kıymetli eşyaları orada bırakarak, kardeşlerini aramaya çıkar.

$\uparrow$

42. Kardeşleri başarısız olmuştur. Melik Cümşüd onlara para verir. Ayrıca büyük kızla, ağabeyini,

Ex^3

küçük kızla da ortanca ağabeyini evlendirir.

43. Ağabeyleri gece nöbet tutarken Melik Cümşüd'ü öldürüp, kara taşın altına gömerler. A^{14}

44. Melik Ehmed ve Melik Mehemed bir kahraman gibi evlerine dönerler. Ex^4

45. Hızır, kara taşın üzerinde namaz kılmaya gelir. $\S$

46. Melik Cümşüd'ün orada yattığını görür ve ona acır. Tükürüğüyle Melik Cümşüd'ü diriltir. $F^6_9 + K^9$

47. Melik Cümşüd kendi ülkesi Gülistan-ı İrem'e ulaşır. Kardeşlerinin kendisini öldüreceğini bildiğinden ortaya çıkmaz ve bir terzide çalışmaya başlar. $\downarrow + O + \S$

48. Meleyke Cehan Efruz mektubu bulur ve dudak izinin sahibini bulmak için Gülistan-ı İrem'e gelir. $olmlu + \S$ (arama)

49. Padişaha haber gönderip Mürğ-i Hendan'ı alan adamı ister. $B^1 \dots$

50. Padişah büyük oğlu Melik Mehemed'i gönderir. Kız Melik Mehemed'e Mürğ-i Hendan'ı nereden ve nasıl aldığını sorar. Ex^5

51. Melik Mehemed yanlış cevap verir. Ex^6

52. Meleyke Cehan Efruz onu dövdürür. U

53. İkinci gün kız tekrar çağrı yapar. $B^1 \dots$

54. Melik Ehmed gönderilir. Kız aynı soruyu ona da sorar. Ex^5

55. Melik Ehmed de yanlış cevap verir. Ex^6

56. Meleyke Cehan Efruz onu da dövdürür. U

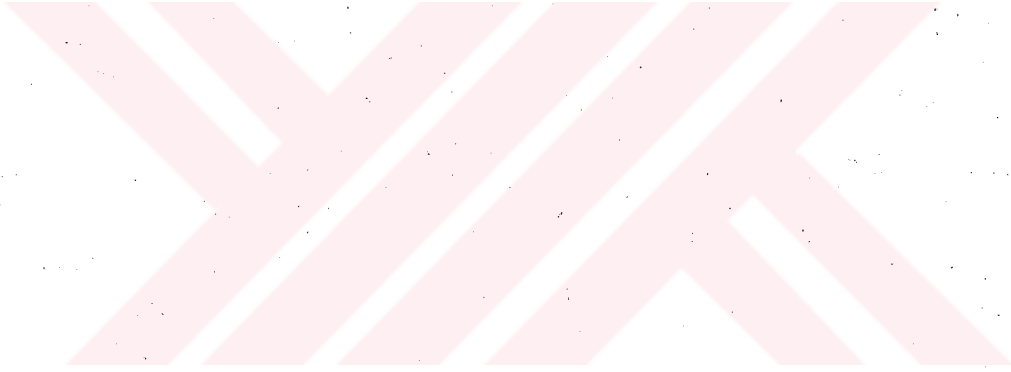
57. Meleyke Cehan Efruz, kuşu getirenin bulunması için süre verir. Sürenin sonunda kızın devleri şehri yıkmaya başlar. $B^1 \dots + A^5 + \S$ (bağlantı)

58. Sıra terzinin evine gelince Melik Cümşüd, Meleyke Cehan Efruz'un yanına gider. $olmlu$

59. Melik Cümşüd Meleyke Cehan Efruz'a Mürğ-i E^1 (olumlu) +Q

Hendan'ı nasıl aldığını hikaye eder.

60. Meleyke Cehan Efruz, tacını Melik Cümşüd'ün başına koyar. 40 gün 40 gece düğün yaparlar. Melik Cümşüd kardeşlerini affeder. $W^0 + U^-$

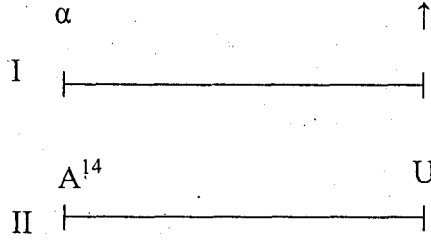

II.6.b.MASALIN TAHLİLİ:

İki hareketli tek kahramanlı bu masalın birinci kesiti hem H-J hem de M-N çiftini içerirken,

ikinci kesiti bu çiftlerden hiçbirisini ihtiva etmez.

Masal Kesitleri:

I. $\alpha \chi Q \text{ Gdl. } \S a^2 (\gamma^2=M) \text{ Ex}^1 \S \uparrow D^1 E^1 E^6 < \text{Ex}^2 D^1 \text{Pr}^6 (J^1=E^8) F^9 \uparrow D^1 \text{Pr}^6 (J^5=E^8) K^8 \uparrow D^1 A^{15} K^{10} F^6, H^1 (J^1=E^8) D^1 E^2 E^1 (a^2=D^1) A^{17} K^{10} F^6, D^1 E^2 E^1 \S a^2 F^5 C \S \text{olmlu } D^5 d^7 G^3 (K^1=N) F^8 a^1 G^3 \downarrow (U=E^8) w^3 \downarrow \uparrow \text{Ex}^3$

II. $A^{14} \text{Ex}^4 \S F^6, K^9 \downarrow O \S \text{olmlu } [B^1 \text{Ex}^5 \text{Ex}^6 U] B^1 A^5 \S \text{olmlu } E^1 Q W^0_0 U [B^1 \text{Ex}^5 \text{Ex}^6 U]$

II.7.a.İLYAS'IN NAĞILI

Biri vardı, biri yohdu, bir padşah vardı. Padşah ağır nahoşluğa tutulmuşdu. Falçılar fala bahdılar, remmallar reml atdılar, dediler ki; gerek denizler padşahının neslinden birini tutalar, etini kabab eleyib, ganını da şerab evezine vereler padşah yeye, içe, onda yahşı olar. Padşah her yerde car çekdirmişdi ki; her kes denizler padşahının neslinden birini tutub getirse, onu dünya malından geni eleyecek. Odur ki, adamlar gece gündüz gedib denizde, tor atırdılar ki, denizler padşahının neslinden birini tutsunlar.

Padşahın gözünün ağı garası birce oğlu var idi. Onun adına İlyas deyirdiler. Çoh rehmdil, sehavetli, ağıllı bir oğlan idi. O, camaatın halına acıyır, atasının onlara verdiyi eziyyetden narazı galırdı. Herden deniz sahiline gelib, yorulan adamlardan birinin evezinde tor atardı ki, o biraz dincelsin. Bir gün İlyas yine denizde tor atırdı, onun toruna bir balıg düşdü. Gurşagdan aşağı balıg idi, gurşagdan yuharı ele güzel oğlan idi ki, yeme içme hetti halına, gül camalına tamaşa ele. Yenice yenice bıg yeri terleyirdi. Üzüne bahanın garnı doyurdu. Bu oğlan İlyas'a salam verib dedi:

-İlyas, evvelce sene müjde olsun ki, men denizler padşahının tek oğluyam. Ahtardığını tapmısan. Bizim nesilden birinin etini, ganını senin atana derman deyibler. Eger meni aparıb atana versen, etimi kabab eleyecek. Ganımı şeraba gatıb içecek. Sene de min defa ehzen desen deyecek. Eger benim cavanlığımı nezere alıb, yeniden gaytarıb denize atsan, sene üç gıymetli söz deyerem ki; onların her biri bir padşahın hezinesinden gıymetlidir.

İlyas dedi:

-Bil, agah ol, eger atam meni parça parça etdire, yainki diri diri odda yandıra, yine senin ölümüne razı olmaram. Azadsan gayıt düş denize. Sözlerini de isteyirsen de, istemirsen demë.

Denizler padşahının oğlu dedi:

-Çoh sağ ol gardaş, sözlerim odur ki, haggı donma. Ağlın kesmeyene inanma. Elinden gedene yanma.

Denizler padşahının oğlu, İlyas'la huda hafızleşib özünü atdı denize. İlyas da öz evlerine geldi. Ancag "şeytan ölmeyib ölmeyecek." Allah çuğulun birini padşaha heber verdi ki, İlyas denizler padşahının oğlunu tutmuşdu yine denize

birahdı. Padşah oğlunu çağırıp heber aldı, İlyas ehvalatı olduğu kimi danışdı. Padşah cellad çağırıp, İlyas'ın boynunu vurmağı emreledi. Amma vezirler, vekiller minnet elediler. Padşahın baş veziri çoh ağıllı adam idi. O fikirleşdi ki, şahın aman zaman birce oğlu var. Bugün ona acığı tutub öldürder. Sabah oğlu yadına düşende bize deyer ki; "Balam, benim oğluma acığım tutmuşdu, siz niye goydunuz men öz oğlumu öldürdüm?" Onda biz şaha ne cavab vererik? Bu fikirlerden sonra vezir şahın gabağına gedib dedi:

-Şahım sene gurban olum, men ölmek isteyirem, İlyas'ın evezinde benim boynumu vurdur. Onu azad ele?

Şah celladlara emr eledi ki; "İlyas'ı aparın, benim torpağımdan çıkarın." Celladlar İlyas'ı aparanda anası özünü celladların ayakları altına atıb dedi:

-Celladlar, goyun heç olmazsa oğlumla görüşüm. İlyas'ın anası onun üzünden gözünden öpüb dedi:

-Oğlum sene tapşırıram, kimle yoldaş olsan ona bir şey ver, pay bölün, eger çohunu özü götürse o tamahkar adamdır, onunla yoldaş olma. Eger çohunu sene verse, o da hiylekar adamdır, onunla da yoldaş olma. Herkes payın düz berabere bölse, onunla yoldaş ol.

Anası İlyas'ı öpüb ayrıldı. Celladlar, onu atasının torpağından çıkarıb gayıtdılar. İlyas az getdi, uz getdi, dere tepe düz getdi. Görmediyi bir çoh ölkeler dolandı. Bir çoh adamlarla yoldaş oldu. Herkesle payın beraber, yoldaş olanda ona bir şey vererdi. Vererdi, deyerdi; "Böl!"

Eger çohunu özüne götürse de İlyas'a verse de tez ondan ayrılardı. Ahırda İlyas'a bir oğlan rast geldi, yol yoldaşı oldular. İlyas bir alma çıkarıb ona verdi, dedi:

-Gardaş, bu almanı böl yeyek!

Cavan, almaya çoh diggetle bahandan sonra, onu iki böldü. Almanın parçalarını elinde ağır yünkül eledi, sağ elindeki parçanı sol eline, sol elindeki parçanı sağ eline aldı, sanballadı. Parçaların beraber olduğunu bilenden sonra İlyas'a uzatdı:

-Birini götür -dedi.

İlyas almanın bir parçasını ondan aldı, onlar birbirine çoh hoş geldiler. Bir neçe gün yol getdiler. Ahırda bir şehrin kenarına yetişdiler.

Oğlan İlyas'a dedi:

-Gardaş, men bu şehere seninle gederem, bu şertle ki; bu şehirde ne gazansag, getirib bu çinar ağacının dibinde mene verdiyin alma kimi yarı bölek, razısan mı?

İlyas dedi:

-Razıyam.

Oğlan dedi:

-And iç.

İlyas and içdi. Oğlan da and içdi. Her ikisi şehere gelib bir menzil tutdular, yediler, içdiler, yatmag vahtı geldi, oğlan dedi:

-Gardaş sen seher duranda meni görmeyeceksen, çünkü men tezden durub öz işimin dalına gedeceyem. Senin de işin varsa, get.

İlyas dedi:

-Yoh benim işim me'lum deyil!

Oğlan dedi:

-Onda benim dediklerime yahşı gulag as; sen sabah get bu şeherin padşanının yanına, de ki; men hekimem, eşitmişem senin gızın laldır. Men onun dilini açaram. O sene deyecek cavansan, canına yazığın gelsin, eger danışdırabilmesen boynunu vurduracağam. Sen gorhma, de ki; razıyam. O gızını çağırıp, gızının kebinin sene kesdirecek sonra deyecek; "Bah, gızımı danışdırsan var dövletimin de yarısını sene vereceyem. Danışdırabilmesen oradaca boynunu vurduracağam." Sen heç gorhma, razı ol. O, öz veziri ile beraber seni aparacag gızın yanına. Gız bir büllur otağda tek تنها yaşayır. Bu sirri şah hamıdan gizlin sahlayır. Tekçe veziri, bir de özü bilir. Sen gapıdan girende, gızın otağında gızıldan bir çırağ göreceksen. Üzünü hemin çırağa tutub deyersen: "Salameleyküm, ey şahı çırağ!" O senin salamını alacag. Sonra deyersen ki, " Ey şahı çırağ, ölkenin padşahı, onun veziri ile beraber sene gonag gelmişem. Senden hahiş eleyirem ki, bize bir geribe söhbet ele." Ondan sonra senin işin yohdu, çırağ danışacag. Söhbetin ahırı ne cür gurtaracag, orada göreceksen. Sonra şah sene ne dese razı ol, yine ahşam bu menzile gayıt, men de o vahta geder gayıdıp geleceyem.

Seher açıldı, İlyas yerinden durdu. Yoldaşını görmedi. Elini yüzünü yudu, çörek yedi. Yavaş yavaş padşahın bargahına teref yola düşdü. İlyas bargaha yetişende gün tezece çıhmışdı.

Gapıçıya dedi:

-Men hekimem, özüm de uzag bir memleketden gelmişem. Padşahla işim var.

Gapıçı şaha heber verdi. Şah icaze verdi. İlyas'ı şahın hüzuruna apardılar. Evvel salam verib, baş eydi, sonra dedi:

-Gible-yi alem, men hekimem. Sizin gizli sahladığınız sirri bilirem, ona elac eleyebilerem. Men sizin gızınızı danışdırabilerem.

Şah İlyas'a bahıb, çoh hoşuna geldi, dedi:

-Oğlum sen cavansan, çoh büyük hekimler bu işi bacarmayıb, öz başlarını veribdir. Bah men gızımı Allah'ın emri, elin adeti ile sene verirem. Eger danışdırabilsen var dövletimin de yarısı seninkidi. Atamalı kimi bölüb gızımla beraber istediğin yere aparabilersen. Eger danışdırabilmesen, oradaca boynunu vurduracağam, razısan mı?

Oğlan "razıyam" dedi:

Şah, vezir, ayağa durdular, İlyas'la, beraber gızın otağına geldiler. İlyas otağa dahil olanda üzünü gızıl çırağa tutub salam verdi, çırağ dedi:

-Eleykesselam İlyas, sen çoh gelib, sefa getiribsen:

Vezirle şah heyretlendiler, onlar birbirinin üzüne bahdılar, ancag niteleri yoh idi, danışınlar.

İlyas gıza bahıb gördü gözellikte Yusuf'un Ken'an'ın Züleyha'sı onun eline su tökmeye de yaramaz. Sonra yine üzünü çırağa tutub dedi:

-Ey şahı çırağ, senden hahiş eleyirem ki, bir geribe söhbet elesen. Şah,vezir bir de men gulag asag.

Çırağ dedi:

-İlyas, men demir gırintısı idim. Meni bir yere topladılar. Usta menden çırağ gayırdı.Daha mende geribe söhbet olabilir? İndi ki, sen hahiş eleyirsen, insanlardan eşitdiyim bir söhbeti danışaram:

"Günlerin bir gününde iki gardaş var idi. Bunların birinin bir oğlu, o birinin de bir gızı var idi. Gardaşlar gız ile oğlanı birbirine deyiqli elemişdiler. Gızla oğlan birbirini o geder sevirdiler ki, bir saat birbirini görmeseler deli divana olurdular. Oğlanın atası hestelendi. Var dövleti elinden getdi. Ahırda da öldü. Oğlanın adı Ehmed idi. Ehmed kasıb olandan sonra emisi gızını ona vermeyib. Şeherin dövletli bir adamının oğluna verdi. Yeddi gün, yeddi gece toy oldu, gızı

apardılar toy otağına. Bey gece yarısı gelende gördü, gelin gözünden ab-i leysan kimi gan yaş tökür. Soruşdu:

-Sevgilim, sene ne olub? Niye bele gan ağlayırsan?

Gelin dedi:

-Oğlan inan ki, menden sene sevgili olabilmez. Men öz emim oğlu Ehmed'i sevirim. Ölene gider de onu seveceyem.

Oğlan dedi:

-İndi ki, beledi, men de elimi sene vurmaram. Seni azad eleyirem. Bah bu cür gelin paltarında dur get emin oğlunun evine.

Gız ona dua eleyib yola düşdü. Ehmed ahşamdan çoh ağladı, gecenin yarısı özünü öldürmek istedi. Ancag öz özüne dedi: Gedim bir defe de şeheri Hanım gelim, sonra özümü öldürerem. Şeher valisi emr vermişdi ki, gece yaridan sonra şehirde kimi tutsa sohbalayıb, seher valiye vererdi. Bazar dargası gızı görüb dayandırdı. Bu zaman Ehmed de gelib çıhdı. Bey de peşman oldu, gızın dalınca geldi. Bazar dargası onları sehre kimi sahladı. Seher höcet düşdü. Bazar dargası dedi:

-Gız benimdi, sehre gider sahlayıb, seher valiye vereceyem.

Teze Bey dedi:

-Men herc töküb toy elemişem, gız benim gebinli arvadımdı, bu saat onu öz evime aparacağam.

Ehmed dedi:

-O benim doğma emim gızıdır. Özü de meni sevir. Men onu öz evime aparacağam."

İndi gulag asanlar desin görek, gız onların hansına düşür?

Şah dedi:

-Valinin emri ile bazar dargasına düşür.

Vezir dedi:

-Yoh canım, Teze Bey'in gebinli arvadıdır, ona düşür.

Bu zaman padşahın gızı dillenib dedi:

-Valinin emri şübheli adamlar üçündür. Bazar dargası da şübheli adamları sahlayabilir. Gıza tohunmağa ihtiyacı yohdur. Teze Bey herc döküb, hercini teleb eleyebilir, üreyi pul ile almag olmaz, gız Ehmed'e çatmalıdır.

İlyas dedi:

-Gible-yi alem, öz ehdinize vefa eleyirsiniz mi?

Şah dedi:

-Oğlum men, dediğimden dönen deyilem, ancag sabah yine gel, bir neçe kelme danışdır, var dövletimi, hezinemi böl, arvadını da götür istediysin yere apar.

İlyas razı olub, öz menziline geldi. Yoldaşını orada görüb ehvalatı ona nağıleledi.

Oğlan dedi:

-İlyas, sabah gedende gızın otağında güzel bir halça var, o günkü gayda ile halçanı danışdırasan.

İlyas seher saraya gedende şah da, vezir de onu gözleyirdi. Her üçü yine gızın otağına getdiler. İlyas bu gün de halçaya selam verib, aleyk aldı, halçaya dedi:

-Bugün sen bize bir geribe söhbet ele.

Halça dedi:

-İlyas, men goyunların belinde olan yün idim, meni gırhdılar, eyirdiler, tohudular, getirib bura vurdular. Daha mende ne geribe söhbet olabilir?. Ancag meni tohuyan insanlardan eşitdiyim bir söhbeti size danışım:

“Günlerin birinde bir dülger, bir derzi, bir de bir kimyager üç yol yoldaşı olub gündüz yol getdiler. Ahşam olanda bir meşeye yetişdiler. Gece o meşede galmalı oldular. Onlardan biri dedi:

-Gardaşlar, üçümüz de yatsag meşede yırtıcı heyvan olar, gelir bizi parçalayar. Gelin gece növbe ile keşik çekek. Razı oldular. Çöp atdılar, evvel dülger, ikinci derzi, üçüncü kimyager keşik çekmeli oldu. Evvel derzi ile kimyager yatdı. Dülger gördü ki, onu yuhu basır. Meşenin ağaçlarından getirib yondu, güzel bir gadın heykeli düzeltdi. Gelip derzini oyatdı. Derzi keşik çekende gördü ki, dülger güzel bir gadın heykeli düzeldib. O da bir dest gadın paltarı tikib onun eynine geyindirdi. Derzinin de vahtı gurtardı, kimyager bir geder ora buranı gezdi. Bir güzel gız gördü. Ona yakınlaşanda gördü ki, gadın deyil ağaçdan gayrılmış gız heykelidir. Bildi ki, onu ağaçdan dülger yonub, paltarını da derzi tikib. Kimyager de derman hazırlayıb ona can verdi. Seher açılanda üç yoldaşın davası düşdü.

Dülger dedi:

-Menimdir.

Derzi dedi:

-Menimdir.

Kimyager de dedi:

-Menimdir.”

İndi siz deyin, görek, bu gız kime çatar?

Şah dedi:

-Gızın üreyi kimi istese ona çatar.

Vezir dedi:

-Yoh, canım dülgere çatar çünkü o düzeldib.

Gız geh geh çekib güldü, dedi:

-Mehriban ata, bu dünenki söhbete benzemez, dünenki gız özü yaranmışdı. Ancag bu gızı düzeldibler. Odur ki, gız düzeldenlerin olmalıdır. Ancag dülger, derzi çekdikleri zehmetin haggını alabilirler. Esil işi kimyager gördüyünden gız da ona yetişer.

İlyas dedi:

-Gıble-yi alem, indi ehline vefa eleyirsen mi?

Şah dedi:

-Sabah ahırını bir de danışdır, ondan sonra hara isteyirsen apar.

İlyas yine öz menzillerine geldi. Yoldaşı orada idi. Ehvalatı ona danışdı. O dedi:

-Sabah gedersen, gızın gerdenbendi halçanın üzerinden asılmışdır. İçeri girende gerdenbende salam verersen, danışmağı da gerdenbenden hahiş elersen. Ahırda şah deyecek ki, gızım benimle de danışsın. Sen ona özünü nişan ver. Değilen men de filan padşahın oğluyam. Gızı aparım öz evime, ona bir gider müallice eleyim, danışmağı öyrensın. Yahn bir zamanda size gonag gelerik. Onda istediyn gider danışarsan.

Sabah gızın otağına getdiler. İlyas gerdenbende salam verdi, cavab salanı alandan sonra dedi:

-Gerdenbend, sen bize bir geribe söhbet ele!

Gerdenbend dedi:

-İlyas, men denizin dibinde idim. İnsanlar meni tapdı, senetkar meni gerdenbend gayırdı. Şahzadenin gerdenine tahıldım, daha mende ne geribe söhbet ola biler?Ancag yine insanlardan eşitidiyim bir söhbeti size danışım:

“Günlerin bir gününde bir padşah var idi. Onun üç oğlu var idi. Padşahın büyük gardaşı başvezir idi. Onun ağıllı, gözel bir gızı var idi. Padşahın oğlanlarının üçü de onu sevirdi. Bunu padşah bildi. Veziri çağırıp dedi:

-Gardaş senin gızını benim oğlanlarımın üçü de sevir. Gorharam ki, gızın benim oğlanlarımın arasına edavet salsın. Bu işe bir çare tapmasan, gızını da, özünü de öldüreceyem.

Vezir gelib ehvalatı gızına danışdı.

Gız dedi:

-Ata, sen emimden iceze al, onun çaresini men bilirem.

Vezir şahdan icaze aldı. Gız emisi oğlanlarının üçünü de öz yanına çağırıp, dedi:

-Emim oğlanları, men bilirem ki, üçünüz de meni sevirsiniz. Men de sizin birinize getmeliyem. Ancag üçünüzü de bir beraberde isteyirem. Hele heç birinizi bir er kimi sevmirem. Sizin her birinize yüz tümen pul verirem. Başga memlekete gedin. Kim üç ilin müddetinde çoh pul gazanıb gayıdarsa onu seveceyem, ona da ere gedeceyem.

Gardaşların üçü de pulu alıb yola düşdü. Az getdiler, çoh getdiler, gece gündüz yol getdiler, öz atalarının torpağından çıhdılar. Ahırda büyük gardaş dedi:

-Gardaşlar biz doğma gardaş da olsag, üçümüz de bir gızı sevirik, ona göre de aramızda ziddlik var, üçümüz de gelib bir şehir de işlemeyimiz yaramaz. Bah, budur, üç yol var. Gelin çöp atag. Kimin yönü hansı yola düşse, bahtını çağırıp o yoldan getsin.

Her üçü razı oldu. Gardaşlar öpüşüb ayrıldılar. Biri bir şehere gedib bir hekime nöker oldu. İkincisi başga bir şherden şahın remmalına nöker oldu. Üçüncü gardaşın işi düz gelmedi. Üç il tamam kendden kende, şherden şehere gezdi. Eline bir şey geçmedi. Ahırda o bir yolla gedibdi, gördü ki, üç dağ gelib birbirine gavuşub, yine ayrılırlar. Biraz yakınlaşanda gördü onlar üç divdir. Birbiri ile vuruşurlar. Onu gören kimi dayanıp dediler:

-Ademzad gelir, o bizim davamızı keser. Ey ademzad, biz üçümüz de gardaşıg. Atamızdan bize bir süfre, bir halça bir de bir tac galıb. Halçanın üstünde oturanda, o seni istediysin yere aparar. Süfreni açasan istediysin yemekden istediysin geder yeyersen. Tacı başına giysen heçkes seni görmez.

Şahzade dedi:

-O şeylerin üçünü de yere goyun!

Goydular. Sonra onların üçünün de papağını alıb dağdan dığırlatdı, papaglar gedib derenin dibine düşdü. Divlere dedi:

-Here gedib öz papağını götürüb buraya gayıtsın. Gabagca, gelene süfreni, sonra gelene halçanı, ahırda gelene tacı vereceyem.

Divler papağını getirmeye getdiler. Oğlan tez tacı başına goydu, süfreni goltuğuna, vurdu, halçanın üstüne oturub dedi:

-Meni gardaşım olan şehere yetir. Halça onu gardaşı olan şehere apardı. Oğlan şeheri gezib gardaşlarının birinin tapdı. Oradan da üçünçü gardaşlarının yanına getdiler. Her üç gardaş oturub söhbet eleyirdiler, gardaşların biri dedi:

-Biz üç ildir üçümüz de bir gızdan ötrü bu geder zehmet çekdik. Keşke bileydik ki, o gız bizi gözleyir, ya ere gedib? Remmala nöker olan gardaş dedi:

-Men yahşi reml atmag öyremişem, bu saat bilerem ki, ne haldadır. Reml atıb rengi üzünden gaçdı, dedi:

-Gardaşlar, heç birimiz megsede çatabilmedik. Gız bu saat can verir.

Hekime nöker olan gardaş dedi:

-Ah!... Bu saat orda olsam, bir dermanım var, gıza vererem diriler.

Üçüncü gardaş dedi:

-Oturun bu halçanın üzerine, göz yumub açana geder orada olarsınız.

Oturdular halçanın üstünde, gözlerini yumub açdılar. Özlerini vezirin heyetinde gördüler. Hekim gardaş gızın yanına yetdi. Dermanı veren kimi gız sağaldı. Gardaşlar başladılar dolaşmağa.

Biri deyirdi men reml atmışam gız benim olmalıdır. O biri deyirdi, men sizi uzag uzag yollardan getirmişem, gız da benim olmalıdır. Üçüncü deyirdi benim dermanım olmasa gız ölüb getmişdi. Diriltdim, indi gız benim olmalıdır.”

Gerdenbend sözünü gurtarıb dedi:

-İlyas, goy şah, vezir desin gız kimin olmalıdır?

Yene şah tez dillenib dedi:

-Gız hekimin olmalıdır.

Vezir dedi:

-Canım, eger remmal olmasa, heçkes gızın hesteliyini bilmezdi, gız da ölüb gederdi. Gız remmalın olmalıdır.

Padşahın gızı özünü atasına tutub dedi:

-Mehriban ata! Bu hekim dünenki kimyager kimi iş görmeyib, hesteye hazırlanmış derman verir. Gız ehd-i peyman elemişdi ki, kim çoh var dövlet getirse ona gedecek. Halça, süfre ve taç getiren gardaş çoh şey getirib, gız da ona yetişer.

İlyas dedi:

-Gible-yi alem, hekim olsam da filan padşahın oğluyam. Senin gızını aparıb, çoh yahın bir zamanda gaytarıb getirerem. Ondan sonra istediyyin geder danışabilersen. Helelik onun hesteliyi tamamilе yahşı olmamış danışmağınız meslehet deyil.

Şah razı oldu. Var dövletini yarı böldü. Gızını da ona verib yola saldı.

Gelib çıhdılar and içdikleri çinar ağacının dibine, cavan oğlan dedi:

-İlyas, içdiyyin anda amel eleyeceksen mi?

İlyas dedi:

-Beli!

İlyas'la var dövletin hamısını böldüler. Növbe gıza yetişdi.

-Gardaş, gızı da bölek, sonra püşk atag.

İlyas dedi:

-Gardaş insan da bölüner mi? Var dövletin hamısını sen götür, ancag gızı mene ver.

Oğlan razı olmadı. İlyas dedi:

-Onda gızı sen götür.

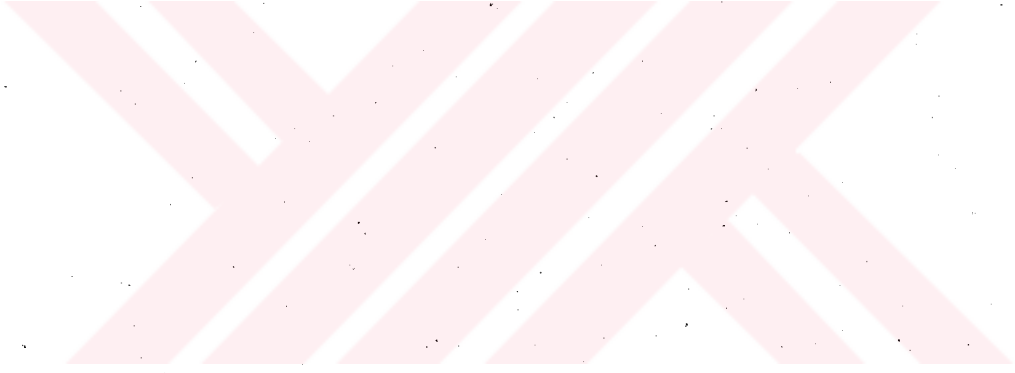
Yene razı olmadı. Ne başınızı ağrıdım. İlyas bütün var dövleti gızı ona verdi, oğlan yine razı olmadı, ahırda gızın bir golundan tutub dedi:

-Vebalı senin boynuna, böl!

Oğlan gılıncı çekib gızı ikiye bölmek isteyende gız ele bağırdı ki. Gızın ağzından bir ilan düşdü. Gız özünden getdi. Oğlan derman verib gızı ayıltı. Gız gözünü açanda bülbül kimi danışmağa başladı. Oğlan İlayas'a dedi:

-Gardaş mene ne gız lazımdır, ne de var dövlet men denizler padşahın oğluyam. Sen remmalların sözüne inanıb meni öldürmedin, men de sene bu yahşılığı eledim. Çırağın, halçanın, gerdendin yerine nağıl deyen, gızın evinde danışan da men özüm idim. Al, atanı sağaltmag üçün de sene derman verim. İsteyirsen atanın yanına get, isteyirsen gaynatanın yanına gayıt. Men Huda Hafız.

Her iki dost öpüşüb ayrıldılar. İlyas gayıdıb öz sevgilisi ile bir neçe gün gaynatasının evinde galdı. Oradan da yola düşüb öz atasının memleketine getdi. Atasına derman verib sağaltdı, onlar yedi, içdi, yere geçdi, siz de yeyin, için, metleb muradınıza yetişin.

II.7.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Bir padişah ve oğlu vardır. α
2. Padişah hastalanır. a^6
3. Padişahın hastalığını iyileştirecek şeyin denizler padişahının soyundan birisini yemesi olduğunu söylerler. $\S$ (haber verme)
4. Padişah böyle bir varlığı bulan kişinin, derhal kendisine getirmesini emreder. $\gamma^2 = D^I$
5. Padişahın oğlu İlyas, balık tutarken denizler padişahının oğlunu yakalar fakat acıdığı için onu serbest bırakır. $\delta^3 = E^I \quad B^6$
6. Denizler padişahının oğlu kendisini azad etmesine karşılık, İlyas'a üç nasihat verir. F
7. Padişaha oğlunun yaptığı anlatılır. $\S$ (haber verme)
8. Padişah oğlunun öldürülmesi için emir verir. $olmsz + A^{13}$
9. Vezir padişahı sakinleştirir ve İlyas'ın cezası sürgüne çevrilir. $F^6_9 + B^2$
10. Annesi İlyas'a her şeyi eşit olarak bölen insanlarla dost olmasını öğütler. γ^2
11. İlyas yola çıkar. $\uparrow$
12. İlyas annesinin öğüdünü tutarak, her şeyi eşit bölen birisiyle arkadaş olur. $\delta^2 + F^6_9$
13. Arkadaşıyla bir şehre gelirler. Şehirde kazanacakları her şeyi eşit olarak bölmeye söz verirler. $\S$ (söz verme)
14. Arkadaşı İlyas'a bu ülke padişahının konuşamayan bir kızının olduğunu haber verir. Hekim olarak saraya gitmesini, kızın odasındaki çırağa bir hikâye anlattırmasını söyler. Kız konuşmazsa İlyas ölecektir. $F^9 \dots + M$
15. Ertesi gün aynı yerde buluşmaya söz vererek, $< \dots$

ağacın altından ayrılırlar.

16. İlyas şaha gidip, hekim olduğunu ve kızını konuşturacağını söyler.

$B^1 + O$

17. Şah, kızını iyileştirmesi halinde servetinin yarısını ve kızını vereceğini vaat eder.

$D^1 + w^1 + w^1$

Konuşturamaması halinde de boynunu vurduracaktır.

18. İlyas kızın bulunduğu odaya girip çırağa selam verir ve çırağdan bir hikâye anlatmasını ister.

$(T^1 + \S (\text{sohbet}) \dots$

(Çırağ aslında arkadaşıdır, İlyas bunu bilmemektedir.)

19. Çırağ onlara sonu soru ile biten bir hikâye anlatır ve cevap ister.

$\S (\text{soru sorma}) \dots$

20. Şah ve vezir yanlış cevap verince kız dayanamayıp konuşur ve doğru cevabı söyler.

$[\S (\text{işlevin olumlu sonucu}) = E^1] \dots$

21. İlyas, şaha verdiği sözü hatırlatır. Şah bunu bir kez daha yapmasını ister.

$D^1 \dots$

22. İlyas ağacın altına gidip olanları arkadaşına anlatır. Arkadaşı ertesi gün haliya selam verip ondan bir hikâye istemesini söyler.

$[\S (\text{haber verme}) + F^9] \dots$

23. Ağacın altından ayrılırlar.

$< \dots$

24. İkinci gün İlyas odaya girip haliya selam verir. Ve ondan kendilerine bir hikâye anlatmasını ister. (Halı arkadaşıdır.)

$[T^1 + \S (\text{sohbet})] \dots$

25. Halı onlara sonu soru ile biten bir hikâye anlatır ve cevap ister.

$\S (\text{soru sorma}) \dots$

26. Şah ve vezir yanlış cevap verince kız dayanamayıp konuşur ve yine doğru cevabı söyler.

$[\S (\text{işlevin olumlu sonucu}) = E^1] \dots$

27. İlyas, yine şaha sözünü hatırlatır. Şah da bunu son bir kez daha yapmasını ister.

$D^1 \dots$

28. İlyas olanları arkadaşına anlatır. Arkadaşı ertesi gün gerdenbende selam verip, hikâye istemesini söyler.

$[\S (\text{haber verme}) + F^9] \dots$

29. Ağacın altından ayrılırlar.

< ...

30. Üçüncü gün İlyas odaya girip gerdenbende selam verir. Ve ondan kendilerine bir hikâye anlatmasını ister. (Gerdenbend arkadaşıdır.)

[T¹ + § (sohbet)] ...

31. Gerdenbend sonu soru ile biten bir hikaye anlatır ve onlardan cevap ister.

§ (soru sorma) ...

32. Şah ve vezir yine yanlış cevap verince, kız dayanamayıp yine doğru cevabı söyler.

[§ (işlevin olumlu sonucu = E¹)] ...

33. Şah servetinin yarısını ve kızını İlyas'a verir.

w³ + w⁴

34. İlyas parayı ve prensesi alarak arkadaşının yanına gider. Kazandıkları serveti bölerler. Sıra kıza gelir. İlyas ne önerirse önersin arkadaşı kabul etmez.

§ (sözün yerine getirilmesi)

Sonunda İlyas çaresiz kızın da bölünmesine razı olur.

35. Arkadaşı kızı bölmek, için kılıcını kaldırır, tam o sırada kız korkudan çılgılık atar, bu sayede ağzına girmiş yılanı dışarı atar. Hastalığından kurtulur.

§ (işlevin olumlu sonucu) + N

36. Bu olaydan sonra arkadaşı kendisin denizler padişahın oğlu Huda Hafız olduğunu ve kendisini öldürmeyip suya bıraktığı için bütün bunları yaptığını söyler. Dolayısıyla İlyas kazanılan her şeyin sahibi olacaktır.

§

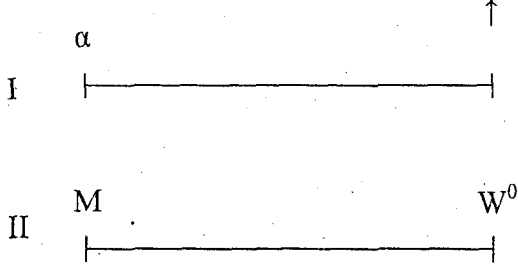
37. İki dost öpüşüp ayrılırlar. İlyas kazandıklarıyla evine gider ve babasını iyileştirir.

↓ + W⁰ + K

II.7.b.MASALIN TAHLİLİ:

İki kesitli tek kahramanlı bu masalın birinci kesiti H-J ve M-N çiftlerinden hiçbirisini ihtiva etmezken; ikinci kesiti M-N çiftini içerir.

Masal Kesitleri:

- I. $\alpha a^6 (\gamma^2=D^I) (\delta^3=B^6=E^I) F \S \text{ olmsz } A^{13} F^6, B^2 \gamma^2 \uparrow$
- II. $\delta^2 F^6, \S M [F^9 < \dots] B^1 O [D^1 \dots] w^1 w^1 [T^1 \S \text{ olmlu } E^1 \dots] w^3 w^4 \S$
 $\text{olmlu } N \S \downarrow [F^9 < \dots] [D^1 \dots] [T^1 \S \text{ olmlu } E^1 \dots]$
 $[F^9 < \dots] [D^1 \dots] [T^1 \S \text{ olmlu } E^1 \dots]$

$W^0 K$

II.8.SEMED'İN NAĞILI

Biri vardı, bir yohdu, bir padşah vardı, adına Gaffar Şah deyardılar. Gaffar Şah'ın pulunun kızılının sayı hesabı yoh idi. İki gızı vardı, büyük kızın adı Nergiz Hatın, küçük kızın adı Frengiz Hatın. Nergiz Hatın ağıldan biraz yüngül, hem de çirkin idi. Frengiz Hatın ise ağıllı, kamallı, özü de dünya gözeli idi. Aya deyerdi sen çıhma, men çıharam, güne deyerdi sen çıhma, men çıharam.

Şah bütün ömrünü kefe demagda keçirmişdi. Amma indi onu gocalıg yahalamışdı. Oğlunun olmaması yadına düşende, ah çekib gan tükürerdi. Feleyin elinden şikayetlenirdi. Öz özüne deyirdi: “Göresen, men ölerden sonra, benim tac tahtıma kim sahib olacag? Hezinelerim kime galacag?”

Şahın bele hallarını başvezir görende, o da özünü bikef gösterirdi. Eslinde onun şadlığı yere göye sığmırdı. Çünkü vezirin bir oğlu vardı. O isteyirdi ki, şahın küçük kız Frengiz Hatın'ı oğluna alsın, tac tahta, vara dövlete sahib olsun. Ancag büyük kız onu düşündürürdü. Eger gedib şaha dese idi ki, kızını oğluma ver, şah o saat deyerdi “verdim.” Elbette şah evvelce büyük kızını vererdi. Vezir dese idi; “Men büyük kız istemirem, küçük kızını ver.” Onda şahın acığı tutar, vezirin oğlunun boynunu vurdurardı. Ona göre vezir helelik bir söz açıb demirdi. Günlerin bir günü şah, vezire dedi:

-Vezir, uzun illerden beri mene can başla gullug eleyirsen. Senden heç bir heyamet görmemişem. Öz derdimi sene demeyib, kime deyecem? Özün bilirsen, benim oğlum yohdur. Şahzade kızlarımın her ikisi hedd-i buluğa çatıb. Gerek onları ere verem. Sonra yeznelerimin birini yerimde padişah goyam. Gerek bu işi sene tapşıram. Evvel büyük gıza, sonra da küçük gıza nişanlı seçesen.

Vezir “baş üste!” deyib, şahın hüzurundan çıhib getdi. Vezir çoh sevinirdi. Ancag büyük gıza er tapmagda çetinlik çekirdi. Eğer onu yahşı oğlana verse, şah belke onun erini beyendi, özüne va'ris te'yin eledi. Yoh eğer pis adama verse, şahın acığı tutar. İsteyirdi büyük kız şahın razılığı ile ere getsin. Odur ki, çoh fikirleşdi. Birden yadına düşdü ki, şah yalanı çoh sevir. Gece bele gelib geçti. Seher tezden özün şahın yanına yetirdi, baş eydi, edeb magamında, elleri sinesinde dayandı, dedi:

-Şahım, teseddüğün olum! Men seçeceyim oğlanlar bekle de senin hoşuna gelmedi. Eğer benim tedbirime razı olsan, ölkeye bele bir heber veririk ki,

padşaha, bir yahşı yalan danışan lazımdır. Herkes gelib şaha bir yahşı yalan danışsa, padşah öz böyük gızı şahzede Nergiz Hatın'ı ona verecek.

Şah dedi:

-Aferin vezir, razıyam ölkeye heber ver!

Ele hemen gün kendlere çapar getdi, şehirlerde car çekildi, ancag şahın yanına yalan demeye gelen olmadı. Çünkü hamı şahın hesisliyini bilirdi. Bir de, ahı ömrünün hamısını yalançılarla geçiren şaha indi, kim teze bir yalan düzeldebilerdi?

Burada şahla vezir yalancı adam gözlemekde olsun, size kimden heber verim, boyagçı Ehmed'den. Ehmed çoh kasıb idi. Onun ümidi bir böyük küpe gelirdi. Ehmed o küpde camaata ipden, sapdan boyayar, evezinde yından, çörekden, zaddan alıb goca arvadını, Semed adlı keçel oğlunu dolandırardı. Günlerin birinde Ehmed öldü. Şeherin ganun gaydasına göre arvadını da diri diri aparıb Ehmed'le beraber basdırdılar. Semed ata ve anasını itirdikten sonra bir müddet tek تنها yaşadı. Birgün gördü ki, bazarda carçı car çekib deyir:

-Padşaha yalan danışan lazımdır. Kim gelib yahşı bir yalan dese, şah böyük gızını ona verecek.

Semed öz özüne dedi: "Saraya gedim, görüm bu ne ehvalatdı." Bir yalan fikirleşe fikirleşe şahlıg imaretinin gapısına çatdı. Bu zaman şah, vezire deyirdi:

-Vezir, sen ölkeye heber verdin mi?

Vezir deyirdi:

-Beli, gıble-yi alem.

Padşah deyirdi:

-Bes niye gelen geden yohdur?

Vezir cavab vermeye hazırlaşırđı, gapıçı dahil olub baş eydi, dedi:

-Şahım, bir keçel deyir ki, yalan demeye gelmişem.

Şah vezirin özüne bahdı. Vezir dedi:

-Gıble-yi alem, biz heberi umumi vermişik, ona göre de herkes isteyen gelebilir.

Şah gapıçıya dedi:

-Goy gelsin. Sonra vezire dedi:

-Sen de benim e'yanlarıma heber ver, gelib gulag assınlar.

Semed içeri girdi. Onun başından bir çanag darı tökseydiler biri yere düşmezdi. Hamısı cır cıdanın itib batardı. Selam verdi, edeble elleri sinesinde dayandı. Hamı gözünü Semed'e dikmişti.

Vezir dedi:

-Oğlum adın nedir?

Semed dedi:

-Semed.

Vezir sordu:

-Neye gelibsen?

Semed dedi:

-Yalan demeye.

Şah dedi:

-Danış görek.

Semed dedi:

-Gıble-yi alem, görürsen mi, indi men ne geder kasıbam, ancag bir vaht benim de atam sizin kimi, dövletli idi. Bir defe yaylağa gedirdik. Ele ki şehere yakınlaştığ, gördük topal cücemiz o geder yumurtladı ki, şehir etrafındaki kendler yumurta altında galıb. Dağdan da bahanda gördüğümüz hemin yumurtalar imiş.

Söz bu yere çatanda vezirler, vekiller dediler:

-Şah sağ olsun, dünya yaranan günden indiye geder bele bir yalan ne olmuşdu, ne de eşideni.

Şah dedi:

-Semed, eger sabah da gelib bele bir yalan deyebersen, sözüm sözdür, gızı sene vereceyem.

O gün geldi geçti. Semed sabah şahın imaretine gelende şah vezirlere, vekillere deyirdi:

-Herkes Semed'in deyeceyi yalanı doğruya ohşatsa menden en'am alacag.

Gapıçı gelib Semed'in geldiğini bildirdi. Şah icaze verdi. Semed gelib salamdan sonra söze başladı:

-Gıble-yi alem, siz dün en eşitdiniz ki, ne geder bizim yumurtamız var idi. Atam ölkede galan iş heyvanlarının hamısını kiraye tutdu. Yumurtaları çatdığ, apardığ

deyirmanana üyütdük, deyirman damı her defe herlenende altından milyonlarca horuz, milyonlarca da toyug çıkırdı.

Söz bu yere gelende şahın vezir, vekilleri dediler:

-Şah sağ olsun, Semed'in yalanlarını doğruya ohşatmag mümkün deyil. Yahşısı odur ki, gızı ona veresen, vesselam.

Şah çaresiz galıb, dedi:

-Oğlum sabah ahırncı gündür, eger bir yalan daha deyebersen, gız senindir ki, senindir.

Semed çıkıb getdi. Şah üzünü vezirlere, vekillere tutub dedi:

-Menim ne'metlerim size haram olsun. Adınızı goyubsunuz vezir, vekil, hamınız keçel bir uşaga cavab verebilmirsiniz. Gızımı da ona layıg görürsünüz. Herkes sabah Semed'in ağzından çıkan sözlere yalandır dese, derisine saman tepdireceyem. Ne danışırsa danışsın, siz deyin ki, doğrudur. Hamı "başüşte" deyib, şaha te'zim elediler.

Sabah tezden Semed gonşularından iki çağırtdırırdı, hahiş eledi, atasından galan boyaghana küpünü onun dalına goysunlar, möhgem sarısınlar. Küpü onun dalına goydular. Küp dalında şahın hüzuruna geldi. Hamı ona teccülle bahırdı. Şah soruşdu:

-Bu küp ne üçündür?

Semed dedi:

-Yalanları desdig elemek üçün.

Şah bir şey başadüşmedi, soruşdu:

-Yene yalanın var mı?

Semed dedi:

-Şahım icaze verse, danışaram.

Şah dedi:

-Danış.

Semed dedi:

-Gible-yi alem, dünən işitdiniz ki, bizim ne geder horuzumuz ne geder toyugumuz vardı. Atam dünyada olan padşahların ölkelerine heber gönderdi. Ucuz gıymete horuz, toyug satdığını bilirdi. Bütün ölkelerden tacirler, atlara, gatırlara gızıl çatıb getirdiler. Evezinde horuz, toyug alıb apardılar. Atam hemin gızıllardan senin

atana bah bu küple gırh küp gızıl borç verdi. O da tökdü hezinesine. İndi hahiş edirem, rehmetlik atanın borcunu veresen.

Söz bu yere çatanda hamı bir ağızdan dedi:

-Doğrudur.

Şah berkden bağırdı:

-Yalandır, yalandır tamamilen yalandır.

Semed dedi:

-Yalandır gızı ver, doğrudur gızılı.

Şah başvezire dedi:

-Dur, get o gızı getir ver buna, goy hara isteyir aparsın, getsin.

Vezir iki ayag da satın aldı, haremhanaya kaçdı. Gızın golundan tutdu. Pal paltarını da götürmeye goymadı, getirib şahın hüsurunda elini Semed'in eline verdi, dedi:

-Bu oğlan senin erindir. Hara isterse aparabilir.

Semed daha bir söz demedi. Gızın elinden tutub, küp de dalında şahın sarayından çıhı. Semed goçag, ağıllı oğlan idi, hardan olsa bir parça çörek tapır, şahın gızını aç goymurdu. Ancag gız atasının bu geder adaletsizliyi davam getirmirdi, tez tez hestelenirdi. Vezirin tapşırığına göre, ora hekimi derman evezine zehir verib gızı öldürdü. Şeherin adeti üzere gızın cenazesini tabuta goyub, Semed'i de tabutun gabağında getirib, ölü mağarasına atmalı idiler. Semed de ölüb arvadının yanında galmalı idi. Ele de elediler. El adeti üzre, Semed'i ve gızın cenazesini aparıb ölü mağarasına atdılar. Yeddi deyirman daşını zencirle birbirine bağlayıb mağaranın ağzına goydular. Camaat mağaranın ağzını örten kimi, Semed ona getirilmiş on günlük azugeni, şahın gızının tabutunu sürüye sürüye mağaranın lap içine apardı Zulmet garanlıg idi. Göz gözü görmürdü. Hem de ele pis iyli hava vardı ki, ele bil Semed'in boğazından tutub berk berk boğurdular. Semed canını dişine tutdu, eline bir neçe şam götürdü. Mağaranın içi ile başladı getmeye. Evvel meyitlerin üstü ile gedirdi. Ancag getdikce mağara genişlenir, insan cesedi azalır, hava da temizlenirdi. Ahırda bir yere çatdı ki, orada birce meyit de yoh idi. Hava da temiz idi, nefes almag mümkün olurdu. Bir geder dinceldikten sonra, münasib bir yer seçdi, şamın birini yana yana orada goydu yol aç aça mağaranın gapısına gayıtdı. Çöreğini, suyunu, bir yerde bir tabut götürüb

şamın ışığına doğru getdi. Şamın yanına çatan kimi, tabutu ağzı üste goyub üstüne oturdu. Semed bundan sonra günde mağaranın bir terefini gezib yine oraya gayıdırdı. Heç beş, on günden bir mağaranın gapısına yakınlaşib özüne azuge getirirdi.

Demek olar ki, Semed yemek içmekden korlug çekmirdi. Çünkü büyük şehirde her gün ölen olurdu. Ölen adamlar beraber diri adam da getirirdiler. Mağaraya giren kimi onun bağı çatlayıb ölürdü. Semed istediği geder azuge elde edebilirdi.

Semed burada yaşamagda olsun. İndi bir neçe kemle de vezirden danışag. Vezir Nergiz Hatın'ı Semed'e tapşırandan sonra biraz arhayın oldu. Ancag yine öz üreyinde deyirdi:

“Keçel bir olar, bis lap bicden de bicdi. Gorhuran bela olub, gelecekte keçsin benim boğazıma. İndiden onun geleceğini kesmeliyim”

Ele ki, Semed'i Nergiz Hatın'ın cenazesi ile beraber dağın altına mağaraya goydular. Vezirin daha heç yerden gorhusu galmadı. Şaha elçi düşdü, Frengiz Hatın'ı oğluna aldı. Toy tedarüğü gördü. Şam'dan düyü çekildi. Kürdüstan'dan yağ, Mugon'dan sürüler getirildi. Büyük bir temteragla gonaglar geldi, erkekler kesildi. Şulan çekildi. Gırh gün gırh gece toy çalındı. Gelin getirilen zaman özüne bey bir deste genç oğlanla pişvaza çıhdı. Gelinin gabağında oh atan kim, at oynadan kim... Vezirin oğlunun atı hürkdü, onu yere vurdu. Gümükleri hırd haşıl oldu.

Toy yasa döndü. Gelinin toy otağı gara bezendi, vezir saggalında tük gomadı, hamısını yoldu. Üç gün üç gece yas sahladıgdan sonra, vezirin oğlunun le'l cavahiratla bezenmiş tabutunun gabağında dünya gözeli Frengiz Hatın'ı dağın dibindeki mağaranın gapısına getirdiler.

El adetine göre o, erinin meyidi ile birlikte mağaraya atılmalı idi. Bu zaman Semed'de mağaranın gapısına, yakınlaşdı. Beli, külünk sesi eşinden kimi, kenara çekilib gözledi. Gördü bir cenaze ile bir kız getiribler, yeme içme hetti halına, gül cemalına tamaşa ele. Çöhresi ondörd gecelik ay kimi ışık salır.

Semed'in çoh güzel sesi vardı. Ağzın açıb ohuyanda göyden geçen guşler ganad ganada verib dayanar onun sesine gulag asardı. Semed gözledi, camaat

mağaranın gapısını bağlayan kimi asta asta ohumağa başladı. Bu ses gızın gulağına çatan gibi ele bil, onu dünyaya gaytardılar. Gız berkden seslendi:

-Ohuyan kimsen, necisen? Yahın gel, ölüsən ya dirisen ?

Semed dedi:

-Hanım ben çohdandı bu mezarda yaşayıram. Yoldaşım ölülerdi. Sene yahın gelsem menden gorharsan.

Gız dedi:

-Yoh, men senden gorhmayacağam. Yahına gel. Onsuz da ölmeyime az galıb.

Semed hemişe elinde gezdirdiyi tahtanın bir ucunu ona verib, dedi:

-Hanım bu ağacdan tut, dalımca gel, ayağına dolşan meydlerden gorhma. Seni ölülerden, iy gohudan çıharım.

Gız ağacdan tutdu.Bir saatden sonra Semed'in menziline yetişdiler.Tabut tahtalarından gurulmuş evde bir neçe şam yandırdı. Semed yer gösterib:

-Eyleşin, dincelin hanım- dedi

Şahzade eyleşib, derinden nefes aldı, dedi:

-Bura haradır, meger biz ölmemişik?

Semed dedi:

-Bura, gebiristanın bir terefidir. Hanım,biz o dünyadayıg,

Gız dedi:

-Bes sen kimsen?

Semed dedi:

-Men günahsız öldürülenlerin biriyem. Bes siz kimsiniz?

-Men padşah gızıyam, vezirin de gelini. Erim öldü,meni de onunla birlikte atdılar.

Semed dedi:

-Aha, benim baldızımsan!

Gız dedi:

-Aha, Semed'siniz? Bes ne cür olub ki, yaşayırsınız? Mezarıstanda sizden başka da yaşayan var mı?

Semed dedi:

-Hanım çoh gezmişem, menden başka bir nefer de diri galan görmemişem. Camaat mağaranın ağzını örten kimi, hamının bağı çatlayıb ölür. Görünür ki, men hele ölmemişem. Hanım, ölülere getirilen çöreyi höreyi yeyib dolanıram. O

yazıkların payına şerik oluram. El adetine göre, gerek men ölem. Camaat bilse ki, men sağam o saat öldürerler. Gel ölülerin boğazına şerik olag, görek ahırı ne olacag.

Beli, indi mağarada Semed Frengiz Hatın'la yaşıyordu. Ancag azuge getirmeye tek gedirdi. Frengiz Hatın da tabutlardan gurulmuş evde oturub onu gözleyirdi. Üfunetli, ölülerin gohusundan bir yana getmirdi. Gece gündüz şam ışığında yaşıyorlardı. Şamları da ölülerin yanından götürürdüler. Bir defe Semed yine mağaranın gapısına teref gedirdi. Bir henirti duydu. Dayanıb fikir verdi, gördü ki, ite benzer bir hayvan ölü yeyir. Çoh gözledi, hayvan yedi doydu. O gedende Semed onun dalınca düşdü. Ahırda heyvanın ayag sesi kesildi. Semed elini sürte sürte çoh gezenden sonra heyvan çıkıb getdiyi deşiyi tapdı. Deşigden soyug, meşe havası gelirdi. Semed orada nişane goyub şahzadenin yanına geldi, ehvalatı ona danışdı. Onlar durub, hemin yere geldiler. Gabagda Semed, onun dalınca da şahzade kız deşiyeye girdiler. Garınları üste sürüne sürüne mağaradan kenara çıhdılar. Ancag birdenbire açığ havaya çıhdıkları üçün dayanabilmediler. Hem de uzun süre garanlığda yaşadıklarına göre gözleri heç yeri görmedi. Özlerini ölü, o dünya adamı hesab edib, yine gayıdıb dağın altına, ölülerin yanına girdiler. Frengiz Hatın vezirin oğlunun tabutunda gıymetli le'l cevahirat olduğunu Semed'e söyledi.

Semed gelib tabutdan gıymetli şeyleri getirdi. Onlar geceler meşeye çıkıb dua eleyirdiler ki, dirilsinler. Her çıhanda da meşede heyli gezirdiler. Ancag onlar gorhurdular ki, şehir ehalisinden biri onları görer, şehere heber verer ki, ölü hortlamışdır. Şehir ehalisi de geder, onları tapıb öldürer, yeniden mağaraya atarlar.

Bir gece yine meşeye çıhdılar, daha mağaraya o dünyaya gayıtmadılar. Onlar temiz, açığ havaya öyrenmişdiler, gözleri de ışıgda görürdü. Gündüzleri meşede gizlenir, geceler denizin gırağı ile yol gedirdiler. Hara getdiklerini özlere de bilmirdiler. Uzun müddet meşede yaşadılar, heyvan kimi tek tük gedirdiler.

Birgün uzagda bir gemi gördüler. Çoh gözlediler ki, gemi sahile geler, bunlar da gemiye minib başka bir ölkeye gederler. Ancag gemi ne sahile yaklaşır, ne de uzaklaşıb gözden itirdi. Ele bir yerde dayanmışdı. Onlar bir neçe gün gözledikten sonra meşeden gubug gırdılar, büyük sal hördüler. Her ikisi sala

oturub gemiye teref küreklediler. Gemi bir yerde herlenirdi. Me'lum oldu ki, gemi burulgana düşübdür. Onu oradan çiharmag mümkün değil. Onlar gemiye çıhdılar. Gemide dünya malı çoh idi ,ancag ne insan var idi,ne de yemeye bir şey. Cür be cir dillerde yazılmışdı ki, “gemimiz girdaba düşdü. Gırh nefer Misir taciri, gemi hidmetçileri açından gırıldılar.” Frengiz Hatın'la Semed gemini gezdiler, orada olan var dövletin hamısını siyahıya aldılar. Misir tecirlerinin libaslarından geyindiler. Üzerine de rübend saldılar. Vezire yüngül, gıymetde ağır şeylerden götürüb yine sala oturdular. Düz şehere teref küreklediler. Ele ki, şehere yetişdiler, siyahını bir kağızla şaha gönderdiler. Kağızda yazmışdılar:

“Gible-yi alem men Misir ehliyem, özüm de gırh tecirin böyüyü idim. Derya seferine ticarete çımışdım. Gemim girdaba düşdü, yoldaşlarım helak oldu. Bir arvadım, bir de ben hilas oldug. İndi sene penah getirmişik. Menim var, dövletimi denizden hilas etsen, yarısını senin hezinene bağışlarım.”

Şah kağızın mezmununu bilen kimi, emr verdi, gemide olan var dövleti şehere taşıdılar.

Bir neçe günden sonra Semed şaha bir kağız da gönderdi. Şah mirzesine kağızı ohumağı emr eledi, kağızda yazılmışdı.

“Gible-yi alem, bu günlerde vetenime gelmek isteyirem. Öz arvadımla seni ziyaret elemeye geleceyik. Ancag heçkes benim arvadımın üzünü görmemelidir, şah gapıçıya, emr verdi ki, bu gece onun yanına heçkesi burahmasın, özü de çağrılmamış gelmesin.”

Şah gonagları sebirsizlikle gözleyirdi. Ahırda geldiler. Frengiz Hatın atasının gabağına bir honça goydu. Şah honçanın üstünü açdı. Honçadaki le'ller şaha tanış idi. Hezineden yeznesine bağışladığı, sonra da onun tabutunu bezeyen le'llerden idi. Şah honçanın üstünü açana gider, Frengiz Hatın'la Semed üzerindeki rübendi götürmüşdüler, şah Misirli tecir Semed evezinde keçel Semed'i, tacir arvadın evezinde de öz gızı Frengiz Hatın'ı gördü.

Semed dedi:

-Şah, günahsız öldürdüğün adamların hamısı dirilib gelmişlerdir. Söyle göreklere ne cavab vereceksen?

Şah münecimlerden şehrkarlardan eşitmişdi ki, insan ölende gabagça ölenlerle danışır. Şah bunları ölü hesab eledi, ele bildi gebirden gelibler.

Gorhudan bağı çatlayıp öldü. Semed'in gözü Frengiz Hatın'da idi. İsteyirdi ki, görsün atasının ölümü ona nece te'sir eleyir.

Gız Semed'e dedi:

-Bele olmağı yahşıdır. O bizim dirilmemize inansaydı, bizi öldürtdürerdi.

Semed şahın libasını geyindi, tacını başına goydu, gılcını beline bağladı. Evvel evvel goca gapıçını içeri çağırđı. Ona ehvalatı danışdı.

Eger bu gece bize sedagette kömek elesen, sabahdan öz evinde oturacagsan. İndi aldığın maaşdan üç defe artıg maaş alacagsan. Eger hain çıhsan boynun vurulacag. Goca "başüste" deyib elleri sinesinde dayandı.

Semed celladları çağırđı, onlara da gapıçıya dediyi sözleri dedi. Veziri çağırtdırđı, çatan kimi boynunu vurdurdu. Mirzeni çağırđı dedi, "Emr yaz ki, bundan sonra ölenlerle onun arvadı ve eri basdırılmayacag." Bu zaman mirzenin elinden gelem düşüb geşş eledi. Su sepib onu ayıldılar, özünden getmesinin sebebini heber aldılar. Mirze dedi: "Sevindiyimden." Ne için sevindiğini soruşdular, dedi:

-Dünyaya teze geldiyim üçün. Arvadım ölür, sabah meni de avradımla birlikde diri diri basdıracagdılar. Semed bu el adetini lağv edib, edaletli padşah oldu. Padşahın gızı Firengiz Hatın'la özüne gırh gün gırh gece toy eledi. Onlar ömür sürüb dövren keçirdiler.

II.8.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Gaffar Şah'ın iki kızı vardır. Adı Nergiz Hatun olan büyük kız hem akılsız hem de çirkindir; adı Frengiz Hatun olan küçük kıza hem akıllı hem de güzeldir.

α

2. Şah, oğlu olmadığı için bir an evvel kızlarını evlendirip, servetinin varisini görmek istemektedir. Fakat önce büyük sonra küçük kızın evlendirilmesi gerekmektedir.

a^6

3. Vezir küçük kızı oğluna alarak şahın servetine sahip olmak istemektedir.

η^3

4. Şah vezire kızlarını evlendirme görevini verir.

γ^2

5. Şah yalanı çok sevdiği için vezir, Nergiz Hatun'la evlenecek kişiyi seçmek için yalan yarışması düzenlemeyi teklif eder. Şah bu fikri kabul eder.

$\xi + H^2$

6. Yarışma ülkeye duyurulur.

B^1

7. Ehmed adlı fakir bir adam karısı ve oğluyla yaşarken ölür. Şehrin kanununa göre Ehmed'in karısı da Ehmed'le beraber ölümler mağarasına atılır.

olumlu sonuç

Oğulları Samed tek, kalır. Samed yarışmaya katılır.

8. Samed'den yalan söylemesi istenir.

$D^1 \dots$

9. Samed'in söylediği yalanın doğruya benzer hiçbir yönü olmadığı için başarılı kabul edilir.

$E^1 \dots$

10. Şah Samed'e ikinci gün de gelmesini söyler.

Samed'in gitmesinden sonra Samed'in söyleyeceği yalanı doğruya benzetmelerini emreder.

$\chi + \eta^3$

11. Samed'den yalan söylemesi istenir.

$D^1 \dots$

12. Samed öyle bir yalan söyler ki, hiç kimse onu doğruya benzetemez ve Samed yine başarılı olur.

$E^1 \dots$

13. Şah Samed'e yine gelmesini söyler. Ardından herkese üçüncü yalanı doğruya benzetmelerini

$\chi + \eta^3$

söyler.

14. Üçüncü gün Samed'den yalan söylemesi istenir. $D^1 \dots$

15. Samed şahın babasından kırk küp altını borç olarak aldığını ve borcunu ödemesini ister. Herkes doğru derken, şah "Tamamiyle yalandır!" diye $E^1 \dots = J^2 + E^9 + W^0$ bağırır. Şahın bu sözüne karşılık Samed "Doğruysa altınları, yalansa kızı ver! Der, ve kızı alır.

16. Nergiz Hatın üzüntüden sık sık hastalanır. Vezirin ona bakması için gönderdiği doktor yine vezirin emriyle kıza ilaç yerine zehir verir. Tahtın tek sahibi olmak ister.

A^{14}

17. Vezir kızın ölümüyle Samed'in de ölmesine sebep olacağını düşünmektir. Çünkü Samed de ölen Pr^6 karısıyla ölümler mağarasına atılacaktır.

18. On günlük yiyeceğiyle Samed mağaraya atıldığında pis havadan boğulacak gibi olur fakat dayanıp yürüdüğüne temiz havaya çıkar ve arada $\S$ yaşamaya başlar. Hergün ölümlerin atıldığı yeri gezip boğulanların yiyeceklerini alarak beslenir.

19. Vezir şahın küçük kızını oğluna alır. Düğün günü damadın atı ürker ve damadı yere atar. Vezirin oğlu ölür. Vezirin oluyla beraber şahın küçük, kızını $\S$ da mağaraya atarlar.

20. Samed ölümlerin yanına yiyecek almaya geldiği için kızın atılışına tanık olmuştur ve onu kurtarır. B^6

21. Kızla sohbet edip birbirlerini tanırlar ve beraber $\S$ yaşamaya başlarlar.

22. Semed bir gün ölülerini yiyen bir köpek görür.

Köpeği takip edince mağaranın bir çıkışına rastlar.

Vezirin oğlunun tabutundaki la'l ve altınları da olarak Frengiz Hatun'la meşeliğe çıkarlar. Kimseye görünmeden kıyı boyunca giderler.

$\uparrow + G^4$

23. Karaya oturmuş bir gemi görürler. Gemiye gittiklerinde geminin kıymetli şeylerle dolu olduğunu ve gemi sahiplerinin de bir girdapta öldüğünü öğrenirler.

§ (haber alma)

24. Gemiye kurtarmak bahanesiyle Mısır'lı tacir kılığına girip şahın yanına giderler. Şaha bir mektup yazıp derler ki; "Gemimi kurtarırsan içindekilerin yarısı senindir.,

$T + O + B^1 + \downarrow$

25. Şah görüşmeyi kabul eder. Semed ve Frengiz Hatun şahla yalnız kaldıklarında yüzlerini açıp, şahla konuşurlar. Şah korkudan ölür.

$Q + U$

26. Semed Şahın üstünü giyer tacını da başına alır.

$T^3 + W^0$

27. Vezirin boynunu vurdurur.

U

28. Ölen eşle beraber gömülme adetini de bir fermanla kaldırır.

$K^4 + w^3$

II.8.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek hareketli tek kahramanlı bu masal,içinde H-J unsurlarını barındırmaktadır.

Masal Kesitleri:

I. $\alpha a^6 \eta^3 \gamma^2 \S H^2 B^1$ olumlu $[D^1 E^1 \dots] \chi \eta^3 J^2 E^9 W^0 A^{14} Pr^6 \S \S B^6 \S \uparrow G^4 \S T O B^1 \downarrow$
 $Q U T^3$ $[D^1 E^1 \dots]$
 $[D^1 E^1 \dots]$

$W^0_0 U K^4 w^3$

II.9.NESİR VE NESDEREN'İN NAĞILI

Biri var idi, biri yoh idi, bir padşah var idi. Bu padşahın bir övladı yoh idi ki, özünden sonra taht tacına, mal dövletine sahib olsun. Padşahın veziri öz büyük gardaşı idi ki bunun da övladı yoh idi. Padşah çoh zülmkar idi, amma vezir rehmkar. Bir gün padşah gemgin oturub eli alnında gem deryasına gerg olmuşdu. Birden vezir bargaha geldi, edeble selam verib dedi:

-Gible-yi alem, nedir sizi bele geme mübtela eden? Allha çoh şükür dünyada neyin eskikdir? Mal sende, hezine sende, dövlet sende, taht tac sende. Sen de fikir eyleyende, bes reiiyyet neylesin?

Padşah başını yuharı galdırıp dedi:

-Gardaş dediklerin düzdür. Ancag-onu fikir edirem ki, bugün kellemi yere goysam taht tacıma, mal dövletime kim sahib duracag. Bir övladım yohdur ki, ölenden sonra yerime galsın.

Vezir dedi:

-Ey büyük şah! O büyük derddir. Men de senin kimiyem. Allah biz iki gardaşdan üz döndürüb. Neyleyek bu iş tek bizim başımızda deyil.

Bu danışığda idiler ki, bir dervişin sesi geldi. Padşah gapıçını çağırıp dedi:

-O derviş burah benim yanıma gelsin. Biraz geside ohusun belke gemim dağıldı.

Derviş padşahın yanına getirdiler. O, padşahı pejmürde görüb dedi:

-Şahım, gözüme kefsiz deyirsen, bunun sebebi nedir? Sene ne bela üz verib?

Padşah dedi:

-Ağa derviş neye soruşursan? Derdime ki, derman eliye bilmeyeceksen, niye yaramı bir de tezeleyirsen? Sen bir neçe geside ohu heç olmasa derdim biraz yadımdan çıhsın.

Derviş dedi:

-Belke derman edebildim. Derdi demek vacibdir, gizletmek haramdır şahım.

Padişah dedi:

-Ağa derviş, yaşım yarıdan geçib bir övladım yohdur ki, men ölenden sonra yerimde bergerar olsun. Vezir de öz gardaşımıdır. Onun da övladı yohdur. Ele bil, biz yazığ gatur neslindenmişik. Bah bunun fikrini çekirem.

Derviş dedi:

-Ele bu?

Şah dedi:

-Meger bu az derddir?

Derviş bir geder fikre gedib üzünü şaha çevirdi:

-Ey büyük şah, bir hefte fagır fugura rehm ele, ac garınları doyur, çıplagları geyindir, sonra megsedine çatarsan.

Padşah bir geder fikre getdi. Öz özüne dedi:

-Canım cehenneme, ezab çeksem de derviş dediyin edeçeyem. Derviş bir neçe geside ohudu, padşah ona heyli en'am verdi, dergahdan çıhdı. Padşah da emr eledi. Hezinenin ağzını açdılar. Bir hefte yazıg yuzuğa gömek eylediler, ac garınları doyurdular, yalavaclara paltar verdiler. Hefte tamam oldu, hemin günden onun ve gardaşı vezirin arvadları hamile galdı. Dogguz ay, dogguz gün, dogguz saat, dogguz degige, dogguz saniye geçenden sonra padşahın bir gızı, vezirin de bir oğlu oldu. Padişah emr eledi büyük şadyanalıg keçirdiler, gonaglıg verdiler. Remmalları, garıları, abidleri topladılar, uşağa ad goymağa başladılar. Birden köpek garı yerinden galhıb dedi:

-Şah sağ olsun, men oğlanın adını Sicim Gulu, gızın adını da Sicim Hanım goydum ki, ömrleri sicim kimi uzun olsun.

Bu sözü eşitcek, köpek garını döyüb govdular. Dediler: "Senin goyduğun yahşi ad değil!" Söz verildi remmala. Remmal edeble gernuş eleyib dedi:

-Şah sağ olsun, senin oğlunun adını Uzun Hacı, gızının adını Gılturacı goydum ki, ömrleri uzun olsun. Bunu da govdular. Abid edeble gernuş eleyib dedi:

-Şah, men oğlanın adını Nesir, gızın adını Nesderen goydum. Abidin goyduğu bu ad hamısının hoşuna geldi, ona çohlu en'am verdiler. Padşah ele oraca öz gardaşı ile ehd peyman eledi ki, gız senin oğlun nesir'indir. Heçkes ehinden dönmesin. Üstelik bir kağız yazıb her ikisi gal goydular. Hele padşahın at nalı büyüklüğünde olan möhrünü de üstüne vurdular. Beli, uşagları dayelere tapşırdılar. Deyerler nağıllarda vaht olmaz, bir ıl bir gün geder, bir degige bir ay geder olar. Aylar günler gelib keçdi. Oğlanla gız sekkiz yaşa çatdılar. Padşah bir molla çağırıp uşagları onun yanında ohumağa goydu. Molla uşaglara ders vermekde olsun, al haberi vezirden.

Günlerin bir günü vezir getelcem oldu. Berk hestelendi. Ele hemin gece canını tapşırđı oğluna. Ölmemişden gabag, can vererken gardaşı padşahı yanına çağırtdırnb dedi:

-Gardaş men ölürem, can Nesir amanatı, ehd peymanımız yadından çıhmasın ha!

Padşah gözlerini yalandan desmalla tutub dedi:

-Gardaş niye üreyimi harab eleyirsen? Senin oğlun benim oğlum. Ne tafavütü var. Rahat ol. Ehd peymanımız öz yerinde galır, yadımdan çıhmaz.

Vezir canını tapşırđı oğluna ve gardaşına. Padşah onu defn kefn eletdirib basdırdı. Yeddi gün yeddi gece yas sahladılar. Ağladılar, doydular. Gözyaşlarını guyaddan çıhđı. O günden sonra padşah heç gardaşının gapısından bahmadı. Amma Nesir'nen Nesderen bir yerde ohuyurdular, birbirinden birce gün de ayrı durmağa teherleri yoh idi. Beli, günler aylar dolandı. Nesir'le Nesderen onbeş yaşa çatdılar. Nesir bedirlenmiş aya, Nesderen de şefeglenmiş güne benzedi. Birbirine aşğ-ı şeyda oldular. Bu zaman Nesir atasının var yohunu tamam yeyib gurtarmışdı. Çoh kasıblaşmışdı. Anası cehrecilik eleyib onu dolandırırđı. Üst başı tamam tökülmişdü. Ancah padşahın gızı geynib keçinib mektebe gelirdi. O yine de Nesir'den ayrılabilmedi. Günlerin bir günü molla onların birbirine aşğ olduğunu bilib ebasını çirmeledi, basmağını şaggıldada şaggıldada, düz padşahın yanına gelib dedi:

-Gible-yi alem sağ olsun. Nesir'le Nesderen yekelmışler. Onların bir yerde ohuması indi, haramdır. Onlar haggında camaat arasında damşırlar. Odur ki, bunları birbirinden ayırmag lazımdır.

Padşah bu sözü eşiden kimi, berk gezeblendi. Hemen günden gızı Nesderen' i evden çıhmağa goymadı. Nesir de ohumağa getmedi. Onsuz da onlar her ikisi kamil olmuşdular. Nesir o günden Nesderen'i görebilmedi. Onun sebri tükendi devam getirebilmeyib emmisinin evine gitdi ki, Nesderen'i görsün amma ne geder çalışdısa Nesderen'in otağına getmeye ona icaze vermediler. Padşah onu öz huzuruna çağırđı dedi:

-Bugünden sonra sen Nesderen'in üzünü görmeyeceksen.

Nesir dedi:

-Emi biz uşaglıdan bir yerde böyümüşük. Birbirimizi öğrenmişik. Ahı canı candan ayırmag olmaz.

Padişah dedi:

-Uzun danışma, gızın üzünü görmeyeceksen deyirem, görmeyeceksen vesselam şüd tamam.

Nesir bargahdan çıhib düz evlerine geldi, üzü guylu guru yere uzanıb gözlerinin yaşını sel kimi tökmeye başladı. Anası onu üzünden gözünden öpüb dedi:

-Oğul niye ağlayırsan, derdin nedir?

Nesir bütün ehvalatı ona nağıl eyleyib dedi:

-Emim Nesderen'le benim görüşmemi yasag etmişdir. Men onsuz yaşayabilmerem.

Anası dedi:

-Oğul, gem yeme, o senin deyiklindir. Günü sabah eminin yanına giderem, icaze alaram toyunu ederik.

Nesir dedi:

-Evimizde bir urvalig unumuz yoh, bes toyu neynen eliyeceksen?

Anası güldü:

-Allah'a şükür, emin padşahdır. Özü toyunu edecek, neyin derdini çekirsen?

Nesir biraz sakit oldu, geceni bir teher keçirdi, seher açılan kimi anasını dümsükleyib padşahın yanına gönderdi.

Anası gedibpadşahın elçidaşının üstüne oturdu. Padşaha heber apardılar ki, bes bir zenen heylağı senin yanına gelmek isteyir.

Padşah dedi:

-Goyun gelsin!

Arvadı padşahınyanına apardılar. Padşah bahdı ki, öz gardaşı arvadıdır. Soruşdu:

-Ne isteyirsen, ne şikayetin var?

Arvad dedi:

-Şikayetim yohdur. Gadan alım, şah, Nesir gızdan ayrı durabilmir, gelmişem heber verem toylarını edesen.

Padşah gaş gabağını turşudub dedi:

Nə toy, ne moy?

Arvad dedi:

-Öz gardaşın ilə ehd peymanın var. Gızın Nesir'in deyiklisidir. Meger yadından çıhib?

Padşah dedi:

-Ne ehd ne peyman, sen ne danışır-san? Menim gızım heçkesin deyiklisi deyil.

Arvad dedi:

-Bıy, ağız başıma neler?.. Bu padşah ne danışır? Şah amandır, benim oğluma rehmin gelsin, ehd peymanı bozma.

Padşah dedi:

-Men gızımı yerden tapmamışam ki, her derenin garnı yoluğuna ve acına verem. Bah, sene deyirem eger bir de ele sözü oğlun ağzına alsa her ikinizi boğazından asdıracağam.

Arvad gözlerini yaşla doldurdu:

-Şah öz gardaşın oğludu, dilenci de olsa garnı yoluh da olsa te'sibi senindir.

Padşah emr eledi, arvadı bargahdan bayıra atdılar. Arvad eve gelib oğluna dedi:

-Bes gız meselesinden el çek, başına ayrı çare gıl. Emin indi heç bizi tanımağ da istemir. Meni bargahdan govdurdu. Oğul, geğ bir nefer geiyyet gızı al. Gününü hoş keçir. Nesir baş gözüne döyüb fegan eledi:

Ana özüme helak eleyeceyem.

Anası dedi:

-Sen aciz oğlanmışsan, ta özünü niye helak edirsən? Get gizlinde, bağda, divar dibinde gızla görüş, ehvalatı ona söyle. Padşahsız meseleni hell ele gurtarsın getsin.

Bu söz Nesir'in ağına batdı. Gedib bir garı tapdı.

Garıya dedi:

-Garı nene, amandır. Bir namem var, onu Nesderen'e çatdır.

Garı rehmkar ipek garı idi. Elini gözünün üstüne goyub dedi:

-Senin atan mene çoh hörmət eleyib. Onun hatirine nameni aparıb bu saat gıza verib, cavabını da getirerem.

Garı nameni Nesir'den alıb geldi yorğalaya yorğalaya Nesderen'in yanına. Nameni ona verdi.

Nesderen nameni ohuyub mezmunundan hali olandan sonra gelemi götürdü gözyaşı ile Nesir'e bir kağız yazdı, garıya verdi, üstelik garıya bir cengede gızıl bağışlayıb dedi:

-Garı nene, Nesir sene ne dese hemişe tez mene heber getirersen.

Garı nameni aparıb Nesir'e verdi. Nesir nameni ohudu. Nesderen yazmışdı:

“Ey Nesir! Men senden başgasına ere getmeyeceyem. Nesibim ya gebir olacag ya da sen. Atamın yanına bir neçe ağ saggal gönder. Belke Allah gönlüne rehm saldı, re'y verdi.”

Nesir'in üreyi doldu. Tez eve gelib anasına dedi:

-Ana emimin yanına bir neçe ağ saggal gönder.

Anası durub şehere çıhdı. Erinin dostlarından bir neçesini tapıb padşahın yanına gönderdi.

Padşah onlara cavab verdi ki:

-Eger bu sözü de Nesir ağzına alıb danışsa, onu boğazından astıracağam. Bu sözü gatlayıb döşeyin altında goysun, yetimdir gıvrılsın yatsın. Herkesin öz toy tuşu var.

Ağ saggallar padşahın sözlerini getirib Nesir'e heber verdiler, oğlanın gemi iki gat artdı. Yene de garının yanına gedib bir name verib dedi:

-Garı nene, Nesderen'e deyersen ki, ahşam hezan bağçasına gelsin. Onunla işim var.

Garı namenin cavabını tez getirdi. Üstelik dedi:

-Gız deyirdi, ahşam hezan bağçasında gözlesin.

Nesir orada burada dolandı, ahşamı saldı, sizin de ahşamınız heyir olsun, bir helvet yerden padşahın hezan bağçasına girdi. Ve'de yerine gedib gördü, Nesderen guzu kimi boynunu çiyine goyub onu gözleyir. İki aşig meşug gol boyun olub öpüşdüler, görüşdüler, sonra bir ağacın dibinde oturdular. Nesderen dedi:

-Nesir, atam meni sene vermeyecek, ehdinden dönüb. Ancak men heç kese getmeyeceyem. Derbend padşahından elçi gelmişdi, redd eledim.

Nesir dedi:

-Biraz da gözleyek, belke emim gönüle geldi.

Nesderen dedi:

-Ağlım kesmir. Atam reiyyetin etini canavar kimin yeyir, ganını sorur. O heç vaht sene gız vermez. Bu vaht kenizlerden birinin sesi geldi:

-Nesderen, aygız Nesderen... A balam, bu gız hara getdi. Atası onu ahtarır. Nesderen bunu eşiden kimi yerden sıçrayıb dedi:

-Nesir gadan alım, tez buradan kaç. Gelib bizi görseler her ikimizi öldürerler. Onsuz da imansız atam bir behane ahtarır.

Nesderen yerden galhıb eyile eyile bağdan çıhdı. Düz öz otağına getdi, gördü atası eyleşib, onu gözleyir. Padşah gızın üzüne ceb bahıb dedi:

-Gızım haradaydın?

-Ata üreyim darıhırdı. Bağa çıhmışdım.

Padşah dedi:

-Gızım, seni Derbend padşahının oğluna verirem. Razısan mı?

Nesderen dedi:

-Ata men ere getmeyeceyem, vesselam.

Padşah dedi:

-Nece ye'in ere getmeyeceyem. Seni ere men verirem. Sen benim gızımsan. Ne heddin var ki, ağzın açıb danışasan.

Gız dedi:

-Yoh, ata men ere getmeyeceyem.

Padşah dedi:

-Men vererem, sen de gedersen vesselam şüd tamam.

Gız dedi:

-İndi ki ele oldu, onda meni öz deyiklime ver. Men başgasına ere getmeyeceyem.

Padşah dedi:

-Deyiklin kimdir?

Gız dedi:

-Özün çoh yahşi bilirsen. Emim oğlu Nesir.

Padşah dedi:

-Ele derelerin garnı yoluğu,ahmag yumağı mene galmışdı? Ölsen de onun üzünü görmeyeceksen. Zor güc seni bir padişahın oğluna vereceyem.

Gız gözünün yaşını töke töke dedi:

-Ata men padişah oğluna getmeyeceyem.

Padşah gezeblendi:

-Andolsun cıggama ,seni dar ağacından asdırıb parça parça etdireceyem.

Gız dedi:

-Ata ona razıyam. Asdırıb öldürsen canım bu ezabdan gurtarar. Onsuz da men özümü öldüreceyem.

Padşah dedi:

-Ahı, bir gayda ganun var; gızı ata anası ere verer, gız da dinmez. Sen teze gayda ganun çıkaracagsan? Bah, sene deyirem, o Nesir'i ne itdi bilmirem. Gözünü ondan çek.

Padşah gızının yanından çıhib öz otağına geldi. Veziri vekili toplayıb dedi:

-Tedbir tökün, gızım o garnı yoluhdan el çekmir.

Padşahın bir goca veziri var idi. Çoh ağıllı ve kamallı adam idi. O edeble gernuş eleyib dedi:

-Gible-yi alem, acıgın tutmasa bir söz deyerem.

Padşah dedi;

-De!

Vezir dedi:

-Ey büyük şah, Nesir öz gardaşının oğludur. Pisliyi de senedir, yahşılığı da. Ne olsun ki, kasıbdır. Gözel, göyçek oğlandır. Onu ganadının altına al, gızını ona ver, iki gönülü tik.

Padşah gezeblendi dedi:

-Vezir, bir de ele sözü ağzına alsan, and olsun cıggama, boğazını cüce boğazı kimi üzeceyem. Nesir benim gardaşım oğlu deyil.

Vezir dedi:

-Onda benim ayrı tedbirim yohdu. Özün bilersen.

Vekil dedi:

-Padşah gızını zor güc, tez bir başgasına ere ver. Bir geder ağladığıdan sonra sakit olacag. Padşah onun sözünü beyendi:

-Aferin, tedbir bele olar. Lab doğru deyirsen. Dünen Derbend padşahından elçi gelmişdi. Gızımı oğluna isteyirdi. Gız getmedi. İndi her kesden elçi gelse ona vereceyem.

Padşah vekilin tedbirini beyenib onları dağıtdı. Gızına bir müşteri ahtardı ki, tez verib başından redd elesin. Bu zaman Şehr-i Berber padşahından elçi geldi. Padşah elçilerin bir gelmesini de çevirmeyib dedi:

-Verdim. Allah heyir versin, gedin toya hazırlaşın.

Beli, bunlar getmekde olsun, padşah gızının yanına gelib dedi:

-Gızım sabah yoh, o biri gün toyundur. Hazırlan seni Şehr-i Berber şahının oğluna ere vermişem. Özü de güzel göyçek oğlandır.

Gız hirsli atasına dedi:

-Ata, men getmeyeceyem. Eger zor ile versen; goşunum yoh, davam yoh. Gücüm ancag özüme çatar bıçağı üreyimin başına sohub dünyanın gal gulundan azad olacağam.

Padşah dedi:

-Gızım ne danışırsan? Delisen nesen? Nece ye'in özümü öldüreceyem?

Gız dedi:

-Ata, and olsun canına !Dediyim kimi edeceyem.

Padşah gezebli öz menziline gayıtdı.O biri terefdan Nesir de bağda ve'de yerine geldi. Nesderen'le görüşdü. Nesderen ehvalatı Nesir'e nağıleledi:

-Deyesen arzumuz üreyimizde galacag.Nesibim gebir olacagdır- deyib gözlerinin yaşını tökdü.

Nesir ona teselli verib dedi:

-Gel kaçag başga ölkelere gedek. Bir parça çörek tapıb yeyebilerik.

Nesderen dedi.:

-Heyir Nesir, ele edebilmerik. Onda hamı bizi töhmetler. Ancag men fikrimi sene deyirem. Atam meni sene vermezse, özümü öldüreceyem.

Beli, deyerler dünyada şeytan, mazarrat olmasa gurd goyunla otlar. Bunların bir yerde olduğunu vekil gördü, daban alıb padşahın yanına getdi. Dedi:

-Oğlu ölmüş, neye durmusan? Gızın Nesderen bu saat Nesir'le bir yerde bağçada keftedirler.

Padşah gezeblendi:

-Ne geder ki, Nesir sağdır benim gızım ere getmeyecek. Nesir'i dar ağacından assam gızımın gözü kesiler, başgasına ere geder. Şah gırmızı geyinib tahta çıhdı. Emr eledi. Nesir'i getirdiler. Padişah Nesir'in üzüne bir sille vurub dedi:

-Hepend oğlu hepend bes men sene demedim mi , benim gızımın hendeğerine dolanma?

Nesir dedi:

-Ey şah, ihtiyar özümde deyil, gönlümdedir.

Padşah dedi:

-Bu saat senin gönlüne de benim gücüm çatar.

Nesir dedi:

-Men de razıyam. Menim canımı da ezabdan gurtararsan.

Padşah hökm eledi, cellad hazır oldu. Emr eleyib dedi:

-Cellad, apar bu mel'unu boğazından as!

Cellad Nesir'i yahalayib darağacından asmag isteyende vezir padşahın ayağına yihılıb dedi:

-Ey şah, deyerler hökmdarların acığı tutanda birden yüze geder saymalıdır. Belke birden yüze geder sayanda acığın yatdı. Şah eğer öz gardaşın oğlunu assan bütün dünya sene güler. El içinde biabır olursan. Bütün padşahlar senden üz dönderer. Ahı, bu yazığın günahı nedir ki, darağacından asırsan. Gızını vermirsən verme, sene ki zor eden yohdur.

Padşah dedi:

-Vezir bes neyleyim? Di sen söyle!

Vezir dedi:

-Ne edeceksen, dilinden bir kağız al, burah getsin. Bir de gızının semt sorağına gelmesin.

Padşah Nesir'in dilinde kağız alıb, burahdı. Nesir oradan çıhib orada burada girelendi. Nesderen'i görmeye çalışdı. Gece ve'de yerine geldi. Nesderen'le görüdü. Ehvelatı ona nağıl eledi:

-Eğer vezir olmasaydı, atan meni asdırmışdı.

Nesderen dedi:

-Allah ona kömek olsun, çoh edaletli vezirdir. Ama Nesir ehtiyatlı ol, atam seni bir bahane ile öldürmek isteyir.

-Men de razıyam ki, öldürsün. Bir yandan senden ayrılığ, bir yandan da kasıblıg meni cana getirib.

Nesderen dedi:

-Yoh Nesir, igid özü bile bile boğazı kendire vermez, sona geder düşmenle vuruşar.

Bunlar bir geder danışıgdan sonra heresi çekilib öz evine getdi. Anası Nesir'e çoh öyüd nesihet verdisi de o heç birini gebul elemedi. Bu münval ile Nesir gizlinde Nesderen'le görüşürdü: Bunun Nesderen'le görüşdüyunü yine padşaha heber apardılar. Padşah vezir vekili çağırıp hökm verdi. Sabah Nesir'i hebse alıb boğazından asarsınız. Emrim son emrdir, geri götürmeyeceyem. Vezir o gece bu heberi gıza çatdırdı. Gız gene garıyı çağırdı.

-Garı nene,özünü Nesir'e yetir, tez benimle görüşsün.

Garı nameni alıb düz Nesir'in evine getdi. Nesir nameni ohudu gördü. Nesderen yazıb;"Geceden bir şer geçmiş bağa gelersen ,sözüm var."

Nesir geceden bir şer geçmesini gözledi, özünü ve'de yerine saldı. Nesderen gözlerinin yaşını töke töke ona dedi:

-Nesir gadan alım, atam hökm verdi ki seni sabah tezden boğazından assınlar. Tez bu gece burdan kaç, uzaklaş. Ezizim, Nesir düşmen elinden gurtarmanın özü de igidlikdir. Özünü ölüme verme.Vaht oldu belke Allah dadımıza yetişdi, birbirimize çatdıg?

Nesir dedi:

-Nesderen heç bir yana getmeyeceyem. Goy öldürsün. Öldürmeyi ele özüm de isteyirem.

Nesderen gözlerinin yaşını tökdü dedi:

-Ezizim, bu olmadı. Onda benim de ölümüne bais olursan hem de sene deyerler aciz oldu, özünü öldürdü. Nesir, gadan alım, özünü öldürmek aciz adamlara yaraşır. Kaç, bu ölkeden uzaklaş.Lab arhayın ol ki, men ölsem de özgesine ere getmeyeceyem. Men seni gözleyeceyem.

Çoh delil delaletden sonra Nesderen Nesir'i razı saldı. Birbirinin boynunu gucagladılar, yaşlarını birbirine çatdılar, ağlaşa ağlaşa birbirinden ayrıldılar. Nesir evlerine geldi. Ehvalatı anasına nağıleledi. Anası ile de görüşdü. Çörekden zaddan götürüb gece iken yol getdi. Derin bir meşede pünhanolub gözden itdi. O bir terefdenden padşah tezden gırmızı geyinib tahta çıhdı. Emr eleyib dedi:

-Nesir'i getirin, tez boğazından asın!

Celladlar, ferraşlar her yere getdiler, çıhtardılar, aradılar. Nesir'i tapmadılar. Kor peşman padşahın yanına gaydıb heber verdiler ki, bes Nesir yohdur, haraya ise gaçıb getmişdir, padşah emr eledi, car çekdiler. Her yere atlı saldılar. Nesir'den heç bir nişana tapmadılar. Ele bil ki, o bir yağlı epgekolub köye çekilmişdi. Padşah onu öldürmeyib salamat burahdığına çoh peşman oldu. Gızını günü sabah ere vermeyi gerara aldı.

Padişahın gızına bütün dünyanın her yerinden şahzadeler deste deste elçi geldiler, öz hünerlerini gösterdiler, yalvardılar. Ancag Nesderen bunların heç birine getmedi ki getmedi. "Men şah oğlanlarına, şah nesline ere getmeyeceyem." deye sözünün üstünde durdu. Ahırda padşah onun boynunu vurma gerarına geldi. Emr eledi. Nesderen'i dar ağacının dibine çekdiler. Boğazına gendir geçirmek isteyende goca vezir özünü padşahın ayaklarına salıb, dedi:

-Gıble-yi alem ne elemek isteyirsen, bir balaca düşün. Geleceyi fikirleş. Bütün dünya binnet olandan beri heç bir padşah öz gızının boynunu vurmamışdır. Şah, men goca vezirin sözüne bu defe de gulag as. Gızın günahından geç. Padşah oğlanlarına ki, getmir bir reiyyete ver, goy başından reddolub getsin. Ele bil heç gızın yoh imiş.

Padişah elini anlına verib derin sükuta getdi. Goca vezirin sözü onun ağılına batdı. Başını yuharı galdırıp emrini geri götürdü. Hamı sevindi gızı öz menziline apardılar. Padşahın onu görmeye gözü yoh idi. Tez birine ere verib başından redd elemek isteyirdi. Padşah olduğu şehirde Hesen adlı bir benna yaşayırdı. Çoh ağıllı, tedbirli, hem de üreyi temiz adam idi. Hainlik bilmezdi. Burası var ki, yaşı elliden keçmişdi. Öz zehmetile kefi kök, damağı çağ dolanırdı. Özünün de beş il idi ki, arvadı ölmüşdü. Ele arvadsız galmışdı. Birgün padşahın ehvalı çok pejmürde idi. Şeherin kenarına çıhdı idi, biraz gezsın belke kefi açılsın. Onun yolu Hesen kişinin gapısına düşdü. Gördü ki, hesen kişi özü hõrek bişirir.

Vezirden soruşdu:

-Vezir bu kişi niye özü hörek bişirir?

Vezir dedi:

-Gıble-yi alem beş ildir ki, onun arvadı ölüb.

Padşah bir söz demedi, orada keçib bir sehpaye çıhdı. Ovladı, guşladı, gemini dağıtdı, geri gayıtdı. Ele hemin vaht Çin padşahından onun gızına elçi geldi. Padşah yine de gızını çağırıp dedi:

-Seni Çin padşahının oğluna verirem.

Gız dedi:

-Menim padşah oğlanları ile işim yohdur, isteyirsən emr ver, meni asdır. Asılmağa razıyam.

Padşah berk gezeblendi. Çin padşahının elçilerini yola salandan sonra emr eledi, Benna Hesən'i onun yanına getirdiler. Padşah gızına acıglı dedi:

-İndi ki padşah oğlanlarına getmirsən seni bu goca, kasıb kişiye vereceyem.

Gız dedi:

-Ata, razıyam gederem. Padşah emr eledi, gızını bir eşşeye mindirdiler, toysuz nağarasız aparıp Hesən gişinin evinde goydular. Benna Hesən ele bil ki, yuhu görürdü. Padşah gızı hara, o hara.....

Beli, molla çağırđılar. Nesderen'in kebinini Benna Hesən'e kesdiler. Hemi dağılıb getdi. Evde tekce Benna Hesən bir de Nesderen galdı. Nesderen ayağa durdu, evi tertemiz süpürdü, paltarları yığdı, gızın hareketi Benna Hesən'e hoş geldi. Ele hemin gün bir zurnacı çağırıp ağıllı başlı toy eledi. Benna Hesən gızın üzünden gözünden öpüb yanında oturdu. Ele bu demde Nesderen gözlerinin yaşını tüküb zülüm zülüm ağlamağa başladı. Benna Hesən teecüb eyleyib ondan soruşdu:

-Ey gözel gız öz re'yinle gelmisen, daha niye ağlayırsan?

Gız gözlerinin yaşını ahıda ahıda dedi:

-Ey Hesən, birbirinden ayrı düşen iki aşıg meşuğun ehvalatı yadıma düşdü, odur ki ağladım. Üreyini gısma.

Benna Hesən dedi:

-Onların ehvelatı ne cür ehvalatdı ki, bele şadlıg gününde yadıma düşür, ağlayırsan?

-İzin versen nağıl ederem.

Benna Hesen dedi:

-Nağıl ele!

Gız tellerini üzünden yığdı, yaylığın ucu ile gözlerinin yaşını silib, nağıla başladı.

-Ey Benna Hesen, geçmiş eyyamda çoh, yahın zamanlarda bir şehirde iki gardaş var idi. Bu gardaşlardan biri padşah, biri de vezir idi. Padşah zülümkar, vezir adil idi. Bunların övladları olmurdu. Vaht oldu padşahın bir gızı, vezirin de bir oğlu oldu. Belekde iken bunları birbirine adahladılar. Vaht oldu bunlar ohudular, heddi-buluğa çatdılar. Birbirine aşığ oldular. Amma çifayda bunların üreklerindeki olmadı. Günlerin bir günü vezir rehmet tebilini çaldı. Onu aparıb defn elediler. Az sonra onun oğlu kasıbladı, bütün var yohunu satıb yedi. Padşah gızını ona vermekden boyun gaçırtıdı, ehmini pozdu. Oğlan eşg ateşile alavlandı yandı, ah fegan elemeye başladı. Padşah bunu öldürmek istedi. Oğlan padşahın zulmünden kaçıb düzlere düşdü. Gız ise öz eşginde bari galdı, bir degige de olsun onu yadından çıharmadı. Ey Benna Hesen bütün dünya padşahlarından elçi gelirdi, gız onların heç birine getmirdi, atasının sözünü yere salırdı. Ahırda padşah gızını öldürmek gararına geldi. Padşahın veziri çoh ağıllı, rehmlı adam idi. Hahiş eledi, gızı öldürmediler. Padşah öz gızından intigam almag üçün onu kasıb goça kişiye ere verdi. Gız bu işden heç de narazı olmadı. Çünkü o, istemediyi şah oğlanlarına getse idi, öz sevgilisini unutmalı idi. Odur ki, ere getdiyi kasıb kişi temiz gelbli, remli bir adamdır. Heç olmasa ona kömek olsa, o kişiden olacag. Gız kişinin evine getdise de, öz sevgilisini yaddan çıharmadı, o hemişe intizarla yaşayırdı, göz yaşı ahıdırdı.

Nesderen sözünü gurtarıb zar zar ağlamağa başladı. Gözlerinin yaşını ab-i leysan kimi tökdü. Geşş eleyib yere yihıldı. Benna Hesen onun başını dizinin üstüne aldı. Bir heyli keçenden sonra gız yavaş yavaş galhıb Hesen'in yanında oturdu.

Benna Hesen dedi:

-Ey gız, sen nağıl elediyin ehvalat bizim ehvalata ohşayır. Men o gızla oğlanın halına hele de yanıram. İlahi, göresen bu padşahların zulmünden biz ne vaht gurtaracayıg?

Bu sözleri eşitcek kız hönkürtü ile ağlayıp başını Benna Hesên'in döşüne söykedi. Benna Hesên onun tellerini sıgallayıb dedi:

-Ey gözel kız, görürem üreyinde söz olan adama ohşayırsan. Üreyinde ne metlebin var, utanma, söyle! And olsun vicdanıma, ne desen emel edeceyem. Gız onun ayaklarına yihıldı.

-Ey Benna Hesên, sene nağıl ellediyim, benim öz ehvelatımdır. Men öz sevgilimi çoh isteyirem. O benim üreyimde ölünce galacag, benimle gebre gedecek. Seni and verirem öz vicdanına, yeddi il mene möhlet ver, gızın kimi öz evinde sahla, yeddi ile geder sevgilim gelse, ona verersen, gelmese yine senin arvadın olaram.

Benna Hesên çoh üreyi yumşag adam idi. Gızın göz yaşlarına rehmi geldi. Onun alnından öpüb dedi:

-Ey gözel gız sözünü gebul eldim. Sen benim gızım, men de senin atan. Bu evde yaşa, ata kimi mene gullug ele, sevgilinin yolunu gözle. Allah elesin gelsin. Eger gelse onun toyunu men özüm edeceyem.

Benna Hesên Nesderen'i öz gızı kimi sahlamagda olsun, size heberi verim Nesir'den. Nesir üç gün üç gece meşede galdı. Her terefi gezdi, dolandı, heç bir şenlik görmedi. Çöreyi zadı gurtardı. Öz özüne dedi: "Yola düşüb geldim, ya veht, senden meded! Ya ölerem ya da gabağuma bir şenlik çıhar. Çörek alaram." Bu megsedle yola düşdü. Yihıla yihıla yol gedirdi. Acından dizlerinde taget, golunda guvvet galmamışdı. Gabağına bir oğlan çıhıdı.

Nesir oğlandan soruşdu:

-Ey cavan, bu yahınlarda şenlik var mı ?

Oğlan dedi:

-Şenlik biraz aralıdır, hele üç gün yol gedenden sonra çağabilersen.

Nesir bir ah çekdi.

Oğlan soruşdu:

-Ey cavan, niye ah çekdin?

Nesir dedi:

-Bir heftedir ki, dilime çörek deymeyib. Ona göre ah çekdim ki, bu meşede ölüb gedeceyem, arzum üreyimde galacag.

Oğlan dedi:

-Ey cavan, mende çörek var, heç fikir eleme togganın altını berkedib yola düşersen.

Onlar bir çemenlikde gayanın altından çıkan bir bulağın başında oturdular. Oğlan mezeri açdı. Çöreyi ortaya tökdü. Nesir doyunca yedi, gözleri ışıgladı, dizleri tagete geldi, dedi:

-Ey cavan, indi ne görüm sen kimsen ve haraya gidersen ?

Oğlan dedi:

-Ey cavan, men Yemen padşahının oğlu Emir-i Heyder'em. İsfahan padşahının gızı Meleyke Hanım'a aşigem. Böyük goşunla İsfahana gelmişdim ki, gızı aparam, goşunumu tamam dağıtdılar, indi pay-i piyada baş götürüb gedirem. Hara geldi, dünyada yaşamag istemirem. Bes sen kimsen?

Nesir dedi:

-Men de Şehr-i Zer padşahının vezirinin oğluyam. Adım da Nesir'dir. Atam padşahın gardaşı idi. Bunların ikisinin de övüldüğü olurdu. Sonra övüldüğü oldu. Bu oğlanla gızı birbirne deyiqli elediler. Padşah öz ehindenden dönüb, gızı mene vermedi. Ahırda meni öldürmeyi hökm eledi. Sevgilim meslehet bildi ki, baş götürüb kaçam, heç olmasa ölümden gurtaram. Odur ki, baş götürüb gedirem.

Oğlan dedi:

-Ey Nesir, ikimizin de derdi birdir, gel gardaş olag, bir yerde gidek. Ya ölerik ya da arzumıza çatarıg.

Nesir dedi:

-Yahşı gardaş olag, görek beht taleyimiz bizi aparıb hara çıhardar?

Bunlar birbirine goşulub yola düşdüler. Ta ki, gelib bir mağaraya çıhdılar. Deme bu mağara heramilerin mekanı imiş. Birden heramiler bunların üstüne töküldüler.

Nesir dedi:

-Ey heramiler, yol verin gedek. Vallah heç bir şeyimiz yohdur ki, alasınız. Heramibaşı dedi:

-Paltarlarınız ki var, bize ele paltarlarınız lazımdır!

Nesir dedi:

-İgid igidin paltarını almaz.

Heramibaşı dedi:

-Uzun danışmayın , tez paltarları soyunun!

Nesir dedi:

-Biz meger arvadıg neyik ki, paltarları soyunub size vererek?

Heramibaşı gürze el atdı. Nesir'in tepesine endirende, Nesir onun bileyinden tutdu, ele sıhdı ki, gürz ellerinden yere düşdü. O saat gürzü yerden götürüb onun tepesine çırpdı. Heramibaşının tepesi un kimi ovulub yere töküldü. İşi bele gören heramiler kaçmağa başladılar. Nesir onlardan bir neçesini öldürdü. Heramilerin mağarası onlara galdı. Bahdılar ki, burada her şey var. Zalım oğlunun heramileri dünyanın mal dövletini çarpıb bura yığıblarmış.

Nesir dedi:

-Gardaş burdan yahşi yer tapmayacağıg. Buranı özümüze mesken edek, görek ahırımız hara çıhar.

Emir-i Heyder dedi:

-Lap yahşi.

Nesir soruşdu:

-Göresen bura hansı padşahın ölkesidir.

Emir-i Heyder dedi:

-Şehr-i Berber padşahının ölkesi.

Beli, bunlar burada galmalı oldular. Adları her yere yayıldı ki, bes iki pehlivan peyda olub, heramileri gırıp mağarasını özlerine mesken eleyibler. Berber padşahı gorhuya düşdü. Nesirgilin üstüne çohlu goşun gönderdi. Goşun yahın igametgahda çadır gurub eylendi. Padşah bir gasid gönderdi ki, görsün bunlar kimdir.

Gasid şahzadelerin yanına gelib dedi:

-Siz kimsiniz?

Nesir cevap verib dedi:

-Her kim olsag da düşmen deyilik. Heçkesle de işimiz yohdur. Kem bize tohunsa, biz de ona tohunurug.

Gasid şahzadenin sözlerini vezire söyledi. Vezir de padşaha çatdırdı. Padşah gezeblenib dedi:

-Bir ölkede iki padşah olmaz. Onları tez benim hüzuruma getirersiniz.

Vezir emr eledi. Tebli cenk çalındı, goşun mağaraya hücumu geçdi. Nesir ile Emir-i Heyder heramilerden galan gılıncılardan, nizelerden götürdüler, pehlivan paltarlarını geydiler, özlerini padşahın goşununa vurdular. O geder gırdılar ki, ahırda padşahın goşunu devam getirmeyib üz goydu kaçmağa. Onlar mağaraya gayıtdılar.

Emir-i Heyder Nesir'e dedi:

-Gardaş, padşah yine goşun gönderecek. Ancag mağaradan kenara çıhabilmerik. Biz mağarada oturag, gelen goşunu ele buradaca gırag.

Nesir razı oldu. Bir gün keçdi, iki gün keçdi, yine de padşahın goşunu garişga kimi Nesirgilin üstüne hücumu keçdi. Nesirgil mağaranın etrafından kenara çıhmayıb yahın geleni gırdılar. Padşaha heber getdi ki; evi yihılmış, niye goşunu gırdırırsan, düşman ele yerdedir ki, bütün dünya yığlsa onlara batamaz. Özleri de çoh guvvetli pehlivanlardır. Gasid gönder, gör ne megsede gelmişler. Padşah veziri gasid donuna salıb onların yanına gönderdi, vezir gidib Nesirgile dedi:

-Ey pehlivanlar, bura gelmekde megsediniz nedir?

Nesir dedi:

-Padşaha deyersen gızını benim bu gardaşıma versin, el çekip gedek.

Vezir dedi:

-Ahı siz kimsiniz? Padşah meger her yoldan ötene gız verer?

Nesir yalandan dedi:

-Men Rum vilayetinin vezirinin oğluyam, bu da Hindistan padşahının oğludur.

Vezir gayıdıb ehvalatı padşaha söyledi. Padşah dedi:

-İki it gücüğüm olsa, birini ona vermerem

Bu danışigada Rum padşahı güçlü goşunla bu padşahın ölkesine hücumu keçdi. O padşaha bir name yazıb gönderdi ki; eğer gızını benim oğluma verdin, seninle işim olmayacag. Yoh vermesen, onda bütün torpağını at torbalarında daşıyıp Araz'a tökdüreceyem.

Padşah vezire dedi:

-Vezir , yağışdan çıhdıg ,yağmura düşdüg. Bir tedbir tök.

Vezir dedi:

-Bunun tedbiri yohdur.Elacı odur ki, gerek davaya çıhasan.

Beli, padşah nameni yazıb gaside verdi ki, "İki at güçüğüm olsa da Rum padşahının oğluna vermem."

Rum padşahı çoh gezeblendi. Emr eledi şehere hücum keçdiler. Padşahın goşunu onun gabağında davam getirebilmedi. Rum padşahının goşunu şehere dolha dolha, bu ehvalatı Nesir ve Emir-i Heyder eşitdi.

Nesir dedi:

-Ay gardaş, bu da geyretten deyil, gözümüz baha baha düşmen şeheri dağıdacag, sevgilini de aparacag.

Emir-i Heyder dedi:

-Amandır tez tedbir!

-Tedbir odur ki, atları minib düşmen goşununa hücum eleyek.

Her ikisi atı mindiler. Rum padşahının goşununa hücum elediler. Goşunu gıra gıra sağdan düşdüler soldan çıhdılar, soldan düşdüler sağdan çıhdılar. Rum padşahının goşununu gırıp yarıdan keçirdiler. Rum padşahı ehvalatı görüb bir teher başını götürüb kaçdı. Padşah külefirengiden pehlivanların davasına tamaşa eyleyirmiş.

Odur ki, Rum padşahının kaçdığını görüb vezirine dedi:

-Get,o pehlivanları benim yanına getir.

Vezir Nesirgilin yanına gelib dedi:

-Bes ,sizi padşah çağırır.

Nesir ile Emir-i Heyder padşahın bargahına getdiler. Padşah bahdı ki, doğrudan da bunlar zor pehlivan imiş, dedi:

-Ey cavanlar, siz Rum padşahının şerrini benim ölkemden uzag elediniz. Ne dileyiniz varsa deyin. And olsun cıggama, yerine getirerem.

Nesir dedi:

-Senden ancag bir dileyimiz var ki, onu da özün bilirsen. Menim gardaşım Emir-i Heyder çohdan senin gızına aşığdır. Özü de padşah oğludur. Allahın emri ,peygemberin şeri ile gızını ona ver.

Padşah dedi:

-Siz ki, mene yahşılığ elediniz, verdim. Allah heyir elesin! Ancag gerek mağaradan yığışib bargaha gelesiniz. Siz ki, benim ölkemi düşmen şerrinden gurtarmışınız ölünce size hörmet edeceyem. Nesir ile Emir-i Heyder padşahdan

yüz deve aldılar. Mağaraya gelib bütün var yohları yükleyib getirdiler. Padşah onlar üçün bir bina tikdirdi. Gırh gece toy eleyib, gızını Emir-i Heyder'e verdi. Padşah çoh gocalmışdı. Övlad sarı olan tekce bir gız idi. Onu da Emir-i Heyder'e vermişdi. Bir gün ahşam her iki şahzadeni yanına çağırıp dedi:

-Men gocalmışam, daha divan işinden el çekmek isteyirem. Men öz elimle padşahlığı Emir-i Heyder'e verirem.

Geceni keçirdiler. Sabah açıldı. Üstünüze çoh güzel sabahlar açılınsın. Sübh tezden padşah bütün camaatı, vezir vekili, eyan eşrafı toplayıp dedi:

-Camaat! Daha men gocalmışam, divan işi aparmagda çetinlig çekirem. Padşahlığı öz elimle Emir-i Heyder'e vermek istiyirem. Razısınız mı?

Camaat, vezir vekil, hamısı razı oldu. Goca padşaha dua sena elediler. Emir-i Heyder tahtda eyleşdi. Padşah tacı öz başından götürüb onun başına goydu. Emir-i heyder çoh edaletli ve iş bilen padşah oldu. Reiyyeti çoh yahşı dolanırdı. Bir müddet geldi keçti. Günlerin bir günü Emir-i Heyder Nesir'e dedi:

-Gardaş benim muradıma çatmağıma sebeb sen oldun. İndi gel goşun götürök, gedek senin sevgilini getirek.

Nesir dedi:

-Yoh, benim ehdim var, men özüm gedeceyem.

Emir-i Heyder ne geder yalvardı yahardı, Nesir razı olmadı. O Emir-i Heyder'den icaze alıb yola düşdü. Derelerden sel kimi, tepelerden yel kimi, bağde-yi serser kimi gelib öz ölkelerine çıhdı. Bir nefer dostunun evine girib soruşdu:

-Nesderen'den mene bir heber.

Dostu meyus meyus ona cavab verdi:

-Ey Nesir, bil ve agah ol. Nesderen'i atası öz eli ile oda atdı. Ona acığı tutdu, goca bir kişiye, Benna Hesen'e ere verdi. Nesderen'den daha elini üz.

Nesir bu sözü eşiden kimi, geşş eyleyib yere yihıldı. Bir saatdan sonra özüne gelib zar zar ağlamağa başladı. Dedi:

-Bütün çekdiğim eziyetler heçe getdi. Menimki ele bura kimi imiş. Men daha yaşamag istemirem. Heç olmasa bir defe de olsa Nesderen'in üzünü görüb bu dünyadan ayrılacağam.

Dostu ondan soruşdu:

-Dünyadan ayrılıb hara gideceksen?

Nesir dedi:

-Gebre.

Dostu dedi:

-Ağlını başına gem ele. Dünyada ne çoh güzel, göyçek gız bir ayrısını alarsan, gurtarar geder. Nesir ayağa galhıb dedi:

-Yoh ,dostum men sen deyen adamlardan deyilem. Benna Hesen'in evini mene göster.

Dostu Benna Hesen'in evini ona gösterdi. Nesir serhoş adam kimi yihıla yihıla Benna Hesen'in gapısına getdi. Nesderen evde yoh idi, pencer yığmağa getmişdi. Benna Hesen evde tek idi. Nesir gapıyı döydü. Benna Hesen gapıyı açıb Nesire diggetle bahdı. Hereketinden, üz gözünden onun Nesir olduğunu tanıdı.

-Hoş gelmişsen ay Nesir, kimi isteyirsen.

Nesir dedi:

-Mene Benna Hesen lazımdır .

Benna Hesen dedi:

-Benna Hesen ele menem, ne sözün var de!

Nesir dedi:

-İcaze ver arvadın Nesderen'e iki kelme söz deyim.

Benna Hesen Nesir'le Nesderen'in eşgini sinamag üçün ona dedi:

-Ezizim, geç gelmişen. Nesderen dün Allah rehmetine getdi. Aparıb bastırdı. Bu sözü eşidende Nesir'in dizleri tegetden düşdü, dili tutuldu, gözlerinin yaşı ahıb üzü aşağı getdi. Ağlaya ağlaya dedi:

-Ey Benna Hesen, heç olmasa onun gebrini mene göster. Üreyimin sözünü orada demek isteyirem.

Benna Hesen dedi:

-Gel, gedek gösterim.

Benna Hesen onu düz gebristanlığa apardı. Bir teze gebir gösterib dedi:

-Bah Nesderen'in gebri budur.

Eve getmek behanesi ile tez çekilib kenarda gizlendi. Nesir gebri gucaglayıb gözyaşı ile torpağı ıslatdı. Dedi:

-Ahı, sen benimle ehd elemişdin ki, sensiz gebre de getmerem. Bes, niye ehline vefa elemeyib mensiz gebre getdin. Bie'tibar...

Geşş eleyib bir saat ölü kimi gebrin üstünde galdı. Hannan hana özüne gelib hırda hırda ayağa galhdı. Dedi:

-Nesderen men senin kimi bie'tibar deyilem -deyib gılıncını çekdi. Üreyinin başına sohmag isteyende Benna Heslen yürüyüb arhadan onu tutdu. Dedi:

-Ey cavan deli zad olmamısan ki, eve gedek. Nesderen'in çoh vesiyetleri var. Deyim, ondan sonra ne istersen eleyersen.

Nesir gılıncı gınına saldı. Benna Heslen onu götürüb evine geldi. Nesderen'in otağı ayrı idi. Gonag zad gelende Benna Heslen'in yanına gelmezdi. Nesir'i de başga gonag hesab edib eve gelmedi. Benna Heslen geçmişden gelecekden Nesir'e çok söhbeteledi. Amma çifayda Nesir'e teselli verebilmedi. Gözyaşını gurudabilmedi.

Nesir dedi:

-Nesderen'in vesiyetlerini tez söyle, men gideceyem.

Benna Heslen dedi:

-O, vesiyetlerini bir gelin var ona söyleyib. Sen otur men gedim, o gelini getirim sene söylesin.

Benna Heslen o biri eve gelib dedi:

-Nesderen, gözün aydın olsun! Nesir gelib, evdedir.

Nesderen sıçrayıb ayağa galhdı. Sevindiğinden gözlerinden yaş sel kimi tökülmeye başladı. Dedi:

-Seni heyir heber olasan ay Heslen!

O biri eve yürümek isteyende Benna Heslen onun golundan tutub dedi:

-Dayan gerek sözüme emel eyleyesen. Men Nesir'e dedim ki, Nesderen ölüb. O bir geline vesiyet eleyib. İndi sen üzünü yaylıgla bürüyüb, onun yanına gedersen. Sesin de biraz deyişirsen. Men bilmek isteyirem ki, görek o seni ne cür isteyir?

Nesderen dedi:

-Gorhura üreyi patlayıb ölsün.

Benna Heslen dedi:

-Gorhma heç zad olmaz.

Beli Nesderen üzüni yaylıgla möhkem bürüdü. Nesir'in yanına gelib kenarda eyleşdi. Nesir'in gözyaşı onun üreyini çıkırdı, yaylıg altından o da gözlerinin yaşını töküdü.

Benna Hesen dedi:

-Dayanma Nesderen'in vesiiyetini bu oğlana söyle. Bu Nesderen'in nişanlısı Nesir'dir.

Nesderen sesini deyişdirib, dedi:

-Yazıg Nesderen Nesir deye deye canını bağışladı. O bir degigede seni yaddan çıkartmadı. Can ağzından çıhanda dedi: "Nesir gelib buralara çıhsa ona deyersen benim gebrime geder, heç olmasa gebirde onun üzüni görerem. Nesire deyersen meni zorla Benna Hesen'e verdiler. Benna Hesen meni aldı. Men de Benna Hesen'e getmirdim, seni gözleyirdim. Dedi ki, Benna Hesen yahşı adamdır, ona hörmət edesen."

Nesderen ağlaya ağlaya bele sözlerden çoh dedi. Hele sözünü gurtarmamışdı ki, Nesderen üzünden yaylıgı kenara tulladı. Nesir'in gözleri onun üstüne sataşdı. Elindeki gılcı yere düşdü, özü de galıd ağacı kimi yere serildi. Nesderen Nesir'in başını dizlerinin üstüne alıb gözyaşları ile onu ayıldı. Nesir yerden galhib Nesderen bir geder kenarda dayandı. Nesderen gollarını açıb ona teref getmek isteyende Nesir elini yuharı galdırıp dedi:

-Yerinde sakit dayan, sen başgasının arvadısan. İndi sen mene namehremşen. Benna Hesen düz deyir, benim sevgilim Nesderen çohdan ölüb. O ancag benim üreyimde yaşayacagdır ve özünce de yaşayacagdır. Men ancag sene bir söz demek için buraya gelmişem, o da budur: Bie'tibar!...

Nesir gederlenmiş gapıdan çıhmag isteyende Benna Hesen onun golundan tutdu, yere oturdub, dedi:

-Ey Nesir, bu goca dünyadır. Bu dünyada senin başına gelen ehvalatlar çoh igidlerin başına gelib. Sen bir sakit ol. Men bele ehvalatlardan birini sene nağıl eleyim. Belke ibret aldın.

Nesir geri gayıdıb yere çökdü. Elini alına verdi. Benna Hesen Nesir ile Nesderen'in hikayetini ona nağıleledi ve yerden galhib Nesderen'i bileyinden tutdu. Dedi:

-Ey Nesir! Bu da senin sevgilin. Onu gızım kimi pak pakize sahlamışam. Sabahdan toyunuzu da özüm edeceyem. Siz benim övlatlarım, men de sizin atanızam.

Her ikisi şad olub, Benna Hesên'i elinden öpdüler. Nesir dedi:

-Bize bu geder ki, yahşılığ etmişsen , bes mene niye ezab verirdin.

Benna Hesên dedi:

-Men seni sinamag isteyirdim ki, Nesderen'i mi çoh isteyirsên yohsa yoh.

Nesir'le Nesderen Benna Hesên'den çoh razılığ etdiler. Benna Hesên onlara gizlin toyeledi. Nesir'le Nesderen Benna Hesên'in evinde dolanı, adam içine çıhmırdılar, le'net merd-i mazara deyerler. Bir gün Nesir bahçeye gezmeye çıhmışdı. Onu padşahın çuğullarından biri gördü. Tez gidib padşaha heber verdi. Padşah o saat bir serbaz gönderib Nesir'i tutdurdu. Gollarını bağlayıb zindana saldırdı. Ancag onun Benna Hesengilde olduğunu bilmediyinden Nesderen'e tohunmadı. Nesderen bir saat gözledi, iki saat gözledi. Nesir gelib çıhmadı. O dur ki, Benna Hesên'e dedi:

-Yegin, Nesir'in başında bir iş var.

Benna Hesên şehere çıhdı. Nesir'in padşah terefinden tutulub zindana salındığını öyrendi. Kor peşman eve gayıdıb Nesderen'e heber verdi. Nesderen bu sözü eşidende gözlerinin yaşanı tökdü. Şiven eleyib, ağlamağa başladı. Benna Hesên ona teselli verib, dedi:

-Sakit ol padşah Nesir'in bize geldiğini, seni aldığını bilmir. Eger bilerse, Nesir'in ölümüne ve senin ölümüne fetva verer. Ele ki, işitmesin.

Nesderen çoh möhkem bir gız idi. Öz me'yusluğunu gizli sahladı. O gem güsse ile ömür sürmekde olsun, al heberi padşahdan. Padşah Nesir'i öldürmek istedi, ancag vezir onu ölünce zindanda sahlamağı padşahdan hahişeledi. Padşah vezirin sözüne razı olub Nesir'i ölünce zindanda sahlamag gararına geldi. Günlerin bir günü padşah yatmışdı. Çoh garma garışığ yuhu gördü. Hövinak yuhudan uyandı.

Vezir vekili başına toplayıb, dedi:

-Bu gece bir ecaib yuhu görmüşem. Yuhuda gördüm ki, birden üreyim ağzımdan çıhib gabağımca düşdü. İçinden bir alav galhdı. Alavdan bir od çıhib, benim

ortamdan keçdi.Yere yihıldım.Taht tacım gana boyandı. Amandı, bu ecaib yuhunu tez yozun.

Vezir dedi:

-Adam geceler  oh yuhu görür. Onun hamısına inanmag  lmaz .Ye in a şamdan  oh fikirli olmusan, ya da  oh yemisen. Odur ki, bele yuhu g rmisen. Fikir eleme, heç ne olmaz.

Padşah gezeblenib dedi:

-Tez remmalları bura yığın.

O saat  lkede olan bütün remmalları topladılar. Remmalların haması bir söz dedi. Ahırda bir goca remmal edeble gernuş eleyib dedi:

-Gible-yi alem övladlarından bir u ag dünyaya gelecek, senin taht tacının altını üstüne  evirecektir.

Padşah gatr neslinden emele gelmişdi. Onun övladı ancag birce gızı Nesderen idi. Odur ki, dedi:

-Menim  vladım ancag gızım Nesderen'dir. O gız dünyada ya amamalıdır. Onun ucundan benim başım belalar  ekecektir. Gız dar ağacından asılmadır. Bu saat gızı getirin, dar ağacına çekin. Bir ne e serbaz gedib Nesderen'i padşahın hüzuruna getirdiler. Nesderen'in saçları dağılıb,  z ne t k lm  di. Halı  oh peri an idi. Padşah onu gören kimi gışgırdı dedi:

-Cellad, bu saat bu gızı boğazından asarsan!

Vezir diz   k b dedi:

-Ey b y k  ah, bir derin fikir ele! Gezeplenende hökm vermek hec bir hökmdara layı  değil! Bu binava gız, ne günahın sahibidir ki, onu  ld r rsen? Goy getsin kasıb komasında goca eri ile dolansın. Eger övladları olarsa, u a ı getirib  ld r rsen. Padşah fikre geldi. Vezirin sözü onun ağlına batdı. Eli goynunda, gözlerinin ya ını sel kimi t ken Benna Hesen'e  z n  tutub dedi:

-Arvadını  ld rmirem, eger ondan övlad olsa, o saat mene heber verersen!

Benna Hesen iki gat eyilib dedi:

-Emrini yerine getirmeye hazıram, ey b y k  ah!

Padşah gızı azadeledi. z  heremhanaya çekilib  z  guylu d   di. O, lap deli olmu du. Canavar kimi yazı  yuzu un etini yeyirdi.

Beli, Nesderen Nesir'den hamile galmışdı. Vaht herlendi dogguz ay, dogguz gün keçdi. Nesderen ay parçası kimi güzel bir oğlan doğdu. Benna Heslen'in heç neden heberi yoh idi. Bir gün odur ki, uşağın olmasını padşaha heber verdi. Padşah o saat bir neçe cellad gönderib dedi:

-Gedersiniz, uşağı gızın elinden alarsınız. Öldürüb meyidini mene getirersiniz.

Celladlar çoh teccüb elediler. Yahşı, bu yazıg uşag yol kesib, adam öldürüb ne eleyib leşenden sonra, düz Benna Heslen'in evine getdiler. Uşağı belekden götüründe Benna Heslen onlardan soruşdu:

-Uşağı niye götürürsünüz ?

Celladlardan biri dedi :

-Padşah bu uşağın öldürölmesi hökmünü vermişdir.

Benna Heslen lap meeettel galdı, dedi:

-Yahşı bu çağanın günahı nedir ki, öldürürsünüz? Canım çıhın gedin işinize!

Cellad dedi:

-Padşah emridir, yerine getirmeliyik.

Benne Heslen ne geder yalvardı yahardı, celladlar razı olmadılar. Nesderen zahı idi, yerde yatırdı. Balaca çağasının aparıldığını görende yerden galhıb gapıya teref yürüdü. Celladların ayağına yihıldı, gözlerinin yaşını töke töke dedi:

-Rehminiz gelsin! Menim bu yazıg çağam zalım padşaha neyleyib ki, onu öldürmk hökmünü verib? Ey celladlar, insafınız varsa, bu çağanı benim gözyaşlarıma bağışlayın!

Celladlardan biri:

-Ay gız niye hem özüne eziyyet verirsen hem de bize? Padşah emridir, yerine getirmesek bizim neslimizi keser get padşaha yalvar, gözyaşını ahıd. Belke çağanın günahından keçdi?

Gız üzü guylu yere yihıldı. Hönkürtü ile ağlaya ağlaya geşş eledi. Celladlar uşağı apardılar. Bir dereden keçende daşın dalından bir adam çıhdı. O üzünü gözünü çuha ile berk berk bürümüşdü, birden hemin adam elini yuharı galdırıp gışgırdı:

-Dayanın! Bu uşağı hara aparırsınız?

Celladlardan birisi dedi:

-Padşah emir elemişdir, aparıb öldürek.

Üzü bürüklü adam dedi:

-Bu uşığı öz hoşunuzla mene verin. Size bunun ağırlığında gızıl vererem.Yohsa zorla alacayam.

Cellad acıglı dedi:

-Canım sen ne danışırsan, padşah emridir. Uşığı sene versek, bütün neslimizi keser.

Üzü bürüklü adam dedi:

-Men tehrini size öyrederem. Padşah size heç zad elemez.

Cellad dedi:

-De, görek ağılımıza batır mı?

Üzü bürüklü adam dedi :

-Gelin, gebristanlığa gedek. Bugün öldürölüb basdırılmış uşaglardan birinin gebrini size gösterim. İçerisinden meyidi çıharın. Aparın padşaha gösterin.Yene de gaytarıb öz gebrine basdırın. Bu uşığı da mene verin vesselam.

Celladlar lap evvelden uşığı öldürmeye gönülsüzdüler. Bu tedbire razı oldular.Üzü bürüklü adam onları gebristanlığa apardı.Teze basdırılmış bir uşagın meyidini gebirden çıhardılar.Üzü bürüklü adam onlara uşagın ağırlığında gızıl verdi. Nesderen'in uşagını onlardan aldı. Celladlar da gebirden çıhartdığı uşagın meyidini apardılar, padşaha gösterib dediler:

-Bu da Nesderen'nin doğduğı uşag .

Padşah uşagın meyidine bahıb dedi:

-Aferin aparın gebristanlığa basdırın.Yahşı, canım dinceldi...

Bunlar uşagı aparıb basdırdılar.O biri terefdan üzü bürüklü adam çağanı çuhasının eteyine büküb, daban aldı düz Benna Hesen'in evine.Gece yarı idi. Ulduz ulduzu govurdu. Heç bir ses eşidilmirdi. Nesderen yorgan döşekde oturub, zar zar ağlayırdı. Benna Hesen de gemgin onun yanında direye söykenmişdi. Birden gapı döyüldü. Gapını açdılar. Üzü bürüklü adam içeri girdi. Çuhasının eteyinden çağanı çıharıb gızın gucağına goydu, dedi:

-Al, bu da senin uşagın gizli sahlayın, padşah bilmesin. Men hemişe size kömek edeceyem. Gız ellerini ona teref uzatdı:

-Ey rehmkar şehs sen kimsen? Allah senden razı olsun-dedi.

Üzü bürüklü adam cevap vermeyib gapıdan çıhdı. Bu hadiseden Benna Hesen ve Nesderen çoh şad oldular.Uşağın adını Misir goydular.Terbiye etmeye, böyütmeye başladılar.

Beli, aylar iller keçdi.Uşag böyüyüb onbeş yaşa çatdı. Ele bir pehlivan oldu ki, heç kes onun golunu burabilmedi. Dağa el atsaydı yerinden goparırdı. O ele bilirdi ki, Benna Hesen'in oğludur. Odur ki, Benna Hesen'e ata deyirdi. Bir gün oğlan şikara çıhmışdı. At sürürdü, ceyran ovlayırdı, meharet gösterirdi. Bir ceyranı at düşü eleyib tutdu. Bu zaman üzü bürüklü adam oğlana selam verib dedi:

-Çoh güzel, çoh guvvetli oğlansan amma heyif ki, atan zindanda çürüyür. Onu gurtarmırsan.

Oğlan teecüble soruşdu:

-Neçe atam zindanda çürüyür? Deli olmusan nedir? Menim atam Benna Hesen'dir ki, öz yanımdadır.

Üzü bürüklü adam dedi:

-Yoh, atan zindandadır.Get anandan soruş deyib, tez çekilib getdi.

Misir evlerine geldi.Gapıdan pusub gördi ki, anası gözyaşını sel kimi tökür, fegan eleyib ağlayır. Misir gapıdan içeri girdi, galıncı çekib dedi:

-Ana, and olsun atamın canına, düzünü demesen özümü öldüreceyem .De görüm, neye ağlayırsan? Bir de de görüm, benim atam kimdir ?

Nesderen evvel gizletmek istedi, bahdı ki, eger gizletse oğlu özünü öldürecek, bütün ehvelatı ona nağıleledi, dedi:

-Atan onbeş ilden çohdur ki, zindanda yatır .

Misir gezeblendi, gan onun beynine işledi.

-Ana günahkar sensen. Menim kimi oğlanın atası da zindan da ezab çeker? Allah mene ölüm verseydi, bu sözü eşitmeyeydim. O zalım padşahın saggalını ganına boyamag mene borç oldu.

Misir sözlerini gurtardı. Altdan geyinib üstden gıfillandı, üstden geyinib altdan gıfillandı.

Benna Hesen'le görüşüb, öpüşüb dedi:

-Salamat galın. Men getdim. Düşmenden gisas almamış gayıtmayacağam. Menden nigaran olmayın. Padşahın saggalını ganına boyamasam, onun ganından bir kasa içmesem, ne üzüm güleceg ne de gönlüm açılacag .

Misir bayıra çıhib, ata süvar oldu. Nesderen'le Benna Hesen gözyaşı töküb, onu yola saldılar. Misir ucsuz bucagsız sehraya çıhdı. Sehrada üzü bürüklü adam yine onun gabağına çıhib dedi:

-Ey Misir, megsedin uğurlu olsun. Bil, agah ol bu dağın başında bir mağara var. Get o mağaranı özüne mesken ele. Onu bil ki, hamı padşahdan narazıdır. Başına deste topla. Padşahla davaya başla. Men sene kömek edeçeyem. Yemeyini, içmeyini, gılcını, galhanını mağarada hazır elemişem.

Misir dedi:

-Ey şehs, sen kimsen ki, mene bu geder yahşılıg edersen?

Üzü bürüklü adam:

-Sonra bilersen -deyib yine de gözden itdi.

Misir düz dağın başındaki mağaraya getdi. Gördü, beli, burada çohlul azuga, gızıl, gılinc ve başga eslehe var. Çoh şad oldu. Hemin gündün başına böyük deste topladı. Bunlar burada davaya hazırlaşdılar. Öz meskenlerine padşah goşunundan bir nefer de burahmadılar. Padşah ne geder goşun gönderse de, onlara batabilmedi. Üzü bürüklü adam bunların her bir eslehesini hazır eleyir, her me'lumatı onlara çatdırırdı. Günlerin bir günü Misir, güçlü bir goşunla padşahın olduğu şehere hücum eledi. O biri terefdən padşaha heber getdi ki, bes, oğlu ölmüş, ne durmusan? Goşun şeheri üzüg gaşı kimi helgeleyib. Tez başına çare gıl. Padşah emr eledi, düşmen goşunu ile davaya başlasın. Tebli cenk çalındı, vezir, vekil, ayanlar dava meydanına çıhdılar. Padşah bir gasid gönderdi ki, görsün ölkeye hücum eleyen kimdir, hansı padşahdır. Gasid düz Misir'in yanına gedib dedi:

-Ey böyük pehlivan, padşah bilmek isteyir ki, sen kimsen ve ne üçün dava eleyirsen?

Misir dedi:

-Padşaha deyersen ki, men onun nevesiyem, gızı Nesderen'in oğluyam. Gelmişem anamın, atamın gısasını alam.

Gasid geri gayıdı bu heberi padşaha çatdırdı. Padşahın burnundan tüstü çıhdı. Gözleri hedegeleni, berk gezeblenib dedi:

-Bes, men onu öldürmüşdüm, bu ne işdir?

Ayağını yere döyüb, celladları çağırtı:

-Düzünü deyin görüm Benna Hesen'in oğlunu öldürmüşünüz, yohsa yoh?

Celladlar ne olmuşdu düzünü ona söylediler. Padşah emr eledi ki, tez veziri buraya çağırsınlar. Heber getirdiler ki, vezir yohdur. Evli eşigli kaçib hara ise gedib. Özü de hezineni yığışdırıb aparıb. Padşah barmağını dişledi, başa düşdü ki, bu işleri eden vezir imiş. Emr eledi ki, bu saat Benna Hesen'le Nesderen'i getirib boğazından assınlar.

Getdiler, tez geri gayıdı dediler:

-Onlar da hara ise kaçib gedibler:.

Padşahın eli her yerden üzüldü, celladların boynunu vurdurdu. Gırmızı geyindi, goşunun gabağına düşüb özü Misir'le davaya çıhdı. Padşahın emrile tebli cenk çalındı. İki goşun üz üze dayandı. Misir meydana çıhib pehlivan istedi. Padşahın yetmişbeş pehlivanı onun mığabiline çıhdı. Misir onların hamısını öldürüb yine pehlivan istedi. Onun meydanına gelen olmadı. Misir goşunla öz babasının goşununa hücum eledi. Deyirler yeddi gün, yeddi gece şiddetli dava oldu. Gan su yerine ahdı. Peş cıngıl kimi üst üste galandı. Yeddi günün tamamında Misir'in goşunu şehere doldu. Ta ki, gelib padşahın bargahına çatdı. Padşah gördü taht tac elden gedir, özü Misir'in meydana girdi. Misir atı çövlana getirib, babasının kemerinden tutdu. Göye galdırıp yere çırpdı. Gılncı onun üreyinin başına sohub, dartıb üreyini çıhartdı. Ağ saggalını ganına boyadı. Üreyinin ganından bir kasa götürdü. Sonra zindanı dağıtdı. Atası Nesir'i zindandan çıhartdı. Bargahda bir şadlıg meclisi düzelttiler. Yemeye içmeye başladılar ki, üzü bürüklü adam içeri girdi. Misir onu görerek ayağa galhdı. Üzü bürüklü adam üzünü açdı. Gördüler ki, bu goca, padşahın veziri imiş. Misir ve atası Nesir onun elinden öpdüler. Ondan çoh razılıg elediler. Misir bütün ehvalatı camaata nağil eleyib, dedi:

-Bu vezir bize çoh hörmet eleyib. Bu olmasaydı, padşah bizim hamımızı gıradı. Bir tikemizi de salamat burahmazdı. Anamı, menı atamı ölümünden gurtaran budur.

Ölünce ona hörmet elemek borcumuzdur. Hamı vezirden razılığ elledi. Ele orağaca veziri padşah goydular. Vezir tahta çıkan kimi hökm eleyib dedi:

-Nesderen'i buraya getirin.

Camaat dedi:

-Bes Nesderen imdi Benna Hesen'in arvadıdır.

Misir bütün ehvalatı camaata söyledi. Hamı şad olub Benna Hesen'e aferin dediler. Deyirler Nesderen'le Nesir cavanlıg daşını atmışdılar. Saçlar ağarmışdı, birbirinin boynunu gucagladılar. Bu şenlik meclisinde Misir padşahın ganından bir kasa içdi. Öz ehline çatdı.

Deyirler goca vezirin bir gözel gızı var idi. Ele hemin meclisde vezirin gızını da Misir'e verib toylarını elediler. Onlar ölünce vezire, Benna Hesen'e hörmet eleyib hidmetinde dayandılar. Onlar yediler içdiler, yere geçdiler. Siz de yeyin için dövre geçin.....

II.9.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Bir ülkede büyük kardeş padişahlık, küçük kardeş de vezirlik yapmaktadır. α
2. İkisinin de çocuğu olmaz. a^6
3. Saraya bir gün bir derviş gelir. Ve padişaha yoksulları doyurursa çocuklarının olacağını söyler. $F^6_9 + D^1$
4. Padişah ve vezir dervişin dediğini yapar. Şahın kızı, vezirin oğlu olur. $E^1 = KF^6_9$
5. Çocuklar için ad koyma töreni yapılır. Kızın adı Nesderen oğlanın adı da Nesir olur. $\S$
6. Şah orada kızının Nesir'in karısı olacağına söz verir. w^1
7. Vezir, bir süre sonra ölür. β^2
8. Şah bu olaydan sonra kardeşinin ailesiyle ilgilenmez. Nesir ve annesi gittikçe fakirleşir. χ
9. Nesir ve Nesderen aynı okuldadır. Birbirlerini sevdiklerini hocaları şaha haber verir. $\S$ (haber verme)
10. Şah, Nesderen'i okuldan alır. Olumsuz
11. Şah, Nesderen'i görmeye gelen Nesir'i huzuruna çağırır ve kızıyla görüşmesini yasaklar. $(A^{III} = \gamma^2) \dots$
12. Nesir, olanları annesine anlatır. $\S$ (haber verme)
13. Nesir'in annesi şaha sözünü hatırlatır. B^1
14. Şah onu öldürmekle tehdit eder, ardından da kovar. olumsuz sonuç + A^9
15. Nesir gizlice Nesderen'le görüşür. δ^3
16. Nesir, Nesderen'in önerisine uyarak şahın yanına bilge kişileri gönderir. Onlar da şaha sözünü hatırlatır. B^1
17. Şah onları da tehdit edip gönderir. olumsuz sonuç + A^9
18. Şah kızını zorla bir padişah oğluna vermek, ister. A^{16}
Kız reddeder.

19. Şah vezir ve vekillerine danışıp kızı hemen evlendirme kararı alır. §
20. Nesderen'i ikinci kez zorla evlendirmek ister. Kız intiharla tehdit ederek reddeder. A^{16}
21. Nesderen'in Nesir'le konuştuğunu vekil, padişaha haber verir. § (doğrudan haber verme)
22. Şah bunun üzerine Nesir'in öldürülmesi emrini verir. A^{13}
23. Vezir, padişahı sakinleştirir ve Nesir'i kurtarır. $F^6_9 + Rs^9$
24. Nesir ve Nesderen gizlice görüşmeye devam ederler. δ^3
25. Şah görüştüklerini yine duyar ve Nesir'i öldürme emri verir. § (haber alma) + A^{13}
26. Karar Nesir'e ulaştırılır ve Nesir kaçar. § (haber verme) + Rs^1
27. Şah kızını evlendiremeyince, onu öldürülmesi için emir verir. A^{13}
28. Vezir buna engel olur. $F^6_9 + KF^{10}$
29. Şah, ceza olarak kızını Benna Hesen adlı fakir bir adamla evlendirir. W^0
30. Kız başından geçenleri Benna Hesen'e hikâye eder. Benna Hesen ona yedi yıl süre verir. F^6_9
31. Nesir, kaçarken yiyeceksiz kalır. Bu halde Yemen Padişahının oğlu Emir-i Heyder'le karşılaşır. Emir-i Heyder ona yiyecek verir. $a^5 + F^6_9 + K$
32. Emir-i Heyder, İsfahan padişahının kızı Meleyke Hanım'ı almak için gelmiştir. Ama tüm ordusunu İsfahan Şehri padişahının yok etmiştir. Beraber mücadele etme kararı verirler. § + ↑
33. Yolda haramilerle karşılaşır. Onlarla dövüşüp, zafer kazanırlar. Haramilerin servetine sahip olurlar. $Pr^6 + H^1 + J^1 + \S$
34. Yanlarına birçok adam gelir. Adları da etrafa yayılır. İsfahan padişahıyla dövüşüp üstünlük elde $Pr^6 + H^1 + J^2$

ederler.

35. Padişahın kızını isterler.

B^1

36. Padişahın kabul etmez.

olumsuz sonuç

37. Bu sırada İsfahah'a Kum padişahı saldırır.

A^{19}

38. Nesir ve Emir-i Heyder, İsfahan Şah'ına yardım edip ülkeyi kurtarırlar. Şah ödül olarak kızını Emir-i Heyder'e verir. Yerine de Emir-i Heyderi geçirir.

olumlu sonuç + W^0

39. Nesir kendi ülkesine döner.

↓

40. Arkadaşı, Nesderen'in evlendiğini söyler.

§ (doğrudan haber alma)

41. Nesir, Benna Hesen'in evine gider. Benna Hesen onu sınamak için Nesderen'in öldüğünü söyler.

D^1

42. Nesir kabristanlığa gidip, kendisini öldürmek ister. Onu izleyen Benna Hesen Nesir'e engel olur.

E^1

43. Benna Hesen Nesir ve Nesderen'i hileyle bir araya getirir ve evlendirir.

$F^6_9 + W^0$

44. Birgün Nesir'in Benna Hesen'in evinde olduğu haberi şaha ulaştırılır. Şah Nesir'i yakalattır.

§ (haber verme) + olumsuz sonuç

45. Şah, Nesir'in öldürülmesi için emir verir.

A^{13}

46. Vezir engel olur ve Nesir'in cezasını hapse çevirtir.

$F^6_9 + KF^{10} = A^{15}$

47. Padişah bir rüya görür. Tabirciler, şahın rüyasını; kendi neslinden birinin onu öldürmesi şeklinde yorumlarlar.

§ (haber verme)

48. Bu sebeple şah, kızını öldürmek ister.

olumsuz sonuç = A^{13}

49. Vezir, engel olur.

$F^6_9 + KF^{10}$

50. Padişah, Benna Hesen'e Nesderen'in çocuğu olursa kendisine haber vermesini söyler.

§ (istek)

51. Nesderen'in çocuğu olur. Benna Hesen, bunu şaha haber verir.

§ (haber verme)

52. Padişah çocuğu öldürtmek, üzere celladları gönderir.

A^{13}

53. Celladların karşısına yüzü örtülü bir adam çıkar.

$F^6_9 + KF^{10}$

Çocuğu celladlardan alıp onlara yeni ölmüş bir çocuk verir. Çocuğu Nesderen'e teslim eder.

54. Çocuğun adını Misir koyarlar. Misir Benna Hesen'i babası bilir. Birgün Misir avda iken yüzü örtülü adam ona babasının Nesir olduğunu, onunda zindana atılmış olduğunu haber verir.

§ (haber verme)

55. Misir padişahı öldürüp babasını kurtarmak, üzere evden ayrılır. Padişahın kanını içeceğine dair yemin eder.

$M + \uparrow = \text{olumlu sonuç}$

56. Yolda yüzü örtülü adamlar karşılaşır. Adam onu silahın ve adamın çok olduğu bir mağaraya götürür.

$F^6_9 + KF$

57. Misir şaha kendisinin torunu olduğu haberini gönderip savaş açar.

§ (haber verme)

58. Şah celladları öldürtür.

Olumsuz = A^{14}

59. Şah, vezirin Benna Hesen'in ve Nesderen2in öldürülmesi için buyruk verir. Fakat hepsi kaçmıştır.

$A^{13} + § (\text{kaçma})$

60. Misir'le şahın ordusu yedi gün yedi gece çarpışır. Sonunda Misir galip gelip şahı öldürür.

$H^1 + J^1 + U = N$

61. Misir, babasını kurtarır.

K^{10}

62. Veziri padişah yaparlar.

W_o

63. Misir'le vezirin kızı evlenir.

W^o

64. Nesir'le Nesderen kavuşur.

K^2

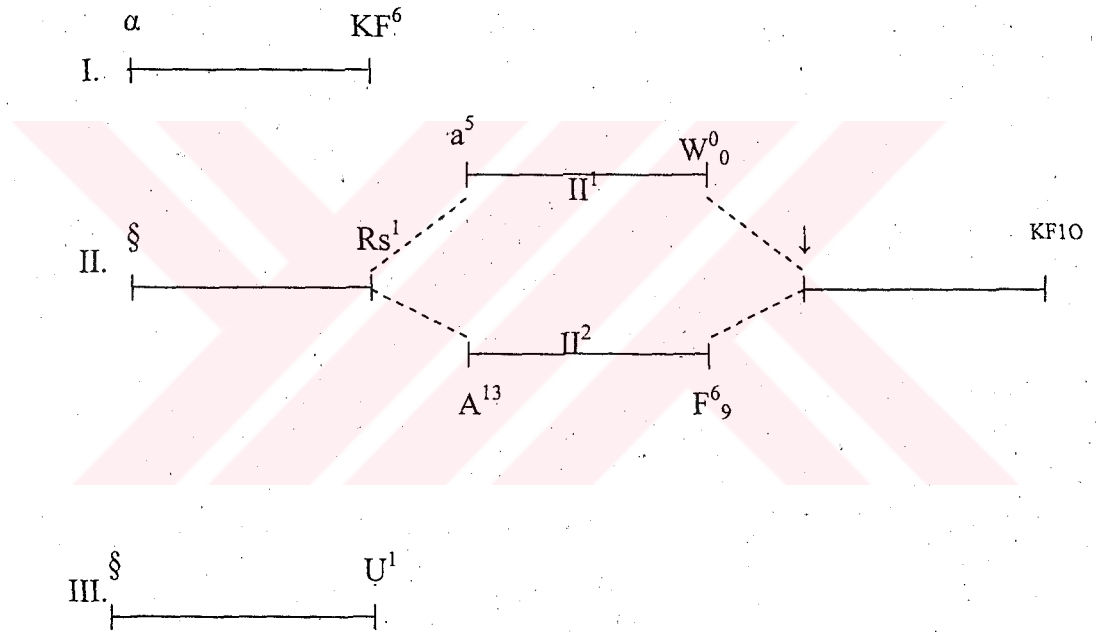
65. Şenlik yapılır. Misir şenlikte padişahın kanını içip sözünü yerine getirir.

$w^3 + U^1 (\text{Öç alma})$

II.9.b.MASALIN TAHLİLİ:

Masal üç kesitten oluşmaktadır. Birinci ve ikinci kesitler iki kahramanlıdır. İkinci kesit Nesir ve Nesderen'in başlarından geçen müşterek olaylarla başlar daha sonra bu olaylar ferdileşir ve son olarak tekrar müşterek bir hal alır. Bu yüzden ikinci kesitin ferdileşen bölümlerini II^1 ve II^2 olarak ayırarak gösterdik. Üçüncü kesit ise tek kahramanlıdır. Birinci kesitte H-J ve M-N unsurlarından hiçbirisine rastlanmazken; ikinci ve üçüncü kesitler H-J unsurunu ihtiva eder.

Masal Kesitleri:

I. $\alpha a^6 F^6, D^1 E^1 KF^6,$

II. $\S w^1 \beta^2 \chi \S \text{olmsz} (A^{III}=\gamma^2) \S [B^1 \text{olmsz} A^9] \delta^3 [B^1 \text{olmsz} A^9] A^{16} \S$
 $A^{13} F^6, Rs^9 \delta^3 \S A^{13} \S Rs^1 \dots \downarrow D^1 E^1 F^6, W^0 \S \text{olmsz}$
 $A^{13} F^6, (KF^{10}=A^{15}) \S A^{13} F^6, \S \S A^{13} F^6, KF^{10}$

$II^1. a^5 F^6, K \S \uparrow Pr^6 H^1 J^2 B^1 \text{olmsz} A^{19} \text{olmlu} W^0_0$

$II^2. A^{13} F^6, KF^{10} W^0 F^6,$

III. $\S M (\uparrow=\text{olmlu}) F^6, KF \S \text{olmsz. } A^{13} \S H^1 J^1 (U=N) K^{10} W_0 W^0 K^2 w^3$
 U^1

II.10.ELOĞLU

Biri vardı, biri yohdu, keçmiş eyyamda bir padşah vardı. Oldugça zalım idi. Onun bir zülmkar veziri vardı. Zalım şahla zülmkar vezir, ölkeni çapır talayırdı. Yeddi ev bir gazana möhdaç edi.

Padşahın adını Zalım vezirin de adını Zülüm goymuşdular. Zalım'la Zülüm'ün adamları vardı. Bu adamlar, her yeri gezib dolanırdılar. Her kimde bir yahşi şey görseydiler gelib Zalım'la Zülüm'e heber vererdiler.

Bir gün vezirin adamları gelib vezire heber verdiler ki, filan yerde bir nefer gılncsaz var, onda bir gılinc var, heç padişahın hezinesinde bele gılinc olabilmez. Vezir tez ayağa durdu, gılincın dükânına getdi. Gördü doğrudan da o, bir polad gılinc hazırlayıb ki, iki göz gerekdi tamaşa eleye. Vezir öz özüne dedi;

“Yegin o usta meni tanıyır. Eger desem ki, usta, ne yahşi gılncdır, deyecek peşkeşdir. Ancag gerek şaha göstermeyem. Görse alacag, şahdan ayrı gezende onu gurşayaram, hamı da görer ki, benim gılincım şahın gılincından yahşdı.” Bu heyalla gılncsazın dükânına geldi. Gılncsaz ayağa durub ona te'zimeledi.

Vezir gılınca bahıb dedi:

-Çoh yahşi gılncdır.

Gılncsaz dedi;

-Beli, vezir sağ olsun, yahşi gılncdır.

Usta, “peşkeşdir”, demedi. Vezir kor peşman gayıtdı. O, acığından dil dodağını kemirirdi. Ahşam olan kimi adamlarına dedi;

-Bu gece şehere gerek bir talan salasınız ki, daş daş üstünde galmaya. Seher açılанда evi dağılan, malı geden hamısı şahın gapısına tökülsün.

Vezirin adamları ele etdiler. Geceni saldılar, guldur kimi evlere dolub, talan elemeye başladılar. Bir ev salamat goymadılar. Seher açıldı. Adamlar her terefdan tökülüb padşahın yanına şikayete getdiler. Padşah veziri çağırıp dedi,

-Vezir, bu ne işdi?

Vezir dedi:

-Gıble-yi alem filan yerde bir gılncsaz var, gündüzler gılinc gayırır, geceler başına adem yığır, çıhib şehri talayır.

Şah emr eledi, gılıncsazın evini, dükânını dağıtdılar. Özünü de getirib diri diri divarın arasına goyub hördüler. Hamı gılıncsazın halına yanırdı. Onun yeddi yaşında bir oğlu küçülerde galdı. O, çoh ağıllı kamallı, göyçek bir uşag idi. Natemizlikden başına keçel düşdü. Onu Keçel Eloğlu adlandırdılar. O, töylelerde yatar, herkesin göylesinde at olsa, sabaha geder o atı tumarlardı, yemlerdi. Atı çoh severdi. At sahibleri de ona hörmet eleyirdiler. Belelikle onun ata bahmağı ağızdan ağıza yayıldı. Keçel Eloğlu'nun te'rifini vezir de eşitmişdi. Onu atlarına mehter te'yin eledi. Vezirin atları günü günden yahşılaşırđı. Her yerde te'riflenirdi. Ona göre de Keçel Eloğlu'nun hatirini vezir çoh isteyirdi. Herden bir onu evine de çağırır, bir iş dalınca gönderirdi.

Padşahın bir oğlu, vezirin de bir gızı vardı. Vezirin gönlünden keçen o idi ki, gızını şahın oğluna versin. Birgün şahın oğlu gırh gulamla ora çıhmışdı. Bir deste keklik galhdı, şahzade terlanını burahdı. Ancag terlan kekliklere bahmayıb başga terefe getdi. Şahzade guşun dalınca at saldı. Guş getdi, o getdi, ahırda bir köçe çatdı. Köçde gızıl kecavenin içinde bir gız oturmuşdu. Terlan gızın gucağına düşdü. Gız terlanı elinin üstüne götürüb başını sıgalladı. Şahzade gördü onun terlanı bir gızın elinin üstündedir. Amma gız ne gız! Çöhresi hilaldı, gözleri üldüz.

Gızın alnından bir mehebbet ohu gurtarıb deydi oğlanın üreyinden.

Gıza dedi;

-Yıhđır atamın evini, tez ol, benim guşumu ver.

Gız dedi.

-Oğlan, men senin guşunu çağırmadım. Özü geldi. Al bu da senin guşun;

Oğlan guşu aldı, ancag gözünü gızın üzünden çekebilirdi. Gız elindeki ağ ipek yaylığının bir ucuna biraz saman, bir ucuna da biraz gend bağlayıb oğlana atdı. Şahzade yaylığı göyde tutub öpdü, iyledi. Bu zaman kecave yola düşüb gözden itdi. Gulamlar da gelib çıhdı. Şahzadenin halı özünde deyildi. Deli divane olmuşdu. Bir teher evlerine gayıtdı. Heçkesle bir kelme de olsun danışmışdı. Günü günden saralırdı. Anası onun yanına gelib ehvalını soruşdu. Şahzade anasına dedi.

-Ana köçde gızıl kecavenin içinde bir gız sevmişem. Eğer atam o gızı mene almasa, menden size oğul olmayacag. Bah bu desmalı o veribdir. Men ölende bu

desmalı menden ayırmazsınız. İçindeki samanla gendi de kız öz eliyen bağlamışdır.

Padşahın arvadı ehvalatı oğlundan eşitdiyi kimi erine danışdı. Şah veziri hüzuruna çağırıp dedi;

-Vezir sen bilirsən ki, benim gözümün ağı garası bir tek oğlum var. Eğer köçteki gızıl kecavenin içinde olan gızın kim olduğunu, verdiyi yaylığa samanla gendi bağlamakla ne demek istediğini bilmesen, boynunu vurduracağam. Var dövletine de od vurub yandıracağam.

Vezir ağladı yalvardı gırh gün möhlet aldı. Her gün de öz nökerleri ile bir şehere bir kende gedib ehvalatı danışır, gızıl kecavede geden gızın kim olduğunu, samanla gendin me'nasını soruşurdu, ancag heç bir şey öyrenebilmirdi.

Otuz yeddi gün keçmişdi. Üç gün galırdı. Keçel Eloğlu yene bir iş üçün vezirin evine getdi. Gördü vezirin arvadı bir terefde, gızı bir terefde gözyaşı tökürler. Dedi:

-Hanım ne olub ki, bele ağlayırsınız?

Vezirin arvadı dedi:

-Ay keçel, sen ki, bizim derdimize elac eleyebilmeyeceksen, barı dedimizi tezeleme!

Eloğlu dedi:

-Hanım, vallah keçel baş dolu olar, sen söyle görüm ne olub, belke çare tapdım.

Hanım ehvalatı keçele danışdı, sonra da ağlaya ağlaya dedi:

-Keçel, üç günden sonra şah bizim hamımızın başını kesdirecek. Sonra da ev eşiyimize od vuracag, meyidimizi de yandıracag.

Eloğlu dedi:

-Hanım, eğer bunu men bilsem, o ağlayan gızınızı mene verersiniz mi?

Hanım evvel keçelin sözünü zarafat hesab eleyib dedi:

-Eh keçel, keçi can hayında, gessab da piy hayındadı.

Eloğlu and içib, dedi:

-Gızın kim olduğunu, samanla gendin me'nasını bilirem. Ancag gızınızı vermeseniz tike tike doğrasanız da demerem.

Vezir eve gelen kimi arvadı ona keçelin dediklerini tamam kamal danışdı.Vezir keçeli çağırtırdı.Eloğlu arvadla danışdığı kimi vezirle de açığ danışdı.Vezir her ne geder dil tökdüse mümkün olmadı.Vezir ahırda dedi:

-Bu saat seni öldürerem.

Eloğlu dedi:

-Men ölmeye hazıram, onda üç günden sonra seninde neslin yer üzünden kesilecek.

Vezir iki günde çalışdı. Eloğlu'nu yola getiremedi. Çaresi kesilib "Gızı verdim" dedi.

Eloğlu dedi:

-Bah, sabah gırhıncı gündür, eger bu gece gızını çağırıp elini benim elime vermesen, sabah menden heçbirsey gözleme.

Vezirin elacı kesildi, gızını çağırıp, gızın kebinini Eloğlu'na kesdirdi. Gızının elini onun eline verib, her ikisini gızın otağına yola saldı.

Eloğlu seher tezden durub hamama getdi.Vezir hele yerinde durmamış, şahın ferraşları gapısını kesdi.Vezir durub, gızının otağına keçdi. Keçeli heber aldı. Gız hamama getdiyini bildirdi.Vezir özü hamama geçdi. Ne geder çığır bağır saldısa da, keçel tez çılmadı. Tertemiz çımdı. Bu zaman ferraşlar gelib çıhdılar.

Vezir ferraşlara dedi:

-Şahın oğlunun elacı bundadır. Bu herşeyi bilir. Bunu şahın yanına aparın.

Keçel ferraşların gabağına düşüb, şahın yanına gelmekde olsun, indi size hardan heber verim? Semergend padşahından! Semergend padşahının bir gızı vardı. Ondan başka evladı yoh idi.Vezirinin de bir oğlu var idi. Şah isteyirdi, gızı vezin oğluna versin. Gızın gönlü yoh idi. Gız atasına kağız yazıb gönderdi. Şah kağızı ohuyub gördü, gızı yazır:

"Mehriban ata! Men dünyaya gelenden büllur otagda oturmuşam amma dünyanın güzelliklerini görmemişem. Acı şirinini dadmamışam.Yahşı yamanı tanımıram. İndi de ere verirsen. Mene icaze ver, bir il dünyanın her terefini gezim sonra gelim, kime isteyirsense ver.Yohsa men hele ere getmeyeceyem."

Odu ki, Semergend padşahı tedarik gördü. Gızıldan kecave düzeltirdi. Gul garavaşla gızını sefere yola saldı ki, getsin dünyanın her terefini gezsın. Gız tamam bir il gezib dolandıgdan sonra Semergend'e gayıdırdı ki, bizim şahzadeye

rast gelmiş samanla gendi bir yaylığa bağlayıb ona vermişdi. İndi, yene gelek metleb üstüne. Keçel Eloğlu'nu şahın yanına apardılar.O şaha te'zim edib, dedi:

-Gible-yi alem, heç gorhma. Oğlunun aşig olduğu kız Semergend padşahının gızıdır. Saman, gend; Semergend demekdir. O ki, galdı gelib, alıb getirmek, o da benim boynuma. Bu şertle ki, oğlunu ihtiyarı burdan çıhan günden bura gayıdan güne geder mende olsun.

Padşah fikirleşdi, gördü Semergend padşahı bunda güçlü, dövletli bir padşahdır. Aralarında çoh uzagdı, elçi gönderse boş gayıdacag. Ancag keçel hiyle işledib bir iş göreşiler. Ona göre de razı oldu. Oğlunu çağırıp onun elini verdi keçel Eloğlu'nun eline, dedi:

-Oğul seni sevgiline bu, yetirecek. Odur ki senin ihtiyarını verirem bu Eloğluna, öldürse de ihtiyarı var. Sonra hezinedarı çağırıp dedi:

-Keçel Eloğlu yol tedariki üçün hezineden istediği geder götürşiler. Ahırda da Eloğluna dedi:

O hezinem, o oğlum,o da sen. Get, ne geder isteyirsən götür.

Keçel Eloğlu gırh cüt bir boyda sandıg hazırlatdı. Her sandığı bir renk boyatdırdı. Şah gulanlarından gırh nefer seçdi, her birine de güzel at verdi. Sandıkların her cütünü gızıl sinebendil bir gatıra çatdı..Gatırı da bir gulam tapşırdı.Gözel bir kenize hanım paltarı geyindirib, eyleşdirdi kecavede. Bir gulam hanım kimi ona hidmet eleyirdi. Sandıkların birce cütünü. hezineden gızılla doldurmuşdu, galanları boş idi. Özü de tacir paltarı geyindi. Şahzadeye mirze paltarı geyindirdi. Düşdüler yola, hansı şherden, hansı kendden keçende bu gafilenin tamaşasına çıhırdılar. Nağılçıların dili yügren olar. Bir müddetden sonra Semergend'e yetişdiler. Ancag gefilenin heberi Semergend şherine çohdan çatmışdı. Bir neçe gün idi ki, yol gözleyirdiler. Gefile büyük bir kervansanı kireye tutdu. Sandıklar hücrelere daşınırdı. Eloğlu'nun tapşırığı ile boş sandıkların her birini dört nefer gulam götürürdü.Gulamlar özlerini ele gösterirdiler ki, güya sandıklar ağır olduğundan aparabilmirdiler. Ahıra dolu sandıklar galmışdı. Tacirbaşı dedi:

-Mirze, o yarımçığ sandıkları aç, gulamlara herclik ver.

Mirze açarı götürüb sandıkları açdı, her gulama, bir avuç gızıl verdi. Sonra sandıkların heresini iki gulam götürüb hücreye apardı. Güya bunlar gabağdaki sandıklardan çoh yüngül idi.

İndi Semergend şehrinin her yerinde tacirbaşı Eloğlu'nun sandıklarından, gulamlarından, gatırlarından, mirzenin sehavetinden kecavedeki gözelden danışılırdı. Bu ses Semergend padşahının da gulağına gedib çatmışdı. Şah sebirsizlikle gözleyirdi ki, görüm tacirbaşı benim görüşüme ne getirecek?

Sabah tacirbaşı Eloğlu şaha bir honça düzeltdi. Honça bir gızıl sini dolusu elması, yagut, yemen zebercelden, zümrüden ibaret idi. O, honcanı goymuşdu mirzesinin başına. Özü gabagca, mirze de onun dalınca gedirdi. Gırh nefer gulam, elleri gılınclarının destesinde mirzenin dalınca gedirdiler. Tacirbaşının geldiğini şaha heber verdiler. Şah icaze verdi. Gulamlar gapıda dayandılar. Tacirbaşı mirzesi ile şahın hüzuruna dahil oldu. Görüşenden sonra honçanın örtüyünü açdılar. Şahın gözleri kellesine çıhdı. Ömründe bele bir sovgat görmemişdi. Tacirbaşı altı ay Semrgend şehrinde galacağını bildirdi. Şahdan razılığ alandan sonra, yine öz menzillerine gayıtdılar. Eloğlu her gece teğyir libas olub şahzade ile beraber şehri gezirdi. Şehrin kenarındaki küçük bir dahmada, tek bir garı yaşıyırdı. Eloğlu gapısına gedib, dedi:

-Garı nene, Allah gonağıyığ.

Garı dedi:

-Menim yerim yohdü.

Eloğlu cibinden bir ovuc gızıl çıharıb garının gabağına tökdü, garının gözleri basdırma yemiş pişik gözü kimi ışıldadı, dedi:

-Gadan balan alım, Allah'a da gurban olum, gonağına da. Gelin oturun. Allah verenden yeyib içersiniz. Sabah da çıhib gedersiniz.

Eloğlu garı ile o yandan, bu yandan söhbet ede ede ahırda metleb üstüne geldi, dedi:

-Garı nene, padşahınızın yanına gedebilirsen mi?

Garı aldığı gızılları Eloğlu'nun gabağına töküb dedi:

-Senin göz gaşın gaynayır. Senden adama heyir gelmez! Pullarını da götür, dur get.

Eloğlu onun gabağına yine iki ovuc gızıl töküb dedi:

-Garı nene, sene istediysin geder gızıl vereceyem, ancag gerek o gızın yanına gedesen, bu desmalı ona veresen. Her ne dese, onu gelib, mene deyesen.

Garı yumşaldı, yaylığı götürüb gızın yanına getdi. Yaylığı gızın gabağına goydu. Gız gördü öz elile bağladığı saman, gend yaylığının ucundadır, dedi:

-Gızlar gül bağından çubug getirin, garını o geder vurun ki, geldiği yolu itirsin.

Gül bağından çubug geldi. Havayı yeyib, yatmış gızlar garını o geder döydüler ki,öz adını özgeden heber aldı.Gonagları söyle söyle durub, evine geldi. Gonaglar onun yolunu gözleyirdiler.

Garı dedi:

-Geldiyiniz yollara gara tikan düşene idi. Siz haranın merdimazarı idiniz mene rast geldiniz?

Eloğlu onun gabağına dörd sıhma da gızıl tökdü, dedi:

-Garı nene, dost dostun yolunda cefa çeker, de görüm ne oldu?

-Ne olacag, gül bağından çubug getirtti. Meni o geder döydürdü ki, gelib çıhabilmirdim.

Eloğlu yine iki sıhma gızıl verib dedi:

-Huda hafız garı nene, yine görüşerik! Onlar öz menzillerine geldiler.

Eloğlu şahzadeye dedi:

-Gız bu gece gül bağında olacag. İki nefer gulam götürüb, gül bağının yerini öyrenersen. Garanlıg düşen kimi, barıdan aşib düşersen gül bağına. Gızı orada gözle, ancag yatma ha....

Gulamı da tapşırđı ki, çoh ehtiyatlı olsunlar, oğlanı gül bağına salandan sonra tez gayıdıb gelsinler. Eloğlu deyen kimi, şahzade bir deste gulam götürüb getdi. Gül bağının yerini öyrendi. Gedib barıdan bağın içine aşdı. Gulamlar da gayıdıb geldiler. Şahzade, gül bağını gezib dolandı, ahırda bir gül ağacının dibinde oturdu. Onu yuhu tutdu. Bir de gözünü açıb gördü ki, az galıb gün çıhsın. Gözlerini ova ova gaçib divandan aşdı. Eloğlu'nun yanına çatanda Eloğlu ondan soruşdu:

-Gızı gördün mü?

Şahzade dedi:

-Yoh, yuhuya getmişem.

Eloğlu dedi:

-Cibini yohla.

Şahzade cibini yohlayanda gördü hemin yaylıg cibindedir, ancag indi içinde samanla gend yohdur, samanin yerine bir aşig, gendin yerine de bir goz bağlamışdır.

Eloğlu dedi;

-Gız deyir ki, hele sen get, aşig goz oynamağının dalıncan, sene evlenmek yaraşmaz.

Eloğlu gördü, şahzade işi korladı, dedi:

-Yene garının yanına getmeli olacağıg, ancag bir iki gün gözlemek lazımdır ki, çubugların ağrısı garının canından çıhsın.

Beli, bir neçe günden sonra yine bir gece gariya gonag oldular. Bu defa Eloğlu garının gabağına altı sıhma gızıl töküb dedi:

-Garı nene, bah bu geder de gayıdandan sonra veremem. Gerek yine gızın yanına gedib, bu desmalı da ona veresen.

Garının gözü yine basdırma yemiş pişik kimi parıldadı, dedi:

-Oğul, bir baş dost yolunda kesilmese çiyinine ağır yüküdü. Ölsem de gederem.

Yaylığı götürüb yola düşdü, aparib gıza verdi. Gız gul garabaşa dedi:

-Gedin alma bağından çubug getirin, bu garını yihılınca döyün!

Gız bu defa alma bağından çubug getirdib garını döydürdü. Garı yihıla yihıla gargıya gargıya gedib ehvalatı Eloğlu'na danışdı.

Eloğlu dedi:

-Gız seni bu gece alma bağında gözleyecek. Gedersen, amma yatmazsan ha!.....

Oğlan bu defe de alma bağına getdi, ancag yine de yatdı. Bu defe gız yaylığa heç ne bağlamamışdı. Eloğlu bunun me'nasını şahzadeye bildirmedi.

Eloğlu dedi:

-Şahzade yine yatmısan, görek garını bir de gönderek.

Bir neçe gün geçdi. Gariya çohlu gızıl verib, yine hanımın yanına gönderdiler. Garını bu defe har çubuğu ile döydüler. Eloğlu şahzadeye dedi:

-Gız har bağına gelecek. Bu gece, ahırını gecedir. Gızla görüşe bilmesen göçüb gedeceyik. Men öz üzüyümü senin barmağına tahıram. Eğer benim üzüyümü itirsen seni öldüreceyem. Özün bilirsen ki, atan senin ihtiyarını mene verib.

Sonra onu bağa apararak gulamlara gizli tapşırđı ki, onu bağa keçirende üzüyünü barmağından oğurlasınlar. Şahzade har bağıny gezyb gördü, yuhusu gelir. Çar horuzda elini üzünü yudu. Barmağına bahanda gördü, üzük yohdur. Soyunub düşdü horuza, başladı suyun içindeki gumları gırağa töküb ahtarmağa. Gece yarısından sonra gız gelib gördü ki, oğlanın dişi dişine deyir soğugdan az galib ki, dili tutulsun. Dedi:

-Çih paltarını geyin.

Şahzade dedi:

-Yoh, üzüyü tapmasam, keçel meni öldürecek.

Gız dedi:

-Üzük keçelin özündedir. Boş yaylığı ondan ötrü goşmuşdum ki, o bele bir iş görsün.

Şahzade çihib paltarını geyindi, bir geder bağı gezdiler. Ahırda bir ağacın altında sarmaşig kimi biribirine sarmaşdılar. Her ikisini yuhu tutdu. İndi size kimden heber verim, vezirin oğlundan.

Vezirin oğlu bilirdi ki, gız ona getmek istemir. Ona göre de gızın dalına güdükçü goymuşdu ki, gızın bir işini bilib şaha heber elesin, ona ceza verdirsin. Güdükçüler vezirin oğluna dediler:

-Gızın bağına bir oğlan gelir, sabaha geder bağda galır, sabah çihib gedir.

Vezirin oğlu öz adamları ile helvetce bağa keçib, bağda gezirdiler. Har bağına yetişende gördüler ki, padşahın gızı bir oğlanla sarmaşib yatıblar. Her ikisini biribirine sardılar. Getirib bazar dargasının ortasına goydular. Vezirin oğlu bazar dargasına tapşırđı ki, bunları seher açılarda senden isteyeceyem. Eğer özüm sarıdığım kimi olmasa, başının derisine saman tepdireceyem. Yoh bele sahlarsan, sene en'am vereceyem. Öz adamlarından birini de orada goyub geldi.

Bir vaht gız oyandı, gördü onları biribirine sarıyıblar özözüne dedi. Bu vezirin oğlunun işidir, eğer seher açılssa bu oğlanı da, meni de atama öldürdecekdir. Ancag bu oğlanı getiren adam çoh ağıllı adama ohşayır. Eğer onun heberi olsa, bir iş görer. Başga heç elac yohdur. Ona göre de bazar dargasını yanına çağırıp dedi:

-Bah benim boynumdaki bu boyunbağının gıymeti, yüz min tümendir. Eğer gedib şehrin bir neçe yerinde berkden desen ki, “İki bülbül bir gefesde!” onda bu boyunbağını sene vererem.

Bazar dargası, vezirin oğlu goyduğu adamın üzüne bahdı. Vezirin oğlu goyduğu adam ona dedi:

-Vezirin oğlu çoh hesisdir.Sen ondan heçbirşey gözleme. Her ikimiz ölünce, o boyunbağını herclecek gurtarmaz. Men gedib şehrin lap yüz yerinde deyim ki, “İki bülbül bir gefesde!”, onda mene ne olar? Ancag gerek yarısını mene veresen.

Bazar dargası razı oldu. Hemin adam gedib bir neçe yerde gışgırdı, “İki bülbül bir gefesde!”

Eloğlu bu sözü eşidib durdu ayağa, golunu çırmayıb bir gazan halva bişirdi. İçine bihuşdarı tökdü. Özünü saldı bir goca kişi süretine, halva gazanını da verdi.

Kenizin başına, gıza dedi:

- Ağla!

Özü de ağlaya ağlaya bazar dargasının yanına çatdılar.

Bazar dargası onlara dedi:

-Kimsen?

Eloğlu dedi:

-Menem, evi yihılmış! Menem, gözümün ağı garası olan bir oğlunu itirmiş! Bah bu da, benim gelinimdir. Oğlum ölende vesiiyyet eleyib ki, benim halvamı bazar dargasına verin. Onlar çoh zehmet çekibler.

Eloğlu gazanı gızın başından alıb, onların gabağına goydu , dedi:

-Yeyin, balalarım yeyin!

Heresi bir iki tike götüren kimi, kelle mayallag getdiler. Gızı alıb, kenizin de üstden geyindirdiyi köhne libasını soyundurdu. Onu şahzade ile garın garına sarıdı. Padşahın gızını, halva gazanını götürüb gızın bağına geldiler. Gız yine öz bağına oturdu, halvanın nişanesini itirmeyi ona tapşırdı. Öz menziline gayıtdı. Gulamlara emir verdi, arhayın cüt sandığın hamısını töküb heyetde parça parça elediler.

Gulamlara dedi:

-Şahın oğlunu tutub aparıblar. Eğer onu öldürseler, hamımızı gıracag. Yahşısı odu ki, birbirinize ağır ya yüngöl bir yara vurun. Sabah deyin ki, guldur tökülüb bizi yaraladı. Şahzadeni de tutub apardılar.Var dövletimizi de garet elediler.

Gulamlar birbirini doğradılar. Gan dünyanı götürdü. Sabah oldu, sabah üzünüze heyirlikle açılsın.

Semergend padşahının yanına birinci növbede vezirin oğlu geldi, dedi:

-Gible-yi alem! Bil, agah ol ki, senin gızın bir name'lum adamla bir yerde yatdığı halda tutulub garın garına sarınmışdır.

Şah dedi:

-Bes, indi onlar haradadır?

Vezirin oğlu dedi:

-Bazar dargasının otağındadır. Bazar dargasına,menim gulamlarımdan birine tapşırılmışam.

Vezirin oğlu hele sözünü gurtarmamış tacirbaşı Eloğlu gelib, dedi:

-Ey padşah tahtın tarac olsun! Men bütün dünya padşahlarının torpaglarını gezmişdim, mene tohunan olmamışdı. İndi senin şeherinde benim mal dövletimi garet elediler. Gırh nefer gulamımı doğradılar. Mirzemi öz avradı ile yatdığı yerde garın garına sarıyıp apardılar.

Padşah evvel haceni çağırıp dedi:

-Görün, benim gızım öz otağındadır mı? Eğer otağındadırsa, deyin yanıma gelsin!

Çoh çekmeden şahın gızı hace ile beraber şahın hüzuruna geldi. Sonra emr verdi, vezirin oğlu deyen adamları getirdiler. Açanda şah tacirbaşının mirzesini tanıdı. "Bes, o gadın kimdir?" dedikde; tacirbaşı, o da mirzenin arvadı olduğunu bildirdi. Cellad çağırıp o saat vezirin oğlunun başını bedeninden götürdü.

Şah, veziri çağırıp dedi:

-Tacirbaşuya deyen zereri ödemesen bütün neslini yer üzünden keseceyem.

Dülgerler işe başladılar. Sandıglar hazır oldu. Gulamların yaralarını hekimler sağalttı. Ancag vezirin var dövleti sandıgların on cütünü de doldurmadı.

Şah, tacirbaşuya dedi:

-Menim hezinemden de yığsalar, senin sandıgların dolmayacag. Tacirbaşı Eloğlu şahın sözünü kesib dedi:

-Gible-yi alem, bura getirdiyim benim dövletimin az bir hissesi idi, galanı öz yerinde galır. Benim buraya gelmekde megsedim, pul kazanmag deyil. Senin gızın dünya seyahetine ılanda menim oğlumla sevişmişdir. Hele bir geçe gün de bir yerde yaşamışlar. Eger dediklerimi gızın da tesdig elese, gızını benim oğluma ver, gohum olag. Ne geder gızıl istesen vererem. Eger gızın benim dediklerimi tesdig elemese, sen de benimle gohum olmag istemesen, gerek zererimi deyesen. Şah gızını çağırıp danışdırdı. Eloğlu gızı yretmişdi. O idi ki, o da Eloğlu'nun sözlerini tesdigeledi. Şah razılığ verdi. Eloğlu bir neçe gün galandan, toy edenden sonra gızı da götürüb, öz vilayetlerine yola düşdü.

Şaha heber atdı, oğlunun, gelninin pişvazına ıhdı. Gırh gün gırh gece toy çalındı. Şah tacını götürüb oğlunun başına goydu.

Eloğlu'nu da şahzadenin veziri goydular. Ancag şahzade yine Eloğlu'nun sözünden ıhmırdı. Şahzade edaletli bir padşah oldu, camaatın da canı dinceldi.

II.10.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Zalim bir padişah ve kendisi gibi zalim bir vezir vardır. Halk şaha zalim vezire de zulüm adını vermiştir.

α

2. Şahla vezir ülkeyi talan ettiklerinden halk çok sefildir.

A^{25}

3. Vezirin adamları bir kılıç ustasında eşi benzeri bulunmayan bir kılıcın bulunduğunu haber verirler.

$\S$ (haber verme) + a^3

4. Ustanın kılıcı hediye edeceğini umarak, vezir beğenisini dile getirir. Fakat usta kılıcı vermez.

$\S$

5. Vezir, ustanın insanları öldürüp, eşyalarını talan ettiğine dair bir oyun hazırlar ve ustaya iftira eder.

A^{26}

6. Şahın emriyle kılıç ustasının dükkanı ve evi dağıtılır; kendisi de iki duvar arasına diri diri hapsedilmek suretiyle öldürülür.

$A^{25} + A^{14}$

7. Kılıç ustasının geride yedi yaşındaki akıllı ve güçlü oğlu kalır. Adı Eloğlu'dur. Eloğlu büyür ve seyislik yapar.

$\S$

8. Eloğlu işini çok güzel yaptığından ünü her tarafa yayılır. Vezir onu bu sebeple kendisine baş seyis yapar.

$\S$

9. Padişahın oğlu ava gider ve orada bir kıza aşık olur.

$\beta^3 + a^1$

10. Kız şehzadeye bir mendilin ucuna biraz saman biraz da gend bağlayıp verir.

s

11. Şehzade başından geçenleri anne ve babasına duyurur.

$\S$ (haber verme doğrudan)

12. Şah, vezire kızın kim olduğunu ve böyle bir nesneyi vermekle ne kastettiğini bulma görevini verir. Vezir bunu yapmazsa boynu vurdurulacaktır.

M

13. Vezir, şahtan kırk gün mühlet alır. Otuzyedinci

$\S$ (haber alma)

gün Eloğlu sorunu öğrenir.

14. Eloğlu bu sorunu halledilebileceğini ancak bunu kızını kendisine verirse yapacağını söyler.

olumlu sonuç + E⁷

15. Eloğlu vezirin kızıyla evlenir.

W⁰

II) 1. Semerkant padişahının bir kızı vardır. Şah

kızını vezirin oğluna vermek istemektedir. Ancak kız istemez.

a

2. Kız, babasına dünyayı gezmek, istediğini söyler.

β^3

Babası izin verir ve yola çıkar.

3. Dönüş yolunda şehzadeyi görür ve ona aşık olur.

a¹

D)16. Eloğlu padişaha “semen ve gend”in Semerkand anlamına geldiğini, kızın da şah kızı olduğunu söyler.

s¹ = N

17. Şehzadenin üzerinde yolculuk boyunca hak sahibi olmak şartıyla, kız getirme görevini üstlenir.

M

18. Padişah kabul eder, yola çıkarlar.

↑

19. Eloğlu tacir kılığına girer. Yanında da sadece biri altınla dolu kırk sandık vardır. Her sandığı dört hizmetçiye taşıtır ki, içlerinin dolu olduğu zannedilsin.

D + B⁸

20. Eloğlu ve şehzade kılık değiştirerek, her gece gezmeye çıkar.

T + ↑

21. Yaşlı bir kadına misafir olmak, isterler. Kadın onları para karşılığında misafir eder.

a² + K¹

22. Eloğlu kadını kızın yanına göndermek ister.

a² ...

23. Kadın para karşılığında kızın yanına gider.

K¹ ...

24. Kadın, kıza desmal verir.

s ...

25. Kız, gül bağından getirttiği çubukla kadını dövdürür.

s²

26. Kadın olanları Eloğluna anlatır.

§ (haber verme) ...

27. Eloğlu, kadının anlattıklarından kızın şehzadeyi gül bahçesinde beklediğini anlar.

s¹ ...

28. Şehzade gül bahçesine gider fakat kızı beklerken uyuya kalır. Kız, uyuyakalan şehzadenin cebinden mendili alır ve samanın yerine aşık, gend'in yerine de goz bağlayıp, tekrar şehzadenin cebine koyar.

$kt + s \dots$

29. Eloğlu, şehzadeye bunun kendisinin henüz evlenecek kadar büyümediği anlamına geldiğini söyler.

$s^1 \dots$

30. Bir müddet sonra yine kadının yanına gidip, para vererek, onu kızın yanına gönderirler.

$(a^2 + K^1) \dots$

31. Kadın, Eloğlu'nun kendisine verdiği desmal kızı verir.

$s \dots$

32. Kız, onu elma bağından getirttiği çubukla, dövdürür.

$s^2 \dots$

33. Kadın olanları Eloğlu'na anlatır.

§ (haber verme) ...

34. Eloğlu, kızın şehzadeyi elma bahçesinde bekleyeceğini anlar.

$s^1 \dots$

35. Şehzade elma bahçesinde uyuya kalır, kız bu kez mendili boş gönderir.

$Kt + s \dots$

36. Eloğlu, bunun anlamını çözer ama şehzadeye söylemez.

$s^1 \dots$

37. bir müddet sonra kadını para karşılığında yine prensesin yanına gönderirler.

$(a^2 + K^1) \dots$

38. Prens, kadını bu defa har çubuğu ile dövdürür.

$s + s^2 \dots$

39. Kadın olanları Eloğlu'na anlatır.

§ (haber verme) ...

40. Eloğlu, şehzadeye kızın kendisini dikenlikte beklediğini söyler.

$s^1 \dots$

41. Eloğlu yüzüğünü şehzadeye verir ve kaybetmesi halinde onu öldüreceğini söyler. Şehzadeye eşlik edecek hizmetçilere de yüzüğü çalmalarını öğütler.

§ (iyi bir amaca yönelik aldatma)

42. Şehzade bir çeşmenin başında uyuyacakken yüzüğün olmadığını fark eder ve suya girip yüzüğü arar. O sırada kız gelir ve bu oyunu Eloğlu'nun

Olumlu

düzenlediğini söyler. Şehzadeyle sohbet ederler.

43. Bir ağacın altında beraber uyuyakalırlar. Vezirin oğlu onları birbirine bağlatır ve şaha haber verir.

$A^{15} + \S$ (haber verme)

44. Prenses uyanınca olanları tahmin eder.

Bekçilerden birini çok kıymetli olduğunu söylediği boyun bağına vererek kandırır. Bekçi bunun karşılığında şehrini her yerinde “İki bülbül bir kafeste! diye bağırır.

$a^2 + K^1 + s^2$

45. Eloğlu, bekçinin sesini işitince olanları anlar. Bir helva pişirip içine uyku ilacı katar. Kadın hizmetçilerden birine de helvayı verir. Bu şekilde aşıkların tutulduğu yere giderler.

$s^1 + T + C$

46. Bekçilere helvayı yedirip onları uyutur. Hizmetçi kızla prensesi yer değiştirir.

K^{10}

47. Prensesi bağına bırakır kendisi de evine döner. Adamlarına birbirlerini yaralayıp, etrafı dağıtmalarını söyler.

B^8

48. Padişahın tutukluları istettiği sırada, Eloğlu tacir kılığında gelerek malının yağmalandığını, askerlerinin de dövüldüğünü söyler.

H^5

49. Padişah kızını çağırır kızı gelir.

$\S$

50. Kızı olduğu iddia edilenleri çağırır. Gelenlerin tacirbaşı Eloğlu'nun yardımcısıyla onun karısı olduğu söylenir.

H^5

51. Yalan söylediği için vezirin oğlunun başı vurdurulur.

U

52. Vezire tacir başının zararını karşılaması emredilir.

γ^2

53. Vezirin gücü buna yetmez.

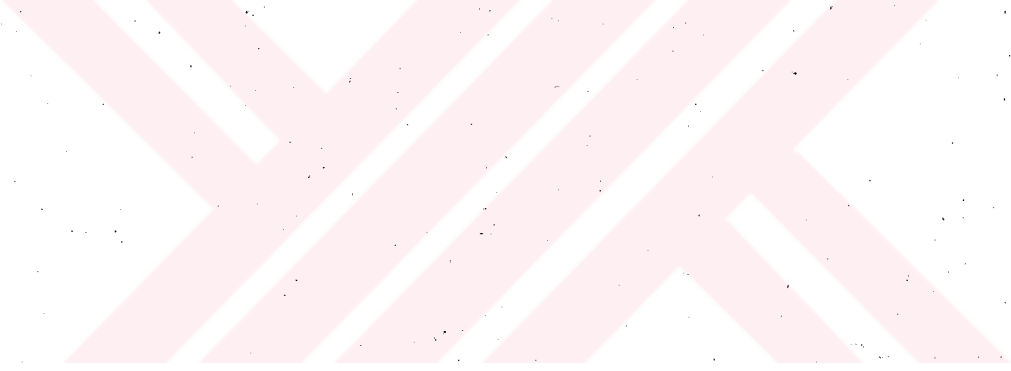
s^3

54. Karşılık olarak tacirbaşı Eloğlu, padişahın kızını ister. Padişah bunu kabul eder. Şehzade ile kızın 40 gün 40 gece düğünü yapılır.

olumlu sonuç + W^0

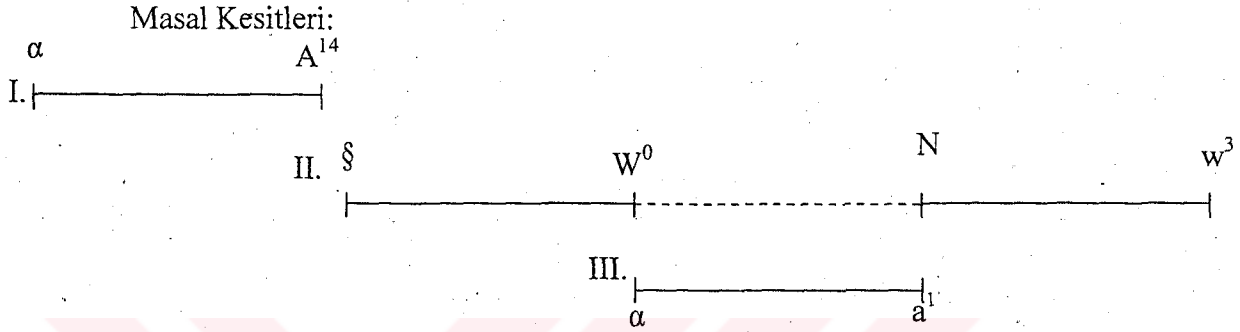
55. Gerçek kimlikler açıklanır. Şehzade padişah olur,Eloğlu da vezir.

$$Q+ W_o + w^3$$

II.10.b.MASALIN TAHLİLİ:

Üç kesitli ve üç kahramanlı olan bu masalın birinci kesitindeki kahraman öldürülür. Fakat bunu takip eden ikinci kesitte saldırganın cezalandırılması gibi bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla birinci kesit asıl kahramanın ortaya çıkışına zemin hazırlamak göreviyle kullanılmıştır. Birinci kesit H-J ve M-N çiftlerinden hiçbirini ihtiva etmez. İkinci kesit M-N çiftini ihtiva eder. Üçüncü kesitse geriye dönüş niteliği taşır.

- I. $\alpha A^{25} \beta a^3 \beta A^{26} A^{25} A^{14}$
- II. $\beta \beta^3 a^1 s \beta M \beta$ olumlu. $E^7 W^0$ ($s^1=N$) $M \uparrow$
 $OB^8 T^1 \uparrow a^2 K^1 [a^2 K^1 s s^2 \beta s^1 \dots] [kt s s^1] \beta$ olumlu. $A^{15} \beta a^2 K^1 s^2 s^1 T$
 $C K^{10} B^8 H^5 \beta H^5 \gamma^2 \delta^3 [a^2 K^1 s s^2 \beta s^1 \dots] [kt s s^1] [a^2 K^1 s s^2 \beta s^1 \dots]$
 olumlu. $W^0 Q W_0 w^3$
- III. $\alpha \beta^3 a^1$

II.11.İNCİLER SAÇIR, GÜLLER AÇIR

Biri var idi biri yoh idi, Dünyamalı adlı bir kişi var idi. Bu kişinin bir arvadı ve bir kızından başka kimsesi yoh idi. Bu kişi ne goça idi, ne cavan. Ayağının birini orta yaş pillesine goymuşdu. Arvadı cavan idi. Gızı Münevver dogguz yaşa yenice gedem gomuşdu. Bu kız o geder gözel idi ki, dünyada kız haggişda ne geder te'rif var, hamısını ona demek olardı. Gaşı kaman, kiprigi oh, da ne deyim, emeli başlı gözel idi. Gülende üzünde güller açardı, ağlayanda gözlerinden inci saçardı.

Dünyamalı arvadını çoh isteyirdi, ondan bir gün de ayrı durabilmirdi. Söz goymuşdular, kişi ölse arvad ere getmesin, arvad ölse kişi arvad almasın.

Günler geçdi, aylar dolandı, Dünyamalı'nın arvadı berk hestelendi, erini yanına çağırıp dedi:

-Dünyamalı, gadan alım, men ölürem. Gızımdan muğayat ol. Bilirem evleneceksen, benim gızcığazımı ögey ana ümidinde goma.

Dünyamalı yahasını cırdı, gözünün yaşını sel kimi ahıtdı, ağlaya ağlaya dedi:

-Ele sözü deme. Senin başına bir iş gelse, men özümü öldürerem. Evlenmek nedir?

Arvad bir neçe defe derin nefes aldı, canını erine, gızına tapşırđı. Ağladılar, gözyaşı ahıtdılar, arvadı kefn defn elediler, gırh gün yas sahladılar. Neçe değerler torbpağın üzü sovurdu. Bir il keçmemişdi ki Dünyamalı'nın gözleri alışıp yanırđı. O arvada, bu avrada, o gıza, bu gıza bahıb, özü üçün pis yahşı, müşteri ahtarırđı. Ölen arvadı yadından çıhmışdı.

Bala Hanım adlı bir dul, eybecer arvad var idi, O da Dünyamalı günde idi. Eli yanmış er ahtarırđı. Günlerin bir günü bu gadın Dünyamalı'nın gabağına çıhdı, Dünyamalı'ya melek kimi göründü, göz gaş atıb kişini yoldan çıhartdı. Dünyamalı Bala Hanım'ın eşgine düşdü, evine elçi gönderdi. Bala Hanım söz verdi, toyunu elediler eve getirdiler.

Bala Hanım'ın bir gızı var idi, lap kertenkeleye ohşayırdı. Ele çopur idi ki, başından bir çuvalları tökseydin, biri de yere düşmezdi. Bu gızı da özüynen getirmişdi. Gızcığaz Münevver'e hesed aparırđı. Münevver gülende üzünde güller

açırdı. Ağlayanda gözlerinden inciler saçırdı. Az galırdı Bala Hanım'ın bağı çatlasın. Ele evvel günden fikrine gelmişti ki, onun başını batırsın.

Günlerin bir günü Münevver çaya paltar yumağa getmişti. Ağlaya ağlaya paltar yuyurdu. Ezgeza, padşahın oğlu destesi ile ovdan gelirdi, yolu ordan düşdü. Gördü, burada bır gız var, o geder gözeldir ki, gün kimi her terefe ışık salır. Ağlayır gözlerinden inci saçır. Padşah oğlu yerinde donup galdı. Bu neçe işdir, ağlayanda da gözden inci töküler mi? Şahzade atını gızın lap yanına sürüb, ondan soruşdu;

-Ay gızıl gız, niye ağlayırsan?

Gız gözlerini çevirib, şahzadeye bahdı gözlerinin yaşını sildi, dodağlarını gaçırtı; o saat onun üzünde güller açdı. Şahzade lap şaşdı. Bu neçe işdir. Adamın da üzünde güller açar mı? Gızın gözlerinden bir mehebbet goru sıçrayıb, şahzadenin üreyine gondı. Min könülden bir könüle bu gıza aşığ oldu. Bir teher özünü yığışlırdı, eve geldi, üzügüylü yorgan döşeye uzandı, yasdığını gözlerinin yaşı ile ıslatdı, padşaha heber gedir ki, niye durmusan, şahzade üzü guylu düşüb, zülüm zülüm ağlayır, heç kese de bir söz demir. Padşah tez oğlunun yanına geldi, gördü, pah atannan deyilenler hele az imiş, padşah oğluna dedi:

-Ey gözümün nuru, niye bele ağlayırsan?

Oğlan atasının sesini eşidende ayağa galhdı, hizmet megamında dayanıb dedi:

-Mehriban ata, hestelenmişem.

Padşah dünya görmüş adam idi. Padşah olanda ne olar? Onun da özüne göre ağı var idi.

Oğlunun düz danışmadığını başadüşdü, dedi:

-Heyr, oğlum, düz demirsen, hestelenmemişsen? Düzünü de, görüm, ağlamağa sebep ne?

Şahzade ne geder anlamam eledise de, padşah ondan el çekmedi, çaresiz galdı, atasına düzünü dedi:

-Çay üstünde bir gız gördüm, ağlayanda gözlerinden inciler saçırdı, gülende üzünde güller açırdı. Ona aşığ olmussam, o gız üçün ağlayıram.

Padşah dedi:

-Ele bu?

Padşah vezire dedi:

-Vezir, sene üç gün möhlet. O gızı tapıb, mene heber verersen. Eger tapmasan, başını bedeninden goparacağam.

Vezir dedi:

-Min gız var, ben ne bilim ki, hansı gız gülende üzünde güller açır, ağlayanda gözünden inciler saçır.

Padşah ayağını yere döyüb dedi:

-Vezir, men heç şey bilmirem, öküz sense de, dağ inek sense de. Gızı senden isteyirem.

Vezir gapıdan çıhıb evine geldi, ehvalatı heremine danışdı.

Heremi dedi:

-A kişi, ta onun derdini niye çekirsen? Sabah men öyrenерem, görерem, çayda paltar yuyan gız kimi imiş?

Vezir gaş gabağını açdı, arvadından çoh razılığ elledi:

-Onda meni ölümден gurtararsan. Tapmasan ersiz galacagsan. Padşah yaman kemfürset idi.

Beli, geceniz heyirle geçsin, onlar geceni geçirdiler. Sabahınız heyir olsun, sabahı ellediler. Vezir arvadı altdan üstden geyindi, başına bir gara çarşab saldı, küçe bazara çıhdı, sorağ saldı, gezdi, dolandı, öyrendi ki, paltar yuyan Dünyamalı'nın gızı imiş. Tez eve geldi, erine şadlıg heberi verib dedi:

-Bes, şahzade gördüyü Dünyamalı'nın gızı imiş, padşaha heber verebilirsen.

Vezir çoh sevindi, arvadının ferasetine berakallah söyledi, onun üzünden gözünden öpüb, padşahın yanına geldi, dedi:

-Padşah sağ olun, oğlunun aşig olduğu Dünyamalı'nın kızıdı.

Padşah dedi:

-Vezir, zor güc o gızı oğluma alarsan.

Vezir dedi:

-Şah, burada zor güc sözü olabilmez. O, papağını höye atsın ki, senin oğlun onun gızını alır.

Padşah dedi:

-Özün hedersen, he yoh sözünü mene çatdırarsan.

Vezir barıghahdan çıhdı. Vekili de götürüb, Dünyamalı'nın evine getdi, dedi:

-Padşahın oğlu senin kızını görüb, aşığı olub. Gerek kızını ona verecen.

Dünyamalı götür goyeledi, istedi kızını padşah oğluna vermesin. Vezir ona göz ağırtması verib dedi:

-Onu bil ki, Ezrayıl'la çıling ağaç oynamah isteyirsen ha.

Dünyamalı çar naçar razı oldu. Ele oradaça isti isti bir gızı çağırdılar, gızın kebinini şahzadeye kesdiler. Vezir kebin kağızını aparıb, şahzadeye verdi, şahzadenin üreyi garanguş üreyi kimi döğünmeye başladı. Ele hemin heçe helveti Münevver'in yanına geldi. Üç güne toy edeveyini ona heber verdi, sehere kimi onun yaşında galdı.

Bala Hanım hamısını bildi, seher açıldı. Bala Hanım gözledi. Dünyamalı çıhib işe getdi. Tez ayağa galhdı, Münevver'in başına bir gapaz saldı, gız ağladı. Gözlerinden inci töküldükçe yığdı, zornan güldürdü, üzünde güller açıldıgça onu da yığdı.

Sonra gıza dedi:

-Dur, düş gabağıma.

Gız ağlayıb dedi:

-Meni hara aparırsan?

Arvad barmağını onun gözlerine sohub dedi:

-Şahzade sana toy edecek. Seni aparıram çirk mirkini temizleyem, eybecerlikden çiharam.

Gız başa düşdü ki, mesele başgadır. Arvad onu öldürecek, ancag elinde ne gelebilirlerdi. Ağlaya ağlaya onun gabağına düşdü, ögey anası onu döye döye bir harabalığa apardı. Gözlerinin ikisini de çıhardıb, bir serdabaya saldı, ağzını da gıfillayıb açarı götürdü, goydu cibine. Onun ölmemesi lazım idi. Onun üçün her gün callan kütten getirib, deşikden atardı. Gız da yeyardi. Deyerler, nağıllarda vaht tez başa geler. Üç gün gelib çatdı. Gızın toyu başladı. Bala Hanım öz kızını geyindirdi, goyun goltuğunu inciynen gülnen doldurdu, dıring ha dıring gızı şahzadeye göçürdüler. Gülende goltuğundan gül çıhardıb töküdü. Şahzade de ele bilirdi ki, onun üzünde güller açır. Gül, inci de o geder idi ki, heç gırtarası deyildi. Anası bes deyince yıgmışdı. Hefgede bir defe de gedirdi, gız olan serdabanın

ağzını açıpdi, gızı döyürdü; inci, gül yığib eve getirirdi. Bu minval ile dogguz ay, dogguz gün, dogguz saat, dogguz saniye geçib keçdi. Münevver'in serdabada bir oğlu oldu, bir birçeği gızıl, bir birçeği le'l. Münevver uşağı döşüne saldı. Üz gözünden öpdü. Ele bu zaman Bala Hanım gelib çıhdı, gızı geşş edince döydü, uşağını da götürüb evine apardı. Gızını yorgan döşeye saldı, her yere heber verdi ki gızının uşağı oldu, şahzade geldi, uşağa bahdı, gördü bir birçeği gızıl, bir birçeği le'ldir. çoh şad oldu. Uşag burada böyümekde, anası da serdabada ezab çekmekde olsun, size heber verim bir goca harkandan (tikan gıran).

Bir goca harkan var idi. Tikan gırıp getirirdi, ana buna satardı, bir hızan balalarını yarı garıha ac dolandırardı. Günlerin bir günü dalında bir sele tikan harabalıgdan keçirdi. Gulağına bir zarıltı sesi geldi. Kişi ele bildi ki, hortdan zad var. Berk garhdu, istedi, tikanı da tullayıb kaçsın. Gördü, kimdise deyir:

-Ay yolnan geden, mene rehmin gelsin, kimsesiz gızam, meni de apar, sene menfeetim deyer.

Goca özüne ürek direk verdi, gördü o ses, bir haraba serdabadan gelir. "Ölmek ölmekdi, hırıldamag ne demekdi?" Ese ese serdabanın lap gapısına getdi, gördü; gapı bağlıdır. Gız o geder zarıldadı, yalvardı ki, gocanın üreyi yandı vurub gapını sındırdı. Gördü serdabada bir kargız var, ağlayır, gözlerinden inci tökülür. Ondan soruşdu:

-Ay gız, sen kimsen, seni buraya kim salıb.

Gız dedi:

-Meni evine apar özüne gız ele, sonra hamısını bilersen.

Goca harkan gızı götürüb evine apardı, arvadına dedi:

-Ay arvad, bu kimsesiz kor gızdır. Oldu bizim uşagların biri. Buna hörmet elersen, özü de gülende üzünde güller açır, ağlayanda gözünden inciler saçır.

Sözünü gurtardı, serdabadan getirdiyi incileri ona verdi. Arvad çok sevindi, Bazara getdi her şey aldı. Bele bele bir müddet geldi geçti. Kişi yahşı imaret tikdirdi. İçerisine inciden suvag çekdi.

Bir gün gız ona dedi:

-Ata men güleceyem, üzümde güller açacag. Sen onu götürüb padşah sarayının yanına apararsan "Gül alan" deye berkden gışgırsan. Şahzade gelende ona verersen.

Gız güldü üzünde güller açıldı, min renk verdi, min ötn saçdı. Kişi gülü tabağa yığdı, düz padşahın imaretinin gabağına apardı.“Gül alan” deyirdi, gışgırırdı.

Şahzade baş kenizi çağırıp dedi:

-Get gör, o ne cür güldür. Biraz al getir.

Baş keniz gocanın yanına geldi, dedi:

-Bu gülden biraz ver. Şahzadeye aparıram.

Goca gülün hamısını kenize verib dedi:

-Şahzadeye peşkeşdi.

Keniz gülü aparanda, goca yayınıb getdi. O biri terefdən şahzade güle bahıb gördü, bu arvadının üzünde açılan güllerdendir.

Özü de lap tezedir, dedi:

-Get, o kişini buraya getir, görüm bu gülü hardan alıb?

Keniz gedib, ha ahtardı aradı, goca kişini tapmadı, gayıdıb şahzadeye heber vermekde olsun, al heberi ögey nene Bala Hanım’dan.

Goca harkan Münevver’i aparın günü Bala Hanım serdabaya getdi, gördü gız yohdur. Peşman eve gayıtdı, el altınca gızı ahtarmağa başladı. Ne geder ahtarırdı, tapmırdı. Elleri, lap goynunda galmışdı. Gül, inci gurtaracagdı, pahırı açılacagdı. Günlerin bir günü, eli goynunda me’yus oturmuşdu. Gızı gapıdan içeri girib dedi:

-Gül, inci gurtarıb, başına çara gıl. Şahzade çirkinliyimi görecekt, bizi rüsvey eleyecek.

Bala Hanım ağlaya ağlaya dedi:

-Men ne eleyim, başıma ne gül töküm? Gızı tapmıram. Yegin gurd guş aparıb yedi. Sen özünü hesteliye vur yat, görek ne cür olub, gızı tapmasam, şahzadeni öldürerem. Bu sirri heçkes bilmez.

Bala Hanım Münevver’i ahtarmagda, gız yatmagda olsun, görek Münevver nece oldu. Münevver on dörd gecelik ay kimi alışıp yaşardı. Üzünde açılan güller gocanın imaretini lalezarlığa döndermişdi. Özünü hoşbeht hesab eleyirdi. Goca harkan, arvadı uşagları onu evin yaraşığı hesab eleyir, ahşama kimi nazı ile oynayıldılar.

Ahşam hamı eve goplanmışdı. Gız goca harkana dedi:

-Ata, glden yine bir tabag götür, apar Şahzadeye çatdır. Ama zn gsterme.

Goca kişi glden bir tabag götürüb, Şahzadenin evinin gabağına getdi.

“Gl alan” deye gışırdı.

Baş keniz yüyürüb dedi:

-Şahzade seni görmek isteyir. Gedek!

Goca, gülü ona verib dedi:

-Sen gülü apar, men de gelirem.

Keniz gülü aparanda, goca yayınıb evine getdi. Şahzade bahıb gördü, arvadının znde aĉan gllerdenidir.

Gışırıb dedi:

-O kimdirse, benim yanına getirin.

Ha ahtardılar, gocanı tapmadılar. Şahzade de şbhe emele geldi. O, ele gmaneledi ki; arvadının oynası var, onun znde aĉılan gülleri yığır. Berk hırslendi, durub heste arvadının yanına getdi. Heste arvadı atası evinde idi. Dünyamalı ve arvadı onu pişvazelediler. Şahzadenin sifeti gapgara olmuşdu, ĉırtıt bursaydın ganı ĉıhardı.

Dünyamalı ondan soruşdu:

-Şahzade, halin niye perişandır?

Şahzade dedi:

-Bu saat Münevver desin görüm, znde aĉılan gülleri kime verir.

Bala Hanım dedi:

-Şahzade, Münevver berk hestedir, o gəlmir ha, znde güller aĉılsın, zgeye versin.

Şahzade dedi:

-Yalan deyirsen, bir goca kişi iki defe benim kenizime o glden verdi, yoh olmuşdur. Bes o haradan alıb?

Bala Hanım barmağını dişledi, o saat başa dşd ki; gız sağdır, z de bir gocanın evindedir.

-Şahzade, güller aĉanda bir goca var idi, herden bize gelirdi. Ona gülü men vermişdim.

Şahzade biraz inandı, biraz inanmadı. Dünyamalı’da şbhe emele geldi. Gızın başlı birli yoh olması, lap evvelden onda şbhe doğurmuşdu. Ancag

arvadından gorhurdu, sirrini açib ona demirdi. Deyende, avradı onu it kimi dalayırdı. Beli, Bala Hanım dil tökdü, şahzadeni sakiteledi.

Şahzade dedi:

-Münevver üzünü açsın görüm sifeti saralıb mı?

Gız üzünü açmalı idi ki, açsın? Açsa idi, lap bednam olacagdı, gülü gurtarmışdı, eybecer üzü görünenecekti. Bala Hanım dedi;

-Şahzade, berk terleyib üzünü açsa soyur deyecek, hesteliyi artacag.

Avam şahzade buna da inandı. Durub getdi. Bala Hanım ipin ucunu tapmışdı. Münevver'in goca kişinin elinde olduğunu öyrenmişdi. Çoh fikireledi. Ey dili gafil, o gız harkanın elinde olacag. Harkan onun incileri ile varlanmışdır. Küpe giren garının yanına gedib dedi:

-Garı nene, seni dünyanın malından geni eleyeceyem. Goca harkanın evine get, gör orada bir kor gız var mı? Mene heber getir!

Üstelik garının ovcuna bir ovuc da inci tökdü Küpe giren garı bir dest dilenci paltarı geydi, dilene dilene harkanın evine getdi. Bahdı ki; Bala Hanım dediği gız buradadır. Bir az pay aldı, geri gayıdı Bala Hanım'a heber verdi:

-Bes, sen dediğin gız harkanın evindedi. Melake kimi gızdı, hayıf gözleri kordur.

Bala Hanım çoh sevindi, dedi:

-Sene bir sele inci vereceyem. O gızı oğurla mene ver.

Garı dedi:

-Günü sabah.

Beli, garı küpe girdi, bir efsun ohuyub, yel oldu, kufuldaya kufuldaya harkanın evine girdi. Harkan evde yoh idi. Bir efsun ohuyub gızı çöpeledi, götürüb havaya galhdı, getirib ögey ana Bala Hanım'a verdi. Bala Hanım eline bir yeke ağaç aldı, üreyi keçinci gızı döydü. Geş elemiş Münevver aparıb bir kahaya atdı, ağzını da möhkem möhkem bağladı.

Beli, imansız Bala Hanım gızı döye döye güldürüb, çohlu güller yığmışdı. Gızının goyun goltuğunu, gülün rengi çirkin gızı melakeye dönderdi. Şahzadeye muştulugçu ketin ki, bes ne, arvadın sağalmışdır. Şahzade gedib görüb, avradı yene de her terefe hursepir, götürüb eve aparmagda olsun, al heberi harkandan.

Harkan işden gayıdı eve geldi, gördü Münevver yohdur. Münevver orda, Münevver burada tapmadı ki, tapmadı, gözlerinin yaşını tökdü, hurcunu çiynine

atıb, çöl biyabana düşdü. Gızı ahtarmağa başladı, sorag saldı, eller ölkeler dolandı, gızdan heç bir heber veren olmadı. Yeddi il dolandı, geri gayıtdı, gız salınan kahanın yanında, göy ot üstünde uzanıb dincelirdi. Bir ses eşitdi. Bir daşın altında gizlendi. Gördü bir arvad elinde yeke bir deyenek geldi kahanın gapısını açıb girdi içeri. Goca gulag asırdı. Gördü kahada kimi ise döyür. Hövselesini sahladı. Arvad gızı geşş eleyince döydü. Bir sele gül, inci götürdü, yine kahanın ağzını berk idib getdi. Goca gözledi, o lap uzaglaşdı. Durub kahanın ağzını açdı, gördü Münevver'dir. Zalım arvad, onu o geder döymüşdür ki; canında sağ yer yohdur. Goca onu dalına alıb evine getirdi. Bileyini ovub, özüne getirdi. Gızdan bütün ehvalatı soruşdu.

Gız dedi:

-Meni aparan küpe giren garı idi.

Harkan bildi ki, küp garısı gızı yine aparacag. Geceni saldı, dehreni götürüb küp garısının evine getdi. Onun başını dehre ile kesib cehenneme vasil eledi, yine evine gayıtdı. Seher açıldı. Bala Hanım zopanı götürüb, gizli yolnan kahaya getdi. Gördü, gapı dağılıb, gız aparılıb. Tez küp garısının evine getdi, gördü küp garısını öldürübler. Her yerden elacı kesildi, ağlaya ağlaya geri gayıtdı. O saat başa düşdü ki, gızı harkan aparmış, küp garısını da o, öldürmüşdür. Tedbir aramagda, her yere sorag salıb efsunkar garı ahtarmagda olsun, eşit Münevver Hanım'dan. Münevver Hanım yine gül kimi parlahlandı, gün kimi şefeglendi, ay kimi ışıg verdi.

Gocaya dedi:

-Durma, bir tabag gül götür, apar şahzadeye çatdır.

Goca harkan bir tabag gül götürdü. Şahzadenin gapısına getdi, berkden gışgırdı "Ay gül alan" keniz gelib gülü ondan aldı, özünü de yahaladı ki, şahzadenin yanına aparsın.

Harkan dedi:

-Yeri gedek.Ta niye yahalayırseñ?

Gabagca keniz, dalısınca harkan getdiler. Keniz ayağını içeri atanda, harkan gapını çekdi, tez kaçıb gözden itdi. Ha ahtardılar, onu tapmadılar. Şahzade başa düşdü ki, burada bir iş var. Sebirli dayanıb ahırını gözlemeye başladı. Kenizlere tapşırdı ki, gül satan kişi gelende onu özüne heber versinler. O biri

terefden eybecer gızın gülü, incisi gurtardı, yene özünü hesteliye vurub yatdı, yalandan inildemeye başladı. Bala Hanım da oraya yüyürür, buraya yüyürür; heç bir şey eliyebilirdi. Küp garısı zad tapabilirdi.

O biri terefdan Münevver harkana tapdırdı, evi gülle, inci ile bezediler, cennete dönderdiler. Harkana tapşırdı.

-Şahzade ovdan gayıdanda, yolu buradan düşse eve getir, gonag ele!

Harkan gülmeğe başladı. Şahzadenin oğlunun adı Yelmar idi. Bir gün gördü ki, Yelmar bir deste ile ovdan gayıdı, onun evinin yanında dayanıb imarete bahır.

Harkan onun gabağına çıhdı, atını cilavlayıb dedi;

-Şahzade, ne olar, bir saatlığa gonağıımız ol, gulluğunuzda dayanag.

İmaret, şahzadenin hoşuna gelmişdi, içerisini de görmek isteyirdi. Harkanın sözünü gebül eledi. Emr eledi, atdan düşdüler, deste ile eve girdi. Şahzade Yelmar guruyub gapının ağzında galdı. Gördü, vallah bura halis cennetdi, adamın hayıfı gelir ayağını bassın. Gedib oturdu. Göz dolandırıp gördü, harkanın misli beraberı olmayan bir gızı var. Gülende üzü al elvan güller açır. Şahzade Yelmar ürekden ona aşig oldu, özünü sahlayabilmedi, geşş eleyib yere yihıldı. Üzüne gülub sepib özüne getirdiler. Yelmar serhoş kimi çörekden zaddan yedi, ayağa durdu, atlanıb eve geldi. Şahzadeye heber getdi ki; oğlun ovdan gayıdı, berk hestelenmişdir. Şahzade oğlunun yanına geldi. Ona dediler ki, oğlun harkanın gızına aşig olmuş, gönlü elden vermişdir.

Şahzade dedi:

-Oğlum meger gız tapmır, gerek harkanın gızına aşig olsun?

Vezir dedi:

-Şah sağ olsun, harkanın gızını çoh te'rifleyirler. Deyirler gülende üzünde güller açır, ağlayanda gözlerinden inciler saçır.

Şahzadenin üreyi sancdı, barmağını dişledi, biraz fikre getdi, dedi:

-Vezir sabah harkana gohar gedeceyik. Oğluma da deyersen, fikir elemesin hoşuma gelse, gızı ona alacağam.

Vezir Şah Oğlu Yelmar'ın yanına getmekde olsun, o biri terefdan Münevver harkana dedi:

-Ata, şah oğlu Yelmar mene aşig olacag. Şahzade özü meni görmeye gelecek, hazırlaş.

Ancag sene deyirem, mene elçiliye gelseler bir şertle razı olarsan. Deyersen, gızım kordur. Gebul elese, malbaş Dünyamalı'nın evinde bir meclis düzelder, meni keçave ile oraya apararlar. Onlara bir kor gızın nağılını elerem, sonra toyumu elerler.

Seher açıldı, şahzade bir deste vezir vekille harkana gonag getdi. Harkan onları gebül eledi. Eve girmek isteyende gördü. Heç onun ceddi babası da bele ev görmeyib. Matu gutu gurudu, gedib evde oturdu. Gördü; ne ki deyirler, hamısı düzdü. Padşaha hörmət elediler. Şah ele fikirde idi; ele bil, bir ikinci ona deyirdi. "Eye bu senin arvadın Münevver'dir." Açıb, beyan elemirdi.

Yemekden farig olandan sonra harkana dedi:

-Menim oğlum, senin gızına aşig olub. Gızını verersen, toyunu elerik.

Harkan dedi:

-Padşah, bizim hamımızı gırabiler, çaya atabiler, sözümüz yohdur. Ancag şah, gızımın gözleri kordur.

Padşah ayağa galhdı, dedi:

-Kor gız neyimize lazımdır? Özüne galsın!

Harkan dedi;

-İhtiyar sahibisen. Şah, men düzüne deyirem.

Padşah geri gayıtdı, oğluna heber verdi ki; bes, gızın gözleri kordu, Yelmar fegan eledi.

-Mene gebüldü-dedi.

Padşah oğlunun yanına getdi, delil delalet eledi, oğlunu gızdan soyudabilmedi.

-İki gıçı da çolag olsa, mene gebüldü.

Şahzade naelac galıb, veziri harkanın evine gönderdi. Vezir gedib harkana dedi;

-Şahzade gebül eleyir. Toyunu ne vaht eleyek?

Harkan dedi:

-Hele şertimin dalısı var. Gızım toydan gabag, malbaş Dünyamalı'nın evinde bir meclis düzeltsin. Dünyamalı'nın bütün ailesi ve şahzadenin arvadı da orada olsun, benim kimi bir kor gızın nağılını danışım sonra toyumu elesinler.

Vezir razı oldu, şerti gelib padşaha söyledi, padşah da razı oldu. Ele hemin günün sabahı malbaş Dünyamalı'nın evinde bir meclis düzelttiler. Münevver'i keçave ile oraya getirib perdenin dalına goydular. Hamı eylemişdir, aramla gızı gözleyirdi. Gız perdenin dalından dedi; -Hezerat, size benim kimi bedbeht, kor bir gızın nağılını eleyecem.

“Biri var idi, biri yoh idi, bir kişi var idi. Bunun arvadından gızından başka kimsesi yoh idi. Gızı gülende üzünde güller açırdı, ağlayanda gözlerinden inciler saçırdı. Bu kişi avradını çoh sevirdi. Çerh döndü, arvadı hestelenib öldü. Gızı başsız galdı, kişi goymadı, arvadının bir ili de geçsin. Getdi bir heyasız arvad aldı, öz başına bir nohta salıb, ipini verdi arvadının eline. Arvad yanında da bir eybecer çopur gız getirmişdi. Arvad ögey gızı çoh incidirdi. Günde döyürdü. Bir gün gız çaya paltar yumağa getdi. Padşah oğlu onu görüb aşig oldu.”

Gız bunu deyende ögey ana Bala Hanım'ın üreyi sancdı, metlebi başa düşdü, bildi ki, bu Münevver'dir. Bayıra çıhmag istedi, ancag gapının ağzında dayanan goymadı, gız sözüne devam eledi.

“Şahzade ile gız, ehd peyman elediler, kebin kesdirdiler, baş bir yastığa goydular. Toy olan günün ahşamı, gızın ögey anası onun gözlerinin ikisini de çihardı, bir serdabaya saldı, ağzını bağladı. Öz çirkin eybecer gızının goyun goltuğunu, gözünü çihartdığı gızın üzünde açılan güllerle doldurdu, güllerin şefegi goymadı, onun çirkin üzü görünsün. Eybecer gızı şahzadeye toy eyledi.”

Bu sözü deyende eybecer gız yerinde terpendi, arvadın üreyi bitaget oldu. Ancag onu bayıra burahmadılar. Gız başladı:

“Beli, ögey ana her gün serdabaya gedip gızı döyür, zornan güldürür, bir sele gül, inci yığıb aparır, gızının goyun goltuğuna doldururdu. İl dolandı, anasız gızdan serdabada bir oğlan oldu, bir birçeği gızıl, bir birçeği le'l. Ögey ana uşağı zorla onun elinden aldı, aparıb öz gızına çıhdı. Bir goça kişi gızı serdabadan çıkarıb, evine apardı, gızlığa götürüb sahladı. Ögey ananın şahzadede olan gızının goyun goltuğunda olan gülü gurtardı. Özünü hesteliye burdu. Ögey ana bir küp garısının eli ile anasız gızı oğurladı, bir kahaya saldı. Her gün geçş eleyince

döyürdü; gül, inci aparırdı. Ezabla sahlayırdı. Günde öldürüb dirildirdi. Goca ahtarıb, gızı tapdı ögey ananın yol yolağasını kesdi. Küpe giren garını da öldürdü. Arvad ekersiz galdı. Başka hiyleye getdi. Ancag olmadı. Yene de gızının gülü, incisi gurtardı, özünü hesteliye vurdu. Zalım başa çalmaz yarıda galar. Nahoş arvadın üzünü açın bahın.”

O saat dartıb yorganı eybecer gızın üstünden götürdüler. Bahdılar ki, ele bir arvaddır ki, meymın onun yanında ağıllı başlı bir heyvandır.

Gız dedi:

-Mene toy elemek istediğiniz, öz oğlumdur. Perdenin dalından çıhdı, gollarını gulaş kimi açdı;

-Gel oğlum,gel!

Ana baba gucahlaşdılar. Gözyaşlarını birbirine gatdılar. Ayılarda bahdılar; Münevver’in gözleri anadan doğma sapasağdır.

Şahzade, tezedən gırh gün gırh gece toyeledi. Arvadını evine apardı, oğluna da harkanın gızını aldı. Onlar yeyib içib yere keçdiler, siz de yeyin dövre keçin. Merd-i mazara, haine le’net deyin!

II.11.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Dünyamalı adında bir adam, karısı ve ağlayınca
gözünden inciler saçan, gülünce yüzünde güller açan α
kızı Münevver ile yaşamaktadır.
2. Dünyamalı'nın karısı ölür. β^2
3. Dünyamalı, Bala Hanım adlı bir kadınla evlenir.
Kadın kendisini çok iyi biri gibi göstererek $W^0 + \eta^3$
Dünyamalı'nı aldatır.
4. Bala Hanım'ın çok çirkin bir kızı vardır. Bala
Hanım ve kızı kıskançlıktan Münevver'e çok kötü A^{25}
davranmaktadır.
5. Münevver bir gün çamaşır yıkamaya gider β^3
6. Münevver ağlayarak çamaşır yıkarken, padişahın
oğlu onu görür ve Münevver'e aşık olur. ξ
7. Şehzade babasına durumu anlatır, babası kızı
istemeyi kabuleder. a^1
8. Şah, vezire kızı üç gün içinde getirme görevini
verir. γ^2
9. Vezir, Münevver'in şehzadeyle evlenme sözünü
Dünyamalı'ndan alır. Münevver'le şehzade $\delta^2 = w^1$
nişanlanır.
10. Bala Hanım, Münevver'i önce güldürüp güllerini,
sonra da dövüp incilerini alır. İnci ve gül lâzım A^{15}
olduğu için Münevver'i öldürmez fakat gözünü kör
edip bir yere hapseder.
11. Bala Hanım kendi kızının yüzünü gizleyerek
Münevver'in yerine geçirir ve kızını şehzade ile
evlendirir. Haftada bir aldığı gülleri ve incileri de η^3
kızına götürür.
12. Dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat, dokuz saniye
sonra Münevver'in bir bileği altın bir bileği lâ'î olan A^1

bir oğlu olur. Bala Hanım çocuğu alıp kendi kızına götürür.

13. Diken kırıp satmakla geçimini sağlayan fakir ve yaşlı bir adam, Münevver'in sesini duyup onu kurtarır.

$F_9 + KF^{10}$

14. Diken kıran adam Münevver'in gözünden düşen incilerle zengin olup, kendine güzel bir ev yaptırır.

K^6

15. Münevver adamdan güldüğünde açan gülleri götürüp sarayın yanında satmasını ister. Adam gülleri götürür, şehzade gülleri tanır fakat satan adamı bulamaz.

s+ olumlu sonuç ...

16. Bala Hanım'ın kızının gülleri bitince kız hastaymış gibi davranır, şehzadeyi aldatmaya çalışırlar.

η^3

17. Münevver, ihtiyarla yine gül gönderir. Şehzade yine adamı bulamaz.

s+ olumlu sonuç ...

18. Şehzade karısının kendisini aldattığını düşünür. Bala Hanım ve kızı onu ikna ederler.

§ (konuşma)

19. Bala Hanım, Münevver'in sağ olduğunu bu konuşmadan sonra anlar.

§

20. Bala Hanım, bir cadıdan diken kıran adamın evinde kör bir kızın olup olmadığını öğrenmesini ister. Cadı haberi kendisine getirir.

ξ^1

21. Bala Hanım Münevver'i kaçırıp bir mağaraya kapatır. Bu arada da Münevver'i döver.

$A^{15} \dots + A^{25}$

22. İhtiyar adam yedi yıl boyunca Münevver'i arar ve sonunda bulup kurtarır.

KF^{10}

23. Münevver yerini haber verenin cadı olduğunu söyler.

§ (Haber verme)

24. İhtiyar adam cadıyı öldürür.

U

25. Münevver şehzadeye yine gül gönderir ve adam yine kimseye yakalanmadan döner.

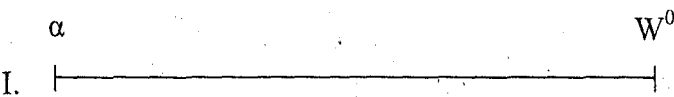
s...

- 26 İhtiyar adamın evini gül ve inci ile bezerler.
Münevver'in oğlu Yelmar avdan dönerken eve misafir olur ve annesine aşık olur. $\S + a^1$
27. Münevver'in methi ve Yelmar'ın ona aşık olduğu haberi şehzadeye gider. Şehzade duyduklarından şüphelenir. $\S$
28. Münevver, Dünyamalı'nın evinde "Kör kızın hikâyesi"ni anlatmak şartıyla, şehzadenin elçilerini kabul eder. $\S$
29. Münevver, herkesin katıldığı bu toplantıda başından geçenleri hikâye eder. $\S$ (haber verme)
30. Hikâyenin anlatılmasıyla, Bala Hanım'ın kızının yüzünden örtü kaldırılınca gerçek ortaya çıkar. Ex
31. Münevver Yelmar'ın kendi oğlu olduğunu söyleyip ona sarılır. Ağlayarak bayılırlar. $\S + \text{olumlu sonucu} = K^4$
- Ayıldıklarında Münevver'in gözleri sapasağlamdır.
32. Şehzade 40 gün 40 gece düğün yaparak Münevver'le evlenir. Oğluna da ihtiyar adamın kızını alır. $W^o + W^o$

II.11.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek hareketli ve tek kahramanlı olan bu masal, H-J ve M-N çiftlerinden hiçbirisini ihtiva etmiyor.

Masal Kesiti:

I. $\alpha \beta^2 W^0 \eta^3 A^{25} \beta^3 \S a^1 \gamma^2 (\delta^2=w^1) A^{15} \eta^3 A^1 F^6, KF^{10} K^6 [s \text{ olmlu...}] \eta^3 [s \text{ olmlu...}] \S \xi^1 A^{15} A^{25} KF^{10} \S U [s \text{ olmlu...}] \S a^1 \S Ex \S (\text{olmlu}=K) W^0 W^0$

II.12. BULUD

Biri var idi, biri yoh idi, bir padşah var idi. Gözünün biri bozarmışdı, adına da kor padşah deydiler. Padşah günlerin bir günü bütün müneccimleri yığıb, dedi:

-Bir reml atın, görün gözümün dermanı nedir?

Müneccimler reml atıb dediler:

-Gıble-yi alem, senin gözünün dermanı, filan deryada bir gizil balıgdadır. O balığı tutturabilsen, gözün sağalar.

Padşah öz balıgısını çıgınb dedi:

-Filan deryada bir gizil balıg var, onu tutub mene getirersen!

Beli, balıgçı deryanın gırağına getdi. Bir nece defe tor atıb, gizil balığı tutdu. Padşahın İbrahim adlı bir oğlu var idi, o da balıgçı ile getmişdi. Gızıl balığa bahıb gördü, bu balıg o geder gözeldir, adam gıymır elin vursun. İbrahim balıgçıya bir heyli gizil verib dedi:

-Al bu gizili, bu balığı burah getsin. Çoh güzel balıgdır.

Balıgçı İbrahim'in sözünü yere salmadı, balığı burahdı. Gece yatdı, seher durub gene getdi, tor atdı, tora bir gizil balıg düşdü. İbrahim dedi:

-Eşi, burah, yazıgdır, pulun men verem.

Balıgçı dedi:

-Ahi, atan buyurub ki, bir gızıl balıg getiresen.

İbrahim dedi:

-Çoh da atam deyib, sene men ne deyirem ona gulag as.

Bu sefer de balığı burahdı. Seher bir de toru götürüb getdi. Hemen gızıl balıg bu sefer de tora düşdü. İbrahim bu sefer, zorrama balığı burahdırdı. Seher padşah balıgını çağırtdırıb, dedi:

-Bes, men sene bir balıg tut, getir demişdim, nece oldu?

Kişi dedi:

-Padşah sağ olsun, üç gündür gedirem, tuturam, senin oğlun İbrahim gelir, zorrama burahdırır. Padşah İbrahim'i çağırıb dedi:

-İndi ki, benim gözümün sağalmağına mane olursan, itil buradan get, hara gedirsen!

İbrahim atı minib ağzını çevirdi berri biyabana. Az getdi, çoh getdi, çatdı bir şehere. Gördü şehrin gırağında bir koma var, atı sürdükomaya çağırdı:

-Ay ev yeyesi, ay ev yeyesi!

Bir garı çıhdı. İbrahim dedi.

-Garı nene Allah gonağıyam!

Garı dedi:

-Allaha da gurban olum gonağına da gel içeri!

İbrahim'i apardı, çaydan çörekden verdi. İbrahim dedi:

-Garı nene oğuldan uşagdan neyin var?

Garı dedi:

-Bala heç bir şeyim yohdur, ele tekem.

İbrahim dedi:

-Garı nene ele men sene olum oğul, sen de mene nene. Burada dolanag.

Garı dedi:

-Çoh yahşı olar.

İbrahim atını çihartdı bazara, satdı puleledi. Etden, yağdan, düyüden aldı, getirdi eve. Garı da bişirdi yediler. İbrahim her gün bu gayda ile ayından oyundan alıb getirirdi, dolanırdılar. Bir gün İbrahim gördü şehirde bir sandığ satırlar, amma satan deyir: "Alan da peşmandır, satan da! Gıymeti de yüz tümene! " Herkes diyir: "Ağzın aç, içinde görek ne var!" Diyir " Heyir, ağzın açabilmerem, ele bele satacağam." İbrahim yüz tümen verdi, sandığı aldı getirdi eve. Sandığı açdı, gördü pah... Sandığın içinde bir oğlan var. Oğlan o saat ayağa galhdı dedi: -İbrahim ne tehersen, necesen, keyf -ehval?

İbrahim öz özüne dedi: " Bu benim adıımı hardan bilir?" Oğlana dedi:

-Meni hardan tanıyıtsan?

Oğlan dedi:

-Tanıyıram.

İbrahim dedi:

-Senin adın nedir?

Oğlan dedi:

-Menim adıım,Bulud'dur.

İbrahim çihartdı altı şahı verdi, dedi:

-Bulud get buna düyü al, getir.

Bulud geldi baggal dükkanına dedi:

-Ağam deyir, bu altı şahıya yarım put düyü versin!

Baggal dedi:

-Ahmag oğlu ahmag, altı şahıya da yarım put düyü vererler mi?

Bulud baggala bir şappalag vurdu. Baggal yihılıb üreyi getdi. Bulud düyünü kisesi ile götürdü, geldi eve. İbrahim bu ehvalatdan gorhuya düşüb dedi: “Bu benim başıma çoh ceza getirecek.” Çıhartdı üç şahı daha verdi ki, get buna da yağ al getir.

Bulud geldi baggalın yanına, dedi:

-Ağam deyir bu şahıya üç kirvenke yağ versin!

Baggal dedi:

-Ey sefeh oğlu sefeh, bu üç şahıya üç kirvenke yağ vererler mi?

Bulud bir şapalag vurdu. Bu da o biri baggal kimi öldü. Beli, beş girvenke yağı götürdü, geldi eve. Üç şahı da verdi İbrahim'e dedi: Ağa, baggal deyir bu pul gelpdir.

İbrahim öz özüne dedi: “Allah sene penah, gören bu benim başıma ne oyun getirecek?” İbrahim bu defe de üç şahı verib, dedi:

-Get buna da arpa al, getir, atın arpası yohdur.

Bulud geldi, arpa satana dedi:

-Ala bu üç şahını, bir put arpa ver!

Dükançı dedi:

-Bala, üç şahıya bir put arpa vererler mi?

Bulud dedi:

Niye vermezler?

Kişiyeye bir şabalag vurub dedi:

-Bele verirler.

Arpadan bir put götürdü, geldi eve. Yene üç şahını verdi İbrahim'e, dedi:

-Ağa, deyirler ki, pul gelbdir, götürmürler.

Bulud, bu şehere velvele saldı. Ne almağa gönderirlerse, pulsuz parasız bele yığıb getirirdi. Bir gün Bulud, geldi bir demircinin yanına, dedi:

-Usta, mene bir gürz düzelt, dörd arşın uzunluğu, dörd put da ağırlığı olsun.

Usta dedi:

- Zalım oğlu zalım, onu küreye sığışdırmag mı olar?

Bulud dedi:

-Sene ne deyirem, onu ele. Yohsa vuraram engin çihar. Ala, bu da pulun!

Demirçi pulu görende dedi:

-Yahşı, hazırlaram.

Beli, demirci verevurdeledi, dedi:

-Bir bele çiharı çıkacag. Yerde de bir bele galacag.

Demiri goydu küreye. Şeyird de körüyü basdı. Demirçi çoh çetinlikle gürzü gayırdı. Bulud gürzü aldı çiyne, getdi eve. İbrahim gördü, bulud bir gürz getirir ki, heç olmazsa dörd put. Dedi:

-Bay benim halıma! Bu benim başıma ne getirecek?

Ahşam olanda Bulud dedi:

-Ağa, dur beri gel!

İbrahim gorhusundan durdu, düşdü Bulud'un yanına. Bulud, ibrahim'i getirdi bir imaretin gabağına, dedi:

-Ağa, görirsen bu imareti? Bu imaret padşahın gızının imaretidir. O gızın adına, Üççeyrek Hanım deyerler. Gedersen. Gız yatıb, onun üzünden öpersen, amma deymezen, gayıdıb gelersen. Getmesen dediğimi elemesen, sene bir gürz vuraram ki, kül olub yere tökülersen.

İbrahim gorhusundan getdi, gördü bir göyçek gızdır yatıb. İbrahim onun bir yüzünden öpdü gayıtdı. Seher açıldı. Gız durdu, geyindi, elin yudu, üzün yudu, beden nüme güzgüye bahdı, gördü üzünün bir terefine leke düşüb. Gız heç kime bildirmedi.

Ahşam oldu, yine Bulud dedi:

-Ağa, di dur gedek!

İbrahim durdu, geldiler hemen imarete. Bulud dedi:

- Gedersen indi de gızın o biri terefinden öpersen, gelersen, elini başka şeye vurmazsan. And olsun Allah'a elini bir şeye vursan, sene bir gürz çekerem, bala pişik kimi fırlanarsan.

İbrahim gorhusundan girdi içeri, gızın o biri yüzünden öpdü çıhdı. Geldiler, yatdılar. Seher açıldı, gız gene hemişeni gayda ile durdu. Beden nüme güzgülüye bahdı, gördü indi de üzünün o biri terefini leke düşüb dedi:

-Yahşı, bu gece taparam, görerem, bu kimdir.

Gece yine Bulud'la İbrahim geldiler. Bulud dedi:

-Gedersen gızın yanına, onun ne sual cavabı olursa, mene deyersen.

İbrahim girdi içeri, gız yatmamışdı, pusurdu. Gördü bir oğlandır; gözellikte misli beraberiyoh. Min gönülden İbrahim'e aşık oldu.

Gız o saat gahldı ayağa, dedi:

-Ey oğlan kimsen, necisen?

Oğlan dedi:

-Men kor padşahın oğluyam. Adıma da İbrahim deyerler.

Gız dedi:

-İbrahim meni aparabilersen mi?

İbrahim dedi:

-Gız, bir hovur dayan. Bu saat gelirem.

İbrahim çıhdı çöle, Bulud'a dedi:

-Get de, apararam.

İbrahim geldi, gıza dedi:

-Apararam!

Gız çıhdı çöle. Gız iki at hazırladı, birine İbrahim, birine de gız mindi. Bulud da bunların yanında. Her üçü düşdüler yola. Hava ışıqlanınca at sürdüler.

Gün çıhanda padşaha heber çatdı ki, bu gece gızını aparırlar. Padşah hökm eledi. Goşun atlandı bunların dalınca. Bir ve'de İbrahim gördü budu, goşun garişga kimi götürüb dünyanı.

Goşunu görende Bulud dedi:

-İbrahim, siz yavaş yavaş gedin, men gayıdım goşunun gabağına, görüm ne isteyirler?

İbrahim dedi:

-Gız gel gacag! Bulud'u öldürecekler, gelib seni de benim elimden alacaklar. Bunlar kaçırıldılar. Bulud da goşunun gabağına getmekde idi.

Bir padşah veziri ile ova çıkmışdı, gördüler budur, bir oğlanla bir kız gaçır. Padşah tez atlı gönderdi, bunları tutdular, İbrahim'i saldılar bir guyunun tekine, gızı da padşah aparıb öz gızının yanına goydu.

Eşid Bulud'dan:

Goşun yahınlaşanda Bulud yere bir gürz vurdu o saat bir derya açıldı, goşun geçebilmedi. Bulud geldi, gördü; ne gız var ne de İbrahim. Gördü, bir şehir göründü. Geldi şehrin kenarına, gördü bir deste uşag, aşıg aşıg oynayır. Bir keçel de durub bahıb dedi:

-Keçel sen, niye oynamırsan?

Keçel dedi:

-Men çığalam deyin, meni goymırlar oynayam.

Bulud dedi:

-Onda, al bu pulu. Bura bir oğlanla, gız bulub, getiribler, onun yerini öyren mene de!

Keçel dedi:

-Ver papağını götürüm gaçım, hansı imarete vursam, bil ki, gız, o imaretdedir. Harda da tullandım düşdüm, bil ki, oğlan da o guyudadır.

Keçel Bulud'un papağını götürdü, gaçdı. Bulud da bunun dalınca "Vay keçel! Siz geribe bele mi hörmet edirsiniz."deye deye düşdü onun dalınca. Gızın sahlandığı imaret de padşahın imaretine bitişik idi. Keçel geçdi, papağı burdu hemin imarete. Gayıtdı bir yerde de tullandı göye, düşdü yere. Bulud papağı goydu başına. Geldi hemen yere, gördü burada bir guyu var, ağzına da bir daş goyublar.

Daşı gavzadı dedi:

-İbrahim!

İbrahim guyudan dedi:

-Can!

Bulud dedi:

-Bes, men sene demedim atı yavaş sür, men de gelirem?

Tez kemendi belinden açdı, salladı guyuya. İbrahim'i çıkartdı. Garavulçular padşaha heber apardılar ki, şehere bir pehlivan gelib, hemin oğlanı da guyudan çıkartdı. Şeheri bu saat alt üst eyleyecek. Bulud İbrahim'i de götürdü

geldi padşahın yanına. Padişah bahdı gördü, bu doğrudan da ele bir pehlivandır. Eger dinse, şehri alt üst edib, viran goyacag, dedi:

-Vezir,tedbir!...

Vezir dedi:

-Tedbir odur ki, gızını veresen ona, gohum alasan.

Padşah Bulud'dan soruşdu:

-Adın nedir?

Bulud dedi:

-Adım, Bulud'dur.

Padşah dedi:

-Bulud bir gızım var, onu alarsan mı?

Bulud dedi:

-Heyr, mene lazım deyil. Gızı ver İbrahim'e.

Padşah gızın kebinini İbrahim'e kesib soruşdu:

-Galacagsız?

Bulud dedi:

-Gedeceyik!

Padşah bir at da öz gızına hazırlatdı, iki at da İbrahimgilin özünün idi. Bunlar yola düşdüler. Bulud, İbrahim, Üççeyrek Hanım geldiler, gördüler ki, iki div gelir. Bulud dedi:

-İbrahim siz yavaş yavaş gedin. Men de gayıdım görüm divler ne diyir?

İbrahim gıza dedi:

-Gel gacag. Bu saat div, Bulud'u öldürecek, gelib seni de benim elimden alacag.

Bunlar kaçdılar. Bulud geldi, divlerin birin gün batana goydu, birini de gün çıhana. Bir padşah ovdan gaydırdı. Gördü bir oğlan, bir de gız kaçırđı. Padşah bunları tutdu getirdi. Gızı saldı öz gızının yanına İbrahim'i de saldı bir guyuya. Bulud geldi, gördü ne gız var, ne İbrahim. Bir cütçüye rast geldi. Gördü bu cütçünün özü de garadır, öküzü de hışıda.

Bulud, dedi.

-Allah guvvet versin!...

Cütçü dedi.

-Çoh sağ ol!

Bulud dedi:

-Ay cütçü ele deyek öküz garadır. Bes özün neye gara geyinmisen, hışın niye garadır?

Cütçü, dedi:

-Bizim padşahımız iki gerib tutub getirib, ona göre de gara geymişdik. Biz geriylere çoh hörmət edirik.

Bulud, dedi:

-Onların yerini bilirsən mi?

Cütçü, dedi:

-Padşahın öz imaretine bitişik bir imaret var, gızının imaretidir. Gız aradadır, oğlanı da salıb bir gıyuya. Get şehere, kimden soruşsan o gıyunu gösterecek.

Bulud geldi şehere.

Gördü bu şehrin adamları gara geyinib soruşdu:

-Niye gara geyinmisiniz?

Dediler:

-Padşah iki gerib adam getirib, dustag, ona göre gara geymişik.

Bulud dedi:

-Onlar hardadır?

Dediler ki, gız o imaretde, oğlan da gıyudadır. Bulud geldi gıyunun başına, daşı gavzadı, çığırdı:

-İbrahim!

İbrahim gıyudan dedi:

-Can!

Bulud dedi:

-Ahmag oğlu ahmag, bes men sene dememişdim atı yavaş sür gelirem?...

Belinden kemeri açdı, İbrahim'i gıyudan çıkartdı. Garavulçular onun zerbi destini görüb heçbiri dinebilmedi. Padşaha heber apardılar ki, bir bele oğlan gelib hemen oğlanı da gıyudan çıkartdı, budu gelir senin gılluğuna.

Padşah dedi:

-Vezir, tedbir!

Vezir dedi:

-Burda tedbir yohdur, adamları ver!

O terefdən Bulud İbrahim'i götürüb gəldi, padşahın yanına. Gapını açdı içəri girendə padişah ona bahdı, gördü buna goşun da cavabverebilmez.

Vezir dedi:

-Gible-yi alem, bele adamla gohum olmagdan başga elac yohdur. Ayrı heçbir şeyle bunun öhdəsindən gəlmək olmaz.

Padşah dedi:

-Daha yahşı.

Padşah gorhusundan yer görkezdi, Bulud oturdu.

Padşah dedi:

-Adınız nedir?

Bulud dedi:

-Menim adım Bulud'du, ağamın da adı İbrahim.

Padşah dedi:

-Bulud, benim mir gızım var onu alabilersen mi?

Bulud dedi:

-Heyr, ne mene lazımdır, ne de ağama.

Padşah bunların heresine bir at verib, yola saldı. Bulud, İbrahim, Üççeyrek Hanım, o geder ki; İbrahim'in atasının vilayeti göründü.

Bulud dedi:

-İbrahim atan seni öldürecek!

İbrahim dedi:

-Niye?

-Bulud dedi:

-Men o gızıl balıgam ki, üç defe beni balıgçıdan alıb burahdın. O yahşılıkların evezi idi ki, bele eledim. Atan höreye zehir gatıb sene verecek. Sen hörekden bir ovuc götür, at ya ite ya pisiğe. Gördün ki, yedi öldü, onda atanı öldür, yerinde padşahlık ele. Huda hafız, men gidirem.

Bulud, İbrahim'le öpüşdü, görüşdü, düşdü yola. Deryada yahşı idi. İbrahim bahdı gördü, Bulud balıg donun geyinib, atıldı deryaya. İbrahimgil şehere dahil oldular. Padşaha muştulugçu getdi ki, İbrahim gelir, bir gız da getirir. Padşah, muştulugçunun muştuluğunu verdi. Amma öz üreyinde dedi ki; İbrahim, sen ki, benim gözüme goymadın elac ola, seni öldüreceyem. Padşah,

oğlu İbrahim'in üzünden öpdü, ahşama hörek tedarükü gördürdü. Höreye zehir
gatdı. İbrahim höreyi yemedi, biraz atdı tulanın gamağına. Tula yeyen kimi öldü.
Padşah tutduğı işden peşman oldu, tezedden oğlunun üz gözünden öpdü. Ona
yeddi gün, yedi gece toy eledi. Onlar yedi, yere keçdi, siz de yeyin,dövre keçin.

II.12.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Bir padişah vardır. α
2. Padişahın bir gözü kör olur. a^6
3. Müneccimler şaha denizdeki kızıl balığın dermanı olduğu söyler. $\S$ (haber verme)
4. Şah, balıkçısına bu balığı getirmesini emreder. $\gamma^2 = D^I$
5. Padişahın oğlu İbrahim de balıkçı ile gider. Kızıl balığı görünce onun öldürülmesine gönlü razı olmaz. $(K^{10} = \delta^3) \dots = E^1$
Para vererek balığı serbest bırakır.
6. İkinci gün de balığa giderler, kızıl balığı yine tutarlar ve İbrahim bırakır. $(K^{10} = \delta^3) \dots = E^1$
7. Üçüncü gün de aynı hadiseler yaşanır. $(K^{10} = \delta^3) \dots = E^1$
8. Padişah kızıl balığı isteyince balıkçı olanları anlatır. $\S$ (haber verme)
9. Şah, oğlu İbrahim'i kovar. A^9
10. İbrahim atına binip yola çıkar. $\uparrow + G^2$
11. İbrahim bir şehre gelir. Bu şehirde, yaşlı bir kadının evinde kalmaya başlar. $F^6_9 + KF^3$
12. İbrahim her gün pazara gider. Bir gün pazarda "alanın da, satanın da pişman olduğu" bir sandık görür ve onu alıp eve getirir. F^4
13. Sandığın içinden İbrahim'i tanıyan Bulud adlı bir delikanlı çıkar. F^6_9
14. İbrahim, Bulud'u altı şahılık düyü almak için bakkala gönderir. Bulud altı şahıyla çok miktarda düyü almak isteyince, bakkal ona kızar. Bulud da bakkala vurup, onu öldürür. İsteddiği kadar düyü alıp eve döner. $(a^5 + KF^1) \dots$
15. İbrahim bu durumdan korkar. Bulud'a üç şahı verip üç şahılık yağ almasını söyler. Bulud bakkala vurur ve onu öldürür. İsteddiği kadar yağ alıp döner. $(a^5 + KF^1) \dots$

16. İbrahim Bulud'a üç şahı verip, üç şahılık arpa almasını söyler. Bulud, arpacıyı da tokatlayıp öldürür (a⁵+KF¹) ... ve istediği kadar arpa alıp döner.

17. Bulud, kendisine çok büyük bir gürz yaptırır. İbrahim'le beraber yola çıkarlar.

18. Bulud, İbrahim'i padişahın kızı Üççeyrek Hanım'ın evinin önüne getirir ve İbrahim'e kızı öpme görevini verir. İbrahim bunu yapmazsa ölecektir.

19. İbrahim kızı öpüp gelir.

20. Bulud, İbrahim'i kızı diğer yanağından öpmek üzere ertesi gün yine gönderir.

21. İbrahim ikinci gün de başarılı olur.

22. Üçüncü gün, Bulud İbrahim'e kızın onu bekleyeceğini haber verir. Ve kızın sorularına kendisine danıştıktan sonra cevap vermesini söyler.

23. Üççeyrek Hanım ve İbrahim sohbet eder. Üççeyrek Hanım İbrahim'e kendisini kaçırıp kaçırmayacağını sorar. İbrahim Bulud'a sorduktan sonra kıza "Evet" der.

24. İbrahim, Bulud ve Üççeyrek Hanım atla yola çıkarlar.

25. Padişah onları yakalamak için peşlerinden ordu gönderir.

26. Bulud onlara yavaş yavaş gitmelerini söyleyerek, orduyla çarpışmaya gider.

27. Bulud, orduyla savaşır ve onları yener.

28. İbrahim ve Üççeyrek Hanım korkup hızla kaçar.

29. İbrahim'i ve Üççeyrek Hanım'ı avdan dönerken gören başka bir padişah, onları yakalatır. İbrahim'i kuyuya atıp Üççeyrek Hanım'ı da kendi kızının yanına koyar.

↑

D⁷

E⁷

D⁷

E⁷

§ (haber verme) + γ² ...

δ² + § (konuşma)

G² + ↑ + W⁰

A¹⁹

γ² ...

H¹ + J¹ = FK

δ³

A¹⁵

30. Bulud, İbrahim ve Üççeyrek Hanım'ın tutulduğunu yeri para karşılığında öğrenir.	$a^2 + KF^1$
31. Bulud, İbrahim'i kurtarır .	KF^{10}
32. Padişah korkup Üççeyrek Hanım'ı serbest bırakır. Kendi kızını da İbrahim'e eş olarak verir.	$J^2 + W^0$
33. Yola çıkarlar.	$\uparrow$
34. İki devin geldiğini görürler. Bulud onlara yavaş yavaş gitmelerini, kendisinin geleceğini söyler.	$\gamma^2 \dots$
35. İbrahim ve Üççeyrek Hanım korkudan hızla kaçar.	δ^3
36. Avdan dönen bir padişah bunları yakalar. İbrahim'i bir kuyuya atar, kızı da kendi yanına alır.	$A^{15} + A^{16}$
37. İbrahim devleri yener.	$H^1 + J^1$
38. Bulud, İbrahim'i ve Üççeyrek Hanım'ı göremez. Siyahlar giyinmiş bir cütçüden yasının sebebini sarar.	§ (soru sorma)
39. Cütçü, padişahlarının iki garibi esir ettiğini, gariplerin hürmetine böyle giyindiklerini söyler. Bulud'a İbrahim ve kızın yerini gösterir.	§ (haber verme)
40. Bulud İbrahim'i kuyudan çıkarır.	K^{10}
41. Padişah korkusundan Üççeyrek Hanım'ı geri verir.	$^o J^2$
42. Üçü, İbrahim'in memleketine doğru yola çıkar.	$\downarrow$
43. İbrahim'i ülkesi göründüğünde Bulud, kendisini, üç defa serbest bıraktırdığı kızıl balık olduğunu söyler.	§ (haber verme)
44. Babasının kendisini zehirli bir çörekle öldürmek isteyeceğini haber verir.	§ (haber verme)
45. Babasın vereceği yiyeceği herhangi bir hayvana yedirmesini, hayvanın ölmesi halinde babasını öldürmesini söyler.	§ (haber verme)
46. Bulud, balık kılığına girip deryaya dalar.	T

47. Padişah, İbrahim'i öldürmek ister.

Pr^6

48. İbrahim çörekten kurtulur

Rs^9

49. İbrahim babasını affeder.

U^-

50. Babası İbrahim'e yeniden yedi gün yedi gece süren bir düğün yapar.

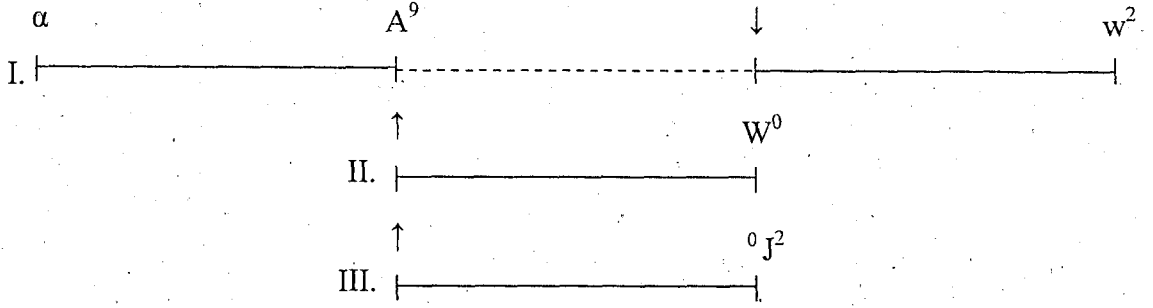
w^2

II.12.b.MASALIN TAHLİLİ:

Masal üç kesitten oluşmaktadır. İkinci ve üçüncü kesitlerde H-J unsurları yere alırken, birincisinde H-J ve M-N çiftlerinden hiçbirisi yer almaz. Tek kahramanlı bir masaldır.

Masal Kesitleri:

$$\begin{aligned} \text{I.} \quad & \alpha a^6 \S (\gamma^2 = D^I \dots) [(K^{10} = \delta^3) = E^1 \dots] \S \text{olmsz.} = A^9 \dots \downarrow \S T^1 Pr^6 Rs^9 U^- w^2 \\ & [(K^{10} = \delta^3) = E^1 \dots] \\ & [(K^{10} = \delta^3) = E^1 \dots] \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{II.} \quad & \uparrow G^2 F^6, KF^3 F^4 (F^6 = w^4) [a^5 KF^1 \dots] \uparrow [D^7 E^7] \S (\gamma^2 \dots) \delta^2 \S G^2 \uparrow W^0 A^{19} \\ & [a^5 KF^1 \dots] [D^7 E^7] \\ & [a^5 KF^1 \dots] \end{aligned}$$

$$(\gamma^2 \dots) H^1 (J^1 = KF) \delta^3 A^{15} a^6 KF^1 KF^{10} {}^0 J^2 W^0$$

$$\text{III.} \quad \uparrow (\gamma^2 \dots) \delta^3 A^{15} A^{16} H^1 J^1 \S \text{olmlu.} K^{10} {}^0 J^2$$

II.13.GÜLAĞA'NIN NAĞILI

Biri var idi, biri yoh idi, Gülbala adında bir goca kişi var idi. Bu kişinin üç gizi, eziz helefı Gülağa adında bir oğlu, bir de garısmıdan başga kimsesi yoh idi. Gülağa çoh ferasetli ve vurub tutan oğlan idi. Amma çoh kasıb idi. Günlerin bir günü Gülağa ata anasına dedi:

-Ne vahta kimi yohsul, aç garına dolanacağg ? İzn verin, gazanc üçün sefere çıhım.

Ata anası izn verdiler. Gülağa ata anası ile görüşüb, yola düşdü. Güne bir menzil yol gedib, bir galin meşeliye çıhdı. Gülağa meşeligde galmagda olsun, size heber verim bu ölkenin padşahmdan.

Bu ölkenin bir edalatli padahı var idi. Bu padşahm birbirinden gözel, boylu buhunlu üç oğlu var idi. Bir gün şahzadeler atalarından izn alıb şikara çındılar. Dağı daşı geze geze, gelib Gülağa olan meşeliye çındılar. Bir mağaraya rast geldiler. Ahşam olduğundan mağarada gecelemeı gerara aldılar. Deme, mağaranın içinde bir ejdeha var imiş. Şahzadeler mağaraya girende ejdeha onların her üçünü kamına çekdi ve mağaradan çıhub bir serv ağacının dibine getdi. Serv ağacının başında üç garga var idi. Birinin ganadı gara, birinin ganadı göy, birinin ganadı sarı. Bunlar uçanda gah garanlıg olurdu, gah ışg. Gargalar uçmag isteyende ejdeha bunları da kama çekdi.

Ejdeha meşede galsm, size kimden heber verim; seherdeki üç tacirden. Bu tacirlerin heresinin bir oğlu var idi. Bir gece bunların üçü de yuhuda gördüler ki, Hindistan'da üç sövdeker gardaş yaşayır. Bunların beresinin bir gizi var. Ele gız ki, yeme içme hetti halına, gül camalına tamaşa ele. Yuhuda kiçik gıza kiçik oğlan, ortancıl gıza ortancıl oğlan, büyük gıza büyük oğlan aşig oldu. Seher açılan kimi gardaşlar ata anaları ile helal hümmet eleyib, Hindistan deyiben yola düşdüler. Az getdiler, uz getdiler, yeddi il yol gedib Hindistan'ın yahınlıgma çatdılar. Bir çayın gırağında oturub dincelmeye başladılar. Ele bu vaht

sövdekerlerin kızları çiyinlerinde senekleri çayın gırağma geldiler. Oğlanlar kızları gören kimi tanıdılar. Sohbet izzetden sonra küçük oğlan küçük kızla, ortancıl oğlan ortancıl kızla, büyük oğlan da büyük kızla ehd peyman bağladılar. Bunlar burada şirin şirin söhbetde olsun, size kimden heber verim ejdehadan.

Bu ejdehanın bir yoldaşı da var idi ki, mağarada galmışdı, gardaşını gözleyirdi. Özü de çoh acmışdı. Gardaş gelende ona dedi:

-Gardaş, çoh acmışam, izn ver gedim az yemek yeyim, gayıdım. Gardaş dedi:

-Get, tez gayıt!

Ejdeha mağaradan çıhib, düz çayın gırağma geldi, gördü ki, üç oğlan, üç giz sarmaşig kimi birbirine sarılıb yatıblar. Gızlar oyanıb ejdehanı gördüler tez efsun ohuyub oğlanları göğërçin elediler. Ejdeha göyerçinleri kama çekib gardaşmın yanına gayıtmagda olsun, size heber verim Gülağa dan.

Gülağa'nın güzarı meşede ejdehaların mağarasının gabağına düşdü. Gördü burada iki pezeveng ejdeha yatıb. Canına gorhu düşdü, istedi geri gayıtsın; ejdehalar bunun henirini alıb yuhudan ayıldılar. Ne geder güç verdiler, sordular Gülağa'nı kama çekebilemediler. Ele bil, Gülağa yere mihlanmışdı. Gülağa gılncı sivirib onların birini öldürdü, birine de üç gılnc vurub bihuş eledi. Öldürdüyü ej dehanın gamını yardı, gamından üç göy ercin çıhdı. Bihuş elediği ejdehanın da gamını yardı, gamından üç garga çıhdı. Birinin ganadı gara, birinin ganadı göy, birinin ganadı sarı. Bu guşlar uçub heç bir yana getmediler. Gülağa'nın yanında dayandılar. Gülağa bu işe lap meettel galdı. Gülağa getmek isteyende guşlar ağız ağıza verib dediler:

-Bizi de apar!

Gülağa dedi:

-Gelin gedek

Gülağa guşları götürüb yola düşdü. Geceni gündüze gadtılar, dereler aşdılar, tepeler geçdiler. Gülağa yernen, guşlar göynene gedib bir karvansaraya çatdılar.

Bunlar karvansarada galsın, size heber verim Gülağa'nın ata anasından.

Gülbala kişi, arvadı göher ve kızları göz yaşı töke töke Gülağa'nın yolunu gözleyirdiler. Bu yazıklar ele bilirdiler ki, Gülağa'nın başı geza vü gederdedir. Göher oğlunun ayrılığına dözmeyib canını övladlarına tapşırđı. Beş il gelib geçdi. Goca Gülbala gördü ki, kızları ona yahşı bahmır. Bele getse o da oğlunu görmemiş ölecek. Gedib özüne münasib Tutu Hanım adlı hallı dullu bir arvad aldı.

Tutu Hanım kızlar ile yola getmedi, onları evden govdurdu. Kızlar bir ayrı eve göçüb gardaşlarının yolunu gözlediler.

Ay dolandı, il ötdü, Gülağa guşlarla gelib çıhdı, atasının evlenib, bacılarının govulmasından çoh harazı oldu. Gedib bacılarının evinde galdı. Göyerçinlere ve gargalara gözel bir hin tikdi.

Bunlar burada mehriban dolanmagda olsun, size heber verim nişanlılarını ejdeha udan üç emi kızından.

Bu yazığ kızlar geri gayıdıb öz sevgilileri üçün gözlerinin yaşını ahıdırdılar. Günden güne yarpag kimi saralıb solurdular. Ataları onları zorla üç şahzadeye vermek isteyirdi. E'tibarlı kızlar hele de öz sevgililerinden ellerini üzmemişdiler. Onun üçün de şahzadelere getmek istemirdiler. Yalvar yapış atalarından möhlet almagda olsunlar, birgün Gülağa gördü ki, göyerçinlerle gargalar insan kimi şirin şirin söhbet edirler. Gülağa onları götürüb eve apardı. Gargaların her biri Gülağa'nın bir bacısının çiyine gındı. Gülağa bu sirri öyrenmeye çalışdı. Bu sirri evvel evvel göyerçinlerden soruşdu. Göyerçinler ona dediler:

-Böyük gargadan soruş!

Gülağa.böyük gargaya dedi:

-Allah hatirine meni bu sirden agah ele.

Garga ona dedi:

-Bir helbet ev hazırla, gelim orada bu sirri sene açım.

Gülağa onu bir helbet otağa apardı. Garga bir neçe defe “ga ga”eledi. Gülağa acıqlanıb onna bir sille vurdu. Garga ağladı, gözünden bir kile yaş düşdü. Yaş başladı bu sözleri yazmağa:

“Biz üç şahzade idik, Çemenzare gedirdik. Tilsimkara rast geldik, Tilsimkar kama çekdi, ejdehaya yem etdi.”

Gülağa yarganı vurduğuna çoh peşman olub, dedi:

-Meni bağışla acığım tutdu seni vurdum. De, görüm ne isteyirsən?

Garga gözlerinin yaşını silib dedi:

-Ey Gülağa, biz üç şahzade idik, çemenzarda seyr ederdik. Sen öldürdüün ejdeha bizi kama çekdi. Bizden sonra üç garga da uddu. Gargalar gana garişanda biz onların cildine girdik. Biz senin bacılarına aşığı olmuşug. O ejdehaların üç canı var. O canlar mehv edilse, biz insan donuna düşerik. Göyerçinler de ele bizim kimi insandır, göyerçin donuna salınıb.

Gülağa o saat böyük göyerçini çağırıp dedi:

-Allah eşgine sirrinizi söyleyin!

Göyerçin ağlaya ağlaya dedi:

“Ezizinem çaya sarı,
Yol gedir çaya sarı,
Bizi orda üç gözel,
Çağırır çaya sarı.”

Bu da sirlerini men size nağılelediyim kimi Gülağa’ya nağıl eleyib dedi:

-Amandır bizi tilsimden gurtar!

Gülağa’nın ganı çuya geldi. Altdan geyinib, üstden gıfıllandı. Gargaların, göyerçinlerin üzlerinden öpdü, getmek isteyende, göy guruldadı, ıldırım çahdı, iki ejdeha göründü. Garga ve göyerçinler ejdehaları görende ağladılar. Heresinin gözünden bir kile yaş düşdü. Ejdehaların biri göyerçinleri, biri de gargaları uddu. Gülağa gılınıcı çekib bunların üstüne hücum elemek isteyende yine göy guruldadı, ıldırım çahdı, hava ışıqlandı, el bil ejdehalar yoh imiş. Gülağa bikef melil bacılarının yanına geldi. Gem deryasına gerg oldu. Bir neçe gün gelib geçdi. Gülağa gargalar ve göyerçinleri ejdehalar apararı yere getdi. Gördü ele bil, gargaların gözyaşlarından da bir ağac bitib, bu ağacın başında üç gılinc var.

Gılcın bir tarafında yazılıb: “Ey Gülağa, yazıya bah, emel ele. Gülağa gel dalımızca. Bu gılcılar seni her bir tilsimden, seherden, cadudan hilas eler.”

Gülağa gılcıları ağacdan aldı, çoh fikre getdi. Bacıları fikrin, gemin sebebini ondan soruçdular. Gülağa bütün ehvalatı bacılarına nağıl eleyib dedi:

-Göyerçinler gargaların dalınca gedeceyem.

Beli, Gülağa bacıları ile görüşüb, yola düşdü. Dağları, ölkeleri geride burahdı. Bir garanlıg meşeye çıhdı. O terefe bu terefe bahdı, uzagdan bir ışıltı gördü.

İşıltıya teref gedib bir mağaraya çıhdı. Mağaraya girib yumağa sarınmış bir goca kişi gördü. Goca kişi Gülağa’nı görende sevinib dedi:

-Oğul Gülağa, hoş gelmisen. Çohdandı senin yolunu gözleyirdim.

Gülağa fikre getdi. Kişi onu haradan tanıyırdı? Bu işe meettel galmışdı. Goca gülümsünüb dedi:

-Oğlum benim sözüm seni fikre aparmasın. Hele harasıdır?

Gülağa gocaya diggetle bahıb dedi:

-Yoh ata senin sözlerin meni fikirleştirmir. Meni fikirleştiren odur ki, benim adımı haradan bilirsen?

Goca dedi:

-Senin adını men anadan olandan bilirem. De görüm buraya ne üçün gelmisen?

Gülağa ehvalatı ona söyleyib dedi:

-Eğer ejdehaların yerini bilirsense, mene söyle!

Goca dedi:

-Gel, geri gayıt! Özüne yazıgın gelsin.

Gülağa dedi:

-Üz vurma, gedeceyem.

Goca çoh dedi, Gülağa az eşitdi. Ahırda goca dedi:

-İndi ki, bele oldu, sözüme gulag as! Ey Gülağa, bil agah ol, göyerçinlerin gözlerinin yaşından emele gelen üç le’l cavahırat evvel ki ejdehanın canıdır. Gargaların gözlerinin yaşından emele gelen gılcılar da sonraki ejdehanın canıdır. Gedersen, büyük bir meşeye çıkacagsan. O meşede bir büyük söyüd ağacı göreceksen. Birinci ejdeha o söyüd ağacının dibindedir. Onsekkiz günden sonra özüne gelecek. Le’lden onun gözüne tökersen ayılar. Ayılan kimi onu gılcıla

vurarsan, -goca başının altından bir gılinc çıhardıb ona verdi- o ejdehanın tilsimi de bah budur. Hemin meşede bir gayın ağacı var. İkinci ejdeha da onun altında yatıb, onsekkiz gün ayılmayacag. Le'lden onun da burnuna tökersen ayılar. Evvel birinci gılınca vurarsan, eger deymese dize gider gızıl olacagsan. Sonra ikinci gılınca vurarsan, deymese guşağa gider gızıl olacagsan. Üçüncü gılınca vura bilmesen tamam gızıl olacagsan. Çalış ki, gılınlar puça getmesin.

Gülağa gocaya razılığ eledi, hudahafizleşib yola düşdü. Aylar, iller yol gedib hemin meşeye çatdı. Ahtardı söyüd ağacını tapdı. Gördü birinci ejdeha onun dibinde yatıb. Ejdehanın burnuna le'l cavahir tutdu. Ejdeha asgırıp ayıldı. Gülağa ona fûrset vermedi, tepesine üç gılinc vurdu. Ejdehanın beyni etrafa sepelendi. Ahtardı gayın ağacını da tapdı. Gördü ejdeha yatıb. Onun da burnuna le'l verdi. O da ayıldı. Gülağa onun başına bir gılinc vurdu. Gılinc çingilti ile geri gayıtdı, kar elemedi. Gülağa dize gider gızıl oldu. Bir gılinc da vurdu. O da kar elemedi. Gülağa guşağa gider gızıl oldu. Gülağa gücünü yığdı, berk nere çekdi, onun başına ele bir gılinc vurdu ki, ejdehanın başı parça parça oldu. Gülağa onun garnını yardı, göyerçinler çıhdı. Onlara dedi:

-Siz azadsınız, gedebilirsiniz.

Gülağa geri gayıdıb o biri ejdehanın yanına geldi. Onun da garnını yarıb gargaları çıkartdı.

Onlara dedi:

-Siz de azadsınız.

Göyerçinler, gargalar ejdehanın ganından içib insan donuna düşdüler. Ondan ayrılmadılar. Gülağa onları götürüb evlerine gayıtdı. Bacılarını garga donuna düşmüş oğlanlara verib, gırh gün gırh gece toy eledi, şadlıg geçirdi.

Göyerçinler de Gülağa'dan, bacılarında ve garga oğlanlardan icaze aldılar, öz ölkelerine yola düşdüler. Yeddi il yol gedib, sevgilileri yaşadığı vilayete çatdılar. Sevgilileri olan yere getdiler. Deme, hemin gün gızların toyu imiş. Ataları onları üç şahzadeye vermiş. Oğlanlar yine göyerçin donuna düşdü. Uçub gızlar olan evin tahçasına gondular. Gızlar onları gören kimi tanıdılar. Kiçik gız sevgilisine yakınlaşib dedi:

“Gızıl gülü unutmaram

Derib gurutmaram

Sen ki, meni unutmusan
Men ki, seni unutmaram”

Bunlar birbirinin boynuna sarıldılar. Sonra ortancıl gı öz sevgilisinin yanına gelib dedi:

“Gızıl gülü derdiler
Derib yere serdiler
O günkü seni sevdim
Meni ere verdiler”

Bunlar birbirinin boynuna sarılıb eve getdiler. Böyük gız çıhdı. Oğlanın yanında fikre getdi. Gız fikre gedende oğlan asgırdı, ağzından bir deste gül düşdü. Gız bunu görüb ağladı. Oğlan da ağlayandangözünden bir kile le’l düşdü. Gız dedi:

“Sinemde biten lale
Od tutb yanan lale
Gözünden gövher yağıb
Ağzından gülşen, lale”

Bunlar da birbirine sarmaşdılar. Gızlardan biri bir lövh ohudu, bunların üçünü de oğlaneledi. Ata anaları çoh teeccübelediler. Toyu geri çevirib gızları göyerçin oğlanlara verdiler. Gırh gün gırh gece toyelediler, şadlıg geçirdiler. Bunlar muradlarına çatdılar. O gün olaydı, siz de muradınıza çataydınız biz de...

II.13.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

- I.1. Gülbala adında bir adam karısı, üç kızı ve
Gülağa adlı oğluyla beraber yaşamaktadır. α
2. Gülağa fakirlikten kurtulmak için anne ve
babasından izin alarak yola çıkar. $a^5 + \uparrow$
- II.1. Bir ülkenin adaletli padişahının üç oğlu vardır. α
2. Çocuklar babalarından izin alıp ava çıkar. β^3
3. Şehzadeler meşelikteki mağarada geceleme
isterler. Mağaradaki ejderha onları yutar. $A^7 \dots$
4. Ejderha, birinin kanadı siyah, birinin kanadı
beyaz, birinin kanadı sarı olan, uçluklarında bazen
aydınlık bazen karanlık çıkaran kargaları da yer . $A^7 \dots$
- III.1. Şehrin birinde üç tacir ve oğulları vardır. α
- 2, Tacirlerin oğulları rüyalarında, Hindistan'daki üç
kız kardeşten her birine aşık olur. a^1
3. Anne ve babalarından izin isteyerek yola çıkarlar. $\uparrow$
4. Hindistan'a gelirler. Kızlarla bir dere kenarında
karşılaşıp birbirlerine evlilik sözü verirler. W^1
5. Ejderhanın kardeşi gelince kızlar oğlanları
güvercine çevirir. T
6. Ejderha güvercinleri yakalayıp yutar. $A^7 \dots$
- I.3. Gülağa'nın yolu ejderhaların mağarasına düşer.
Ejderhaların birini öldürür, diğerini de üç kılıç
darbesiyle bayıltır. $H^1 + J^1$
4. Gülağa ejderhaların karınlarını yarıp içinden
güvercinleri ve kargaya dönüşen şehzadeleri çıkarır. K^{10}
5. Gülağa ve kuşlar dönüş yoluna çıkar. $\downarrow$
6. Gülağa gittikten sonra annesi ölmüş, babası başka
biriyle evlenmiştir. Üvey anne kız kardeşlerini evden
kovmuştur. $a^1 + W^0 + A^9$
7. Gülağa olanları haber alır ve kız kardeşleriyle $\S$

yaşmaya başlar.

III. 7. Hindistan'daki kızlar günden güne sararıp
solarak nişanlılarını beklemektedir.

§

I. 8. Gülağa kuşların insan gibi sohbet ettiklerini ve
her karganın kız kardeşlerinden birinin omzuna
konduğunu görür.

§ (merak)

9. Bunun sırrını büyük kargaya sorar

§ (Soru)

10. Büyük karga aslında şehzade olduklarını onları
yutan ejderhanın sihirle kendilerini bu hale getirdiği
söyler. Ayrıca kız kardeşlerine aşık olduklarını da
ekler.

Olumlu

11. Gülağa güvercinleri çağırır, onların da hikâyesini
öğrenir.

§ (haber alma)

12. Güvercinler ve kargalar kendilerini büyüden
kurtarması için Gülağadan yardım ister.

$^{\circ} D^7 = M$

13. Kuşlar ejderhaların üç canının olduğunu ve
ancak ejderhaların ölümüyle bu büyüden
kurtulacaklarını söylerler.

ξ^2

14. Gülağa isteklerini kabul edip onlarla beraber yola
çıkır. Kuşlar ejderhaları görünce ağlamaya başlarlar.

$\uparrow + \xi$

15. Ejderhalar kuşları görünce, onları tekrar yutarlar.

$A^7 \dots$

16. Gülağa hiçbir şey yapamadan geri döner.

$E^1 + \downarrow$

17. Bir müddet sonra olayın geçtiği yere tekrar gider.

$\uparrow$

18. Kuşların ağladığı yerde bir ağaç bitmiştir. Ağacın
üstünde de ona yol gösterecek yazılar olan üç kılıç
vardır. Kılıçları alır.

olumlu sonuç = $F^{VI} + F^5$

19. Gülağa yola çıkar.

20. Meşelikte bir mağaraya girer, mağarada yumağa
sarınmış bir ihtiyar vardır.

F^6_9

21. İhtiyar, Gülağa'yı caydırmaya çalışır. Fakat
başaramaz. İhtiyar Gülağa'ya vereceği üç la'lin
ejderhaları ayıltacağını, kuşların göz yaşından olma

ξ^2

kılıçlarla da onları öldürebileceğini söyler. Gülağa söğüt ağacının dibinde yatan büyük ejderhanın gözüne lâl tutup ayıltarak onu öldürdükten sonra onun altında yatan küçük ejderhanın da burnuna lâl tutup onun uyandıracaktır. Yalnız ikinci ejderhayı birinci darbeye öldüremezse dizine kadar, ikinci darbeye öldüremezse beline kadar, üçüncü darbeye de öldüremezse tamamen altın olacaktır.

22. İhtiyar, ejderhaları ayıltacak lâlleri de Gülağa'ya verir.

F^1

23. Gülağa yola çıkar

$\uparrow$

24. Gülağa söğüdün dibinde yatan birinci ejderhanın gözüne lâl tutup onu ayıltır ve öldürür.

$H^1 + J^1$

25. İkinci ejderhanın burnuna lâli tutup onu da ayıltır. Birinci ve ikinci seferde değil ama üçüncü seferde onu da öldürür.

$H^1 + J^1$

26. Gülağa güvercinleri ve kargaları, ejderhaların karnından çıkarır. Kuşlar insana dönüşürler.

$N = E^5$

27. Kargaya dönüşen şehzadeler Gülağa'nın kardeşleriyle evlenirler.

W^0

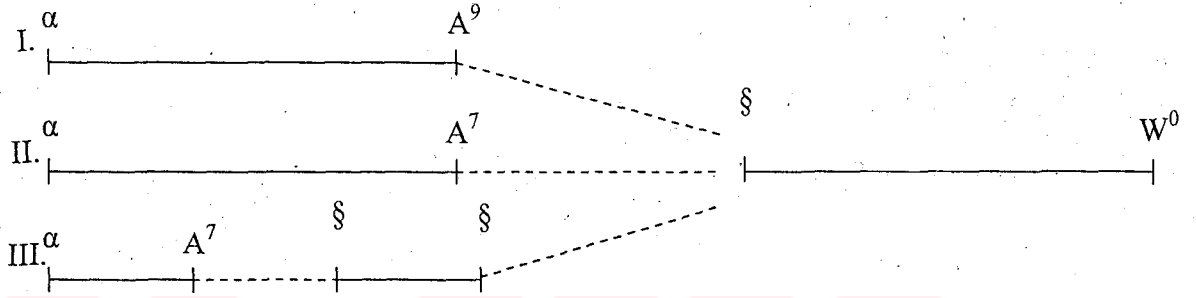
28. Güvercin kılığına dönüşen tacir oğulları da Hindistan'daki kızlarla evlenir.

W^0

II.13.b.MASAL TAHLİLİ:

Masalın başında kahraman sayısı yedidir. Bu kahramanların üçü şehzade, üçü tacir çocuğudur ki; bunlar beraber hareket ederler. Yedinci kahraman Gülağa, masalın asıl kahramanıdır. Başta üç kesit olan masalın ikinci ve üçüncü kesitleri birinci kesitte birleşir. Masalın birinci kesiti H-J ve M-N unsurlarını barındırır. İkinci ve üçüncü kesitlerde H-J ve M-N çiftlerine rastlanmaz.

Masal Kesitleri.

I. $\alpha a^5 (\uparrow \dots) H^1 J^1 K^{10} \downarrow a^1 W^0 A^9 \S$

II. $\alpha \beta^3 (A^7 \dots) (A^7 \dots)$

III. $\alpha a^1 \uparrow w^1 T^1 (A^7 \dots) \dots \dots \dots \S$

IV. $\S$ olmlu. $(^0 D^7 = M) \xi^2 \uparrow \S A^7 E^1 \downarrow \uparrow \S$ olmlu. $= F^{IV} F^5 F^6, F^1 H^1 J^1 (N = E^5) W^0$

II.14.REYHAN HANIM NAĞILI

Biri var idi, biri yoh idi, keçmiş zamanlarda Esed adlı bir padşah var idi. Esed çoh zalım padşah idi. Bir gün padşah şikara çıhmışdı. Yolu bir nahırçının evinin yanından düşdü. Bu nahırçının gözel ve ağıllı bir gızı var idi. Gapının yanında dayanmışdı. Padşahın gözü gıza sataşdı. Gözleri buğda yemiş dananın gözlerine döndü. Bir könülden min könüle gıza aşığ oldu. Büruze vermeyib şikara getdi.

Ovdan guşdan ovlayıb geri gayıdanda vezire dedi:

-Vezir, nahırçının gapısında dayanan gızı gördün mü?

Vezir dedi:

-Şahım gördüm, çoh gözel gız idi.

Şah dedi:

-Biz ne cür edek ki, o gızın kimin gızı olduğunu öyrenek?

Vezir dedi:

-O çoh asan işdir. Nahırçının evinin gabağından keçende siz atları yavaş yavaş sürersiniz, men nahırçının evine dönüb, o gızın kim olduğunu öyrenere.

Padşah vezirin sözünü hoşlayıb dedi:

-Vezir, kimin gızı olur olsun, o benim heremhanamda olmalıdır. Hem öyrenersen hem de elçiliyin elersen.

Vezir gülüb dedi:

-Şah elçiliyi sonraya sahlayag, yol üstü elemeyek.

Padşah dedi:

-Yoh vezir.....Sen mene gulag as, elçiliyi de ele.

Vezir padşahın hasiyetini yahşı bilirdi. Odur ki, narazılığını garnında sahlayıb dinmedi.

Beli atları memizlediler, gelib nahırçının evinin yanına çıhdılar. Vezir gedib nahırçının gapısını döydü. Onun gabağına çıkan padşahın gördüyü gız oldu.

Vezir gızdan soruşdu:

-Evde kişi heylağı var mı?

Gızın adı Gülendām Hanım idi. Gız dedi:

-Kişi heylağı men. Atdan düşdü.

Vezir dedi:

-Bacı, sen kimin gızısan?

Gülendam Hanım dedi:

-Nahırçının.

Vezir dedi:

-Atan haradadır?

Gülendam Hanım dedi:

-Nahıra gedib.

Vezir dedi:

-Atan gelende deyersen, vezir gelmişdi deyirdi, evde olsun, ahşam geleceyem.

Vezir adını eşidende Gülendam Hanım üreyi sancdı. Öz özüne dedi: “Ey dad, vezir nahag yere bura gelmez.”

Vezir atın boynunu burub geri gayıtdı, padşahın yanına geldi, ehvalatı ona danışib dedi:

-Nahırçının gızıdır.

Padşah dedi:

-Elçiliyin eledin?

Vezir dedi:

-Evde heç kes yoh idi. Gıza demişem ahşam atı evde olsun, gedeceyem.

Padşah ağzını gözünü büzüb dedi:

-Sözünü deyeydin, gızı götürüb geleydin. İndi ki bele oldu ahşam zor güc getirib gelersen.

Vezir dedi:

-Menim gözüm üste.

Ahşam oldu vezir nahırçının evine getdi. Nahırçı onu hürmetle gebül eleyib dedi:

-Ay ağa vezir sen bize hoş gelibsen.

Vezir ona cavab vermeyib, döşeyin üstünde oturdu, dedi:

-Size gelmekde megsedim budur ki, padşah merhemet elini açıb, senin gızını öz heremhanasına aparmag isteyir. Dur, gat gabağıma aparım.

Nahırçı gülüb dedi:

-Allah padşahdan razı olsun ki, bize bele merhemet eleyir. Ancag vezir, onun bu merhemetini biz istemirik. Menim gızım nahırçı gızıdı, o şah heremhanasını yaraşmaz. Goy şah öz heremhanasına şah kızlarından getirsin..

Vezir dedi:

-Şah senin gızını hoşlayıb, zor güc öz heremhanasına aparacag. Sen gel öz hahişinle ver, aparım.

Nahırçı dedi:

-Zora sözüm yohdu. Men gızımı gönüllü şahın heremhanasına göndermeyeceyem.

Vezir çoh dedi, hede gorhu geldi, nahırçı razı olmadı. Ahırda vezir geri gayıdıb padşahın yanına geldi, ehvalatı ona söyleyib dedi:

-Sabah nahırçı, nahırı örüşe aparanda biz gedib zorla gızı getirerik. Yohsa hoşam hoşlugla nahırçı razı olmayacag.

Padşah razı olub, sabahı gözledi. Sabahdan bir şer keçen kimi, vezir bir deste atlı götürüb, düz nahırçının evine yetdi. Nahırçı nahıra getmişdi, evde bir arvadı, bir de gızı galmışdı. Vezir emr eledi gızın ağzını desmalla bağladılar, zorla döye döye padşahın heremhanasına getirdiler. Gülendam Hanım bahdı ki, heremhanada bir gızan gözel gız var, hamısı padşah zorla getirib özüne arvad eleyib. Sakit dayanmagdan başga çaresi yoh idi, atasına da sıfariş edib, sakit dayanmasını hahiş eledi. Onsuz da başga elec yoh idi.

Deyerler nağıllarda vaht tez başa geler. Vaht gelib, geçdi, Gülendam Hanım'ın Esed Şah'dan bir oğlu oldu, adını Ebulgasım goydular. Padşah nahırçı gızından övlad olmasını istemirdi. Odur ki, bu işden şad olmadı, eksine çoh meyus oldu. Her halda padşah oğlu idi onu dayelere tapşırdılar. Ebulgasım gelib sekiz yaşa çatdı. Ebulgasım'ı molla yanına goydular, onsekkiz yaşına kimi mollahanada ohudu, bütün elmleri sine defter eledi. Çoh ağıllı ve igid bir oğlan oldu. Padşah indi onu başga övladlarından da çoh isteyirdi. Bir gün padşah Ebulgasım'ı yanına çağırıp dedi:

-Oğul, vezirin gızını sene almag isteyirem, ne deyirsen?

Ebulgasım bir söz demedi. Atasının barıgahından çıhib anasınıyanına geldi, dedi:

-Ana, atam mene dedi ki, sene vezirin gızını alıram. Men atama ne cür redd cavabı gaytarım, ahı men evlenmek istemirem.

Gülendam Hanım dedi:

-Pis cavab sad verme, evlendirir, goy evlendirsın. Herkesin ihtiyarı özünde olsaydı, men heç atana gelmezdim.

Ebulgasım anasının sözüne de razı olmadı. Gapıdan çıhib, düz nahırçı babasının evine getdi, ehvalatı ona söyleyib dedi:

-Bes men ne eleyim? Ahı, vezirin gızını almag istemirem.

Nahırçı dedi:

-Lap yahşı eleyirsın. Oğul, padşahdır, vezirdir, eyandır, nedir bunların çohu zatıgırığ adamlardı. Bunlardan ne geder uzag gezsın, bir o geder heyir apararsın....Menim bir nahırçı yoldaşım var, kasıb admdı. Onun bir gözel gızı var, onu sene alacağam.

Ebulgasım dedi:

-Sabah men atama redd cavabı vereceyem.

Nahırçı dedi:

-Gorhma sene heç sad elemeyecek.

Ebulgasım o gece heç yatmadı. Seher tezden atası onu çağırıp dedi:

-Oğul bu gün toyuna başlamag isteyirem. Get anana de hazırlıg görşün.

Ebulgasım utana utana dedi:

-Ata, men evlenmek istemirem.

Padşah gezeblenib dedi:

-Nece istemirsın?....Öz hoşunasan?

Ebulgasım dedi:

-Ata, indi ki, meni evlendirirsınmene çobanın gızını al!

Padşahın ağzı burnundan alav galhdı. Ayaglarını yere döyüb emr eledi:

-Bunun anasını da özüne goşun, bu saat govun getsın.

Ebulgasım'ı anasına gatıb, şah sarayından govdular. Ebulgasım uçur bir dahma tapdı, orasını burasını düzelttdi, başladılar burada gün geçirmeye. Aradan üç gün geçmemişdi, nahırçı dostu nahırçıya elçi getdi, onun gızı Reyhan Hanım'ı Ebulgasım'a aldı. Bir deste gara zurna ile gızı Ebulgasım'ın uçug dahmasına getirdiler. Ebulgasım'la nahırçı gızı çoh mehebbetle dolanırdılar. Bunlar bu dahmada dolanmagda olsunlar, göreğ padşah ne eleyir?

Padşah, oğlu Ebulgasım'ı görmeg de istemirdi. Bir behene ahtarırđı ki, onu dolaşdırıb tutdursun.

Bir gece padşah bir gorhulu uyhu görü beyan eşrafı remmalları toplayıb dedi:

-Men bir gece uyhuda gördüm ki, oğlum Ebulgasım'ın aldığı nahırçı gızının ağzından bir od galhdı. Bu od ıldırım kimi nere tepe tepe gelib meni, bütün bargahı yandırdı. Here padşahın uyhusunu bir cür yozdu. Bir goca remmal dedi:

-Ey böyük şah, oğlun Ebulgasım'ın nahırçı gızından bir oğlu olacag, o oğlan seni öldürecek, taht tacını viran goyacag.

Padşah dedi:

-Men ele bilirdim ki, ondan mene heta deyecek.

Padşah gırmızı geyinib tahta çıhdı, emreledi Ebulgasım'ı getirdiler. Padşah ayağını yere döyüb dedi:

-Cellad!....

Cellad hazır olub dedi:

-Şah men hazır! Kimi deyirsen, boğazını cüce boğazı kimi üzüm.

Padşah dedi:

-Bu Ebulgasım'dı nedi, aparıb bunun boğazını heyvan başı kimi kesersen!

Ebulgasım dedi:

-Şah atam, mürüvet ele, benim günahım nedi ki, ölümüme ferman verirsen?!

Padşahın ağzı köpüklendi:

-Günahın çohdu. Cellad tez!..

Cellad Ebulgasım'ı yahalayanda, vezir özünü padşahın ayağına ylıb dedi:

-Ey böyük şah öz oğlunu günahsız yere öldürtsen bütün padşahlar içinde rüsvay olursan! Şah lütf ele, onu öldürtme, hemişelik zindanda sahla ki, bütün gorhu da aradan galhsın. Onsuz da o, zindanda çoh yaşamaz, ölüb geder!

Padşah biraz fikirleşdiğden sonra dedi:

-Yahşı, aparın onu garanlıg zindana salın.

Ebulgasım'ı aparıb garanlıg zindana saldılar. Ebulgasım burada ezab çekmekde olsun, size heber verim Reyhan Hanım'dan.

Ebulgasım'ın zindana salınmasını Reyhan Hanım eşidib. Gece gündüz ağlayırdı. Özü de hamile idi. Günlerin bir gününde Reyhan Hanım'ın güzel bir

oğlu oldu. Adını Zaman goydular. Deme padşahın adamları bunu güdürmüşler. Uşağın olmasını padşaha heber verdiler.

Padşah bir cellad çağırıp dedi:

-Gedersen Reyhan Hanım'ın teze doğulmuş uşağını elinden alarsan, öldürüp meyidini getirersen.

Cellad yavaşçadan dedi:

-Şah, o çağa ne günahın sahibidi ki, öldürmek emri verirsene?!

Şah gözlerini ağardıp dedi:

-Onun sene dehli yohdu. Ne emr eleyirler yerine getir.

Cellad gorhusundan sözü çevirmeyib gapıdan çıhdı. Bir baş Reyhan Hanım'ın evine geldi, uşağı belekden götürdü. Bayıra çihartmag isteyende, Reyhan Hanım ondan soruşdu:

-Bu çağanı hara aparırsan?

Cellad dedi:

-Mügessirdi, şah bunun öldürölmesini emr eleyib.

Reyhan Hanım lap meetttel galıb, dedi:

-Bu çağanın tagsırı nedi?

Cellad dedi:

-Onu şahdan soruş. Menim ki, ağa deyir sür dereye, sür dereyedi.

Reyhan Hanım gördü ki, cellad doğrudan da uşağı aparır. Gözlerinin yaşının töküüb dedi:

-Amandı cellad mene yazığın gelsin! Dogguz ay onun ezabını çekmişem!

Cellad onun yalvarasına göz yaşına bahmadı. Çağanı puhasının eteyine büküb, bir baş gebiristanlığa apardı. Uşağın boğazından yapışıb boğmag isteyende uşag güldü. Celladın golu sutsaldı. Uşağı gucağına alıb me'yus dayanmışdı ki, bir çoban elinde çomag onun yanına geldi, dedi:

-Ay cellad, burada ne gezirsene? Olmaya ölülerden mügessir olan var?

Cellad dedi:

-Şah bu çağanı öldürmek emri verib. Getirmişem öldürem.

Çoban güldü:

-Çoh eceb...Demek büyükler gurtarıb, indi de çağanlara el gatıb?

Cellad dedi:

-Ele bir işe ohşayır. Ay çoban bu çağanı öldürmeye elim varmır. Padşah da emr eleyib ki, öldürüb meyidini ona gösterem. Padşah dediyini elemesem, neslimi keser. Bes men yazığ ne eleyim?

Çoban gülüb dedi:

-Ay ahmag uşağı ver mene, men sene bir uşag meyidi verim, apar padşaha göster. Padşah damga sad basmayıb ki? Ele bilecek hemin uşagdı.

Cellad dedi:

-Çoban, bir ele iş elesen, elimde de sene bir şey vererem.

Çoban o saat ahtarıb bir yeni ölmüş uşag gebri tapdı, ağacla eşib meyidi çıhartdı, cellada verib dedi:

-Al bu da uşag meyidi...

Cellad çoh şad oldu, çağanın alnından öpüb dedi:

-İlana balası genim olan kimi, zalım padşaha da sen genim olacagsan.

Çağa yine güldü. Cellad uşağı çobana verdi. Çoban uşağı ondan alıb soruşdu:

-Bu çağa kimindi?

Cellad dedi:

-Şahın öz nevesidi, Ebulasım'ın oğlu.

Çoban:

-Çoh eceb- deyib uşağı çuhasının eteyine bükdü, evine apardı. Cellad da çağa meyidini aparıb padşaha gösterdi. Padşah meyide bahıb cellada dedi:

-Aferin.... İndi aparıb basdırabilersen.

Cellad çağnı aparıb öz gerinde basdırmagda olsun, al heberi Reyhan Hanım'dan. Erinin zindana salınması, çağsın öldürölmesi Reyhan Hanım'ı lap elden salmışdı. Odur ki, Esed Şah'dan gisas almag fikrine düşdü. Uşağı elinden alınan günün sabahı gız gıvrag geyindi, gılinc, nize, oh götürdü, ata süvar olub yola düşdü. Düz derya kenarına getdi. Derya kenarında bir mağara var idi. Bu mağaranı özüne meskeneledi. Reyhan Hanım doğrudan da igid arvad idi. Heçkesden gorhusu yoh idi. Gündüzler mağarada dolandır, geceler de helbetce şehere gedir, şahın adamlarından öldürür, var yohunu talan edirdi. Padşahdan, eyanlardan gaçag düşen adamlar, iki bir üç bir gızın yanına gelirdiler. Reyhan'ın başına heyli adam toplanmışdı. Reyhan Hanım şehere basgın edir, şahın

terefdarlarına divan tuturdu. Esed Şah'ın guvvetli pehlivanları gırılmışdı, güçlü goşunu dağılmışdı. Günlerin bir günü Esed Şah veziri yanına çağırıp dedi:

-Vezir, goşun yarından geçdi, şir kimi pehlivanlarım helag oldu, ancag düşmenimi tanımadım. Vezir sene üç gün möhlet, gerek bizimle dava endin kim olduğunu öyrenesen.

Vezir elini gözünün üstüne goyub barıngahdan çıhdı, düz baş tacir dostunun yanına gedib, dedi:

-Tacir, kimdirse gündüzler geceler şehere basgın edir, goşunumuzu pehlivanlarımızı gırıp, gene çekilib gedir. Men ne cür öyreneyim ki, bu kimdi?

Tacir dedi:

-Vezir, onu sen öyrenebilmezsen, ancag men öyrenebilerem.

Vezir dedi:

-Amandır tacir gardaş, tez öyren. Eger öyrenemesen padşah meni öldürecek.

Baş tacirveziri lap arhayıneledi. Gatırın üstüne şeyden şüyden yükleyib çarvadar paltarında yola düşdü. Az getdi çoh getdi Reyhan Haanım'ın ölkesine çatdı. Reyhan Hanım'ın atlıları onu tutub, hanımlarının yaanına apardılar. Reyhan Hanım ondan soruşdu:

-Kimsen hardan gelib, hara gedirsen?

Tacir dedi:

-Çarvadaram, Esed Şah'ın ölkesinden gelirem. Şey şüy alıb satıram.

Reyhan Hanım dedi:

-Esed Şah ne iş görür? Goşun zad toplayır mı?

Tacir dedi:

-Şahzade Hanım, Allah onun çehini çevirsin, zülmü arşa dayanıb. İndi de teze düşmeni peyda olub, meme deyenden, epe yeyene, hamını goşuna gayıb.

Reyhan Hanım dedi:

-Onun düşmeni, gününü gara eleyen bizik.

Reyhan Hanım tapşırdı, tacire ele hörmetelediler ki, bu hörmeti ömründe görmemişdi. Tecir üç gün Reyhan Hanım'ın yanında galdı, sonra geri gayıdıb vezirin yanına geldi, dedi:

-Evi yihılmış, sahla dava eleyen bir güzel gızdı.

Vezir sevine sevine padşahın yanına gedib, dedi:

-Gible-yi alem seninle dava eden bir güzel gızdı. Bütün derya kenarını özüne mesken eleyib.

Padşah dik ayağa sıçradı, teeccüb eleyib dedi:

-Vezir, bele de gız olar mı? Ayıb olsun bizimkilere ki, bir gızın elinde aciz galıblar. And olsun taht tacıma, derya kenerine o geder goşun tökeceyem ki, oranın torpağını at torbasında çeksinler,

Vezir dedi:

-Şah, düşmen milçek kimi hırda olsa da, onu fil kimi büyük hesab elemek lazımdı.

Padşah gezeblenib dedi:

-Vezir, ağzını heyirliye aç! Ne fil? Arvaddan da fil olar mı?

Padşah emr eledi, goşun sel kimi derya kenarına teref ahdı. Padşah özü de goşunun gabağında gedirdi. Padşah derya kenerında çadırları gurdurdu. Reyhan Hanım'a gasıdle heber gönderdi ki, bütün goşunla Esed Şah'a teslim olsun. Reyhan gasıdle cavab ahtardı ki, başgasının derisine giren ulağın guyrug gulağını keserler. Men senin goşununla üz üze gelmeyi arzu edirdim. Men senin öz gelinin Reyhan Hanım'am. Senden gısas alacağam.

Esed Şah Reyhan Hanım'ın adını eşiden de burnunun deşiklerinden tüstü çıhdı. Emr eledi tebli-i ceng çalındı, goşun sel kimi ahmağa başladı. Reyhan büyük deste ile, özünü şahın goşununa vurdu. Üç gün üç gece berk dava oldu. Reyhan Haanım'ın destesi Esed Şah'ın goşununun çohunu gırdı, yerde galanını da sağ tutdu. Esed şah bir neçe adamla gaçıb, barıngaha getdi. Veziri yanına çağırıp dedi:

-Vezir, Reyhan Hanım'dan benim dalağım sancır. Onu öldürseydim başımda bu geder bela çekmezdi. Zalım gızı üreyime yara vurub.

Vezir dedi:

-Şah, teselli tap, keçenleri yada salma. Sebirli ol, tez geç Reyhan Hanım'ı da öldüreceksen, goşununu da gıracaksan.

Padşah, vezir gene goşun toplamagda olsun, size eberi kimden verim; çobanın oğlu Reyhan Hanım'ın oğlu Zaman'dan. Zaman böyüyüb onbeş yaşına çatmışdı. Çoh guvvetli ve dikbaş bir oğlan olmuşdu. Ne vezire, ne de eyanlara baş eyerdi. Eyanlar ondan padşaha çoh şikayetlenirdiler. Padşah Zamandan şübhelendi.

Çobanı çağırıp dedi:

-And olsun cıggama, düzünü demesen, seni boğazından asacağam. Düzünü de görüm, Zaman kimin oğludur?

Çoban ele bildi ki, padşah bu sirri bilir. Odur ki, bütün ehvalatı ona danışdı. Paadşah Zaman'ın boynunu vurmaz emrini verdi. Celladlar zaman'ı tutmağa gedende vezir kesse yolla özünü Zaman'a çatdırıp dedi:

-Şah seni öldürmek emri verib. Tez kaç uzaklaş!

Zaman vezirden çok razılığ eledi, evden çıkıp yola düştü. O biri terefdan celladlar, serbazlar gelib gördüler ki, zaman ne gezir. Zaman'ın kaçdığını padşaha heber verdiler. Şah gezeblendi. Her terefe goşun gönderdi. Zaman'ı tapmadılar ki tapmadılar. Padşah emr eledi, Zaman'ı öldürmeyib çobana veren celladı, bir de oğlunu barıgaha getirdiler. Öz atasının gözünün gabağında oğlunun başını kesdiler. Etini şişlere tahıb kabab çekdiler, zorla cellada yedirttiler. Padşah celladdan soruşdu:

-Et şirindir mi?

Cellad dedi:

-Oğul eti şirin olmaz mı şah?

Şah dedi:

-Ciyerin parçalanır mı? Şah emrini yerine getirmeyenlerin cezası bah budur!

Cellad dedi:

-Şah ciyerim parçalanmır. Padşah emridir, boyun eymeliyik. Padşahın her zülmü bize merhametdir.

Padşah dedi:

-Get gavrul. Heyanetgar bele ceza vererler.

Padşah emr eledi, oğlanın sümüklerini atasının gözünün gabağında yandırdılar. Cellad berkden geh geh çeki güldü, dedi:

-Gözel eyvence oldu şahım!

Doğrudan da celladın üreyi lap parçalandı, ancag büruze vermedi, cellad yihıla yihıla evlerine yollanmagda olsun, size heber verim Zaman'dan.

Zaman yolguzag canavar kimi tek gezir eline düşen eyanları öldürürdü. Onun işi ancag padşahla ve eyanla idi. O, geceler gizlice celladın evine gelir ondan her heberi öyrenirdi. O biri terefdan de Reyhan Hanım padşahın gününü

gara elemişdi. Ele hey basgın eleyir, şehri dağıdır, eyanların var yohlarını talan eleyirdi. Reyhan Hanım Zaman'ın adını eşitmişdi, arzu edirdi ki, onunla görüşsün. Ancag öz oğlu olduğunu bilmirdi. Ele bilirdi ki, oğlunu şah çağa vahtı öldürmüşdür. O biri terefdən de Zaman, Reeyhan Hanım'ın adını eşitmişdi. Onunla görüşmeyi arzu edirdi.

Günlerin bir günü Zaman derviş paltarı geyinib, yene celladın evine geldi. Cellad bütün ehvalidi ve oğlunun öldürölüp , etinin özüne yedirildiyini ona nağıl eledi. Çoh kederlendi. Gözlerinin yaşını sel kimi ahıdıb , dedi:

-Bes benim bineva atam, anam heçe oldu?

Cellad dedi:

-Atanı padşah zindana salmışdır. Anan da o zamandan kaçıp hara ise getmiştir. Ölüsünden dirisinden heç kesin heberi yohtur.

Zaman dedi:

-O zalım padşahın saggalını ganına boyamasam atamın oğlu deyilem. Atam zindanda ezab çeksin, men rahat yaşayım? Bu olası iş deyil. Cellad, amandı , Meni şahın sarayına sal!

Cellad dedi:

-Ey Zaman , o mümkün deyil. Vezir padişahdan narazıdır. Goy ona deyim , görüm o ne deyir.

Zaman dedi:

-Ey Cellad , onda zehmet çek buraya bir kankan çağır.

Celladın gonşuluğunda bir kankan yaşayırdı, gedib onu Zamanın yanına getirdi. Zaman ordan burdan sohbet salıp kankana dedi:

-Kankan gardaş, sene yüz tümen gızıl vereceyem. Buradan lağım atıp padşahın olduğı evden çıharsan.

Yüz tümen gızıl adı eşiden de kankanın gözü kellesine çıhdı, dedi:

-Ah nece ataram!

Zaman dedi:

-Nece güne gurtararsan?

Kankan dedi:

-Uzağı yeddi güne.

Hemin günden Kankan işe başladı, altı günde gedib padşahın evine çıhdı. Tez gelib Zaman'a heber verdi. Zaman kankanın haggını verib yola saldı. Özü gözledi, gece yarı oldu. Lağırma girdi, düz gedib padşahın evine çıhdı. Padşah şirin yuhuda idi. Gılını çekib, padşahın başını heyvan başı kimi kesti. Padşah hırıldayanda Zaman dedi:

-Şah baba, hırıldama, yuhun zahir olup

Zaman tez geri gayıttı. Gaçıb kenarda gizlendi. Seher açıldı. Vezir, vekil, eyan, esraf yuhudan ayıldı. Ha gözlediler padşah divanhanaya gelmedi. Kimse curet eleyip padşahın yattığı eve gedebilmedi. Gün orta oldu vezir özüne urek direk verip padşahın yattığı evin kapısına getti. Gördü ki yemek kenizlerin elinde galmışdır. Padşah hele de yuhudan galhmamıştır. Vezir kapı bacanı döydü, sesledi, padşahdan ses çıhmadı. Ahırda kapını sındırıp, içeri girdiler. Gördüler ki ev gan gölüne dönüb, padşahın başını öküz başı kimi kesibler. Her yere ses düşdü. Vezir, vekil, eyan, eşraf toplandı. Padşahın meyidini gan gölünü içinden çıhartdılar. Zaman kağız yazıb goymuşdu ki, padşahı men öldürmüşem. Ele hemin gün padşahı şah gızından olan oğlu Kerim tahta çıhdı. Bu ele zülmkar padşah oldu ki atasını utdu. Atası bunun yanında şükr idi. O biri tereften zaman ne geder çalıştı, zindanı yarıp atasını gurtarabilmedi. Reyhan Hanım'ın yanına getdi, dedi:

-Padşahı öldürüb senin yanına gelmişem.

Reyhan Hanım padşahın öldürölmesinden çoh şad oldu. Zamanın alnından öpüb dedi:

-Ey cavan, sen benim esil düşmenimi öldürmüşen. Odur ki, bu goşun sene teellürdür.

Zaman dedi:

-Oğlu tahta çıhmışdır, atasından zalımdır. Senin kömeyinle onu da al ganına boyarig.

Bunlar birlikde Kerim Şah'ın goşunu ile davada olsunlar, size kimden heber verim; vezirle Ehmed celladdan.

Padşahın öldürölmesinden sonra Ehmed cellad hem şad idi, hem de gemkin. Şad idi, ona göre ki, düşmeni ölmüşdü. Gemkin idi, ona göre ki, Kerim Şah'dan gözü su içmirdi, öldürölmeg gorhusu var idi. Bir gün fikirli evde oturmuşdu, birden gapı açıldı, vezir içeri girib dedi:

-Padşah seni öldürmek emri vermiştir. Başına çare gıl!

Ehmed cellad el ayağa düşüb dedi:

-Bes men ne eleyim?

Vezir dedi:

-El ayağa düşme. Hazırlaş gece ikimiz de kaçıb Reyhan Hanım'ın yanına gedek. Bu padşahdan uzaklaşmag lazımdı.

Ehmed vezide yükül, gıymetde ağır şeylerden götürdü. Vezir birlikde gece kaçıb Reyhan Hanım'ın yanına getdiler. Zaman dostlarının kaçıb salamat gelmelerine çoh şad oldu, onları Reyhan Hanım'a tanıtdırdı. Bunların gelmesi üçün Reyhan Hanım gece bir şadlıg meclisi düzeltdi. Bu meclisde vezir dedi:

-Herkes başına gelen ehvalatı söylesin.

Hamısı bir bir başına gelen ehvalatı nağıleledi. Reyhan Hanım oğlunu tanıdı, onu bağrına basıb, duz kimi yaladı, vezirden, Ehmed celladdan çoh razılıgeledi. Gırh gün gırh gece şadyanalıg keçirdi. Reyhan Hanım şadlığından goşunu başına burahdı. Meydan başlı başına galdı. Ele bu zamanda Kerim Şah'ın goşunu hücumageçdi. Gabağına çıhanda olmadı, goşunun çohunu gırdılar. Reyhan Hanım bir deste adamla gücle kaçıb gurtardı. Az zaman içerisinde başına yene büyük deste topladı. Goşunun ihtiyarını oğlu Zaman'a tapşırđı. Gecenin bir aleminde hücumageçdiler. Kerim Şah'ın goşununu tamam gırdılar. Kerim Şah bir heçe adamla kaçıb öz şehrine getdi. Reyhan Hanım öz sehvinib başa düşdü:

-Ehtiyat bugün yaraşığıdı- dedi.

Reyhan berk hazırlandı, güçlü goşun topladı. Goşunu üç yere böldü. Birinin serkerdeliyini oğlu Zaman'a, birinin serkerdeliyini vezire, birinin sekerdeliyini başka bir adama tapşırđı. Üç yerden Kerim Şah'ın şehrine hücm etmek emrini verdi. Zaman öznü düşmenin goşununa burdu. Sağa sola ne geder gırırdılarsa da goşunun dalı kesilmirdi, ele hey gelirdi. Zaman o geder gılınc burdu ki, hırda golları heyden düşdü. Beş altı yeden yara aldı, geşş eleyib atdan düşdü.

Zaman yaralanan gece anası Reyhan Hanım yuhuda gördü ki, bir sel gelib oğlu Zaman'ı apardı. Yuhudan hölvnak galhdı, ata süvar olub, oğlu getdiyi terefe yola düşdü. Atı yele dönderdi. İki üç nefere rast geldi. Bunlar Zaman'ın goşununan idi. Gözlerinin yaşını töke töke onlardan Zaman'ı soruşdu:

-Tez deyin, görüm Zaman'ın başında ne bela var?

Biri ağlaya ağlaya dedi:

-Goşunu gırdılar, Zaman'ı da öldürdüler.

Reyhan Hanım bir nale çekib atdan yere yihıldı. İki üç saat özüne gelmedi. Onu bir teher özüne getirdiler. Reyhan Hanım'ın saçları dağılıb üzüne tökülmüşdü. Saçlarını üzünden yığdı, gılcını sivirib dedi:

-And içerem, düşmenin başının gafa tasını bade eleyeceyem, meclisde içinde şerab evezine ganını içeceyem. O zaman düşmenden intigam almış olucağam.

Oğul dağı yaman olar. Reyhan Hanım'ın üreyine çarpaz dağ çekildi. Gısas alavu onu yandırıp gavururdu. Ele bu zamanlar Reyhan Hanım Kerim Şah'ın bir mektubunu aldı. Kerim Şah yazmışdı:

“Ey büyük hökmdar, nahag yere goşununu gırdırma, mene ere gel, torpağımızı birbirine gatag, şah hanımı ol! Ölünce eyş işaretde olag.”

Reyhan Hanım'ın dodaglarını kinli bir gülüş yaladı. Gelemi götürüb ona bele cavab yazdı:

“Yahın zamanda görüşerik!”

Gızın cavabını Kerim Şah'a çatdırdılar. Kerim Şah berk gezeblendi. Emr eledi goşun derya kimi telatüme geldi. Kerim Şah özü de goşunla deryanın kenerine geldi. Reyhan Hanım geri çekildi. Kerim Şah bunu görüb goşunu her terefe yaydı. Onun fikri o idi ki, Reyhan Hanım'ı esir alsın. İki goşun başladı birbirini gırmağa. Ele bu zaman Reyhan Hanım'ın goşunu hemle eledi. Reyhan Hanım gördü ki, bir pehlivan Kerim Şah'ın divan tutur. Sabaha kimi ceng oldu, gan su yerine ahdı. Reyhan Hanım'ın goşunu Kerim Şah'ın goşununu gırdı, bütün eyanları ve Kerim Şah'ı sağ tutdu. Kerim Şah'ın ve eyanlarının gollarını möhkem möhkem bağlatdırdı.

Seher tezden Reyhan Hanım pehlivanlarını hezerden geçirende oğlu Zaman'ı gördü. Ana oğul oldular.

Reyhan Hanım dedi:

-Oğul seni ölmüş bilirdim.

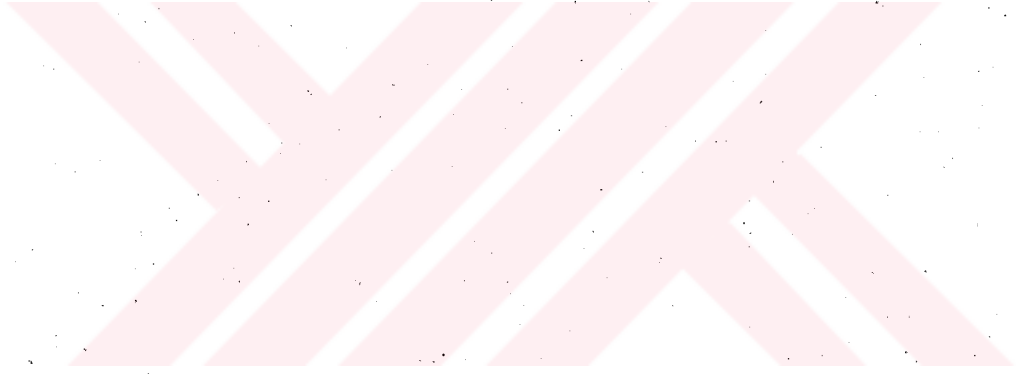
Zaman başına gelenleri ona danışdı, dedi:

-Ele ölmüşdüm, mene nicat verildi, ölümden gurtardım.

Hanı şad oldu. Kerim Şah'ı, eyanlarıgötürüb güçlü goşunla şahın paytahtına geldiler. Reyhan Hanım evvel evvel zindanı dağıtdırdı. Eri Ebulgasım'la birlikde bütün zindanda galanları azad eletdirdi. Reyhan Hanım eri ile gol boyun oldu, onlar gözyaşlarını birbirine gatıb sevinçden ağlayırdılar. Sonra oğlu Zaman'ı atasına tanıtdırdı. Ata oğul gucaglaşıb öpüşdüler.

Reyhan Hanım hemin gün bütün camaatı topladı. Veziri padşah, Ehmed celladı da vezir seçdi.

Emr eledi, bütün eyanların boynunu burdular. Bir şadyanalığ meclisi düzeltdirdi. Reyhan Hanım özü gılını çekib Kerim Şah'ın başını kesdi. Şadlığ meclisinde onun ganını gafa tasına töküb şerab yerine doyunca içdi. O, düşmenden gısas aldı, onun üreyinin yaraları sağaldı. Eri, oğlu ile birlikde ölünce şad yaşayıb dövran geçirdiler.

II.14.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Esed adına zalim bir padişah vardır. α
2. Padişah bir gün ava çıkar. β
3. Padişah dönerken bir çiftçinin kızına aşık olur. a^1
4. Padişah, kızı kendi haremine getirmesi için vezire emir verir. γ^2
5. Vezir, Gülendām Hanım'ı ister fakat babası vermez. Bunun üzerine vezir, ertesi gün kızı kaçıır. $\delta^2 = A^1$
6. Gülendām Hanım'ın Esed Şah'dan Ebulgasım adlı bir oğlu olur. Ebulgasım büyüyünce şah onun vezirin kızıyla evlenmesi için emir verir. γ^2
7. Ebulgasım halktan birisiyle evlenmek isteğini dile getirerek babasına karşı çıkar. δ^3
8. Şah Ebulgasım'ı ve annesi Gülendām Hanım'ı kovar. A^9
9. Ebulgasım Reyhan Hanım'la -istediği kızla- evlenir. W^0
10. Padişah bir rüya görür. Rüyası Reyhan Hanım'dan doğacak bir çocuğun onu öldüreceği şeklinde yorumlanır. $\S$ (kehanet)
11. Padişah Ebulgasım'ın öldürülmesi için emir verir. Olumsuz = A^{13}
12. Vezir padişahı ikna eder ve Ebulgasım'ın cezası hapse çevrilir. $F^6_9 + KF^{10} = A^{15}$
13. Reyhan Hanım, kocası hapse atıldığında hamiledir. Bir süre sonra bir oğlu olur ve adını Zaman koyarlar. $\S$
14. Şah, yeni doğan Zaman'ın öldürülmesi için emir verir. A^{13}
15. Cellad bir mezarlıkta Zaman'ı öldürecekken, bir adam ona ölü bir çocuk verip, şaha götürmesini $\eta^3 = F^6_9 + KF^{10}$

söyler ve Zaman'ı alır.

16. Reyhan Hanım, dağa çıkıp etrafına adam toplar.

Şehre yaptığı baskınlarda Esed Şah'ın güçlü adamlarını öldürür.

17. Şah, vezirden bunları yapanın kim olduğunu öğrenmesini ister.

18. Vezir, bir tacir vasıtaıyla öğrendiğini şaha iletir. Padişahın düşmanı bir kızdır.

19. Esed Şah, ordu toplayıp yola çıkar.

20. Reyhan Hanım, şaha bir ulak gönderip kim olduğunu açıklar ve teslim olması için çağrı yapar.

21. Reyhan Hanım, Esed Şah'ı yener.

22. Zaman büyür. Kavgacı ve saray görevlilerine başkaldıran biri olur.

23. Padişah çobanı çağırıp bütün hikayeyi öğrenir. Zaman'ın öldürülmesi emrini verir.

24. Vezir, Zaman'a haber verir ve kaçmasını sağlar.

25. Şah, Zaman'ı öldürmeyen celladın oğlunu öldürür ve etini pişirib cellada yedirir.

26. Zaman bir yandan, Reyhan Hanım diğer yandan padişahın adamlarını öldürür.

27. Zaman cellattan babasının zindanda tutulduğunu öğrenir.

28. Zaman, padişahı öldüreceğine yemin eder.

29. Zaman, birine para vererek şahın odasına tünel kazdırır.

30. Tünelden şahın odasına gider ve şahın başını keser.

31. Babasını çıkaramaz, Reyhan Hanım'ın hanına gider ve şahı öldürdüğünü haber verir.

32. Şahın, şah kızından olma oğlu Kerim tahta çıkar ve babasından daha zulümkar olur.

C

γ^2

$\delta^2 = \xi^1$

A^{19}

$\S$ (haber verme) + B^1

$H^1 + J^1$

$\S$

Olumsuz + A^{13}

$F^6_9 + R s^1 = K F^{10}$

A^{19}

C

$\S$ (haber alma)

M

K^1

$J^5 = U = N$

$\S$ (haber verme)

A^{25}

33. Reyhan Hanım'la Zaman beraberce Kerim Şah'a karşı savaşır. $H^1 = M$

34. Kerim Şah, celladın öldürülmesi için emir verir. A^{13}

35. Vezir, cellad Ehmed'e haber verir ve beraber kaçarlar. $\S$ (kaçma)

36. Vezir ve cellad, Reyhan Hanım'la Zaman'ın yanına gider. Ve Reyhan Hanım'a Zaman'ın kendisinin oğlu olduğunu söylerler. Olumlu

37. Kerim Şah'la savaşırken Zaman yaralanıp, savaş alanında kalır. $H^1 + A^{v1}$

38. Reyhan Hanım Zaman'ın öldüğünü düşünerek Kerim Şah'a bir kez daha saldırır. Şahı ve adamlarını esir alır. $H^1 + J^1 = N$

39. Reyhan Hanım, Kerim Şah'ı ve adamlarını esir alanın, iyileşerek savaşa katılanın Zaman olduğunu öğrenir. $\S$ (haber alma)

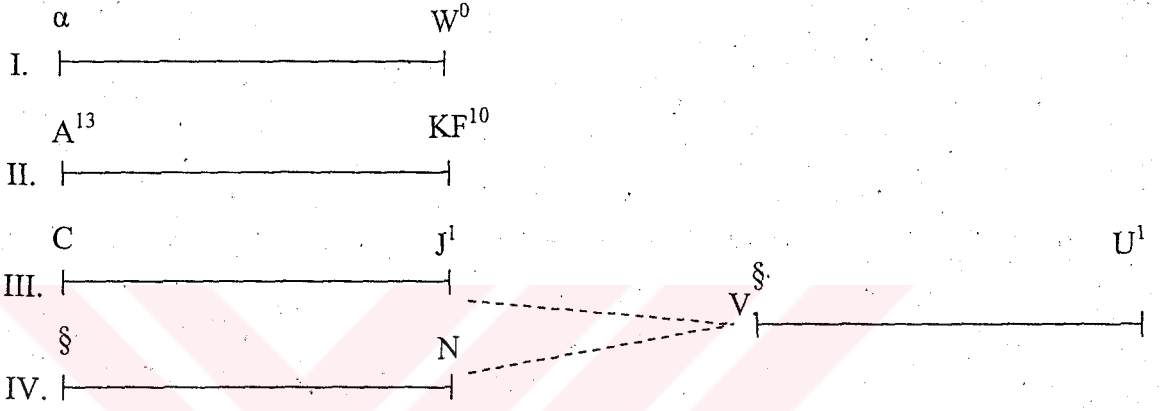
40. Ebulgasım'ı hapisten kurtarırlar. K^{10}

41. Kerim Şah'ın kafası kesilir. Reyhan Hanım kanını içer. $U + U^1$

II.14.b.MASALIN TAHLİLİ:

Beş kesitten oluşan bu masalda II., III. ve V. kesitler H-J çiftini ihtiva eder. IV. kesit hem H-J hem de M-N çiftini ihtiva eder. I. kesitte ise bunlardan hiçbirisi bulunmaz. V. kesit III. ve IV. kesitlerin birleşmesiyle oluşur. Üç kahramanlı bir masaldır.

Masal Kesitleri:

- I. $\alpha \beta a^1 \gamma^2 (\delta^2=A^1) \gamma^2 \delta^3 A^9 W^0$
- II. $\S A^{13} F^6_9 (KF^{10}=A^{15}) \S A^{13} (\eta^3=F^6_9) KF^{10}$
- III. $C \gamma^2 (\delta^2=\xi^1) A^{19} \S B^1 H^1 J^1$
- IV. $\S \text{ olmsz. } A^{13} F^6_9 (Rs^1=KF^{10}) A^{17} C \S M K^1 (J^5=U=N)$
- V. $\S A^{25} (H^1=M) A^{13} \S \text{ olmlu. } H^1 A^{VI} H^1 (J^1=N) \S K^{10} U U^1$

II.15.İKİ GARDAŞ

Biri vardı, biri yohdu, kasıb bir kişi vardı. Onun işi peşesi tikan gırıp satmag idi. Bu kişinin iki oğlu vardı. Böyük oğlunun adı Seydi, kiçik oğlunun adı Se'di idi. Bunlar mektebde ohuyurdular. Bir gün kişi tikan gırırdı, bir de gördü tikan kolunun altında bir göyçek guş yatıb. Elini uzatdı, guşu yavaşça tutdu, gördü altında da ele bir yumurtası var. Guşu da yumurtanı da götürdü gelin evine. Guş her gün bir yumurta yumurtlayırdı.

Günlerin bir günü kişi bazara gedende arvadı da bu yumurtanı götürüb bazarda yüz tümene satdı.

Bu şeherde bir oğlan vardı. Çoh ağıllı, emlin hem de güzel adamdı. Gözel gızlar arzu eleyirdiler ki, bu oğlanla bir kemle danıssaydılar.

Sabahı bu arvad yumurtadan birini çıhartdı bazara. Bu oğlan yumurtanı görüb aldı. Gördü ki, her kim bu guşun başını yese padşah olar. Ciyerin yese, her gece başının altında yüz tümen pul olar. Özü de bu guş insanın bedeninde hemze getmez, erimez.

Oğlan avrada dedi:

-Ne desen vererem. Get bu guşun başın kes, bir gazan hrek bişir! Guşun başın, ciyerin goy höreyin üstüne, men gelim yeyim.

Arvad geldi eve, guşun başın kesdirdi, bir gazan hörek bişirdi, guşu da goydu höreyin başına çekdi bir nimçeye. Guşun başın, ciyerin düzdü üstüne, ağzına da bir gab çevirdi goydu refe, getdi ki, oğlanı çağırsın.

Uşaglar mektebden geldiler, gördüler refde ağzı örtülü bir gab var, gabı galhızladılar, gördüler hörekdi, dediler; "Yerin anamız bize sahlayıb." Seydi başı götürdü, Se'di de ciyeri. Goydular gabaglarına yediler. Arvad gapıdan içeri girdi, gördü höreyi uşaglar yeyibler. İstedi ağacı götürüb bunları döysün, uşaglar gaçdılar. Beli oğlan geldi. Arvad da höreyi tezedden çekdi, guşun etinden goydu höreyin üstüne, getirdi goydu oğlanın gabağına.

Oğlan bahdı gördü, ne baş var ne ciyer. Dedi:

-Çepel sene dememişdim guşun başıynan, ciyerini höreyin üstüne goy!

Arvad dedi:

-Uşaglar yeyib.

Oğlan dedi:

-Get uşagların garnın cır; başı, ciyeri çıhart getir ver mene. Seyid, Se'di bunu eşitcek gaçdılar.

Oğlan gördü, arvad boş gayıdır, dedi:

-Bes ne oldu?

Arvad dedi:

-Gaçdılar.

Oğlan acıg eledi, aş da yemedi, çıhdı getdi. Kişi tikan gırmağa getmişdi. Gayıtdı arvad getirdi höreyi goydu kişinin gabağına. Kişi bahdı, gördü ki,guşun eti de bu höreyin üstedi, soruşdu:

-Arvad bu neçe işdi?

Arvad dedi:

-Gördüm guş ölür, başın kesdirdim.

Kişi dedi:

-Arvad, bir guş ki, günde yüz tümen kazanc vere, adam da onu keser? Bes uşaglar hanı?

Arvad dedi:

-Mektebden geldiler, decellik eleyirdiler, döydüm gaçdılar. Bilmirem heç hara gedibler.

Ahşamacan gözlediler, uşaglar gelib çıhmadılar. Seher her yere sorag saldılar, uşagdan tapılmadı. İndi eşit uşaglardan.

Uşaglar üz goydular berri biyabana, ta ahşama kimi yol getdiler. Ahşam bir yer tapıb yatdılar.

Seher ayıldılar, gördüler başlarının altında bir kise pul var, ta bilmediler hansınıdı. Pulu götördüler düzeldiler yola, çoh getdiler, az getdiler, dere tepe düz getdiler, gördüler bu yol iki yere ayrılır. Biri sağ terefe gedir, biriside sol terefe. O yana bahdılar bu yana bahdılar, gördüler bu iki yolun ayrıcında bir daş var. Bu daşa yazılıb ki, "Ey yoldan geçen, eger iki olsanız gerek hereniz bir yoldan gedesiniz." Bunlar öpüşdüler, gucaglaşdılar. Seyid sağ yoldan, Se'di de sol yoldan getmeyin binasını goydular. Seyid geldi çıhdı bir şehere, gördü camaat yığışib bir meydana. Birinden soruşdu ki:

-Bu nedi, camaat niye yığışib?

Dediler:

-Bu Őherin padşahı     . İndi d  vlet guşu u  urdular ki,padşah se  sinler.

Seydi de   ekildi bir kenarda durdu. Guşu u  urtdular ki, padşah se  sinler. Guş geldi gondtu Seydi'in başına. Seydi'ni danıŐdırdılar, g  rd  ler, onun     nden g  z  nden ele padŐahlı  ya ır. Getirdiler, bunu bu Şehere padşah elediler. Beli bir m  ddet burada padŐahlı  eledi. Camaat g  rd  , bu     edaletli padşahdır. Seydi bu Şeherde yahşı g  rd  ler saldırdı, yollar   ekdirdi, yetimlere pul payladı. G  rd  ler, heç bele yahşı, adil, merifetli, kamallı padşah olmaz.

Seydi burada padŐahlı  elemekde olsun. Size kimden heber verim, Se'di'den.

Se'di hemen yoldan bir m  ddet getdi,   ıhdı bir bula a, g  rd   bir gelin bula ın suyunda gelyan yuyur. Se'di gelyana bahdı, g  rd   bu gelyan     bezekli g  zel gayırılıb. Bir ah   ekdi. Gelin Se'di'den soruşdu:

-Ey oğlan, bu gelyana bahıb niye ah   ekirsen? Bunun yeyesin g  rsen. Onda lap   z  nden gedersen.

Se'di dedi:

-Onu harda g  rebilerem?

Gelin dedi:

-Bu Şeherin kenarında bir gelbi imaret var. Hemen gız orda eyleşib, gırh ince gız da onun hidmetindedir.

Se'di gardaşından ayrılandan sonra birinci defe idi yatmışdı. Duranda g  rd   başının altında bir kise pul var.bu pulun da g  t  rd  , geldi gızın yanına. G  rd   gırh ince gız bunun hidmetindedir. Bu bir gızdır ki, az galır garanlı  yere ıŐı  salsın. Bunun adına İraneyi Cengi deyirler. Se'di burada ne e g  n galdısa her g  n gıza y  z t  men pul ba ıŐladı. Gız da     ohumuŐ,     da ağıllı idi, odur ki,   z   reyinde dedi:

   Bu ne e işdi? Derya da olsa gırtarar.  Getirdi kitaplarını t  kd   gabağına, g  rd  , kitapla g  sterilir ki, bir guş var, her kes onun başın yese padşah olar. Ciyerin yese her gece başının altında y  z t  men pul olar. O saat bildi ki, beli, Se'di de o guşun ciyerinden yeyib. Onun  n de her g  n bir kise pulu olur. Seher açıldı. Gız bir istekan acı Őarab getirdi, verdi.

Se'di'ye dedi:

-Al bunu i !

Se'di aldı, içdi, o saat üreyi bulandı, gusdu. Guşun ciyeri gelib düşdü. Gız o saat ciyeri götürdü, yudurtdu, uddu.

Gece yatdılar, ta Se'di'de pul olmadı. Gız seher kenizlere dedi:

-Bu oğlanı otağdan atın bayıra.

Gızlar Se'di'ni otağdan atdılar bayıra. Oğlan durdu, düşdü yola, dedi:

-Gedim, görüm Seydi'ni tapabilerem mi?

Diyyar be diyyar getdi, bir müddetden sonra, gördü üç div gelir. Divler buna dediler:

-Biz gedirik Gazı'nın yanına. Bizim şertimiz var, kessin.

Se'di dedi:

-Men ele Gazı'nın oğluyam, isteyirsiniz men şertinizi kesim.

Bunlar dediler:

-Bizim üç mirasımız var, böle bilmirik.

Se'di dedi:

-Mirasınız nedir?

Dediler:

-Bir süfredir, bir tacdır, bir de helçe.

Se'di dedi:

-Onlar neçe şeydir?

Divler dediler:

-O tacı başına goysan, sen hamını görersen, onlar seni örmez. Süfreye desen "Süfrem açıl!" açılar. Her ne desen hazır olar. Helçenin üstünde oturub desen: "Helçe filan şeerde ol!" seni oraya aparar.

Se'di dedi:

-Yahşı, men bölerem.

Se'di üç oh atdı, heresin bir yere, dedi:

-Hansınız tez ohu getirib gelse, tac onun; hansınız ondan sonra gelse, sürfe onun; hansınız ahırda gelse, helçe onundur.

Mirasın üçünü de alıb sahladı. Divler onun dalınca yüyürdüler. Se'di o saat mindi helçenin üstüne dedi:

-Helçe meni yetir İraneyi Cengi'nin otağına!

Helçe o saat onu İraneyi Cengi'nin imaretine apardı. Tacı goydu başına. Girdi içeri. Onu gören olmadı. Gördü hanım hörek yeyir. Bu da getdi oturdu, bir terefdən başladı yemeye. Hanım gördü o biri teref gurtardı. Amma heç kim yohdu. Özözüne meettel galdı.

Birden Se'di dedi:

-Nuş olsun!

Hanım birden özünden getdi. O saat Se'di tacı başından götürdü, hanımı ayıltı.

Hanım dedi:

-Se'di bu ne işdi getirirsen benim başıma?

Se'di dedi:

-Hanım sen benim başıma o işi getirdin, men de senin başına bu işi getirdim. Höreyi yediler.

Se'di dedi:

-Gel otur bu helçenin üstünde. İkisi de oturdu. Se'di dedi:

-Helçe filan deryenin kenerında ol!

Hanım bahdı gördü, helçe galhdı göye çığırdı.

Se'di dedi:

-Heç sesini çıhartma, yeri deyil.

Bir ve'de gördüler, beli hemin deryanın gırağındadırlar. Kölgeli bir böyük çınar ağacı var. Düşdüler onun dibine. Hava çoh isti idi. Se'di istedi çimsin, soyunub suya girende İraneyi Cengi mindi helçeye dedi:

-Helçe filan yerde ol! Se'di bir ve'de gördü, beli helçe budur göynev gedir. "Ay aman ay!" dedi.

Gız dedi:

-Heç sesini çıhartma. yeri deyil. Se'di durub geyindi, oturdu çınarın dibinde başın goydu yere özözüne dedi:

-Menim ta ahır yerimdir. Gardaşdan ayrı, şehrimden ayrı, gören meni hansı gurd guş basıb yeyecek?

Biraz yatandan sonra ayıldı, gördü üç göyercin geldi ağacın bir budağına gondı.

Biri dedi:

-Bacılar, bunu tanıyırsınız mı?

Dediler:

-Yoh.

Dedi:

-Bu filan kişinin oğludur. İki gardaşdılar, anaları bunların başına bu oyunu getirdi. Başladı bunların nağılını başdan ayağa söyledi. Gardası Seydi de odur, filan şehirde padişahdır.

O biri dedi:

- Beli, İraneyi Cengi de bunun başına bu oyunu getirdi.

Dediler:

-Bunların atsinin anasının gözü ağlamagdan kordur. Bir çağır kimi gayır, goy suya. O saat ordan sene bir yol açılacag. O çınarın yaprağından da götürüb at ananın kor gözüne kor gulağına goyarsan, yahşı olar. Ağacın öünden de kesib götürersen, hansı adama vurub desen "At ol! İt Ol!" ne istesen o saat olar.

Beli, göyercinler sözün tamam eleyib uçub getdiler. Se'di o saat çınarın yaprağından yıgdi, cibine doldurdu. Çınardan bir çubug kesib götürdü. Sonra gabiğından da bir çarig gayırdı, goydu deryanın üzüne, gördü yol açıldı. Yol alıb geldi İraneyi Cengi'nin menziline. Girdi içeri. Garavaşların hamısına bir çubug vurdu dedi:

"Ol eşek, ol gatrı!" İraneyi Cengi oldu gatrı.

Se'di gatrı dedi:

-Ciyeri verirsen ver, vermesen seni hep gün işledecëyem.

Gız gözünün yaşın od teki tökdü. Se'di gıza bir istekan acı şerab verdi, o saat gördü gusdu. Ciyer düşdü. Se'di ciyeri yudu, uddu. On onbeş gün burada yedi içdi sonra İraneyi Cengi'ye dedi:

-Men namerd adam deyilem, tutduğum yerden kesmerem. Sen heç zad elemirem. Men gedirem.

Beli, Se'di buradan düşdü yola ki, gelib gardaşın tapsın. Get ha get, çatdı bir şehere. Bu şeherin de padişahı şeherin gapısında garavul gomuşdu ki, giragdan gelen olsa ona desin. Bu padişahın bir gızı vardı, dili lal, gulağı da kardı. Bu garavulu goymışdu ki, bekle gelenden gedenden bu gıza elac eleyen ola. Adamlar Se'di'ni görüb padişaha heber apardılar ki, bir sövdeger gelir. Padişah adam

gönderdi ki, gedin o sövdegeri bura getirin. Ele bilirdi ki, Se'di sövdegerdir. Çünkü çok güzel giyinmişti. Geldiler Se'di'ni apardılar.

Padşah dedi:

-Ey sövdeger, sen çok yer gezmişen, belke bir elac bilesen. Menim bir kızım var, dili lal, gulağı da kardır. Ne geder hekim getirirem elac olmur. Her kes onu yahşı elese, gızı da padşahlığını da ona vereceyem.

Se'di dedi:

-Ele men özüm hekimem, onu yahşı elerem. Beli, Se'di çınarın yarpağından bir ikisini çıkartdı, ezdirdi. Gızın gulağına da ağzına da damızdırdı. Gızın gulağı da dili de ele açılıb, oldu anadan kelme. Padşah şadlığ teblini burdurdu, şadlığ eletirdi. Gızını Se'di'ye verdi, cıggasın da götürdü goydu Se'di'nin başına. Se'di bir neçe il burada padşahlığeledi. Sonra yine padşahı öz yerine goydu, özü de arvadı ile geldiler çıhdılar gardaşının vilayetine. Gardaşla görüşdüler, öpüşdüler.

Se'di dedi:

-Ey gardaş, gedek öz vilayetimize, deyirler ata anamızın gözleri ağlamagdan kor olub.

Onlar yol alıb getdiler atalarının vilayetine. Hezinedan da bir geder özleriynen götürdüler. Gördüler ata anasının gözleri kor olub. Se'di çınar yarpağından ezdirdi, damızdırdı bunların gözüne. İkisinin de gözleri açıldı. Sonra usta getirdiler. Burada bir imaret tikdirdiler ki, heç olmayan kimi. Bir müddet burada galdılar.

Bu vilayetin padşahı öldü. Camaat yığışdı meydana. Dövlət guşu uçurtdular. Guş uçdu geldi gondı Seydi'nin başına. Bunu getirdiler padşahelediler. Seydi edalaetli padşah oldu. Her yerde fegirlere pul payladı, dustağları burahdırdı, şehere körpü saldırdı. Mescid, hamam tikdirdi. O yedi içdi yere geçdi. Siz de yeyin için dövre geçin.

II.15.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Fakir bir adam; karısı, oğulları Seydi ve Se'di ile beraber yaşamaktadır. α
2. Adam diken kırarken yumurtasıyla bir kuş bulur. Kuşu da yumurtayı da evine götürür. F^V
3. Kadın yumurtayı pazara çıkarır. $\S$
4. Yumurtayı alan adam; bunu yumurtlayan kuşun kafasını yiyenin padişah, ciğerini yiyenin her gece yüzbin altının sahibi olacağını bilir. Olumsuz + $\S$ (kehanet)
5. Adam kadına bir yemek pişirmesini, yemeğin üstüne kuşun kafasını ve ciğerini koymasını söyler. $\eta^1 + \chi$
Yiyeceğini bu yemeğin karşılığında, kadına para verir.
6. Çocuklar okuldan gelir Seydi kuşun başını, Se'di de ciğerini yer. F^7
7. Kadın olanları adama hikaye eder. $\S$
8. Adam çocukları öldürüp midelerinden kafayı ve ciğeri çıkarmasını ister. A^{13}
9. Çocuklar evden kaçar. $Rs^1 = \uparrow$
10. Üzerinde "İki kişiyseniz, her biriniz ayrı yoldan gidin!" yazan bir yol ayrımında vedalaşırlar. $<$
11. Seydi bir şehre gelir. İnsanlar meydanda devlet kuşunun başlarına konmasını beklemektedir. Kuş Seydi'nin başına konar ve Seydi tahta çıkar. $W_0 = F^9$
12. Se'di İraneyi Cengi adlı, akıllı ve güzel bir kıza aşık olur. Ona her gün yüz altın verir. $\S$ (bağış – hediye)
13. Kız, kitaplardan Se'dinin sırrını öğrenir. Olumsuz + ξ^1
14. Se'di'ye çokça şarap içirip, onu kusturur. Çıkan ciğeri kendisi yer. Se'di'yi de dışarı attırır. $\eta^1 + A^2$
15. Se'di Seydi'yi bulmak üzere yola çıkar. $\uparrow$
16. Yolda üç devle karşılaşır. Devler atalarından D^6

kalan mirası bölememektedir. Miras; görünmezlik
tacı, yemek veren sofrası ve istediğin yere anında,
götüren halıdır. Se'di'den mirası bölmesini isterler.

17. Se'di devleri oradan uzaklaştırır. Tacı ve sofrayı
alıp halıya binerek ortadan kaybolur.

E^{VI}

18. Se'di, İraneyi Cengi'nin yanına gider. İraneyi
Cengi hile ile tacı, sofrayı ve halıyı alır.

$\eta^1 + A^2$

19. Se'di insandan uzak bir yerde düşünürken, üç
güvercin gelir. Se'di ile kardeşinin hikâyesini
söyleyip anne ve babasının kör olduğu haberini verir.

$F^6_9 + \S$ (haber verme)

20. Güvercinler Se'di'ye çınarın kabuğundan
yapacağı aracın denizde ona yol göstereceğini; çınar
yaprığının anne - babasını iyileştireceğini; çınarın
dahnın da istediğini hayvana çevirebileceğini söyler.

F^9

21. Se'di İraneyi Cengi'yi katıra dönüştürür.

U

22. Ciğeri şarap içirip kusturmak suretiyle ondan alır.

K^1

23. Se'di yola çıkar.

↓

24. Bir yere gelir. Bu yerin padişahının kızı, dilsiz ve
sağırdır. Padişah herkesten derman aramaktadır.

M

Se'di'yi de çağırır. Tahtını ve kızını vereceğini
söyleyerek, görevi ona verir.

25. Çınar ağacının yapraklarıyla kız iyileşir.

N

26. Şah kızını Se'di'ye verir, onu padişah yapar.

W^0_0

27. Se'di karısıyla yola çıkar

↓

28. Kardeşi Seydi'yi de alıp memleketine döner.

↓

29. Anne ve babasını iyileştirir.

K^9

30 Kendilerine ev yaptırırlar.

w^3

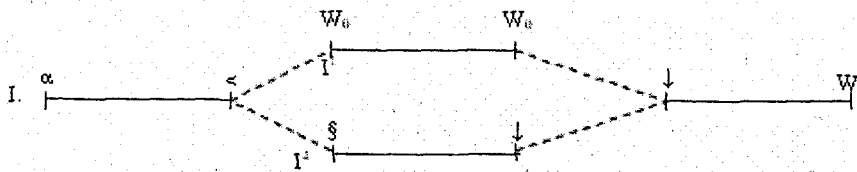
31. Padişah ölür, Seydi'yi padişah yaparlar.

W_0

II.15.b.MASALIN TAHLİLİ:

İki kahramanlı bu masal tek kesitten oluşur. Fakat kahramanlar masalın bir yerinde tekrar birleşmek üzere ayrılırlar. Bu sebeple ortaya tek kahramanlı iki ayrı masal daha çıkar. Biz bunları ayrı kesitler değil de aynı kesitin farklı bölümleri olarak aldığımızdan ifade edilmelerinde I^1 ve I^2 sembollerini kullandık. Masal M-N çiftini ihtiva ediyor.

Masal Kesitleri:

- $$\begin{array}{ll} \text{I.} & \alpha F^V \S \text{ olmsz. } \S \eta^1 \chi F^7 \S A^{13} (Rs^1=\uparrow) < \dots \downarrow K^5 w^3 W_0 \\ \text{I}^1. & W_0=F^9 \\ \text{I}^2. & \S \text{ olmsz } \xi^1 \eta^1 A^2 \uparrow D^6 E^{VI} \eta^1 A^2 F^6, \S F^9 U K^1 \downarrow M N W_0^0 \downarrow \end{array}$$

II.16.MEHEMMED VE MÜNEVVER

Günlerin bir günü şah oğlu Şah Abbas vezir Allahverdi Han'la dervişlibas olub İsfahan Şehri'nde dolanırdılar.O gün ahşama kimi dolanıb, ahşam gonag olmag üçün bir gapıya geldiler.Ev sahibi Garagul bunların gabağına çıhdı.

Şah Abbas dedi:

-Gardaş, olar mı bu geceliye bizi Allah gonağı edesen?

Garagul dedi:

-Allaha da gurban olum, gonağına da! Niye gebul etmirem. Gelin eve gedek!

Her ikisi Garagulun evine girdiler.Gul dervişlere yavan çörek getirib dedi:

-Ağa dervişler, varını veren utanmaz.Vallah yavanlığım yohdu, bağışlayın.

Dervişler dediler:

-Sağ ol, ziyan yohdur.

Çöreyi yedikden sonra ordan burdan bir heyli söhbet edib dediler:

-Gardaş, biz yorgunug, eger mümkün olsa, yer sal, yatağ.

Garagul yorgan döşek üçün arvadı Senem'in yanına gedende gördü ki; iş başka tövrdür . Senem hamile idi. Gördü Senem'in doğmag ve'desi tamam olub, berk ağrı çekir.

Garagul halı bele gördük de dervişlerin yanına gelib, dedi:

-Ağa dervişler, Allahdan gizlin deyil sizden ne gizlin. Avradımın ve'desi tamamıdır. Berk ağrı çekir, bu gece barhemlini yere goymag isteyir. Hergah razı olsanız, sizin yerinizi heyetde salaram.

Devrişler dediler:

-Çoh yahşı olar. Heyet hamısından yahşıdır. Sen avradına gullug ele.

Garagul onların yerini heyetde saldı.Yer salınan kimi Şah Abbas yatdı, amma vezir Allahverdi Han'ın yuhusu gelmediyinden galhib oturdu. Bu yanda da gece yaridan geçmiş Senem gözel bir oğlan doğdu ki, ay parçası kimi.

Vezir Allahverdi Han ayıg idi gördü, er, arvad uşağları olduğuna şadlıg geçirir. O, öz özüne dedi:

"Ay yazıglar, uşag sizin neyinize lazımdır!" Allahverdi vezir de yuhuya getdi.Yuhuda gördü ki, Garagul'un oğlu böyüyüb Şah Abbas'ın gızı Münevver Hanımı alıb.

Allahverdi vezir hövlnak yuhudan galhdı. Gözünü uhaladı, o teref bu terefe bahdı. Vezir Allahverdi Han yuhusuna teeccüb etdi, yerine girib yatdı. Sabah olcag her ikisi yuhudan ayılıb Garagul ile görüşdükdən sonra bargah terefe getmeye üz goydular. Bir azdan sonra bargaha yetişdiler. Eyinlerinden devriş libasını çıhartdılar, şahane libas geyib divanhanada bergerar oldular. Şah taht üstünde şad hürrem oturub dedi:

-Vezir, bu gece yatdığımız ev sahibi Garagul da deyir men insanam, o da ömür sürüb yaşayır, biz de yaşarız. Ele yaşamagdansa boğaza kendir salıb ölmek yahşıdır.

Vezir berk gehgehe çekib güldü. Şah vezirin bele gülmesine gezeblenib dedi:

-Vezir, and olsun babamın cıggasına her gah bu gülmeyisin sebebini mene söylemesen, seni tike tike doğratdıracağam.

Vezir şahın gezebinden haf edib, yuhusunu şaha söyledi. Şah buyurdu;

-Vezir, men o uşağı ele öldürürem heç Allahın da heberi olmaz. Men hara, Garagul hara? Men gızımı torpagda çürüdürem, adıma leke getirib Garagul'un oğluna vermerem. Senin yuhun ahmag yuhudur.

Vezir erz eledi:

-Şah sağ olsun, özün bilirsən, amma yadından çıhartma ki, geleceyi bilmek olmaz. Ola biler ki, Garagul'un oğlu en büyük adam olsun.

Şah ,vezirin sözüne gülüb gezeble dedi:

-Vezir, bu saat get ,Garagul'u bura getir.

Vezir şahın hökmüne göre Garagul'u divanhanaya getirtti. Garagul şaha baş endirib torpağa düşdükdən sonra erz eledi:

-Atam anam sene gurban, bu kemterini bendenize ne buyurursunuz?

Şah buyurdu:

-Ey Garagul eşitmişem ki, bu gece senin Mehmed adlı bir oğlun olub. İndi o oğlan mene lazımdır. Sana göre, get arvadınla meslehetleş sonra, onu benim yanıma kogir, mene bağışla. Evezinde iki özü ağırı sene gızıl vereceyem.

Şah emridir. Garagul "Be çeşm!" deyib, şahın hüzurundan mürehhes oldu.

Ehvalatı arvadı Senem'e söyledi.

Senem ağlayıb dedi:

-Ay kişi, men övladımı ne tövr özgesine verim?

Garagul dedi:

-Arvad hergah şahın emrini yerine getirmesek, her ikimizi öldürtdürer. Ona göre gel eteyinden daşı tök, Mehemed'i şaha verib, iki özü ağırı gızıl alag. Onu bize veren Allah yine de vermeye gadırdır.

Senem şahın gezebinden gorhub, çar naçar razı oldu. Beli, Garagul Mehemed'i götürüb şahın hüzuruna geldi. şah Garagula iki uşag ağırlığında gızıl verib yola saldı. Sonra Vezir Allahverdi Han ile bahem dervişlibas oldu. Mehemed'i heybeye goyub, çiyine aldı, çöl biyabana üz goydular. O geder getdiler ki, ahırda Lebnan adlı bir gayaya yetişdiler şah çıhdı bu gayanın üstüne, gördü, o geder uçadır ki başından bahanda dibindeki adamı bir milçek büyüklüğünde hele görmek olmur. şah Lebnan gayasına bahana geder vezir Mehemed'in üzünü açıb diggetle bahdı. Gördü ki, bunun sağ üzünde bir cüt gara halı var. O, uşağa bahandan sonra, yine üzünü örttü. O yandan şah uşağı götürüb hamam gayanın başına çıhdı. Mehemed'i Lebnan gayasının başından tutlayıb dedi:

-Vezir, bah men yuhunu bele yozuram. Bu da senin Mehemed'in her tikesi bil kolda galdı.

Vezir erzeledi ki:

-Ey şah uşağa bu cür zulm elemek edaletsizlikdir. Her yuhı doğru olmaz ki...

Bunlar birbirinle söhbet ede ede İsfahan'a geldiler. Herkes öz işine başladı. Bunlar İsfahan'da galsınlar, gel sene biçare Mehemed'den heber verim. Meşhur ustaların fermayisine göre şah Abbas Mehemed'i Lebnan gayasından atanda bir peri gızı hazıl olur, uşağı göyde tutur, Lebnan gayasının dibine goyur, özü çıhıb gedir. Peri geden kimi bir maral gelir, uşağı götürür, Lebnan gayasının yakınlığında olan mağarasına aparır. Maral o günden öz balası ile bahem ona süd verir, o geder sahlayı ki, tainki uşag beş yaşına çatır. Maral Mehemed'i Lebnan gayasında sahlamagda olsun, gel sene Derzemin mahalında Ovçu Pirim'den heber verim.

Ovçu Pirim'in peşesi ovçulug idi. Dünyada Ovçu Pirim'den yahşı ovçu yoğ idi. Onun atdığı ohun biri de boşa getmezdi. Hamı onu tanıyırdı. Özü de bütün heyvanların dilini bilirdi. Amma nedense övladı olmurdu. Ovçu Pirim bir gün yay

ohunu götürüb, ova çıhmışdı. Ahşama geder dağlarda gezdise de bir şey tapabilemedi. Ahırda geceni o mekanda yatdı, sabah olcag yene biyabana üz goyub, ov ahtarardı. Bu günü de gün eyilene dek gezib, bir şey tapabilmedi. Ahırda güzari haman Lebnan gayasına düşdü. Bir de ne gördü? Gayanın dibinde bir maral durub, iki balasını emizdirir. Ovçu bunları gören kimi marala bir düz oh atdı. Oh deymedi. Ovçu Pirim çoh teeccüb eledi. Onun ohu boşa getsin? Bu olası iş deyil. Maral öz balaları ile fūrseti fōvte vermeyib gaçdı. Ancag Mehemmed orada galdı. Ovçu Pirim gördü, maral bir balası ile gaçdı amma bir gara şey oynaya oynaya yerde galdı. Ovçu Pirim halı bele görçek onun yanına gedib ne gördü? Yerde galan bir oğlandı ki, hetti halı benövşe kimi, her halı min tümene deyer, Ovçu Pirim uşağı görçek dedi:

-Hudaya, sene çoh şükür olsun ki, mene bir övlad yetirdin. Bunu aparıb özüme övlad edeceyem. Ovçu Pirim coh şad oldu, o saat oğlanı götürüb sevine sevine evine geldi. Arvadı Ümmi gördü ki, eri ov evezinde bir oğlan uşağı getirir, heber aldı.

-Ay kişi bu ne işdir?

Ovçu Pirim ehvalatı Ümmi'ye söyledi. Ümmi kişinden bu sözü eşidib dedi:

-Allah yahşı yetirib, gel bunu özümüze oğul eleyek.

Ovçu Pirim dedi:

-Ele men de ondan ötrü getirmişem. Bu bizim oğlumuz olar.

Ümmi oğlanı yahasından keçirib, her ikisi oğulluğa gebul etdiler. Mehemmed o günden ağ güne çıhdı, ay, il keçirerek böyüyüb onaltı yaşa çatdı. Bu zaman oğlanın ağıl kamalı artdı. O biri terefdən de Ovçu Pirim onu özüynen böyük kiçik meclislere aparıb, edeb erkan kesb etdirdi. Ahırda Mehemmed derzemin mahalında ele meşhur bir oğlan oldu ki, hemişe böyük meclisleri dolandırmag üçün onu meclis ağası seçerdiler. Mehemmed ve Derzemin ehli burada galsın, gel sene haber verim şah oğlu Şah Abbas'dan.

Şah Abbas bir gün Vezir Allahverdi Şah ile divan hanada oturmuşdu. Gördüler ki, Derzemin mahalından bir gasid name getirib. Vezir nameni alıb, şahın hüzurunda ohumağa başladı. Namede yazılmışdı:

"Ey Şah Abbas! Bil ve agah ol, Derzemin mahalında oğurdur, yol kesmek, adam öldürmek, kimi fenalıklar artıb, her yeri bürüyüb. Ona göre gedem

mübarekinizi bu mahala basıb, bele fena hareketleri def etmeyinizi arzu edirik"

Şah, namenin mezmunundan hali olandan sonra gasidi yola salıb, buyurdu:

-Biz de bu saat gelirik.

Gasid gedenden sonra Şah, Gara veziri hüzura çağırđı, ihtiyar üzüyünü ona verib buyurdu:

-Men Derzemin mahalına gedirem. Gelene dek reiiyyeti yaşı idare et, şahlığı o vahta kimi sene verirem.

Vezir "Be çeşm!" deyib o günden şahın evezinde taht seltenetde eyleşdi. Bu Gara vezir ele gansız insan idi ki, her gan Şah Abbas bir emr verseydi ki, üç güne dek İsfahan ehlini gır, inan ki, bir kese rehmi gelmeyib gılncdan keçirerdi.

Şah Abbas Vezir Allahverdi Han ile Derzemin mahalına üz goydular. Bir müddetden sonra Derzemin'e yakınlaştılar. Derzemin ehli Şah Abbas'ın gelmek heberini eşinden kimi pişvaza çıhıb, onu can celalnan şehere getirdiler.

Şah ile veziri bir yahşı sarayda bergerar etdiler. Sonra şeheri gezib bir ele leyagetli, me'rifetli, çavan ahtardılar ki, o şaha yahşı çay, çörek versin. Belke şahın Derzemin ehlinde hoşu gelib, o mahala gezeb etmesin. Hamı "Bele bir adam kim olar?" deye fikirlenşende birisi dedi:

-Ovçu Pirim'in oğlu Mehemmed kimi leyagetli, cavan harada olabilir? Şaha ancag o yahşı hörmet edebiler. Onun me'rifeti çohdur.

Camaat bu sözü eşitcek şad olub, o saat Mehemmed'i tapıb getirdiler. Mehemmed şaha layıg çay, çörek hazır edib, onların hüzuruna apardı. Vezir Allahverdi Han oğlanı görüb digget ile bahdı, sağ üzünde bir cüt gara halı gören kimi bildi ki, haman Garagulun oğlu Mehemmed'dir. Ona göre Mehemmed eşiye çıhandan sonra vezir berkden güldü.

Şah Abbas buyurdu:

-Vezir bu gülüşün sebebi nedir? Dorusunu söyle, her gan doğrusu söylemesen, yerin bil ki, seni iki şagga eletdirib birini İsfahan'ın girecek gapısından, o birini çıhacag gapısından asdıracağam!

Vezir, Şahın gezebinden haf edib ehvalatı söyledi.

-Vezir bu defa ya gedek ölem, ya da haman cavanı ganına geltan etdirem.

Vezir erz etdi:

-Şah sağ olsun, sen bilersen. Ancag yine deyirem, işi bilmek olmaz.

Bu söhbetden sonra şah cibinden gizil gelemi çıhardı, Gara vezire bele bir name yazdı:

"Ezizim, gözüm Gara vezir! Bu name sene çatan kimi haman nameni getiren Mehemed'i helak edib, ganlı köyneyini mene sahlayarsan."

Namenin tamam etdikden sonra serbe möhür etdi, Mehemed'i hüzura çağırıp buyurdu:

-Oğlum, bu namenin tezlikle İsfahan şehirinde benim yerimde oturan Gara vezire yetirersen.

Mehemed, şahın hökmü ile namenin götürüb daban aldı. Derelerden sel kimi, tepelerden yel kimi, bade-yi serser kimi İsfahan'a yola düsdü. Mehemed gece gündüze salıp İsfahan'ın yakınlığına çatdı. Şah Abbas'ın gızı Münevver Hanım'ın Nobahar adlı bağı şehrin kenarında idi. Mehemed geze geze Münevver Hanım'ın Nobahar bağına yetişdi. Mehemed berk yorgun idi. İstediki, bağı girip biraz dincini alsın, sonra barıngaha getsin. Bağı gedem basanda ne gördü? Bağ ne bağ! Ele bil halis cennettir, her tereften su ahır, çar havuzlar fevvara burur, ağaclar şahelerini her telefe yayıblar. Mehemed el üzünü yuyub, doyunca su içdi. Sonra teze açılmış bir gül ağacının kölgesinde yuhuya getdi.

Mehemed gül dibinde yatmagda olsun, size heber verim Münevver Hanım'dan. Şah Abbas'ın istekli gızı Münevver Hanım ondörd yaşında ele bir gözel idi ki, bahan deyirdi: "Gudret ilahının keremi cövşe gelende bu nezenin yaradıb." Münevver Hanım'ı neçe şahzadeler istemişti, heç birisine getmemişdi. Bu gız her gün gırh keniz götürüb Nobahar bağına seyre çıhardı. Bugün yene haman münval ile gırh keniz götürüb, Nobahar bağına seyre çıhdı. O nazenin bir geder dilteng olduğundan kenizlerden ayrılıb çar havuzda çimdi ve sonra gülsenligde gül derdiyi yerde Mehemed'in üstüne çıhdı. Ne gördü? Bu güllükde bir cavan oğlan yatıp ki, dünyada tek yaranıb, hetti hali, gül camalı gün kimi şö'le verir. Münevver bunu görçek oğlana aşığı olub dedi: "Ne olaydı, bu zalım oğlunun sevgilisi olmaya idi. Men buna gede idim." Bu sözü deyib digget ile onun geddi gametine bahdı gödü, papağının gatlanlanacağında bir name var. Yavaşca nameni götürüb ohudu.

Mezmunundan hali oldugda, nameni parça parça etdi. Atasının dalınca dedi: "Ay biinsaf zalım ata, heç bele bir çavani da öldürmek olar mı?" Münevver o

cavana aşığı olduğundan onu hilas etmek fikrinine düştü ve coş tedbir arayış dedi:

-Bu cavanı hilas etmeyin yahşı fendini gapdım.

O saat atasının ona yadigar verdiyi gızıl gelemi çıhardı, Gara vezire bele bir name yazdı:

"Ezizim, gözüm Gara vezir! Bu name çatan kimi gırh gün gırh gece toy edib benim gızım Münevver Hanım'ı haman name getiren Mehemed adlı cavana verersen."

Gız nameni şahın möhrü ile serbe möhr edib, oğlanın papağının katlanacağına goydu ve yavaşca oğlanın üzünden, gözünden buse alıb kenizler ile bahem bağdan çıhib, heremhanaya geldi. O terefdən hoş beht Mehemed yuhudan ayılıb, İsfahan şehirinde Şah Abbas'ın yerinde oturan Gara vezirin yanına geldi, şahdan olan nameni ona verdi. Gara vezir nameni mezmunundan hali olduğdan sonra sonra İsfahan şehrini lalezarler, gebeler ile bezedib, büyük bir meclis düzeltdi, bütün İsfahan ehlini o meclise çağırdı. "Şah Abbas'ın gızının toyudu." deye hamı o meclise geldi.

Gara vezir, Münevver Hanım'ın kebinini Mehemed'e kesdirdikden sonra, gırh gün gırh gece toy edib, İsfahan ehlini gonageledi, her yerde şadlık, şenlik keçirdi. Toy tamam olan kimi Gara vezir ve İsfahan ehli Münevver Hanım'ın elini Mehemed'in eline verib, öz evine getdi. Bu iki aşığı me'sug o günden mal dövlət içinde gün geçirmeye başladılar.

O yandan Şah Abbas Derzemin mahalında baş vermiş, fena hareketleri yatırdıb vezir ile bahem İsfahan'a üz goydular. Bunlar ele ki, şehere yakınlaştılar, birinci defe Münevver'le Mehemed şahın gelmesinden heberdar oldular. Münevver Hanım dedi:

-Mehemed, durmag vahtı deyil, bir köhlen ata suvar olub, Gara vezir ve şehir ehli ile atamı pişvaza çıh. Bir fend ile birbirimize gavuşdur. Görek ahırımız nece olacag? Men atamın gezebinden gorhuram.

Münevver'in bu sözüne Mehemed razı olub, bir köhlen ata süvar oldu. Gara vezir ve şehir ehli şahı pişvaz etdiler. Mehemed'i gören kimi şah hökm edib dedi:

-Bu saat benim emrimi yerine yetirmeyen nankör Gara vezirin boynunu vur!

Cellad Gara vezirin boynunu vurmag istedikde, Gara vezir dedi:

-Şah sağ olsun, aman ver, sene bir neçe kelme sözüm var, onu deyim, her gan günahım olsa, boynumu vurdur.

Şah aman vermeyib cellada dedi:

-Aman yohdur! Cellad, bu saat bunun boynunu gözlerimin gabağında vur!

Vezir Allahverdi Han, bütün camaat şahın ayağına tökülüb dediler:

-Şah sağ olsun, Gara vezir nece ildi ki sene vezirlik edir. Goy sözünü desin, günahı olsa öldürersen.

Şah camaatın hahişine razı oldu, Gara vezire sözünü demeye izn verdi. Gara vezir evvelce boynunun ne üçün vurulduğunu öyrendi. Sonra haman gızıl gelem ile yazılıb, şahın öz möhrü ile serbe möhr edilen nameni pahşaha verdi. Şah namenin mezmunundan halı oldugundan sonra tutduğu işden peşman olub, Gara veziri azad etdi. Ve üzünü camaata tutub ehvalatı tamam onlara söyledi. Vezir Allahverdi Han padşahın gulluğunda el el üstünde goyub erz etdi:

-Şah sağ olsun, men deyende gebul etmirdin. İndi de görüm tutduğun işlerden peşman oldun, ya yoh?

Şah Abbas ona cevab verdi:

-Ey vezir Allahverdi Han, Garagul'un oğlu Mehemed'e etdiyim işden peşman oldum. Menim gızım ona gısmet imiş. Hoş beht olsunlar.

Şah Abbas tezeden gızı Münevver'le Mehemed'e gırh gün gırh gece toyeledi.....

II.16.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

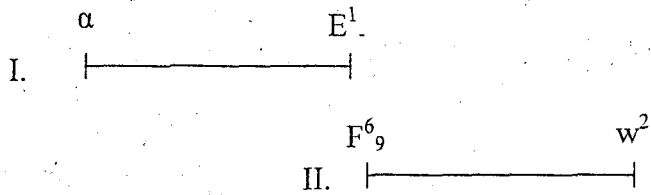
1. Şah Abbas ve Vezir Allahverdi Han kılık değiştirip İsfahan Şehri'ne gezmeye gider. $\alpha + T + \beta^1$
2. Şah Abbas , Garagul adlı birinin evinde kalmak ister. D^1
3. Garagul onları misafir eder. E^1
4. O gece Garagul'un karısı Senem, bir erkek çocuk doğurur. $\S$
5. Vezir Allahverdi Han rüyasında, Garagul'la Senem'in oğlunun Şah Abbas'ın kızı Münevverle evlendiğini görür. $\S$ (haber verme)
6. Saraya dönerler. Bir sohbet esnasında şah Garagul'u küçümseyince, vezir gördüğü rüyayı şaha anlatır. D^1
7. Şah, Garagul'la Senem'in oğlunu, tehdit ederek onlardan alır. Karşılığında da çocuğun iki katı kadar para verir. A^8
8. Vezir, çocuğun yüzünün sağ tarafında bir leke olduğunu görür. I^1
9. Şah Abbas, Mehemed'i Lebnan Kayası denen bir uçurumdan atar. Pr^6
10. Bir peri kızı Mehemed'i yakalayıp, uçurumun dibine bırakır. $F^6_9 + KF^{10}...$
11. Bir maral gelir, Mehemed'i mağarasına götürür ve onu besler. $F^6_9 + Rs ...$
12. Çocuğu olmayan, avcılıkla geçinen Avcı Pirim, Mehemed'e bakan maralı vurmak ister, maral kendi yavrusuyla kaçınca Mehemmemed geride kalır. Avcı Pirim Mehemed'i evlad edinir. Avcı Prim ve karısı Mehemed'i çok ünlü bir meclis ağası olarak yetiştirir. $F^6_9 + Rs ...$

13. Mehmed'in yaşadığı Derzemin'de eşkişayalar §
peydah olur. Şah Abbas'a durumu haber verirler .
Şah Abbas, Gara vezir adındaki insafsız birini yerine
vekil bırakarak Derzimin'e gelir.
14. Şah Abbas ve Vezir Allahverdi Han'ın hizmetini Q
Mehmed görür. Allahverdi Han yüzündeki, izden
Mehmed'i tanır.
15. Vezir, Şah Abbas'a durumu anlatmak zorunda ξ¹
kalır.
16. Şah Abbas, mektubu getirenin öldürülmesini, A¹³
kanlı gömleğinin de saklanması emreden bir
mektup yazıp, mektubu Mehmed'le gönderir.
17. Mehmed İsfahan'a gelince dinlenmek için bir §
bahçeye girer ve orada uyuyakalır.
18. Bahçe Münevver sultanındır. Münevver a¹
Mehmed'e aşık olur.
20. Mehmed'in papağındaki mektubu okur.
Kendisiyle Mehmed'in evlenmesini emreden bir η³
mektup yazıp, bu mektubu Mehmed'in papağına
koyar.
21. Gara vezir, mektupta yazılanı yapıp W⁰
Mehmed'le Münevver'i evlendirir.
22. Şah Abbas döndüğünde emrini yerine A¹³
getirmediği için Gara Veziri öldürmek ister.
23. Gara vezir kendisine gelen mektubu şaha § (haber verme) + olumlu sonucu
gösterir. Padişah veziri affeder.
24. Padişah yaptıkları için özür diler ve w²
Mehmed'le Münevver'e yeniden düğün yapar.

II.16.b.MASALIN TAHLİLİ:

İki kesitli bu masalın tek kahramanı vardır. Kesitlerden hiçbirisi H-J ve M-N unsurlarını ihtiva etmez.

Masal Kesitleri:

I. $\alpha T B^1 D^1 E^1 \S \S D^1 A^8 I^1 [Pr^6=E^1.]$

II. $(F^6_9\dots) KF^{10} (F^6_9\dots) Rs (F^6_9) Rs \S Q \xi^1 A^{13} \S a^1 \eta^3 W^0 A^{13} \S$ olumlu w^2

II.17.ANAGIZ VE GÜLNAZ

Biri var idi, biri yoh idi. Arif ve Aslan adlı iki gonşu var idi. Aslan'la Arif çoh dost idiler. Arif'in Camal adlı bir oğlu, Anagız adlı bir gızı; Aslan'ın da Kamran adlı bir oğlu ve Gülnaz adlı bir gızı var idi. Bunlar ata babadan çoh mehriban gonşu idiler. Heyirleri şerleri bir yerde keçirdi.

Arif'in gızı Anagız, Aslan'ın oğlu Kamran'a, Aslan'ın gızı Gülnaz da Arif'in oğlu Camal'a nişanlı idi. Biribirini o geder sevirdiler ki, bir saat da ayrı durmağa teherleri yoh idi, lap Esli ile kerem idiler. Ancag onların bele sevişmesi molla ile dervişin heç hoşuna gelmirdi.

Gülnaz'ı molla, Anagız'ı da derviş isteyirdi. Bir gireve ahtarırdılar ki, onların aralarını bozsunlar, Arif'le Aslan'ın arasına edavet salsınlar, gızları öz evlerine aparsınlar. Amma bunların dediye olmurdu, Arif'le Aslan'ın dostluğu gündən güne artırdı. Molla ile dervişin elçileri gapılarına gelende soyunub govurdular.

Günlerin bir günü Arif Aslan'ı evine çağırıp dedi:

-Ay Aslan gardaş, uşaglar böyüyüb heddi buluğa çatıblar. Gel bir sefere gedek, toy paltarından zaddan alıb getirek, uşagların toyunu edek. Gorhura molla ile derviş uşagları elimizden alsınlar.

Aslan onun sözünden razı galıb dedi:

-Arif gardaş, sen menden çoh yaşayacagsan, bu sözü men sene demek isteyirdim. Çoh galsa molla ile derviş engel çıhardar.

Arif dedi:

-Uşagları da özümüzle aparag, bize kömek elesinler.

Onlar çoh danışdılar, cüme ahşamı yola düşmeyi gerara aldılar. Öz fikirlerini ailelerine de söylediler. Onlar da razı oldular. Arif'le Aslan sefere getmeye tedarük gördüler. Cüme ahşamı oğlanları Camal ile Kamran'ı da götürüb sefere çıhdılar.

Bunların sefere çıhmasından bir neçe ay ketçi. Onların sefere çıhmasını, oğlanlarına toy tedarükü görmesini hamı eşitdi. Molla başmağının dabanını şaggıldada şaggıldada dervişin yanına gelib dedi:

-Ay evi yihılmış, niye duymusan. Biraz sonra Aslan'la Arif elib çıkacag, oğlanlarına kızlarına toy edecekler. Gızlar elden çıkacag, gerek ele edek ki, gızlar öz ayagları ile bizim evimize gelsinler.

-Neçe deyirsen ele edek. Buna yol vermek olmaz. Zor güc gızlar bizim olmalıdır.

Molla dedi:

-Götürüb gızların dilinden oğlanlara mektub yazag ki, özümüze er tapmışıg, siz orada özünüze ayrı arvad tapın. Gülnaz'ın dilinden Camal'a yazag ki, menle seninki tutmaz; Anagız'ın dilinden Kamran'a yazag ki, men özüme gözel er tapdım. Sen de bir gız tap. Kağızı alan kimi oradaca çatlayıb ölerler, biz de burada gızlara sahib olarız. Sonrada Arif'le Aslan'ın arasına nifag salarız.

Derviş molların bu tedbirini çok beyendi:

-Ay sağol, sende geribe baş var imiş. Yahşı fikirleşmisen, dediyin kimi ederik.

Bunlar ele oradaca gelemi götürüb Camal ile Kamran'a mektub yazdılar, içerisini bohtanla şerşebeke doldurdular bir şugula verdiler ki, aparıb Camal'la Kamran'a versin. Bu adam mektubu götrüb yola düşdü. İsfahan Şeheri'nde Camal ile Kamran'ı tapıb mektubu onlara verdi.

Camal ile Kamran kağızı ohuyub mezmunundan hali olandan sonra çok kefsiz oldular. Bu sirri atalarına demediler. Kamran Camal'dan gizli, Camal da Kamran'dan gizli ghumlarına yazdılar ki, men gelince o çepeli öldürüb, meyidini itlere yedirersen. Amma özerini sındırmayıb heç kese de bir söz demediler. Günlerini gem güsse ah bayla geçirmekde oldular. Bele bele neçe gün gelib keçdi. Birgün Aslan dostu Arif'ededi:

-Ay Arif gardaş, uşaglar çok fikir edir. Ta lengimeyek, tez gayıdıb gedek.

Arif dedi:

-Ele benim de fikrim eledir. Uşaglar bir neçe gündür çok fikir edirler, heç halları özlerinde deyil. Sabah toy patlarlarını alıb yola düşek.

-Bu yazıg kişilerin heç bir şeyden heberleri yoh idi. Onlar ele hesab edirdiler ki, oğlanları gızların ayrılığına düzebilir, fikir edirler. Saatlar gelib geçdi, oğlanlar da geldiler.

Arif güle güle dedi:

-Kamran oğul, biz desizin kimi cavanlıg keçirmişik. Biz de sizin kimi yar ayrılığına çoh düşar olmuşug. Darıhmayın sabah toy paltarı alıb geri gayıdacağıg. Çoha dözen aza da dözer.

Oğlanlar gözlerini yere zillemişdiler. Öz özlerine deyirdiler; sen saydığını say, gör düşmen ne sayır.

Kamran mızıldadı:

-Men getmeyeceyem.

Camal dedi:

-Men de getmeyeceyem.

Aslan güle güle dedi:

-Yegin sizi çoh sahlamışığ. Odur ki, bizden küsmüşsünüz, fikir elemeyin, keçib geder. Toyunuzu edende her şey yadınızdan çıhacag.

Arif Kamran'ın golundan tutub dedi:

-Bu gece de dözün, sabah ahşam yola düşerik.

Camal gözlerini yaşla doldurub dedi:

-Men getmeyeceyem. Sizi yola salandan sonra baş götürüb ileceyem.

Kamran dedi:

-Men de.

Arif diggetle Kamran'la Camal'ın üzüne bahdı, heyretlenib dedi:

-Vay, bunların gözleri yaşla dolubdu. Bala, Kamran ne olub?

Camal ile Kamran hönkürtü ile ağlaya ağlaya kağızları çıhardıb atalarına verdiler. Arif'le Aslan kağızı açıb ohudular.

Arif alnını gırışdırıb dedi:

-Burada düşmen eli var. Düşmenler yahşı evimizi yıhdılar!

Aslan gezeble dedi:

-Bu yene molla ile dervişin işi olacag. Oğlanlarım fikir elemeyin. Biz gızları başa salarığ. Yegin onları yoldan çıhardıblar. Eger bu iş doğru olsa, biz onlara gulag burması vererik.

Camal gözlerinin yaşını silib dedi:

-Men getmeyeceyem.

Kamran da dedi:

-Men de getmeyeceyem. Siz tezden gayıdıb gedersiniz.

Aslan acıqlanıb dedi:

-Niye ahmag ahmag danışırsınız. Meger ölmüşük ki sizi burada goyub gedek. Arif gardaş dayanma yola düşüb gedek görek bu ne cür ehvalatdır. Ağlım kesmir ki, bu kızların işi olsun.

Arif dedi:

-Men de ele başa düşürem, Aslan gardaş. Galmag sarf alamaz, gedek!

Aslan'la Arif oğlanlarını da götürüb yola düşmekde olsunlar, size heberi Anagız ile Gülnaz'dan verim.

Anagız ile Gülnaz'ın heç zaddan heberleri yoh idi. Onlar bütün gün ahşama kimi boyunlarını emlik guzu kimi büküb, nişanlılarının yolunu gözleyirdiler. Bir gün bağçaya çıhib, İsfahan terefdan gelen eyri uyru yola bahırdılar.

Anagız sevine sevine Gülnaz'a dedi:

-Ay gız, o gelen adam hebersiz deyil. Yegin Kamrangilden heber getirir.

Gülnaz elini döşüne goyub dedi:

-Yola bahmagdan gözlerimizin kökü saraldı. Onların ürekleri lap daşdır. Bu geder de lengimek olar mı?

Yol ile geden adam, düz Anagız ile Gülnaz'ın emisi evlerine getdi. Gülnaz'ın ele bil üreyini parçladılar, dizüste çöküb dedi:

-Ay aman! Burada ne ise bir iş var.

Az keçmemişdi ki, evvel Gülnaz'ın sonra da Anagız'ın emisi evden çıhdı, düz Anagız'la Gülnaz'ın yanına geldiler. Evvel Gülnaz'ın emisi, sonra da Anagız'ın emisi dedi:

-Düş gabağıma gedek!

-Hara gedek?

Kişi dedi:

-Cehenneme.... Kamran yazıb ki, aparıb öldürersen, bu da onun kağızı. Pis yola gedirsiz. Bu sözleri Anagız'ın emisi de Anagız'a dedi.

Gülnaz ağlaya ağlaya dedi:

-Ahı bizim günahımız nedir?

Anagız göz yaşlarını tökdü:

-Amandır emi, insaf eleyin, goyun Kamrangil gelib bizi özleri öldürsünler. Ahı Camal benim ölümüne niye hökm versin?!

Kişilerden biri dedi:

-Öz günahınızı çoh yahşı bilirsiniz. Tez olun seferden gayıdib gellerler. Kağızlarına emel etmemeyimizi görüb, bizi öldürerler.

Gülnaz da Anagız da ne geder yalvardı, gözyaşı tökdüse de emilerinin onlara ürekleri yanmadı. Beli emiler onları döye döye uzag bir meşeye apardılar. Öldürmek isteyende kızlar zülüm zülüm ağlayıb, dediler:

-Amandır emican, bizi öldürmeyin, meşeye atın. Ya gurd guş yeyer ya da gedib bir yana çıkarıg.

Emilerinin zalım ürekleri biraz yumşaldı, kızların sağ ellerini kesib sol ellerine verdiler, meşeye atıb eve gayıtdılar.

Anagız ile Gülnaz ağlaya ağlaya yola düşüb getmeye başladılar, ha getdilerse meşeden kenara çıhabilmediler. Bir terefdən yaralarının ağrısı, o biri terefdən de acılıg yazıqları lap candan salmışdı. Yeriye bilmirdiler. Gucaglaşıb gözlerinin yaşını birbirine gatdılar.

Gülnaz ağlaya ağlaya dedi:

-Goy ölen de birbirimizden ayrılmayag!...

Gucaglaşmış halda gaş edib yere yihıldılar. Bir şir meşeye şikara çıhmışdı. Gördü ki, iki güzel kız gucaglaşıb bihuş olublar. Şir evvel istedi onları parçalayıb yesin. Diggetle bahdı, gördü ki, sağ gollarını kesib gucaglarına veribler. Şirin onlara üreyi yandı, her ikisini götürüb mağarasına apardı, başlarının üstünde oturub ayılmalarını gözledi. Bir neçe saatdan sonra kızlar gözlerini açıb o terefe bu terefe bahdılar. Şiri görüb berk gorhdular.

Şir dile gelib dedi:

-Ey yazıg ata anasız kızlar, gorhmayın! Sizi kim bu hala salıb?

Anagız dedi:

-Ey şir acından danışabilmirik, bir şey ver yeyek, üreyimiz üstümüze gelsin, sonra başımıza geleni size nağıl edek.

Şir ov elemişti. Kabab bişirib, gızlara doyunca kabab verdi. Gızların gözleri ışıgladı, gözlerine teget geldi. Anagız bütün başlarına gelenleri men size nağıl elediyim kimi şire nağıl eleyib dedi:

-Bu sirden heberimiz yohdu. Bilmirik ne üçün sevgili gardaşlarımız emilerimize yazıb ki, aparın onları öldürün? Ne üçün emilerimiz golumuzu kesib, bizi şikest elesin, gurd guşa yem verib getsin. Ahi biz ne yazıg günahın sahibiyik! Kime ne etmişik?

Şir onları sükut sakiteledi, kesilmiş gollarını yerine goydu, ağzının suyundan sürtdü, sappasageledi. Gızlar şire dua eleyib dediler:

-Ey şir bize çoh yahşılıg eledin, ölünce yadımızdan çıhmazsan, bir yol göster bu meşeden çihag.

Şir onları bir cıgır yola getirdi, dedi:

-Bu yol ile düz gedesiniz, bir deyirmanaya çıkacagsınız. Deyirmançı çoh rehmdil adamdı, size kömek edecek.

Gızlar ona razılıg eleyib yola düşdüler. Bir gün, bir gece yol gedib bir deyirmanaya çatdılar. Deyirmançı bunları görüb soruşdu:

-Gızlarım deyesen gerib adamsınız, hara bele?

Gızlar başlarına geleni deyirmançıya nağıl elediler. Deyirmançının onlara üreyi yanıb dedi:

-Gızlarım heç fikir elemeyin, benim gızım olarsınız, ölünce şize hidmet elerem.

Deyirmançının evi deyirmanın lap yanında idi. Gızları götürüb evlerine apardı. Deyirmançının övladı yoh idi.

Arvadına dedi:

-Arvad bu uşaglar gerib ölkedendir, bunları azdırmışlar, goy bunlar bizim gızlarımız olsun.

Arvad dedi:

-Balalarımız kimi sahlarıg. Kişi yahşi eleyib getirmisen.

Deyirmançının arvadı gızların paltarlarını deyişdirdi, başlarını yudu. Öz balası kimi sahlamağa başladı. Bir gün gızlar deyirmanın yanındaki bahçada oturmuşdular. Ataları, gardaşları ve sevgilileri yadlarına düşmüşdü. Bir geder ağladılar, üreklerini boşaltdılar. Barmaglarını gelem, gözyaşlarını mürekkeb eleyib, heresi gardaşına ve nişanlısına bir mektub yazdı. Mektubda yazmışdılar:

“Ay nainsaf gardaş ve sevgili, biz size ne yamanlıg elemişdik ki, ölümümüze fitva verdiniz. Biz size kağız zad yazmamışığ. Kağızı bizim dilimizden molla ile derviş yazıb. Düşmen sözü ile bizi ailemizden atırdınız, el obadan didergın saldıınız. Eger bizi ahtarsanız filan yerde deyirmançının evindeyik.”

Gızlar kağızı bağlayıb, yolun kenarında dayandılar. Ezgeza hemin vaht bir karvan yol ile keçirdi. Anagız gözünün yaşını töke töke karvanbaşya dedi:

-Karvanbaş, eger Padar Ölkesi’ne yolunuz düşerse, bu kağızı Aslan’a veya Arif kişiye verin. Deyin; gızların gözyaşı töke töke intizar çekir.

Karvanbaş dedi:

-Biz ele Padar Ölkesi’ne gedirik. Gızlarım gem elemeyin, kağızınızı verib cavabını da getirerik.

Karvan Padar Ölkesi’ne teref getmekde gızlar da deyirmançının bağında gözyaşı ahıtmagda olsun, görek Aslan’la Arif oğlanları neçe oldular?

Biz biraz evvel dedik ki, Aslan’la Arif oğlanlarını da götürüb yola düşdüler. Şeherler keçdiler, kendler aşdılar, taki gelib evlerine çatdılar. Gördüler ki, evin gapısı bağlıdır. Gardaşlardan birini çağırdılar.

-Bes gızlar hara gedib?

Gardaşı dedi:

-Meger bilmirsiz neçe olub, hale menden de soruşursunuz? Kamran’dan Camal’dan soruşun!

Aslan dedi:

-A kişi, açığ danış görek ne demek isteyirsen?

Dediler:

-Kamran’la Camal yazmışdı ki, aparın öldürün. Biz de aparıb öldürdük!

Aslan dedi:

-A kişi ne danışırsan, deli zad deyilsen ki?

O biri gardaş da gelib çıhdı, kağızları çıhardıb Aslan’la Arif’e gösterdiler.

Arif acıglı dedi:

-Camal bu ne ehvalatdı?

Camal gözlerinin yaşını doldurub dedi:

-Düzdür, biz yazmışığ. Pis yola gedenin cezası budı.

Aslan'la Arif başına döyüb ağlaya ağlaya dediler:

-Ay zalım gardaş, öldürmeyib başga ökelere götüreydiniz de ne olardı?

Gardaş dedi:

-Sağ gollarını kesib meşeye burahdığ.

Aslan'la Arif çoh ağlaydı, şiveneledi. Çoh gezdiler, dolandılar, ondan bundan soruşub öyrendiler ki, yazığ kızların heç bir günahı yohmuş, bu gurgunu molla ile derviş etmişdir. Onlar her yere sorag saldılar, gızlardan heç bir heber öyrenebilmediler. Camal ile Kamran bütün günlerini ah vayla keçirir gözyaşı tökür, etdikleri işe çoh peşman idiler. Bir gün Arif'le Aslan oğlanlarını yanına çağırıp dediler:

-Oğlum bize dememişden Anagız ile Gülnaz'ı şikest eleyib didergın salmışsınız. Biz size gargışçı olarig, gedin onları diridirse tapın getirin. Ölübse ölüsünden heber getirin. Eger heber getirmesenz, geri gayıtmayın.

Onlar razı olub dediler:

-Yahşı gederik. Ya ölerik ya da heber getirerik.

Ataları Kamran'la Camal'a heyir dua verib yola saldılar. Onlar iti adımlarla getmekte olsunlar, görek karvan kızların kağızını neeledi.

Karvan şehirleri ve ökelri dolandıgdan sonra gedib Padar Ölkesi'ne çatdı. Karvanbaşı şehere düşüb Aslan'la Arif'i ondan bundan soruşdu. Onun gabağına Gülnaz'ın emisı çıhib soruşdu:

-Aslan'la Arif'i neleyirsen?

Karvanbaşı dedi:

-Gızlarından kağız getirmişem, kağızı onlara vereceyem.

Kişi yalandan dedi:

-Men ele Aslan kişiyem. Men onları ölmüş bilirdim.

Karvanbaşı üstelik dil ile de dedi:

-Filan yerde deyirmançının evindedirler. Günlerini ağlamagla keçirirler. Eger kağıza cavab yazsanız karvansarayam, getirib verersiniz. Gülnaz'ın emisı de, ehvalatı Anagız'ın emisine heber verdi. Her ikisi sözü bir yere goyub. Arif'le Aslan'ın dilinden deyirmançıya ucu gülebetinli bir kağız yazdılar. Onlar kağızda deyirdiler:

“Eger onlar yahşı olsaydı, özümüz sahlaryadıg. Daha niye gollrını kesib de govurdug. Kağız size çatan kimi onların ikisinin de gözlerini çıhardıb deryaya at. Yohsa sen biabıg olacagsan. Onlar pis yola getmeyi öyrenibler, el çekesi deyiller.”

Kağızı gatlayıb, möhkem müsem elediler, aparıb karvanbaşıya verdiler. Karvanbaşı Padar Ölkesi’nde iki hefte galdı sonra yine karvanla yola düşdü. Menzil be menzil gedib deyirmançının evinin yanına çıhdı. Yazın en serin günleri idi. Yer göy gömgöy göyerirdi. Anagız ile Gülnaz bar bağçadan gül çiçek bönevşe derirdiler. Karvanı görüb yola yüyüdüler, karvanbaşı onlara dedi:

-Ata ananız, gardaşlarınız salamatdı. Sizin salamat olduğunuzu bilib çoh şad oldular. Deyirmançıya bir kağız yazıblar.

Gızlar sevine sevine karvanbaşı ile deyirmençının evine getdiler. Deyirmançı evde olmadı, kağızı onun atasına verib dediler:

-Atamızdan size kağız var....

Deyirmançının atası onlardan kağızı alıb açdı, ohuyanda sifeti gapgara garaldı, gözleri gan çanağına döndü. Anagız davam getirmeyib ondan soruşdu:

-Halın niye deyişdi, baba, kağızda ne yazıblar?

Goca kişi saggalını bir neçe defe tumarladı, alnını gırışdırıb dedi:

-Burada çoh pis sözler yazıblar. Yazıblar ki, gözleriniziçıhardıb sizi denize atag. Size yazıgım gelir. Onların dediği kimi elemirem, ancag evimden çıhın. Haraya isteyirsenez gedin. Onlar gözlerinin yaşını ab-ı leysan kimi tökmeye başladılar. Goca onların gözünün yaşına bahmayıb evinden govdu.

Anagız ile Gülnaz evden çıhdılar, üç gün üç gece yol gedib bir çayın kenarına çıhdılar. Çayın kenarında çoh gözlediler, bir körpü tapmadılar ki, çaydan keçsinler. Gaş garalana kimi gözlediler. Gaş garalanda çirmenib çaya girdiler. Çayın ortası çoh derin idi, keçebilmediler. Her ikisinin çay apardı, bir uzag yerde kenara çıhartdı. Gızlar çaydan kenara çıhdılar, paltarlarını çıhardıb gurutdugdan sonra yola düşdüler. Ahşama kimi yol gedib bir galın meşeye çıhdılar. Yolu itirib, meşenin içinde sehere kimi sergerdan gezdiler. Acından tegetden düşdüler. Göy ot üzerinde oturub zar zar ağladılar, sonra her ikisi geşş eleyib yere yihıldılar.

Gış düşmüşdü. Gar o geder sıh yağırdı ki, kenardan adama bulud kimi gelirdi. Guşlar o terefe bu terefe gaçır, özlerine yem ahtarırdılar. Bacılar gece sabaha kimin garın altında galdılar. Seher ayılıb gördüler ki, garanlıg gedib ışıg

gelib. Canları donduğundan ayağa galhabilmir, yarpag kimi esirdiler. Geri ganrılıb bahanda şiri başlarının üstünde gördüler. Şirin üzüne yazıg yazıg bahıb gözlerinin yaşını tökdüler.

Şir gezeble her terefe bahıb dedi:

-Ey yetim gızlar, yene de ezab eziyyet içindesiniz..

Anagız ağlaya ağlaya dedi:

-Ey rehmkar şir, zalımlara nifret bize ele yer göster ki,orada zalım olmasın.

Şir dedi:

-İnsan övladı da insandan uzag gezer mi? İnsan olan yerde zalım olacag.

Gülnaz dedi:

-Zalımlardan ancag zulum görürük. Ey şir bizi zalımlardan uzaglaşdır.

Şir dedi:

-Zalım olmayan yer ancag benim mağaramdı. Siz benim gızlarım, men de sizin atanız oldum. Minin belime gedek, benim mağaramda yaşayın, ölünce zalım üzü görmeyeceksiniz.

Şir Anagız ile Gülnaz'ı götürüb öz mağarasına apardı. Tongal galadı, kabab bişirdi, gızlar doyunca yediler, dinceldiler.

Şir onlardan soruşdu:

-Deyirmançının evinde niye galmadınız?

Anagız dedi:

-Deyirmançının atası bizi govdu, dedi ki, atanız yazıb ki, onları govun baş alçaldan gızlardır.

Şir başını esdirib dedi:

-Sizin düşmeniniz çoh guvvetli ve hiylegerdi. Atanızın gardaşınızın o kağızdan heberi yohdur.

Gülnaz dedi:

-Heberleri yohdu, bes kağızı kim yazıb?

Şir dedi:

-Kim yazıb yazsın. Çalıb çalıb sizi han kefinde dolandıracağam, insan üzü de görmeyeceksiniz, lap arhayın olun!

Şir heyvan derisinden onların heresine bir dest patlar tikdi, yorgan döşek düzeltdi. Ahşama kimi kızların boynunu sevirdi, onları kefi kök, damağı çağ dolandırırđı. Gızları şirin mağarasında goyag, görek Kamran'la Camal nece oldu?

Kamran'la Camal bütün dünyada şehir, kend galmadı, hamısını gezdiler, sorag saldılar, gızlardan bir heber veren olmadı, ele bil heç onlar yoh imiş. Ahırda Gaf Dağı'nın eteyine çatdılar. Bu gerara geldiler ki, Gaf Dağı'nın başına çıhib, derdlerini güne, aya, ulduzlara desinler, bacılarının yerini onlardan öyrensinler. Beli, onlar dırmaşib Gaf Dağı'nın başına çıhdılar. Güneş evine çekilib, şirin yuhuya getmişdi, ay başda olmagla ulduzlar gök üzüne sepelenmişdiler. Kamran'la Camal elini yuharı galdırdı. Evvel Kamran sonra Camal dedi:

-Ey yer üzüne ışig salan Ay, ey lap lap lapıldayan ulduzlar, ey yeddi gardaş, ey Terezi, ey Ülger, ey Karvangıran, sevgilimizden bacımızdan bize heber?!..

Ne Ay'dan ses geldi, ne ulduzdan. Kamran ile Camal üzlerini güneşin evine çevirib bir de dediler:

-Ey dünyanı ışıglandıran, yer yurdu isiden, her şeyin diriliyine sebep olan Güneş, ey garanlığı seven Ay, ey eller gelini Ülger, ey lap lap lapıldayan ulduzlar, ey yeddi gardaş, ey Terezi, ey Karvangıran, sevgilimizden bacımızdan bir heber.

Yene onlara cevap veren olmadı. Kamran ile Camal üçüncü defe bu sözleri dediler.

Bu zaman Ay'la Güneş'den ses geldi:

-Ey cavanlar, bilin agah olun sevgilileriniz filan meşede, Şir'in mağarasında yaşayırlar. Kefleri kökdü.

Camal ile Kamran Gaf'dan enib yola düşdüler. Çoh getdiler, az getdiler, gedib bir deyirmanaya çıhdılar. Gece idi özleri de acmışdılar.

Camal dedi:

-Deyirmançı gardaş, yol adamıyig, goy bu gece dyirmanda geceleyek.

Deyirmançı dedi:

-Gözüm üste yeriniz var. Deyirmanda yoh. Evimde galarsınız.

Deyirmançı onları evine apardı. Kamran'la Camal bahib gördü ki, deyirmançının bütün ailesi gara geyinibdi. Kamran soruşdu:

-Deyirmançı gardaş, niye gara geyinibsınız, ne hadise üz verib?

Deyirmançı dedi:

-Sizden ne gizlin. İki kız gelib bize pegah getirmişdi. Öz kızlarımız kimi sahlayırdı. Bir defe biz sefere çıhmışdı karvanbaş bir kağız getirib atama verib. Kağız kızların atasından imiş. Ataları yazıbmış ki, baş töhmeti olan o binamus kızları niye sahlayırsınız, başlarını kesib deryaya atın. Atam da kızları evden govur. Biz geldik ehvalatdan heber tutug. Ne geder ahtardıg kızları tapmadıg. İndi üç ildir ki, gara geyinirik.

Camal soruşdu:

-Gızların adları ne idi?

Deyirmançı dedi:

-Birinin adı Gülnaz, birinin de adı Anagız idi.

Bu sözü eşiden kimi oğlanlar geşş edib yere yihıldılar. Deyirmançı onların bileklerini ovdu, ellerini açıb ayırtı. Soruşdu:

-Ey cavanlar, bu sirden meni agah eleyin, görüm üreyiniz niye keçdi?

-Ey deyirmançı gardaş, gızlar bizim sevgililerimizdir. Neçe ildir ki, onları ahtarırıg.

Deyirmançı dedi:

-Men de çoh ahtardım, ancag tapmadım.

Beli Kamran'la Camal gece deyirmançının evinde galdılar, seher açılan kimi onunla salamatlaşib yola düşdüler, geceni gündüze gatdılar, ta ki gedib bir galın meşeye çıhdılar. Meşede çoh gezdiler, dolandılar. Gızlardan heç bir nişana tapmadılar. Gece bir ağacın dibinde oturub fikir eleyirdiler. Bir de gördüler ki, bir ilan yalmana yalmana onların yanına geldi, insan kimi dil açıb dedi:

-Ey cavanlar, burada na geçirsiniz, niye fikre getmişsiniz?

Camal dedi:

-Ey ilan, yeddi ildir ki, bacılarımızı itirmişik. Heber tutmuşug, bu meşede bir şirin mağarasında olurlar. Ahtarırıg tapmırıg.

İlan dedi:

-Yetmişbeş ağac yol gedersiniz. Galın meşeliye çıkacagsınız. Şirin mağarssı oradadır. Gızlar da onun evinde olurlar. Ancag ele gediniz ki, Şir sizi görmesin. Görse parça parça eler. İşdir, şer demesen heyir gelmez, şir sizi görse şir kızlarının canına and verin, size deymez dileyinizi yerine yetirer.

Kamran'la Camal ilandan çoh razılıg elediler, yola düşüb getdiler. Bir de gördüler, Şir'in ne're sesi gelir. Onlar gaçıb bir pöhreligde gizlendiler. Şir ne're tepe tepe onlar olan yere geldi. O terefi bu terefi dolandı, gelib onlar düşdüyü berenin üstünde oturdu. Üç defe dalbadal berkden ele ne're çekdi ki, az gala Kamran'la Camal'ın gulağı batmışdı. Sonra eyilb dereye bahdı.

Camal, Kamran'ı görüb bereye tullanmag isteyende, Kamran dedi:

-Ey böyük şir, sen olasan, şir kızlarının canı, bizle işin olmasın, sene sözüümüz var.

Şir dedi:

-Kenara çıhın sözünüzü deyin. Sizinle işim yohdur.

Kamran'la Camal kenara çıhib Şir'in yanına geldiler.

Camal dedi:

-Ey Şir, yeddi ildir ki bacılarımızı itirmişik. İndi sorag almışığ ki, senin evindedir. Onun üçün buraya gelmişik.

Şir dedi:

-Menim evimde insan övladı yohdur.

Kamran dedi:

-Ey Şir, gel bizden gizletme, bacılarımız senin evindedir. Biz onlarla görüşmek isteyirik.

Şir dedi:

-Gedek!

Şir gabagça, onlar dalınca gedib bir mağaraya çıhdılar. Mağaranın gapısında Şir onlara dedi:

-Burada dayanın, bu saat gelirem.

Şir içeri girib Gülnaz'la Anagız'a dedi:

-Gardaşlarınız gelib gapıdadır. Goyum eve gelsinler, sonra parça parça eleyim?

Gardaşdır, sevgilidir zarafat deyil. Gardaş adı eşiden kimi onların üreyi yumşaldı, ürekleri nane yarpağı kimi esdi, dediler:

-Goy içeri gelsinler!

Şir küldü:

-Bes bir vaht var idi, insanlardan nifret edirdiniz?

Gülnaz gözlerinin yaşını damla damla ahıdib, dedi:

-Gardaşdır ne cür eleyek... Gardaş olamayan, gardaşın ne olduğunu bilmez.

Şir bayıra çıhib gardaşları evine apardı. Bacı gardaşlar, sevgililer gucaglaşib öpüşdüler, başlarına gelen ehvalatları birbirlerine nağil elediler. Dördü de düşmene le'net ohudular. Düşmenlerinin kim olduğunu Şir'den soruşdular. Şir dedi:

-Düşmenleriniz molla, derviş, bir de öz emilerinizdir. Ne geder ki, dervişle molla, emileriniz sağdı, siz birbirinize çatabilmeyeceksiniz.

Camal dedi:

-Bes biz ne eleyik ki, dervişle molla mehv olsun, biz de toyumuzu eleyek, kama çatag.

Şir dedi:

-Onu siz bacarmazsınız. Siz onlara el açsanız onların adamları sizi parça parça eleyerler. Gızlarımın hatırı üçün, bunu men boynuma götürürem. O molla, derviş ve emilerinizi parçalamag mene borc olsun.

Gardaşlar, bacılar ona çoh razılıg elediler. Yeddi gün, yeddi gece Şir'in evinde galdılar, Şir onlara çoh hörmet eledi, gulluglarında dayandı, yedinci gün Karman Şir'e dedi:

-Ey böyük Şir, izn ver bacımızı da götürüb gedek. Ölünce sene duacı olarig.

Şir dedi:

-Galsanız öz evinizdir. Getseniz yahşı yol.

Onlar Şir'le görüşüb, yola düşdüler, gelib deyirmançının evine çatdılar. Deyirmançı bunların salamat galmasına çoh şad oldu, onları üç gün gonag sahladı. Gardaşlar, bacılar deyirmançı ile salamatlaşib yola düşdüler. Şehirler geçdiler, kendler aşdılar, ta ki gedib öz yerlerine çatdılar. Gördüler ki, şehirde berk çahnaşma var. Bir nefere yanaşib soruşdular:

-Şehirde ne var ki, adamlar birbirine garışib?

Bu adam dedi:

-Bir şir gelib mollanı, derviş ve Arif'le Aslan'ın gardaşlarını parça parça eleyib getdi.

O saat başa düşdüler ki, bacıların şir atası imiş. Çoh şad oldular. Camal bu adama dedi:

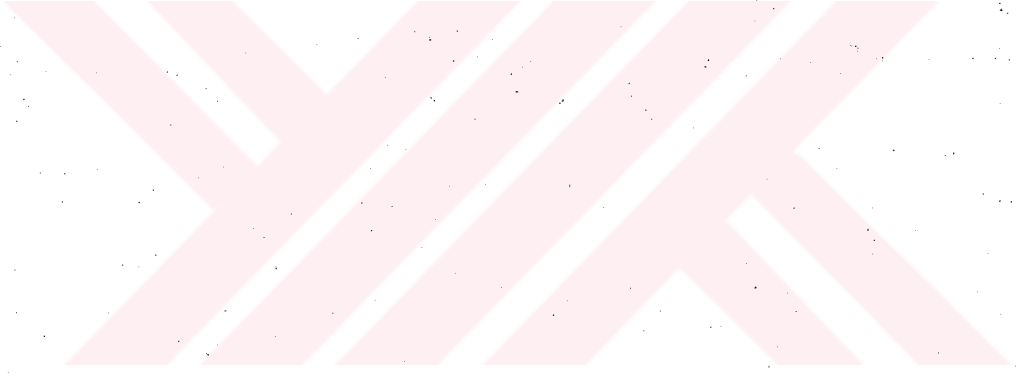
-Get Aslan'la Arif'i muşdulugla, de ki, oğlanlarınız, gızlarınız gelir.

Bu adam dabanına tüpürüb Aslan'la Arfgile getdi, dedi:

-Muştuluğumu ver, oğlanlarınız kızlarınız budu gelir.

Arif le Aslan ona çohlu muştulug verib oğlanlarının, kızlarının gabağına çıhdılar. Arif le aslan kızlarının gözlerinden öpdüler, onların salamt gelmesine çoh şad oldular. Onlar başlarına gelen ehvalatı atalarına ve toplaşanlara nağıl elediler. Hamı mollaya, dervişe ve çuğul emilerine le'net ohudu.

Beli bir neçe gün gelib keçdi. Arif le Aslan oğlanlarının kızlarının toyuna başladılar. Şir tükünden gızlara vermişdi, Tükü oda tutdular, Şir de geldi. Gırh gün, gırh gece toy eleyib Aslan'ın gızı Gülnaz'ı Camal'a Arif'in gızı Anagız'ı da Kamran'a köçürdüler. Onlar murad hasıl eleyib, yediler döyre keçdiler. Siz de murad hasıl eleyib, metlebinize çatasınız ve nağılçını unutmayasınız.

II.17.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Arif ve Arslan adlı iki dost vardır. Arif'in Camal ve Anagız; Arslan'ın Kamran ve Gülnaz adlı iki çocuğu vardır. Kamran Anagız'la, Camal Gülnaz'la nişanlıdır.
2. Arif ve Arslan, Kamran'la Camal'ı da alarak düğün alışverişini yapmak üzere yola çıkarlar.
3. Anagız ve Gülnaz'ı elde etmek isteyen molla ile derviş Kamran'la Camal'a kızların ağzından bir mektub yazar. Mektupta kızlar yeni bir sevgili bulduklarını anlatmaktadırlar.
4. Camal ve Kamran birbirlerinden habersiz mektupları alırlar. Her ikisi de hiç kimseye bir şey demeden kızların öldürülmesini emreden birer mektup yazar.
5. Camal ve Kamran mektupları babalarına verir. Arif, Arslan ve oğulları geriye döner.
6. Mektup ulaşınca, kızların amcaları sağ ellerini kesip onları ormana atar.
7. Bir arslan onları mağarasına götürür.
8. Kızlar başlarına geleni arslana anlatırlar.
9. Arslan kızların kolunu tükürüğüyle eskisi gibi yapar.
10. Arslan onları merhametli bir değirmencinin yanına götürür. Değirmenci ve karısı, kızlara sahip çıkar.
11. Anagız ve Gülnaz, sevgililerine durumu anlatan birer mektup yazar, mektupta yerlerini de bildirirler.
12. Arif ve Arslan kızları bulunmayınca, Kamran'la Camal'ı onları bulmakla görevlendirirler.
13. Kamran ve Camal yola çıkar.

α

β^1

η^1

A^{13}

$\S$ (haber verme) + olumlu sonuç

$\delta^2 = \text{Pr}^6$

$F^6_9 \dots$

$\S$ (haber verme)

KF^5

$F^6_9 \dots$

$\S$ (haber alma)

M

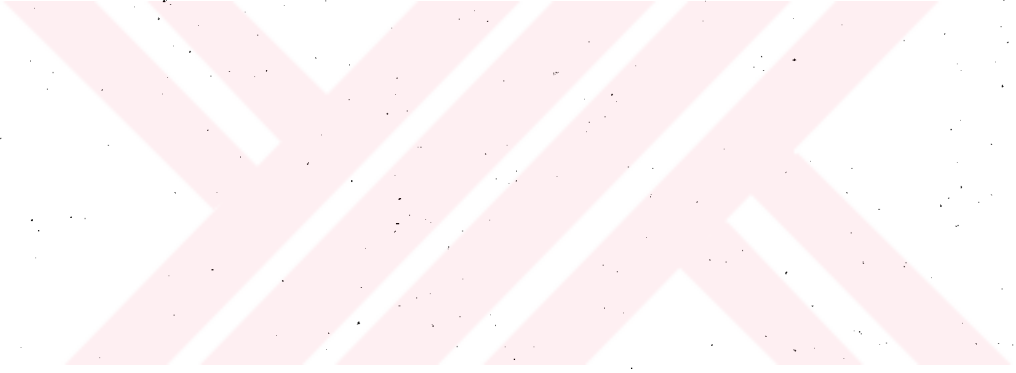
$\uparrow$

14. Mektuplar kızların amcalarına ulaşır. Amcalar değirmenciye kızların öldürülmesini öğütleyen birer cevap yazar. A^{13}
15. Mektubun cevabını değirmencinin babası okur ve kızları evden kovar. A^9
16. Kızlar ormanda kaybolur ve açlıktan bayılırlar. a^5
17. Arslan onları bulur. $F^6_9 \dots$
18. Kızlar, kendilerine kötülük edilmeyecek bir yer isterler. Arslan da onları mağarasına götürür, orada yaşamaya başlarlar. KF^{10}
19. Camal ve Kamran, kızları hiçbir yerde bulamayınca, dertlerini Kaf Dağı'nda güneşe aya ve yıldızlara anlatıp, onlardan yardım isterler. $a^2 + B^1 \dots$
20. Güneş, ay ve yıldızlar cevap vermezler. $kt.$
21. Camal ve Kamran ikinci kez yardım ister. $B^1 \dots$
22. Yine cevap alamazlar. $kt.$
23. Camal ve Kamran üçüncü kez yardım ister. $B^1 \dots$
24. Güneş, ay ve yıldızlar, üçüncü seferde yardım isteğini kabul edip, Kamran ve Camal'a kızların yerini söylerler. Rs
25. Kamran ve Camal, yol üstünde değirmenciye rastlarlar. Değirmenci onları misafir eder. F^6_9
26. Kamran'la Camal neden siyah giyindiklerini sorunca değirmenci Anagız'la Gülnaz'ın hikâyesini anlatır ve onları üç yıldır bulamadıkları için böyle giyindiklerini söyler. $\S$ (haber verme)
27. Camal'la Kamran ormanda bir yılanı rastlar. Yılan, onlara kızları nasıl bulacaklarını anlatır. $F^6_9 + KF^2$
28. Camal ve Kamran, arslana kızları üzerine yemin veririr. Arslan onları mağaraya götürür. Camal ve Karman, kızları alıp yola çıkar. $N + \downarrow$
29. Eve geldiklerinde, arslanın mollayı, dervişi ve U

amcalarını öldürmüş olduğunu görürler.

30. Gülnaz'ın Camal'la, Anagız'ın da Kamran'la
düğünleri yapılır.

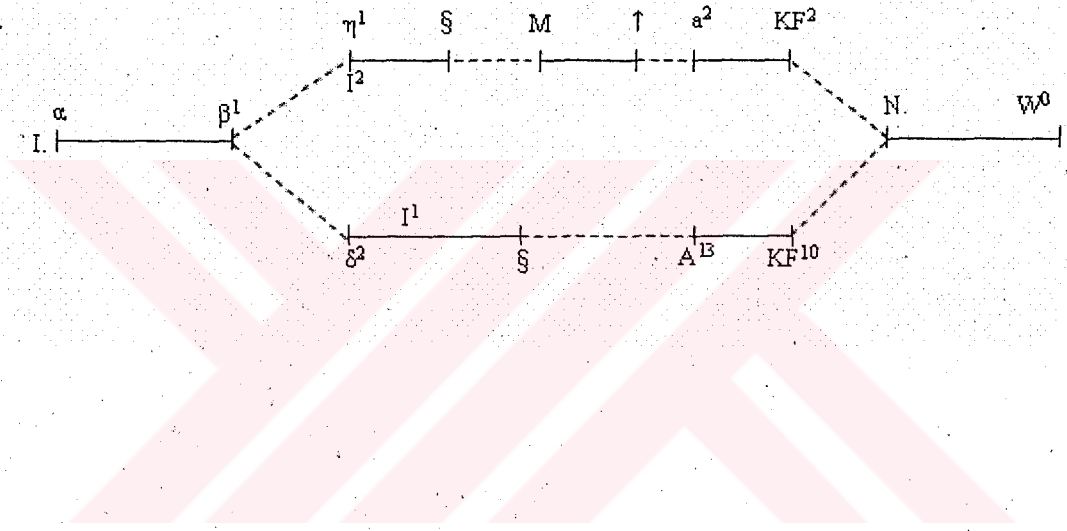
W°

II.17.b.MASALIN TAHLİLİ:

İki kahramanlı bu masal aynı zamanda tek kesitlidir. Masaldaki kahramanların ayrılmalarıyla iki farklı serüven ortaya çıkar, sonra bu serüvenler birleşir. Biz bu yüzden ortaya çıkan bu farklı serüvenleri I^1 ve I^2 olarak sembolize ettik. Masalda sadece I^2 ile sembolize ettiğimiz bölümde M-N çifti vardır. Bu masalın hiçbir kesitinde H-J çifti yoktur.

Masal Kesitleri:

- I. $\alpha \beta^1 \dots \dots \dots N \downarrow U W^0$
 $I^1. (\delta^2 = Pr^6) (F^6, \dots) \S KF^5 (F^6, \dots) \S \dots \dots \dots A^{13} A^9 A^5 (F^6, \dots) KF^{10}$
 $I^2. \eta^1 A^{13} \S olmlu \dots M \uparrow \dots a^2 (B^1 \dots) kt (B^1 \dots) kt (B^1 \dots) Rs F^6, \S F^6, KF^2$

II.18.TEPEGÖZ

Biri var idi, biri yoh idi, keçmiş zamanlarda Nebi adlı varlı hallı bir kişi var idi. Bu kişinin dövleti, varı, malı, goyunu hedden aşmışdı. Ancag bir övladı yoh idi ki, ölenden sonra dövletine sahib olsun. Bu kişi hemişe övlad heretinle yaşayırdı. Bu kişinin ağıllı bir çobanı var idi.

Günlerin bir günü Nebi kişinin çobanı sürünü hoylayıb, bir şiş dağın eteyine getirdi. Birden duman, çiskin her terefi basdı, gece kimi garanlıg oldu. Çoban goyunların içinde dayandı. Biraz sonra duman çekildi, hava ışıglandı, ancag ele bir tufan gopdu ki, çoban üzügüylü yere uzandı, goyunlar bir yere toplandılar. Tufan kesdi. Çoban gördü ki, geyunun içinde teze anadan olmuş bir uşag var, uşağın tepesinde birce gözü var. Çoban goyunların birini sağıb, uşağa içirtti. Ahşam oldu. Çoban uşağı keçeye büküb, eve getirdi, ağasının arvadına verdi. Ağası ve avradı çoh şad oldular. Arvad uşağı öz uşağı kimi sahlamaya başladı. Bir gün arvad Tepegöz'ü yedirdib yuyurüye goydu, gollarını çirmeyib bir tabag hemir yoğurdu. Hemiri içeride goyub, ocag galamağa getdi. Arvad bayıra çıhan kimi, Tepegöz yuyurükden sıçrayıb yere düşdü, bir degigede bütün hemiri yeyib, yine yuyurüye çıhdı. Arvad ocağı galadı, saçı ocağın üstüne goydu, eve girdi ki, hemiri aparıb bişirsın. Tabağı boş gördü. Evde uşagdan başka heçkes yoh idi. Beş günlük uşag da hemir yeyer mi? Bu ağıla batası iş deyildi. Arvad güman etdi ki, hemiri cinler ve hallar aparmışdır. Tezeden bir tabag hemir yoğurdu. Yene bayıra çıhan kimi Tepegöz yuyurükden sıçrayıb, hemiri yedi, yine yuyurüye çıhdı. Arvad gelib gördü, hemir yohdur. Üçüncü defe yoğurub bişirdi. Bir neçe gün bele keçdi. Bir gün ağa iki toğlu ayırıp eve saldı ki, sabah kessin. Arvad Tepegöz'ü yedirdib, bayıra çıhdı. Tepegöz o saat yuyurükden sıçrayıb yere düşdü, toğluların ikisini de yedi, yine yuyurüye çıhdı. Ağa eve, hanım içeri girib gördüler ki, toğlular yeyilib, baratası galıb. Bu meseleni cinden başka heç bir şeye hevale elemediler. Fikri bir yere goydular ki, bir başka yerde ev tikib göçsünler. Bunlar gonuşuya meslehetete getdiler. Bu zaman bir gonşu uşağı eve geldi. Tepegöz onu tek görüb, yuyurükden sıçradı, uşağı perçalayıb yedi. Bu ehvalatdan sonra ağa ile avradı gorhusundan gonşuda yatdılar. Ancag gündüzler eve geldiler. Bir neçe gün keçdi. Tepegöz berk acdı.

Anasına dedi:

-Ana, mene biraz çörk ver,berk acam.

Anası getirib onun gabağına bir geder çörek goydu. Tepegöz bu çöreyi bir loğmada yeyib, dedi:

-Ana, bele çörekle alcığım sönmez, evde ne geder çörek varsa getir.

Anası ne geder çörek var idise, hamısını getirdi. Tepegöz yeyib gurtardı, yine doymadı. Bu vaht gapıya bir camış geldi. Tepegöz onu da basıb yedi, yine döymadı.

Sonra anasının elinden öpüb dedi:

-Ana, bütün var dövletinizi yesem yine de doymaram. Mene Tepegöz deyerler. Mene halal ele gedib özüme bir mağara düzeldeceyem.

Tepegöz anasını elinden öpüb ayrıldı, düz gedib bir galaçaya çıhdı. Buranı özüne meskeneledi. Tepegöz çapdı, taladı, özüne çohlu goyun topladı. Onun goyunlarının büyüklüyü at, camış büyüklükde idi. Goyunu hemişe özü otarardı. Bir büyük çınarı kökünden çıhardıb çomag elemişdi. Bir oturma üç goyunu parçalayıb yeyirdi. Onunu galaçasının dörd terefine ben-i insan ve heyvan yahınlaşabilmezdi.

Tepegöz bununla galmırdı. Geceler kendlere gedib adamları parçalayıb yeyirdi. Çohunu da tutub, sağ sağ mağarasına aparırdı. Deyirler, ehali tamam ac galdı, insan eti yemeye başladı. Anaların acından döşleri gurudu. Adamlar bu gerara geldiler ki, Tepegöz'ün elinden kaçıb, başka ölkelere getsinler. Kaçıb geden zaman süd emer uşağı olan analar uşaglarını atıb geçirdilar.

İmran adlı bir kişinin gızı Gemer Hanım da hamile idi. Gaçan zaman meşede ağrısı tutdu, uşağı oldu. Gemer Hanım uşağın adını İskender goydu. Goluna bir bazubend bağladı, meşede bir kahaya atdı. Uşag gayanın üstüne düşüb alını yaralandı. Anası yaylığını cırdı, balasının başını sarıdı ve balaca gözlerinden öpüb, ağlaya ağlaya ondan ayrıldı. Deyirler, bu kaha bir şirin yuvası imiş. Belı, ahşam oldu, şir ovlayıb, guşlayıb, kahasına gayıtdı. İçeri girende gördü ki, kahasında bir uşag ağlayır. Evelce istedi, onu yesin, sonra yazığı gelib döşüne saldı. Uşag şiri emib kiridi. Şir uşag üçün yahşı yumşag yer düzeldib orada yatırttı. Şir her gün uşağı tezden doyunca emizdirib, ova çıkırdı. Ahşam gayıdıb yine emizdirirdi. Bele bele, uşag böyüyüb on yaşına çatdı. Uşağın bütün

hasiyetleri ve hareketleri şire ohşayırdı. Özü de o geder guvvutli idi ki, dağa el atsa idi yerinden goparardı.

İndi size heberi Tepegöz'den verim. Tepegöz yaşadığı galaçanın etraflarına bir guş da sekebilirdi. Tepegöz'ün üstüne ne geder goşun, pehlivan gönderirdilerse, onunla bacarabilirdiler. Çünkü Tepegöz'e gılinc, nize, oh batmırdı. Bunun ehvalatını şir, oğlu İskender'e nağıleledi. İskender dedi:

-Ana izin ver men sefere çıhim. Tepegöz'ü, mekanını öyrenim gelim, görüm o ne cür adamdır.

Şir dedi:

-Ey oğul, o tilsimlidir, sehlridir, gedib telesine düşersen seni yeyer. Gel getme!

İskender dedi:

-Ana, men onun mağarasına getmeyecem, arhayın ol. Şir çoh dedi, oğlu sözünden dönmedi, ahırda razı olub dedi:

-Get, ancag Tepegöz'ün mağarasının etrafına herlenme, bilib seni parçalar. Ehliyat üçün al, bu tükümü de götür. Dara düşsen meni çağırırsan, gelerem.

İskender şir anası ile görüşüb yola düşdü. Az getdi, uz getdi, dere tepe düz getdi, bir yabana çıhdı. İskender sehrada iki adma rast geldi. İskender soruşdu:

-Yolcu gardaşlar, hara gedirsiniz?

Dediler:

-Tepegöz'ün elinden baş alıb gedirik.

İskender soruşdu:

-Tepegöz size ne eleyir?

Dediler:

-Daha ne eleyecek? Bütün uşaglarımızı yedi. Kendlerimizi haraba goydu.

İskender soruşdu:

-Onun galaçasını mene gösterebilirsiniz mi?

Dediler:

-Bah, o görünen yüksek dağın tepesindedir.

İskender soruşdu:

-Hemişe o galaçada olur?

Yolculardan biri dedi:

-Gündüzler goyun otarır, geceler galaçada yatır. Gardaş, söhbet dananı gürda verer. Tepegöz gelib bizi yeyer. Tez buradan kaçıb uzaglaşag.

İskender dedi:

-Bura gelib çıhabilmez.

Bu danışığda bir ses eşidildi, bir yabanın bir terefinden Tepegöz, gabağında goyun sürüsü. Tepegöz bunları görende yel üstlerini aldı. Ağacı çekdi, haylayıb her üçünü sürüye gatdı.

Ahşama kimi heyvanları gazdirdi, garanlıg düşmende haylayıb galaçasına apardı, adamları da heyvanlarla birlikde kahaya doldurdu. Tepegöz'ün kahasının gapısı dağ büyüklüğünde bir gaya idi. Tepegöz goyunu kahaya yığanda, örüşe çıkaranda kahanın ağzını bu gaya ile örtürdü. İndi de kahanın ağzını örtüdü, İskendergilin yanına geldi. Adamların ikisini elleyib dedi:

-Sizin heç yemeli etiniz yohdur, çoh arıgsınız, gedek size biraz kögeldem!

Sonra iskender'e teref getdi ona el atmak isteyende İskender ona ele bir yumrug burdu ki, Tepegöz yere serildi.

Yerden sıçrayıb dedi:

-Ehsen sene, doğrudan da güvvetli pehlivansan. Könlüme pehlivan eti düşüb.

İskender dedi:

-Meğer men tayuğam neyem ki, meni yeyesen?

Tepegöz dedi:

-Menim elimde tayugdan da balacasan.

Tepegöz'ün sözü İskender'e tohundu. Gılınıcı çekib Tepegöz'ün başına bir gılınıc burdu.

Tepegöz berkden gülüb dedi:

-Ey pehlivan, golunu yorma, senin gılınıcın meni kesmez.

İskender gördü ki, gılınıcı doğrudan Tepegöz'ü kesmir. Çekilib bir kenarda dayandı. Tepegöz'ün elinden gurtarmag üçün tedbir aradı. Haray hara çatacağ? Öz eli ile Tepegöz'e yem gelmişdi. Tepegöz İskender'e diggetle bahıb dedi:

-Görürem, çoh fikir edirsen, ona göre seni bugün yemirem, sabaha sahlayıram. İndi bu arıgları yeyeceyem.

Tepegöz sözünü tamam edib, İskender'in yoldaşlarını şişe tahdı. Bir ocag galadı. Gıpgırmızı gızardıb yedi. İskender gördü ki, yoldaşlarının heresini birce

yedi tike eleyib uddu, sonra başını bir goyunun üstüne goyub yatdı. Bu yatan kimi İskender cedd yerden galhdı. Goyunun birini öldürdü, etini kebab çekib yedi, derisini de vaşına keçirib, goyuların içine girdi. Bir müddet keçdi. Tepegöz yuhudan oyandı, her terefe bahdısa da, İskender'i görmedi, kahanı ahtardı, İskender'i tapabilmedi. Tepegöz lap meettel galmışdı. Kahadan çıhmağa yol yoh idi. Bes bu neçe oldu? Kahanın ağzını açdı, goyunları hoylayıb kahadan çihartdı. İskender de goyularla çıhmışdı. O, goyunlardan seçilmirdi, kaçmag için fırsat ahtarırdı. Tepegöz goyunları bir dağın eteyinde köy otlığa yaydı, özü başını bir daşın üstüne goyub , yuhuya getdi. İskender bunu gören kimi, derini başından çihardıb kenara tulladı, taban aldı. Düz şir anasının yanına geldi, bütün ehvalatı ona nağıl eledi.

Şir anası dedi:

-Aferin oğlum, çok igidlikle onun elinden gurtarmışsan.

İskender dedi:

-Ana, onu bes ne cür öldürmek olar?

Şir dedi:

-Oğul, onun kahasında bir oh var. O oha herkes elin vursa, atılıb onu öldürer. O ohla onun gözünden vursan öler. Başga heç şeyle ölmez. O ohu da götürmekolmaz.

İskender dedi:

-Ana, o zalım benim gözümün gabağında yoldaşlarımı şişe tahıb yedi. Mene kömek ele.

Şir dedi:

-Oğul bu sövdadan el çek, seni de yeyer. Onu öldürebilmezsen.

İskender dedi:

-Ana, men gedeceyem. Ya lele şeleni basar, ya şe leleni.

Şir dedi:

-Oğul, sen şir oğlusan, şir südü ile böyüylene sehr efsun kar edebilmez. Ancag bu Tepegöz başga beledi.

Şir çoh dedi,oğlu az eşitdi.

Ahırda dedi:

-Oğul, indi ki, gedirsen, onda sözüme gulag as. Menim dediklerime emel edebilsen, onu öldürebilersen. Yene hemin biyabana gedersen. Bir goyun derisine girib, Tepegöz'ün goyunlarına garışarsan. Kahada gözlersen, Tepegöz yatar. Al bu gılıncı. Bunun poladı benim döşümün südü ile yoğrulmuşdur. Gılınc çekib oha tutarsan. Oh atılmaz tilsimden düşer. Ohu götürersen. Oğul ele etmelisen ki, bir ohla gözünden vurasan. Eger vurabilmesen garanlıg dünyaya düşeceksen. Ele ki, gözünden vurub kor eledin. Yene onun eline düşme, seni parçalar. Kahanın ortasında bir guyu var. Onu iteleyib guyuya salarsan, guyunun da ağzına kahanın ağzında olan gayanı yıharsan. Tepegöz ancag o guyuda ölebiler. İndi söyle, görüm dediklerime emel edebilirsen mi?

İskender dedi:

-Ana, emel ederem.

Şir dedi:

-Dara düşende tükümü oda tutarsan, gelerem.

İskender anası ile halal hümmet eleyib yola düşdü. Derelerden sel kimi, tepelerden yel kimi, bade-yi serser kimi gedib, hemin biyabana çıhdı. Bir goyun derisine girib, Tepegöz'ün galaçasına geden yolla yatdı. Ahşam oldu, bir de gördü ki, budu, Tepegöz goyunları getirir. İskender Tepegöz'ün goyun sürüsüne garışib onu kahasına getdi. Tepegöz bir neçe goyunu parçalayıb yedi, üstünden bir adam da gızardıb dişinin acısını aldı, sonra da başını bir goyunun üstüne goyub yuhuya getdi. İskender fūrseti fōvte vermedi. O saat goyun derisinden çıhıb her terefe bahdı, gördü ki, Tepegöz'ün ohu kahanın gapısının ağzından asılıb. Düz ona teref getdi. Gılıncı siyirib ohu tutdu. Oh tilsimden düşdü, atılmadı. İskender ohu götürende goyun ürküşdü. Tepegöz yerinden galhdı. İskender'i görende berkden ne're çekib dedi:

-Ey pehlivan, sen ne cūr bu kahaya girdin? Tez söyle, yohsa and içirem anamın südüne, seni parça parça edeceyem!

İskender dedi:

-Daşı götürüb içeri girdim. Yene de örtüdüm. Tepegöz ohu İskender'in elinde gördü.

Canına berk gorhu düşüb dedi:

-Ey pehlivan sen iki defe benim kahama gelib. Salamat gurtarmısan. Menim seninle daha işim yohdu. Gel gardaş olag.

İskender dedi:

-Seninle benimki tutmaz!

Tepegöz dedi:

-Onda, yahın gel, oh atmağı sene öyredim. O başga adamın elinde atılmaz.

İskender dedi:

-Menim elimde atılar.

Tepegöz o saat başa düşdü ki, İskender sirleri bilir onu gözünden vuracag. Gözünü eli ile tutub İskender'e teref yüyürdü. İskender ona bir oh atdı, oh Tepegöz'ün gözüne deymedi. Bir gürültü gopdu, bir derin guyu açıldı. İskender yüz arşın guyunun dibine düşdü, yene de guyunun ağzı örtüldü. İskender guyunun içinde o terefe bu terefe çoh gezdi, ahırda bir balaca deşik tapdı. Bu deşiye girdi, yeddi gün yeddi gece yol gedib bir meşeliye çıhdı. Bir pöhrelikde bir kişiye rast geldi.

Kişi İskender'i gören kimi dedi:

-Gadan alım, hardan gelib haraya gedirsen?

İskender dedi:

-Bes, meni Tepegöz bura salmışdır.

Kişi dedi:

-Yolunu öyrederem, tilsimden çıharsan. Bir yahın gel.

İskender kişiye teref getmek isteyende o yeke bir ejdaha oldu. Berkden zebane çekdi. Her terefdan ejdaha, ilan, egreb, gurd kimi heyvanlar töküldüler. İskender'in üstüne İskender gılncı çekib evvel evvel rast geldiyi kişinin başına gılncı ele vurdu ki, başı iki parça oldu. Hara ganlıglaştı, berk külek esdi, tozanag gopdu, ışıglandı. Gırmızı güneş doğdu. İskender ilan ejdaha hanın heç birini görmedi. Ele bil onlar heç yoh imiş.

İskender ölen ejdahanın yanında bir mağara gördü. "Ya meded!" deyib mağaraya girdi. Gördü ki, burada her ne istesen var. Yemeli şeyler dize çıhib. İskender berk ac idi. Doyunca yemek yedi ve mağaranın içini gezdi. Mağaranın lap dibinde bir goca kişi gördü. İskender'in gözü gorhmuşdu. İstedi sorgu sualsız gocanı öldürsün.

Goca İskender'in fikrini başa düşüb dedi:

-Ey cavan, meni başka dona girmiş adam hesab eleme, men Yemen padşahının oğluyam. Otuz ildir ki, bu tilsimde eziyet çekirem. Tilsime düşende cavan bir oğlan idim. İndi goca kişi olmuşam.

İskender dedi:

-Ey goca, bes biz ne cür edek ki, bu garanlıg dünyadan ışıglı dünyaya çıhag?

Goca kişi dedi:

-Bu mağaranın şerg terefinde ganadlarından bağlanmış bir zümrüd guşu var. Eger onun ganadlarını açıb tilsimden azad elesen, o bizi ışıglı dünyaya çıhardar. O guşu azad elemek üçün bu mağaranın sahibini öldürmelisen.

İskender dedi:

-Mağaranın sahibi hardadır?

Goca dedi:

-Mağaranın ağzında oturur. Her dona girir. Bilmirem ne cür olub ki, gelende seni görmeyib.

İskender dedi:

-Men hemin ifriteni öldürdüm.

Goca berkden gülüb, dedi:

-Onda, iş bir geder asanlaşır. Gedek indi men senin yoldaşın olum.

Kişi İskender'i götürüb bir garanlıg yere apardı. İskender gördü ki, Zümrüd guşunun ganadlarını zincirlemişler. Yazıg guş ah fegan edir, gözlerinin yaşını tökür. İskender gılını çekib Zümrüd'ün ganadının zincirlerini parçaladı. Zümrüd bir neçe defe ganad çalıb dedi:

-Ey cavan, neçe il idi ki, bu tilsimde ezab çekirdim, meni sen ezad eledin, ne dileyin varsa de, yerine yetirim.

İskender dedi:

-Ey guş, bizi ışıglı dünyaya çıhart.

Zümrüd dedi:

-İşıglı dünyaya çıhmag üçün garanlıg dünyanın sahibi divi öldürmek lazımdır.

İskender dedi:

-Ey Zümrüd garanlıg dünyanın sahibini öldürmüşem.

Zümrüd dedi:

-Onda azugeden zaddan götürün yola düşek. Lengimeyin Gara Div'in gardaşları seferden gayıdıp, bizi parçalar.

İskendergil azugeden zaddan götürüb, guşun ganadlarının üstüne mindiler. Guş ganad açıp havaya galhdı, yeddi gün yeddi gece uçdu, onları ışıklı dünyaya çıhartdı. İskender yoldaşını Yemen Şeheri'ne yola saldı, Zümrüd guşu ile salamatlaşıp, düz Tepegöz'ün goyun otlağına geldi. Tepegöz onu gören kimi ne're çekib dedi:

-Ey İskender, yene de ölmedin!

İskender dedi:

-Ey Tepegöz, onu bil ki, seni öldürmemiş ölmeyeceyem.

Tepegöz gülüb dedi:

-Senin kimi adamların elinde ölseydim, çohdan ölmüşdüm.

İskender onun ohunu gizletmişdi. Birden çıhartdı, onun gözüne bir oh vurdu. Tepegöz ne're çekib İskender'e teref yüyürdü. İskender yerini deyişdirdi. Ona ne geder oh gılinc vurdusa heç biri kar elemedi. Kor olmuş Tepegöz onu tutmağa çalışırdı, hersinden el çekmirdi. İskender lap yorulmuşdu, Tepegöz'den uzaklaşabilmirdi. Birden anasının tükü ağına düşdü. O saat oda tutdu. Şir hazır olub, gördü Tepegöz oğlunu yahalamagdadır. Şir bir ne're çekib goyunu ürküşdürdü. Goyunlar galaçaya teref geldiler. Tepegöz goyunun dalına düşüb düz mağarasına getdi.

İskender bütün ehvalatı şir anasına nağıl eleyib dedi:

-Ana onu kor elemişem, ancag öldürebilmerem.

Şir onun ikidliğine aferin söyleyib, dedi:

-Oğul, onu öldürmek üçün mağarasında olan guyuya salmag lazımdır. O guyu onun gebridir.

İskender dedi:

-Bes. Men onu guyuya neçe salabilerem?

Şir dedi:

-Oğul, görek yene de goyun dönuna girib. Onun mağarasına giresen, çalışıp onu guyuya salasan. Bundan başga yol yohdur. Amma ehtiyatlı ol, eger yahan onun eline keçse seni parça parça eder.

Şir oğlunun gözlerinden öpdü, ona heyir dua verdi, sonra gayıdıb getdi. İskender düz Tepegöz'ün mağarasının yanına geldi. Goyun derisini geyib mağaranın ağzına geldi ve melemeye başladı. Tepegöz gözünün derdinde idi. Goyunun sesini eşidende ele bildi ki, goyunlarından biri bayırda galmıştır. Tez gapını açıb, İskender'i goyunların içine burahdı. İskender geyunu tanırdı. Düz geyunun başına getdi. Ara vermeden melemeye başladı. Tepegöz'ün gözü acıyırdı, özünü çoh pis hissedirdi, goyunun sesi onu acıglandırdı. Sese teref yüyürdü ki, onu yere çalib öldürsün. İskender bir balaca yerini deyişdirdi. Tepegöz geyunun başına gelende fūrseti fōvte vermedi. O saat onu itileyib geyuya saldı. Tepegöz geyunun dibinden yalvarmağa başladı:

-Ay İskender, men daha kor olmuşam. Meni geyudan çihart, gedim dilenim, başımı sahlayım. Ölünçe sene duaçı oluram.

İskender dedi:

-Gebre giren ölü geri gayıtmaz

Tepegöz ne geder yalvardısa, İskender onun sözüne bahmadı. Mağaranın ağzında olan yeke gayanı geyunun başına yıhdı. Tepegöz çığıra çığıra öldü. İskender onun var yohunu ve goyunlarını götürüb, şir anasının yanına geldi. Şir anası onun gözlerinden öpüb dedi:

-Oğul, indi sözlerime gulag as. Sen benim doğma oğlum deyilsen. Senin anan ben-i ademdir. Tepegöz'den gorhub gaçanda seni benim kahama atıb. Men sene analıg eledim, sahladım. Oğlum sen camaatının gızasını Tepegöz'den aldın. İndi get ananın yanına, senin anan İmran adlı bir kişinin gızı Gemer Hanım'dır. O, seni tanıyar, goluna bir bazubend bağlamıştır.

İskender kederlenib dedi:

-Sen Allah, meni anamın yanına apar, yene de gayıdag.

Şir dedi:

-Onda dalımca gel!

Şir gabagça İskender dalınca getdi. Şir onu yeddi illik yola düz İmran kişinin gapısına apardı. Gece idi. İmran kişi arvad uşagları ile çörek yeyirdi. Şir gapıya bir tekan vurdu. İmran kişi gapıya çıhanda şirle İskender'i gördü. Gorhuya düşdü. Geri gayıtmag isteyende şir onu dayandırıp dedi:

-Ey İmran kişi gorhma gızın Gemer Hanım'ı bayıra çağır, ona sözümüz var.

İmran kişi tohdayıb Gemer Hanım'ı bayıra çağırđı. Gemer Hanım bayıra çıhan kimi şir dedi:

-Ey İskender, senin anan budur!

İskender bazubendini gösterdi. Gemer Hanım bazubendi gören kimi İskender'in üzüne bahdı, alnında çapığı da görende onun boynuna sarıldı.

-Aman oğul, sen sağsan?

Ana oğul birbirinin boynuna sarıldılar. Bir geder söhbetden sonra İskender dedi:

-Ana Tepegöz'ü öldürmüşem.

Bu ehvalatdan çoh sevindiler, yığışıb öz yerlerine geldiler. İskender anasına dedi:

-Ana men gedirem.

Şir dedi.

-İskender getme, sen ananın yanında gal, men her gün sizi görmeye gelerem. Senden ayrılmaram.

İskender razı olmadı. Şir de yığışıb bunların yanına geldi. Kefi kök damağı, çağ ömür sürmeye gün keçirmeye başladılar. Siz sağ, men salamat, siz yüz sayın, men iki elli.

II.18.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Nebi adlı zengin bir adamın çocuğu olmamaktadır. α
2. Nebi'nin çobanı bir gün kuyuda tepesinde tek gözü olan bir çocuk bulur ve onu Nebi'ye getirir. K^1
- Nebi ve karısı Tepegözü çocuk edinirler.
3. Tepegöz doymak bilmez öyle ki, köyün çocuklarını yemeye başlar. A^{17}
4. Bir müddet sonra Tepegöz bir mağarada tek başına yaşamaya başlar. Burada ne bulursa çalıp-kaçırıp yemektedir. $A^{17} + A^{25}$
5. İmran adlı bir adamın kızı Gemer, hamiledir. Oğlu İskender'i ormanda doğurur. Tepegöz'den kaçabilmek için koluna bir bazubend bağladığı çocuğu mağaraya bırakır. A^7
6. Mağarada kalan arslan, çocuğa bakar, onu büyütür. $F^6_9 + KF^{10}$
7. İskender arslandan izin alıp Tepegöz'ü bulmak için yola çıkar. $\uparrow$
8. Yolda, iki adamla karşılaşır. Adamlardan Tepegöz'ün yerini sorarken Tepegöz onları yakalar. A^{15}
9. Tepegöz adamları yer, İskender'i sabaha saklar. A^{17}
10. Tepegöz uyuyunca İskender koyunlardan birini kesip, etini yer; postuna da kendisi bürünür. $\eta^1 \dots$
11. Tepegöz ertesi gün İskender'i bulamayınca mağaranın kapısını açmak zorunda kalır. İskender koyunlarla çıkıp kaçar. Rs^9
12. İskender, arslanın yanına döner. $\downarrow$
13. Arslan, ona; Tepegöz'ün ancak kendi mağarasındaki okla gözünden vurularak öldürülebileceğini, okla vurulduktan sonra da mağaranın ortasındaki kuyuya atılması gerektiğini $\S$ (haber verme).

söyler.

14. Dara düştüğünde yakması için kendi tüyünden verir. Tüyü yaktığında, gelip onu kurtaracağını söyler.

F^1

15. İskender Tepegöz'ü öldürmek üzere yola çıkar.

$M + \uparrow$

16. İskender koyun postuna bürünüp mağaraya girer.

$n^1 \dots$

17. İskender oku alır.

F^8

18. Tepegözlü vuramaz ve Karanlık Dünya'ya düşer.

$N^- + A^{11}$

19. Karanlık Dünya'nın girişinde insan görünüşünde bir ejderhayı öldürür.

$\eta^1 + H^1 + J^1 = {}^oN$

20. İskender ejderhanın mağarasındaki yemeklerden yerken bir ihtiyar ile karşılaşır.

F^6_9

21. İhtiyar İskender'e nasıl çıkacaklarını anlatır; mağaranın sahibini öldürüp, Zümrüt Kuşu azad ederse, kuş onları Işıklı Dünya'ya çıkaracaktır.

d^7

22. Mağaranın sahibi olan ejderhayı öldürdüğü için, ihtiyar adamın kılavuzluğunda Zümrüt Kuşu bulup, serbest bırakır.

$G^3 + K^{10} = K^8$

23. Zümrüt Kuşu'nun kanatlarının üstünde Karanlık Dünya'dan Işıklı Dünya'ya çıkarlar.

$G^1 + K^8$

24. İskender Tepegöz'ün yanına gider. Onu sihirli okla gözünden vurur.

J^2

25. Tepegöz kuyuya düşmez, İskender yorulur ve arslanın tüyünü yakarak onu yardıma çağırır.

B^1

26. Arslan İskender'e yardımcı olur, akıl verir.

$Rs + \xi$

27. İskender koyun kılığında mağaraya girer.

$\eta^1 \dots$

28. Hile ile Tepegöz'ü kuyuya atıp, kuyunun ağzını kapatır.

$J^5 = N$

29. Kahraman evine döner.

$\downarrow$

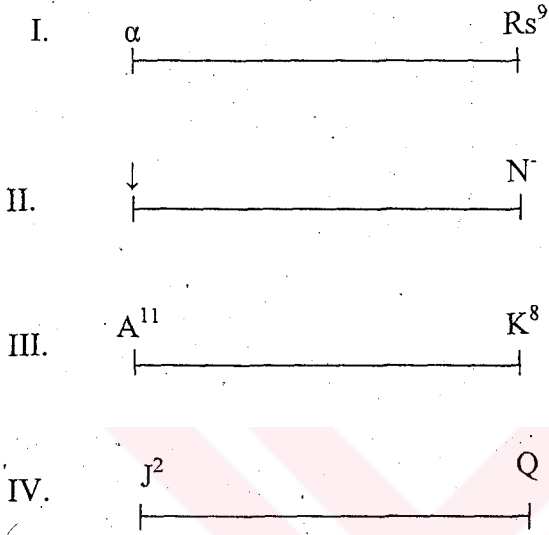
30. Arslan İskender'i annesinin yanına götürür. Gemer Hanım bazubendi görünce oğlunu tanır.

Q

II.18.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek kahramanlı bu masal, dört kesitten oluşmaktadır. II., III. ve IV. kesitler aynı mücadelenin tekrarıdır. Hem H-J hem de M-N çiftlerini ihtiva eden kesitler II., III. ve IV. kesitlerdir. I. kesitte M-N ve H-J unsurlarından hiçbirisi yoktur.

Masal Kesitleri:

- I. $\alpha \text{K}^1 \text{A}^{17} \text{A}^{17} \text{A}^{25} \text{A}^7 \text{F}^6, \text{KF}^{10} \uparrow \text{A}^{15} \text{A}^{17} (\eta^1 \dots) \text{Rs}^9$
- II. $\downarrow \S \text{F}^1 \text{M} \uparrow (\eta^1 \dots) \text{F}^8 \text{N}^-$
- III. $\text{A}^{11} \eta^1 \text{H}^1 (\text{J}^1 = \text{N}) \text{F}^6, \text{d}^7 \text{G}^3 (\text{K}^{10} = \text{K}^8) \text{G}^1 \text{K}^8$
- IV. $\text{J}^2 \text{B}^1 \text{Rs} \S (\eta^1 \dots) (\text{J}^5 = \text{N}) \downarrow \text{Q}$

II.19.EHMED MİRZE

Biri vardı, biri yohdu. Bir padşahın üç oğlu vardı. Bir gün padşah şikara çıkmışdı.Yolda birden berk toz gopdu. Padşahın gözü kor oldu. Padşah kor peşman eve gayıtdı. Ne geder hekim çağırtdırdı, heç biri çare eleyebilmedi. Günlerin bir gününde padşah meclis gurdu. Üzün camaata tutub dedi:

-Her kim gözümün dermanını tapsa, onu dünya malından geni elerem.

Hekimlerden biri dedi:

-Senin gözünü ancag bir şey açar. O da cinler padşahın gızının başı üste oturan elvan guşun ganadı. O ganadı getirib gözüne sürtesen, gözün açılır.

Padşah dedi:

-Onu kim tapıb getirebilir?

Padşahın oğlu Ehmed Mirze ayağa galhib dedi:

-Ata,men tapıb getirerem

Atası oğlunun alnından öpüb,dedi:

-Oğul, Allah sene kömek olsun, get!

Ehmed Mirze atası ile öpüşüb meclisden çıhıdı. Bir baş tövleye geldi, atın minib yola düşdü. Bir müddet yol getdikden sonra bir ağac altında oturdu. Bu ağacın yarpaqlarının heresi bir yorğan boyda idi. Ağacda bir guş oturmuşdu, guş dile gelib, dedi:

-Ey oğlan, heyf senden ki, bu yolla gedirsen. Bu yol ile geden gayıtmır. İndi ki, gedirsen gulag as:

-Gabagına iki guyu gelecek; biri gümüş guyu, biri de gızıl guyu. Sen orda atdan düşersen, gümüş guyunun suyundan gızıl guyuya, gızıl guyunun suyundan da gümüş guyuya töküb, sonra gedersen.

Guş sözün gurtaran kimi ganad çalib havaya galhıdı. Ehmed Mirze gördü ki, yavaş yavaş garanlıg düşür. O yana bu yana bahanda uzagdan me'sel alavu gördü. Durub-ışığa teref getmek isteyende bir ses eşitdi:

“Ey cavan,getme!..” Ehmed Mirze ayag sahladı, çoh fikir sükutden sonra geceni orada galdı, seheri yola düşdü. Bir geder yol getdikden sonra, guş dediyei hemin guyulara rast geldi, atdan düşüb, gümüş guyunun suyundan gızıl guyuya, gızıl guyunun suyundan da gümüş guyuya tökdü. Sonra atına minib yol getmeye başladı. Dere tepe keçdi. Gabağına bir elvan ganad geldi. Ehmed Mirze atdan

düşüb ganadı götürdü. Biraz getdikden sonra bir şehere çatdı. Şeherde bir caduger var idi. Adeti tilsim açmag idi. Od yandırıp odun gırağında oturmuşdu. Ehmed mirze gelib çatdı bu cadugerin yanına. Geceni burda galdı. Bu şehir ehalisinin adeti idi. Seferden gelen bütün tacirler padşaha honça yollardılar. Sabah oldu, bütün tacirler honça tutdular, bu da goca caduverin yanına gelib dedi:

-Men padşaha bu ganadı yollayacağam.

Goca dedi:

-Ey oğlan, özünü hata belaya salma!

Ehmed Mirze dedi:

-Ganadın ne hatası olacag, geseng şeydi, gönderirem.

Haman saat ganadı gızıl mecmeyenin içine goydu, üstünden de bir örtük salıb padşaha yolladı.

Padşah honçaları bir bir açıb bahdı. Növbe geldi çatdı Ehmed Mirze'nin honçasına. Padşah honçanı açıb gördü ki, burda bir ganad var. Padşah ganadı eline alıb bahdı, "Ehsen!" deyib ganadı gızıl nimçe içinde sahladı. Ganad iki gün galdı. İki günden sonra yavaş yavaş başladı solmağa. Padşah emreledi ki, bunun veren adamı tapsınlar. Şehere adam düşdü. Ehmed Mirze'ni tapıb apardılar padşahın yanına.

Padşah Ehmed Mirze'ye dedi:

-Ey oğlan, gerek bu ganadın guşunu tapasan.

Ehmed Mirze cadugerin yanına geldi. Başına geleni gocaya danışdı.

Goca dedi:

-Ey Ehmed Mirze, bu çoh asan bir işdir. Sen bazara çıh, bir kise duyu, bir kise darı, bir kise mercimek, bir kise pahlı al! Sonra yola düşüb gedersen. Amma sene deyirem, ne hezriye, ne gilavara, ne de gün batana gedersen. Ancag gün çihan terefe gedersen. Gabağına bir dağ çıhacag. O dağı aşmazsan. Dağın döşünde bu şeyleri başlarsan yere sepelemeye. Guşlar gelib cumacag mercimeyin üstüne. Onların içinde bir elvan guş olacag, sen o saat tor atıb onu tutarsan. Padşaha verdiyin ganadın sahibi o guşdur.

Ehmed Mirze bazara çıhdı, darı, mercimek ve başka şeyler alıb yola düşdü. Bir baş gün çihan terefe getdi, deyilen mekana çatdı. Ne ki şey almışdı, başladı yere sepelemeye. Oturub gözledi. Guşlar bir bir gelib tökülüşdüler,

başladılar denlemeye. Ehmed Mirze bir de gördü ki, bir elvan guş gelib oturdu, başladı mercimeyi denlemeye, tez tor atıb hemin guşu tutdu. Götürüb padşaha verdi. Padşah çoh şad oldu.

Bunun üstünden bir müddet keçdi. Bir gün padşah gördü ki , ganad da salub, guş da.

Padşah Ehmed Mirze'ni çağırtdırıb dedi:

-Oğlan, bu guşun sahibini tapıb mene getirmelisen!

Ehmed Mirze gocanın yanına gelib dedi:

- Ey goca, padşah bu guşun sahibini isteyir.

Goca dedi:

-Bu çoh çetin işdir.Sen üç kise goğal hazır ele, yanıma gel! Sonra men sene deyerem.Ehmed Mirze üç kise goğal hazır eleyib, gocanın yanına geldi. Goca dedi:

-İndi gedersen gene gün çihana, gabağına bir darvaza geler, girersin içeri. Pillekenderi çihanda bu sözleri deyersen:

“Periler gızı,
Dünya gözeli.
Dur ayağa,
Ganadın mende.
Guşun mende.
Olar solmuş,
Dermanı sende.”

Bu sözleri deye deye yuharı galharsan.Gabağına gızlar çihacag. Sen tez goğalları yere sepersen. Onların başı garışacag yemeye. Onda sen yatmış gızı götürüb kaçarsan.Ehmed Mirze yola düşdü. Derelerden sel kimi, tepelerden yel kimi, bade-yi serser kimi, ayag üzengide, diz gabırğada, gedib çatdı menzil başına. Gocanın dediklerine emel etdi. Yuharı çıhib gördü ki, burada bir gız yatıb ki, gözellikde misli beraberı yohdur. Ehmed Mirze gızı aparıb padşaha verdi, guş dirildi, ganad da ayıldı.

Günlerin bir gününde padşah gazı alma istedi. Periler gızı ise Ehmed Mirze'nin isteyirdi. Bir gün padşah gıza dedi:

-Men hamama gedirem, gelenden sonra toyumuzu eleyerik.

Gız perde dalından dinmez söylemez dayandı. Padşah hamama getdi.
Periler gızı Ehmed Mirze'ni çağırtdırıp dedi:

-Ehmed Mirze, gulag aç. Padşah meni senin elinden alacag. Amma men ona getmerem, onun getifesine bir cadu ohuyacağam. Padşah hamamdan çıkan kimi, bu getifeni onun çiyinine atarsan. O saat dönüp odun olar.

Ehmed Mirze padşahın buhçasını goltuğuna vurub hamama getdi. Padşah çimib çıhdı. Ehmed Mirze tez getifeni padşahın çiyinine saldı. Padişah oduna dönüb, bir gerefe yihıldı. Camaata ses düşdü ki, padşah odun oldu. Ehmed Mirze periler gızının yanına gelib ehvalatı ona danışdı.

Heber verim size caduger gocadan.Goca, Ehmed Mirze'ni çağırtdırıp dedi:

- Oğul, gel sene bir heyir yeri deyim; durma get!

Ehmed Mirze dedi:

-Buyur,goca!

Goca dedi:

-Men burada üç mangala od basıb yandıracağam. Sen durub bir baş Süleyman Peygember'in tahtına gedersen. Yolda gabağına ne geldi gırıp tökersen. Sonra bir dalana çatacagsan. Dalandan içeri girersen.Orda gabağına bir neçe heyvan çıkacag. İt deyecek “tutun!”, gurd deyecek “tutun!”, şir deyecek “tutun!”. Sen bunlara gulag asmayıb gabağına geleni gırıp çatarsan. Sonra gabağına bir arvad çıkacag. Bah, tumanı ananın tumanından, köyneyi ananın köyneyinden. Seni gören kimi, “oğlum” deyecek, seni gucaklamag isteyecek. Sen mebada ona yahın gedesen, fūrseti fōvte vermeyib onu öldür. Sonra tahta çıhanda, tahtın üste iki ilanı bir- birine sarılmış göreceksen. İlanları da öldür! Tahtın altında Süleymen Peygember'in bir üzüyü bir hurcunu, bir de çetiri var. Onları götürüb gel!

Ehmed Mirze razı olub getdi. Az getib çoh dayandı, çoh gedib az dayandı. Heman dalana çatdı. Gabağına ne çıhdısa, hamasını gırdı. Sonra anasına ohşar bir arvad gördü. Arvad, “Oğlum, haradan gelirsen” deyib Ehmed Mirze'ni gucaklamag istedi. Ehmed Mirze dedi:

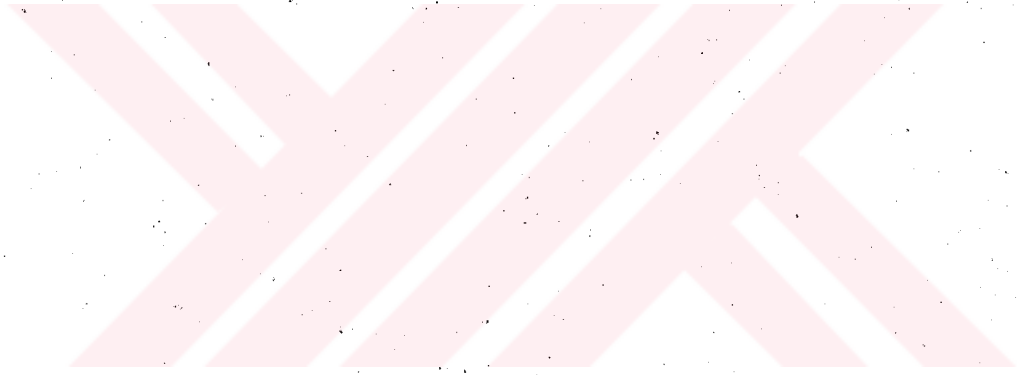
-Sen benim anam deyilsen, paltalarını soyun!

Arvad soyunmag isteyende Ehmed Mirze onu gılınca ikiye böldü.Ordan da Ehmed Mirze Süleyman Peygember'in tahtına yetişdi. Gördü ki, iki ilan

birbirine sarmaşıb. Onları da öldürdü. Hurcunu, çetiri, üzüyü getirib tilsimçi gocaya verdi. Tilsimçi goca üzüyü özü götürüb, çetir ile hurcunu hurcunu Ehmed Mirze'ye verdi, dedi:

-Ehmed Mirze get, sene yahşı yol!

Ehmed Mirze, periler kızını, ganadı, guşu, yeddi gatr yükü gızıl götürüb atasının vilayetine geldi. Gördü ki, anasının da atasının da gözleri kor olub. O guşun leleyini onların gözlerine çekdi, her ikisinin gözü sağaldı. Ata anası çoh şad oldular. Yeddi gün, yeddi gece toy eleyib periler kızını tezeden Ehmed Mirze'ye aldılar.

II.19.a.FONKSIYONLARIN TESPİTİ

1. Bir padişah vardır. α
2. Padişahın gözü avda kör olur. a^6
3. Hekimler, cinler şahının kızını başının üstünde duran elvan kuşun kanadının padişaha çare olduğunu söyler. $\S$ (haber verme)
4. Padişahının oğlu Ehmed Mirze kuşu getirmek üzere yola çıkar. $M \dots + \uparrow$
5. Ehmed Mirze bir kuşla karşılaşır. Kuş ona gümüş kuyunun suyunu altın kuyuya, altın kuyunun suyunu gümüş kuyuya dökmelerini söyler. $F^6_9 + D^1$
6. Ehmed Mirze kuşun dediğini yapar, karşısına elvan kanat çıkar. $E^1 + (F^5 = N) \dots$
7. Ehmed Mirze bir şehre gelir. Gelenek olduğu için şehrin padişahına bir hediye bohçası hazırlar. $\S$
- Bohçaya elvan kanadı da koyar.
8. Padişah kanadın yavaş yavaş solduğunu görünce, Ehmed Mirze'den kuşu getirmesini ister. $M \dots$
9. Ehmed, Mirze bir ihtiyarla karşılaşır. İhtiyardan yardım ister. İhtiyar, gün batımına kadar gitmesini karşısına çıkan dağda kuşlara yem serpmesini söyler. $F^6_9 + F^9$
- Elvan kuş yeme geldiğinde onu yakalayacaktır.
10. Ehmed Mirze ihtiyarın dediğini yapar, kuşu yakalar. Kuşu padişaha verir. $N \dots$
11. Bir müddet sonra kanat da solar kuş da padişah bu defada kuşun sahibini ister. $M \dots$
12. Ehmed Mirze, ihtiyar adamın yanına gidip ondan akıl ister. İhtiyar Ehmed Mirze'ye; üç kese yem almasını gün çıkana kadar gitmesini söyler. Karşısına F^9
- bir çadır çıkacaktır, çadıra girince tılsımlı sözleri söyleyip yemi serpmelidir. Kız kılığındaki kuşlar

yeme dalınca o elvan kuşun sahibini alıp gelmelidir.

13. Ehmed Mirze İhtiyarın dediğini yapar ve kızı getirir.

N ...

14. Peri kızı Ehmed Mirze'yi sevmektedir. Padişah peri kızıyla zorla evlenmek ister.

A¹⁶

15. Kız, Ehmed Mirzey'i çağırıp, sihir yaptığı pelerini hamamdan çıkan şahın üzerine atması halinde şahın odun olacağını söyler .

F⁹

16. Ehmed Mirze kızın dediğini yapar, şah odun olur.

U

17. İhtiyar adam Ehmed Mirze'den Süleyman'ın tahtının altındaki yüzüğü, hurcu ve çetiri getirmesini ister.

M = D¹

18. Yolda karşısına kurt, köpek ve arslan çıkacaktır.

Bunları korkmadan öldürmelidir. Annesi kılığına girmiş bir cadıya aldanmayıp onu da öldürmelidir.

F⁹ = § (haber verme)

Son olarak da tahtın üstündeki yılanları öldürecektir.

19. Ehmed Mirze kurdu, köpeği ve arslanı öldürür.

H¹ + J¹ = E¹ ...

20. Annesi kılığındaki cadıyı öldürür.

Rs⁷ + H¹ + J¹ = E¹ ...

21. Tahttaki yılanları öldürür.

H¹ + J¹ = E¹ ...

22. Yüzüğü, hurcu ve çetiri getirir.

N

23. Hurç ve çetir Ehmed Mirze'nin olur. Ehmed Mirze peri kızını ve kuşu da alarak ülkesine döner.

w³ + ↓

24. Babasının ve annesinin gözlerini kuşun kanadıyla iyileştirir.

K⁵ = N

25. Ehmed Mirze ve peri kızı yedi gün yedi gece süren bir düğünle evlenir.

W⁰

II.20.İSKENDER'İN GARANLIG DÜNYAYA GETMESİ

Günlerin birinde İskender gızıl tahtında eyleşmişdi. Bütün dünyada olan heyvan ve insanlardan ona herac gelirdi. Yerden, göyden, sulardan aldığı heraca bahanda İskender tavus guşu kimi ganad açdı, pervazlandı, gürelendi. Bu cahi celalı görüb vezirine dedi:

-Vezir göresen yeryüzünde benim kimi hoş beht bende olubdur mu? Görürsen mi, bütün ins, cins, heyvan, guş hamısı benim itaatimdedir.

Vezir gülümsünüb dedi:

-Gible-yi alem, yeryüzünün Allahısan, buna söz yoh. Ancag şahım heç güvelenme Süleyman'a galmayan dünya sene de galmayacag. Ölüm ne şaha bahır, ne gedaya. Gara torpag şahı gedadan ayırmır.

İskender bir geder fikre getdi. Onun üreğinden can vermek, ölüm, gebir gelib keçdi.

-Ölüm! Doğrudan da insan ölür, gara torpağa gedir. Gurda guşa yem olur. Bir zaman benim bu cahi celalımın altı üstüne çevrilecekdir!

İskender çoh gemplendi. Vezir ona teselli verib dedi:

-Ey böyük şah, ölüm Allah'ın emridi; onun fikrini eleme. Hamı o yolu gedecek. Heç bir dövlet, güvvet onun gabağını alabilmez.

İskender dedi;

-Vezir, ağıla gelmeyen bir şeyi fikrime getirmisen. Bu derd meni çürüder. Gerek ne olur olsun, ölümünün dermanını tapam, hemişe diri gelam.

Vezir dedi:

-Şah, naşükür danışma, bir şey ki, Allah'ın emri ile ola, onun dermanı olmaz. Ancag bir iş var ki, garanlıg dünyanın lap gurtaracağında ab-i heyat adlı bir su var. Herkes o sudan içse ölmez, dünya durdugca o da diri galar.

İskender vezirin sözüne diggetle gulag asıb, dedi:

-Men İskender olam, bütün dünya benim elimde ola, o ab-i heyat suyunu içebilmeyem? Vezir, men ab-i heyat suyunu ahtarmağa gedeceğem!

Vezir dedi:

-Gible-yi alem, hele o suyu tapıb içen olmamışdır.

İskender dedi:

-Men taparam, vezir, sen hazırlığı gör.

Beli, bir neçe gün geldi, keçdi. İskender anası, arvadı, uşagları ile görüşdü. Onlar ab-i hayat suyunu ahtarmag üçün soraglaşa soraglaşa az getdiler, üz getdiler, dere tepe düz getdiler, gelib bir cezireye çıhdılar. Cezirede atlardan düşdüler, ov vurub kabab çekdiler. Bir de gördüler ki, bir göy paltarlı derviş peyda oldu.

İskender ondan soruşdu:

-Ey derviş, sen kimsen, bu cezirede ne gezirsen?

Derviş dedi:

-Ey şah, men Hızır'am, ab-i heyat suyunu ahtarırım.

İskender çoh şad olub dedi:

-Derviş, biz de ab-i heyat suyunu ahtarırız. Otur bir geder çörek ye, sonra gederik.

Hızır oturdu. Bir geder çörek yeyib, istirahat etdikden sonra İskender dedi:

-Yolcu yolla gerek, durun gedek.

Atlara sevar olub yola düşdüler. İskender'in atlılarının sesinden dağ daşda milçek de galmırdı, gaçıb gedirdi. Onlar bir ölkeye çatdılar. Gördüler, buradaki adamların hamısı gapgara, özleri de tek gözlüdür. Hızır bu ölkeye çatan kimi atını sahlayıb İskender'e dedi:

-Ey İskender! Bu, Ecusların ölkesidir. Ecuslar insan eti yeyirler. Buradan geçmek çoh çetindir.

İskender dedi:

-Men onların padşahının yanına gasid göndererem ki, bize yol versinler. yol vermeseler, onda dava ile keçerik.

İskender ecuslar padşahının yanına bir gasid gönderdi ki, "Bes İskender Padşah'am, onun ölkesinden geçmek isteyirem, bizle işleri olmasın!"

Gasid heberi Ecuslar padşahına çatdırdı. Ecuslar padşahı berkden gülüb, gaside dedi:

-Get, İskender'e de ki, "Yahşı ki, öz ayağı ile gelib, bizim ölkeye düşüb. Onu bir İskender edeyecem. Beşi de yanından çıhsın."

Gasid heberi İskender'e çatdırdı. İskender emr eledi, bütün heyvan ve insan padşahları cemleşdiler. İskender tebl-cengi vurdurdu. O terefdən de Ecuslar sel kimi ahıb geldiler. İskender'in goşunu Ecuslar'ın goşunu ile yeddi gün, yeddi gece vuruşdu. Ahırda Ecuslar'ın goşununu gırıp, özlerine yol açdılar. Buradan da

keçdiler. Get ha get, bir mağaraya çatdılar. Mağaraya giren kimi her tereften ecaýib, gorhulu sesler eşidildi.. İskender çoh yerler gezmişdi, çoh ölkeler görmüşdü, bele ecaýib yer, ecaýib ses eşitmemişdi. Yerinde donub mat galdı, dinli dolaşa dolaşa dervişden soruşdu:

-Ağa derviş, gaş gayırdığımız yerde göz çıhartdıg. Deyesen biz buradan sağ salamat keçebilmeyeceyik.

Hızır gülüb dedi:

-Ey dünyanı feth eden şah, gorhma, men seni garanlıg dünyaya aparacağam.

İskender dedi:

-Bura girmeli kol deyil, men gorhduğum yerde sen bizi ne cür gurtaracagsan?

Hızır dedi:

-Ey İskender şah, bu meydan, bu şeytan. Buyur, gabağa düş, get, biz de senin dalınca gedek.

İskender ireli ayag atmag isteyende tufan gopdu. Külek götürüb onu goşunu ile yüz ağac kenara tulladı. İskender emr eledi, dünyada ne geder canlı var idi, toplandı, Goşun sel kimi yürüş eledi. Gelib yine mağaralığa çatdılar. İskender bahıb gördü ki, derviş burdadır.

O lap meettel galıb dedi:

-Derviş baba, bes sen harada idin?

Derviş dedi:

-Men ele burada idim.

İskender dedi:

-Ne teher oldu ki, seni yel aparmadı?

Hızır dedi:

-Meni ele yeller aparabilse ki, men heç yüngül saggal olub, ab-i heyat suyu ahtarmağa çıhmazdım.

Hızır'ın bu sözü, İskender'e çoh tohundu.

Berk gezeblenib dedi:

-Divane derviş, danışanda fikirleş, sonra danış! Unutma ki, İskender Şah'ın hüzurundasın.

Hızır dedi:

-Yahşı bilirem ki, İskender Şah benim hüzurumdadır.

İskender berk gezeblendi. Şah olandan beri birinci defe bele sözü eşidirdi. Emr edib dedi:

-Bu saat dervişin derisine saman tepin!

Adamlar Hızr'a teref getmek isteyende onu görmediler, o geyb oldu. Goşun, ehali, vezir, vekil, tamam mat galdılar. Ele bildiler ki, tilsimin sahibi ele bu özü imiş. Hem sevindiler, hem de bikef oldular. Beli, İskender emr eledi, goşun yine kalafalığı keçmek istedi. Boran, külek her tereften esmeye başladı. Külek o geder güçlendi ki, onların çohunu dere tepeye vurub gırdı. Yerde kalanını da şil küt eleyib, dereye tökdü. İskendergil bihuş olub yere yihıldılar. Bir vaht gözlerini açıb gödüler ki, ele bir yerdedirler ki, her teref deryadır. Guru yer görünmür. Onların elleri yerden köyden üzöldü. Balıtlardan herac alan İskender, bir tike çöreye hesret galmışdı. İskender Şah, darda galsın, bu olası iş deyildi. O elini alnına goyub geş deryasına batmışdı. Birden geybden bir ses eşitdi:

“Ey büyük şah, niye fikir eleyirsen? Bes senin evvelki dikbaşlığın neçe oldu?”

İskender sese başını yuharı galdırıp, yanında dervişin gördü. Berk diksinib dedi:

-Derviş, hele sağsan? Bes, bura neçe geldin?

Hızr dedi:

-Ey, İskender Şah, men senin yanındayam, gorhma ab-i heyata geder senden ayrılmayacağam. Ey şah, bura güvvelenmek yeri deyil. Buradan gurtarmag lazımdır. Yohsa hamınız acından gırılırsınız.

İskender yazığ yazığ dedi:

-Ne çare gılım?

Hızr dedi:

-Men sizi gurtaracağam. Ey İskender, adamlarının hamısını yanına topla!

İskender emr eledi, bütün adamları onun yanına topladılar.

Hızr dedi:

-Hamınız gözlerinizi yumun, ne vaht açın desem, açarsınız.

Beli, hamı gözlerini yumdu, bir müddet keçenden sonra Hızr dedi:

-Gözlerinizi açın!

Onlar gözlerini açıb, özlerini bir çemenli sehrada gördüler. İskender üzünü Hızır'a tutub dedi:

-Ağa derviş, bizi bu sirrden agah ele, görüm sen kimsen, bizi cezireden ne cür azad eledin?

Hızır dedi:

-Orasını soruşmayın, yolçu yolla gerek.

Beli, düşdüler yola, geceni gündüze gatıb, iyirmi il yol getdiler. Ahırda gelib dünyanın lap gutaracağına çatdılar. Çoh gezdiler, ahırda bir mağara tapdılar. Mağaranın ağzında bir guş durmuşdu.

Hızır ondan soruşdu:

-Ey heyvan dile gel, de görüm bu mağaranın içerisi ile yol haraya gedir?

Guş dile gelib dedi:

-Ey Hızır, mağara ile geden garanlıg dünyaya çıhır. siz ahtardığınız ab-i heyat da ordadır. Yetmiş beş ağac garanlıg dünya ile gedib ab-i heyat çatarsınız.

Hızır sevinib dedi:

-Ab-i heyat ne cür sudur?

Guş dedi:

-Bulardır, gedib görersiniz.

İskender goşunu, mağaranın kenarına goydu, özü Hızır ile mağaraya girdi. Bir neçe addım gedenden sonra Garanlıg Dünya'ya düşdüler Garanlıg Dünya'da yetmişbeş ağac yol getdiler, bir parıltı görüb yüyürdüler. Çatıb gördüler ki bu bir bulağın suyunun ışığıdır.

Burada yan yana iki, bulag var. Birinin suyu şümşad kimi par par parıldayır, birinin suyu da adi su. Sorgusuz savalsız İskender parıldayan güzel sudan doyunca içdi. Hızır da bir geder fikr eledi, sonra adi sudan doyunca içdi. Bunlar geri gayıtmag isteyende, mağaranın ağzındaki guş, bulağın başından yere gonub dedi:

-Ayağınızın altındaki daşlardan götürren de peşman olacag, götürmeyen de. İndi size deyirem isteyirsiniz götürün, istermirsiniz götürmeyin.

İskender Şah gülüb dedi:

-Men ki, götürüb peşman olacağam, ta özüme yük niye eleyirem. Men ikice dene götürürem ne olar, olar.

Hızr dedi:

-Ne geder cibim var, hamısını dolduracağam.

Ele de elediler. İskender Şah iki dene götürdü, Hızır da bütün ciblerini doldurdu. Onların her ikisinin üreyi darıyordu. Bilmirdiler içtikleri bulagların hansının suyu ab-i heyat imiş. Amma İskender arhayın idi. O yegin eledi ki, içdiyi bulagın suyu dirilik suyu, ab-i heyatdır.

Bunlar bu fikirle gelib mağaradan ışıqlı dünyaya çıhmag isteyende yene de guşu gördüler, guş onlardan soruşdu:

-Hansı bulagdan içdiniz?

Hızr dedi:

-Ey guş, men adi suyu olan bulagdan içdim, İskender de par par parıldayan güzel sulu bulagdan içdi.

Guş gehgehe ile gülüb dedi:

-Ey İskender Şah, sen içdiyin su ab-i heyat deyil; Hızr, içdiyin su ab-i heyatdır. Ey Hızr, sen ne öleceg ne de gocalacagsan.

Guş sözünü tamam etdi, ganada çalib gözden itdi. İskender baş gözüne döydü, fegan eledi. İş işden geçmişti. Yola düşdüler. Get ha get, gedib bir çemenzara çıhdılar.

İskender dedi:

-Goy zülmatdan götürdüyüm daşa bahım, görüm ne cür şeydi.

Hızr'ın da yadına düşdü. Her ikisi daşa bahıb gördüler ki, ne? Bu daş deyil, le'li cavahırdır. Her ikisi peşman oldular.

İskender dedi:

-Menim boynum sınsın, niye bu daşdan çoh götürmemişem?

Hızr da peşman oldu ki, niye çoh götürmedim?

Yola düşdüler. Biraz getmişdiler, gefilden İskender nahoşladı, öleceyini bildi.

Vesiyyet eleyib dedi:

-Menim ölüm heberimi anam eşitse özünü öldürecek. Cenazemin gabağında bir deste eli Guranlı molla, onların dalınca emmamesini götürüb Allah'a yalvaran bir deste seyid, onlardan sonra heresinin başında bir tabag gızıl olan büyük deste, sonra bütün ehali, ahırda da gılınclı nizeli goşun teselli tapar, ağlamaz.

İskender vesiiyetini gurtaran kimi canını tapşırdı. Amma böyük şahın gözleri açıg galdı. Vezir vekil, bütün toplaşanlar ne geder elediler, onun gözlerini yumabilmediler. Dünyada ne geder remmal var idi, onları da çağırdılar, heç kim İskender'in gözlerini yumabilmedi.

Ahırda bir goca kişi gelib dedi:

- Ey İskender Şah, dünya malından doymayıbsan, nakamsan. Goy men senin payını verim.

Kişi sözünü gurtarıb, yerden bir avuç torpag götürdü ve iskenderin gözlerine atdı. İskender o saat gözlerini yumdu.

İskender'in anası oğlunun yolunu gözleyirdi. Yola bahmagdan gözlerinin kökü saralmışdı.

Birden bir nefer muştuluğçu içeri girib dedi:

-Bes muştuluğumu ver, oğlun gelir.

Arvad bir deste ile evin üstüne çıhdı, diggetle bahıb dedi:

-Oğlum ölüb?

Ona dediler:

-Ay arvad, deli zad olmamısan? Bu ne sözdür danışırsan? Budur goşunla, cahi celalla gelir. Tez ol, pısvazına çıhag.

Arvad dedi:

-Menim oğlum çoh ağıllı adamdır. Mene teselli vermek üçün ele edib. Oğlum deyir ki, ana teselli tap, ölümü gaytarmag olsaydı bu yola gaytarabilerdim.

İskender'in cenazesini getirib çıhırdılar. Doyunca ağladılar, üz yırtıdılar, birçek yoldular, tamam doydular. Meyidi kefn defn eleyib bastırdıgda ikinci bela üz verik. Ne geder eleyirdiler İskender'in golunu gebre salabilmirdiler. Gebre salırdılar, gol yine kenara çıhib elini açırdı. Heç kim bu sırden baş çıharabilmirdi. Ahırda yine yoldaki goca geldi. İskender'in elini kenarda görüb dedi:

-Yazıg şah, dünya malından doymayıb, niye payını vermirsiniz, gebirde rahat yata!

Kişi sözünü gurtarıb, İskender'in avcuna bir geder torpag tökdü. İskender o saat elini gebre çekdi.

II.20.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

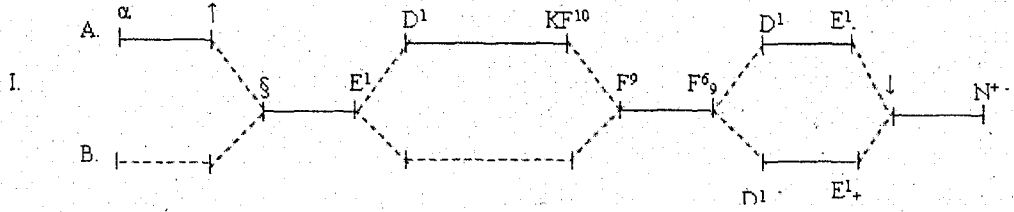
1. İskender çok güçlü bir padişahtır. α
2. Ölmek istemediğinden, kendisini ölümsüz yapacak bir şey istemektedir. a^3
3. Veziri ona ölümsüzlük veren ab-ı hayat hakkında bilgi verir. $\S$
4. İskender ab-ı hayatı bulmak üzere yola çıkar. $M + \uparrow$
5. Yolda Hızır adında, ab-ı hayatı arayan bir dervişle karşılaşırlar. Yola beraber devam ederler. F^6_9
- 6- Yolları tek gözlü, tenleri kapkara, insan eti yiyen Ecusların ülkesine düşer. D^1
7. İskender sadece geçip gideceklerini bildiren bir haberci gönderir. B^1
8. Ecus şahı bunu kabul etmez ve savaş ilan eder. A^{19}
9. Ecuslarla yedi gün yedi gece dövüşüp, onları yener ve yollarına devam ederler. $H^1 + J^1 = E^1$
10. Her tarafından korkulu sesler gelen bir mağaraya gelirler. D^1
11. İskender Hızır'a durumun kötülüğünü anlatır, derviş korkmamasını söyler. Bu sözlere kızan İskender, önden gitmek ister. Adımını atar atmaz da bir tufan kopar. $E^1 \text{ (olumsuz)} + \S$
12. Hızır'a bir şey olmadığını gören İskender bunun sebebini öğrenmek ister. Hızır'la yeniden tartışır ve öldürülmesi için emir verir. A^{13}
13. Hızır ortadan kaybolur. $\S$
14. İskender ikinci kez mağaraya girmek ister. Rüzgar onu ve adamlarını etrafa savurur. İskender bayılır. $E^1 \text{ (olumsuz)}$
15. Ayıldığında kendini denizin ortasında bulur. Hızır onu ve adamlarını kurtarır. KF^{10}

16. Girişinde kuş olan bir mağaraya rastlarlar. Hızır kuştan mağaranın ab-ı hayatın bulunduğu Karanlık Dünya'ya giden bir yol olduğunu öğrenir. $F^9 + F^6_9$
17. Hızır ve İskender, Karanlık Dünya'da yetmiş beş ağaç yol gider. İki kaynak vardır; birinin suyu parıldar, diğeri parıldamaz. D^1
18. İskender parıldayan sudan, Hızır adi sudan içer. E^1 (olumsuz) + E^1 (olumlu)
19. Mağaranın ağzındaki kuş yeniden ortaya çıkıp "Ayağınızın altındaki taşlardan götürende pişman olacak, götürmeyen de! " der. D^1
20. İskender yük olacağını düşünerek iki tane alır, Hızır ise tüm ceplerini doldurur. E^1 (olumsuz) + E^1 (olumlu)
21. Geri dönüş yoluna çıkarlar. ↓
22. Kuş hangi kaynaktan içtiklerini sorar ve cevaba binaen Hızır'ın ölümsüzlüğü elde ettiğini söyleyip uçar. N
23. Bir bahçeye gidip aldıkları taşlara bakarlar. w^3
- Taşlar lâl ve cevahirata dönüşmüştür.
24. İskender ölür. N olumsuz)

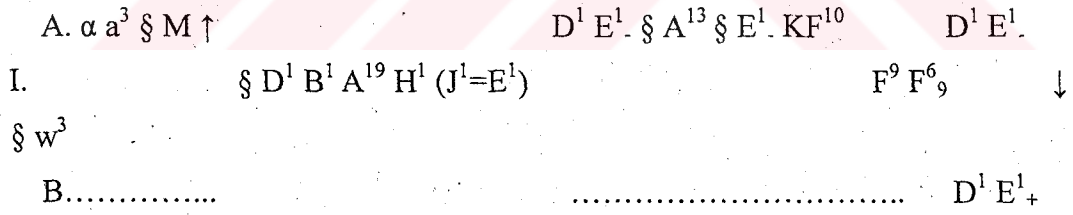
II.20.b.MASALIN TAHLİLİ:

İki kahramanlı tek hareketli bu masalda H-J ve M-N çiftlerinin her ikisi de bulunmaktadır.

Masal Kesitleri:

A harfi ile İskender, B harfi ile Hızır sembolize edilmektedir.

A. N(olumsuz)

B. N(olumlu)

II.21.OVÇU MEHEMMED

Gedim zamanlarda bir Mehemmed var idi. Günlerin bir günü Mehemmed yölde yer şumlayıb gan ter içinde eve döndü, anasına soruşdu:

-Ana, doğrusunu de, benim atam hansı senetin sahibi idi?

Anası dedi:

-Oğul, vallah, atan ovçu idi. Her gün ava çıhanda yorgun gelib, evde gırma, barıt seçmekten savayı heçbir şey elemirdi.

Mehemmed dedi:

-Atamın şeylerini getir, men de ovçu olacağam.

Mehemmed'in anası köhne bir sandığ açdı, onun içinden bir tufeng, bir torba barıt çıhardıb, oğluna uzatdı. Mehemmed kecenı yatdı, gün çıhmamışdan tufengini götürüb yola düşdü. Az gedib, çoh gırlendi, bir menzil başına düşdü. Geceni orda eleyib, seher yola çıhdı. Erzuman dağları aşdı, bir de gördü gabağına bir ceyran çıhdı.

Mehemmed bir heyli ceyrana bahıb dedi:

-Men bu ceyranı diri tutacağam. Atın çapdı, ceyran tozeledi, bir galaçadan içeri girdi, Mehemmed de bunun dalınca.

Mehemmed bir de gördü ki, burda saçından bir gız bağlanıb ki, ne bilim dünya gözeli, ceyran düz gızın yanına gaçdı, gız ceyranı tumarladı. Birden Mehemmed'i görüb dedi:

-Ey oğlan, sen hara, bura hara? Ağ div gelib senin etini aşığacan, ganını gaşığacan eleyer.

Mehemmed'in gözü gıza düşdü, dedi:

-Ahtardığımı tapdım, men senin üçün gelmişem.

Gız dedi:

-Sen ta ağ divi öldürmesen, meni aparabilemeyeceksen.

Mehemmed dedi:

-Sen mene de görüm, divin canı hardadır?

Gız gösterib dedi:

-Bah, orada, şüşenin içindedir.

Mehemmed şüşeni eline alıb, divin canını yere vurdu. Bu vaht ağ div bir ne're çekdi, yere yihılıb öldü. Mehemmed ceyranı, gızı, heyli le'lcavahırat götürüb evlerine geldi. Anası oğlunu gucaglayıb üzünden gözünden öpdü.

Mehemmed ona dedi:

-Bah, ana, bu gızı sene tapşırıram.

Gız Mehemmed'e dedi:

-Bu ceyranı apar padşaha hediye. Mehemmed ceyranı götürüb padşaha apardı.

Padşah ceyranı görüb, veziri çağırđı, dedi:

-Vezir, apar bu oğlana hezinemden min tümen en'am ver.

Vezirin gözleri kellesine çıhdı. Mehemmed'e min tümen verib dedi:

-Oğlan, bu min tümenden bize de bir şey ver!

Mehemmed dedi:

-Heç gara gurus da desen, olmaz

Mehemmed pulları yığıb, gızın yanına geldi.

Gız sual etdi:

-Mehemmed, ceyran üçün padşah ne geder verdi?

Mehemmed dedi:

-Min tümen

Gız dedi:

-Ne sefey padşahdı! Onun giymeti on beş tümendir.

Bir gün padşah vezire dedi:

-Vezir, men padşah, sen vezir, o imaret, bu ceyran.

Vezir, Mehemmed'i tora salmag isteyirdi, dedi:

-Gıble-yi alem sağ olsun, doğrudur. Amma.....

Padşah dedi:

-Kişi, açığ danış, ne amma?

Vezir dedi:

-Bu ceyranın, bu bağın, gızıl gümüş ördeyi de olmalıdır.

Padşah dedi:

-Kim onu yetirebiler?

Vezir dedi:

-Gibleyi alem sağ olsun, ceyranı getiren, ördeyi de getirer. Padşah emr verdi ki, bu saat ovçunu bura çağırın. Adam yolladılar. Mehmed'i tapdılar. Mehmed gelib baş eydi, padşah dedi:

-Ey oğlan, bu saat harda olursa olsun, bu ceyranın kızıl ve gümüş ördeğini tapmalısın, yoksa boynunu vurduraram.

Mehmed eve dönende kız heber aldı:

-Mehmed ne var?

Mehmed dedi:

-Zalım oğlu vezir, yıhdi evimi. Padşah kızıl gümüş ördek isteyir.

Gız dedi:

-Heç fikir eleme! Sen get padşaha de ki, men gedirem, mene vezirin atlarının birini ve vezirin pulundan bir tulug bal, bir tulug yağ alıb verersen.

Mehmed padşahın yanına gedib dedi:

-Gible-yi alem sağ olsun, men gedirem, gerek mene vezirin atlarından bir yahşısını ve bir de vezirin öz pulundan bir tulug yağ, bir tulug da bal veresen.

Padşah veziri çağartdırıb dedi:

-Vezir, semend atını, bir tulug yağ, bir tulug da bal ver ovçuya.

Vezir baş eyib getdi, Mehmed'i yola saldı. Mehmed birbaş gızın yanına getdi.

Gız dedi:

-Gedersen, düz bir gün yolun var. Özünle bir tulug yağ ve bir tulug bal götürersen. Bir günü vurarsan başa, sonra gabağına bir büyük dağ gelecek dağı aşarsan. Sonra gabağına küllük gelecek, haman küllüklerde atını bağlayıb, biraz piyada gedersen. Bir çeşme göreceksen. O çeşmenin suyunu gurularsan, haman götürdüyün balnan yağı o çeşmeye tökersen. Özün de bir terefe çekilib gizlenirsen. Ördekler onu su bilip çimecekler. Ele ki, geldiler çimmeye, ganadlarını şireye batacağ, onda onları tutarsan.

Mehmed ata minib yola düşdü, gızın dediği yere çatdı. Çeşmenin suyunu gurudub, balı ora tökdü, özü bir terefde daldalandı. Ördekler çimende Mehmed tez ördekleri tutdu. Atına minib geri gayıtdı. Ördekleri padşaha

apardı. Padşah ördekleri gebül eleyib, veziri çağırtdı. Vezir geldi, padşah ona dedi:

-Vezir, apar bu ovçuya üç min tümen ver!

Vezir pulu getirib Mehemed'e verdi ve dedi:

- Bize bir şey ver!

Mehemed dedi:

-Deyesen, bir gara gurus bele vermeyeceyem.

Vezir dedi:

-Yahşı, gör sene neyleyeceyem?

Mehemed dedi:

-Elinden geleni esirgeme.

Mehemed evlerine döndü. Aradan bir neçe gün keçmişti, padşah vezire dedi:

-Vezir! Bu bağ, bu ceyran, bu da ördek, bu da men, daha ne deyirsen?

Vezir dedi:

-Bu bağın bir şeyi eskikdir, o da Hindistan padşahının gızıdır. Gerek o kız bu külafirengide ola.

Padşah dedi:

-Bunu kim getirebilir?

Vezir dedi:

-Elbette, ceyranı, ördeği getiren oğlan.

Padşah emr eledi ki, bu saat oğlanı çağırın. Mehemed'i çağırdılar. Gız Mehemed'e dedi:

-Padşah sene ne dese, razı ol, gorhma!

Padşah Mehemed'e dedi:

-Oğlan, durma bu saat get Hindistan padşahının barigahında yaşayan dünya gözeli gızını getir. Yohsa başını dallan kesdirerem.

Mehemed eve geldi. Ehvalatı gıza danışdı. Gız dedi:

-Ey Mehemed o benim bacımdır. Sen get bu saat padşaha de, vezirin pulundan bir gemi gayıtdırsın, bir tahtası gızıl, bir tahtası gümüş. Sonra men özüm gedib bacımı getirerem.

Mehammed padşahın yanına gedib dedi:

-Bu saat gerek bir gemi gayıtdırasan, bir tahtası gızıl, bir tahtası gümüş, amma hamısı vezirin pulundan olmalıdır. Padşah veziri çağırttırıb dedi:

-Vezir, gerek bu saat öz pulundan bir gemi gayıtdırasan, bir tahtası gızıl, bir tahtası gümüş. Vezirin boğazı gurudu. Üzünü ovçuya tutub dedi:

-Yahşı, gör sene ne eleyeceyem?

Mehammed dedi:

-Ne bilirsən, ele!

Vezir getdi. Neyi vardısa, hesirine kimi satdı. Gemini düzeltdi. Geminin bir tahtası gızıl, bir tahtası gümüş. Mehammed'i çağırdılar. Gıznan Mehammed gemiye minib başladılar getmeye. Bahdılar ki, dörd terefi derya olan bir şehir görünür. Gemini bir gırağda sahladılar. Gız Mehammed'e dedi:

-Biz gemiden düşmeyeceyik, evvelce camaat bu geminin tamaşasına gelir. Sonra heber padşaha çatar. Menim bacım, padşaha deyecek ki; goy men de gedim geminin tamaşasına.

Padşah, ehali geminin tamaşasına geldiler. Sabahısı gün padşah emr eledi ki, bütün şehir ehli eve girmelidir, gızım Huri Cahan Hanım geminin tamaşasına gedecek. Huri Cahan Hanım gemiye geldi.

Gız Mehammed'e dedi:

-Sen hazır ol!

Her iki bacı gemide görüşdüler. Bütün periler gemiden çıhdı, Huri Cahan Hanım gemiye geldi. Huri Cahan'ın başı bacısıynan söhbete garışdı. Mehammed gemini sürüb bir başa gözden itdi. Huri Cahan Hanım'ı padşahın barigahına apardılar.

Padşah veziri çağırttırıb dedi:

-Vezir bu gız kime çatar?

Vezir dedi:

-Elbette size çatar. Padşah gördü ki, vezir edaletsizlik eleyir, emr eledi ki, vezirin boynunu vursunlar. Vezir cehenneme vasıl olandan sonra padşah vezirliyi Mehammed'e verdi. Toy eleyib getirdiyi gıznan Mehammed'i evlendirdi.

II.21.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Mehemmed, ölmüş babası gibi avcıdır. α
2. Mehemmed, bir gün avda bir ceylan görür.
Ceylanı sağ yakalamak ister. a^3
3. Ceylanın girdiği mağarada Ak Dev'in saçlarından
bağladığı bir kız vardır. A^{15}
4. Mehemmed kıza aşık olur. $\S$
5. Kız kendisini hapseden Ak Dev'in öldürülmesi
gerektiğini söyleyip, Ak Dev'in canını saklayan
şişeyi gösterir. ξ^2
6. Mehemmed şişeyi kırıp, Ak Dev'i öldürür ve kızı
kurtarır. $U + KF^{10}$
7. Kızı, cevahiratı ve ceylanı eve getirir. $W^0 + w^3 + K^1$
8. Kız, Mehemmed'e ceylanı padişaha hediye
etmesini söyler. D^7
9. Mehemmed ceylanı şaha verir ve karşılığında
binlerce altın alır. $E^7 + w^3$
10. Vezir, Mehemmed'den altınların birazını almak
ister. Fakat Mehemmed vermez. $\eta^1 + \theta^1$
11. Vezir, altınları vermediği için Mehemmed'i
öldürmek ister. Bunu da padişahın eliyle
gerçekleştirmeyi uygun bulur. Şaha, ceylanın
yanında altın ve gümüş ördeğin de bulunması
gerektiğini telkin eder. Bu zor işi Mehemmed'e
verdirtir. Mehemmed ördekleri getiremezse
ölecektir. M
12. Mehemmed olanları kıza anlatır. Kız vezirden bir
at; vezirin parasıyla alınmış bir tulum yağ ve bir
tulumda bal isteyip yola çıkmasını söyler. $\S$
13. Kız yolu Mehemmed'e tarif eder. Yolun sonunda
bir çeşme vardır. Mehemmed çeşmeye bal ve yağ d^7

dökecektir. Ördekler onu su zannedip içine girince kaçamayacaklardır.

14. Mehmed kızın dediklerini yapar ve ördekleri getirir.

N

15. Padişah Mehmed'i altınla ödüllendirir.

w³

16. Vezir ödülün pay ister, Mehmed vermez.

J¹ + θ¹

17. Vezir, bahçede Hindistan prensesinin de olması gerektiğini padişaha telkin eder. Bu zor görevi de Mehmed'e verdirtir. Kızı getirmezse Mehmed ölecektir.

M

18. Mehmed olanları kızı anlatır. Kız, vezirin parasıyla bir tahtası altın bir tahtası gümüş bir gemi yaptırmasını; yine vezirin parasıyla yol tedarikini görmesini söyler.

§

19. Mehmed kızın dediğini yapar ve yola çıkarlar.

↑

20. Kız, Mehmed'e Hindistan prensesi Huri Cahan'ın kız kardeşi olduğunu ve gemiyi görmek isteyeceğini, gemiye geldiğinde de onu kaçıracaklarını söyler.

§ (haber verme)

21. Mehmed kızın dediğini yapar ve Huri Cahan'ı alıp şaha getirirler.

N

22. Şah, vezire kızın kimin olması gerektiğini sorar.

D¹

23. Vezir "Size!" diye cevap verir.

E¹ (olumsuz)

24. Padişah vezirin adaletsizliğini görünce onun boynunu vurdurtur.

U

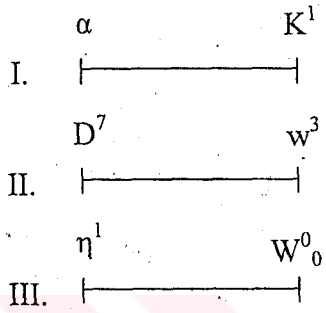
25. Huri Cahan Hanım'la Mehmed'i evlendirir ve Mehmed'i vezir yapar.

W^o.

II.21.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek kahramanlı bu masal, üç kesitten oluşmaktadır. I. kesit H-J ve M-N çiftlerinden hiçbirisini barındırmazken II. ve III. kesitler M-N unsurunu ihtiva eder.

Masal Kesitleri:

$$I. \quad \alpha a^3 A^{15} \S \xi^2 U K F^{10} W^0 w^3 K^1$$

$$II. \quad D^7 E^7 w^3 \eta^1 \theta^1 M \S d^7 N w^3$$

$$III. \quad \eta^1 \theta^1 N \S \uparrow \S N D^1 E^1 U W_0^0$$

II.22.FERSİZ OĞUL

Geçmiş zamanlarda Hetem adlı bir kişi var idi.Bu kişinin iki gızı ve Veli adlı bir oğlu var idi. Hetem kişi rencber idi. Süleyman Hanım mülkünde ondan birine işleyirdi. İllik azugesini kazanabilmirdi. Bir terefdan de varlılara odun yarırıdı, yük daşıyırdı, çörekden zaddan alıb balalarına aparırıdı. Arvadı Telperi de ona buna cehrecilik edirdi. Garınları onların başına lap bela olmuşdu. Özlerinin de evleri tamam mescid kimi idi. Bir mitilleri de yoh idi, bari başlarına çeksınler.

Er, arvad ellerine düşeli oğlanları Veli'ye yedirirdiler ki, böyüyüb, bir yandan da o işlesin, belke heç olmasa yarı ac yarı toh çöreklerini kazanabilsınler. Veli, nağıl dili yüyrekar, ay dolandı, il keçdı, Veli böyüyüp onbeş yaşına çatdı. Amma bu ele erincek idi ki, yerinden galhınca daş daşdan ayrılırdı. Hetem kişi oğluna ne geder öyüd nesihet verirdise de ona kar elemirdi. Öyüd nesihet onun bir gulağından girib, o biri gulağından çıkırdı. Söz daşa kar eleyirdi, ona kar elemirdi. Yazıg ata ana ahşama kimi ter töküüb, bir parça caddan kütten kazanırdı, onu da Veli basıb yeyirdi. Günlerin bir günü Hetem kişi arvadı Telperi'ye dedi:

-Ay arvad, Veli işe güce getmir. Biz kazanırığ, o yeyir, yatır. Ne meslehet bilirsın, ne eleyek?

Telperi dedi:

-Her ne olsa oğuldur, öldürmek olmaz. Apar demirçi Abdulla'ya şeyird ver.Goy onun körüyünü bassın, küresini galasın, bir senet öyrensın. Onda tenbellikden el çeker.

Hetem kişi arvadı Telperi'nin meslehetine aferin söyledi,dedi:

-Peh, peh, peh! Ay arvad, ele meslehet elemisın ki, gızılınan beraber çekmek olar. Heç Allahverdi Vezir Şah Abbas'a bele meslehet vermemişdi. Ele bu saat onu aparıb usta Abdulla'ya şeyird vereceyem. Eh sen, eh sen... A kişiler, be'zi beyinlerini garğa aparmışlar deyirler ki, yüz arvadın ağılı bir serçenin ağılından azdır. Di gel bu ahmaglara cavab ver ki, gelib bizim arvaddan ibret alsınlar.

Telperi dedi:

-Arvadları ele salma. Mene gezel ohuma. Dur gedeni usta Abdulla'nın yanına apar.

Hetem kişi gışgırdı:

-Veli, ay Veli.

Veli deyine deyine içeri girib dedi:

-He, nedi, niye goymursan günde uzanam?

Hetem dedi:

-Çarığ patavanı geyin, seni aparıb usta Abdulla'ya şeyird vereceyem.

Veli dedi:

-Şeyird nedi, yemeli şeydi?

Hetem dedi:

-Usta Abdulla'dan demirçilik öyreneceksen. Bir neçe ilde demirçi olacagsan.

Yazığ Veli haranı görmüşdü, neyi tanıyırdı ki, demirçiliyi de tanısın. Onun tanıdığı evleri, bir de heyetleri idi.

Atasından şoruşdu:

-Demirçi nedi?

Atası dedi:

-Gab gacag, cüt gavahanı, balta, dehre kimi hacat gayırır.

Veli elini bulayıb dedi:

-Yok ata, men demirçi olabilmerem. Orda işlemek var, meni ele yere apar ki, orda işlemek olmasın.

Atası dedi:

-Uzun danışma, çarıklarını geyin, gedek.

Veli ağlamasınb dedi:

-Çarıklarımı geyebilmerem, özün geydir.

Telperi gelib deyine deyine onun çarıklarını geydirdi. Veli ayağa galhmag da istemirdi.

Atası onun golundan tutub dedi:

-Gedek.

Veli öz hoşuna geden, söze bahan deyildi. Odur ki, Hetem kişi onu çeke çeke usta Abdulla'nın dükânına apardı, dedi:

-Salam eyleküm, usta Abdulla.

Usta Abdulla demir döyürdü. Elini dayandırdı, ganrılıb Hetem kişiye bahdı:

-Ay eleykesselam, Hetem kişi. Yanını o zindanın üstüne goy, görek ne var, ne yoh? Yahşı Hetem o oğlan kimdir?

Hetem dedi:

-Nökerinizdir, ay usta Abdulla. Getirmişem bunu özüne şeyird götüresen.

Usta Abdulla demiri döye döye dedi:

-Çoh ecep, çoh pakize. Lap yahşı elemisen? Ele mene bir şeyird lazım idi.

Hetem kişi dedi:

-Bir elini sahla, bir neçe kelme söz deyim, uşağı goyum gedim.

Usta Abdulla'dan gabag Veli çiyinlerini estdirib dedi:

-Men galmayacağam.

Hetem kişi ona gözlerini ağartdı. Usta Abdulla'da gızmış demiri döyenden sonra suya atıb dedi:

-İndi, başla görüm ne deyirsen?

Hetem kişi dedi:

-Bu uşağı sene şeyird verirem. Ancag ne eleyirsen ele, bunu özün kimi olmasa da bir balaca usta ele. Özü de söze zada bahan deyil. Gerek zornan işledesen.

Usta Abdulla dedi:

-Onu ele bir usta eleyecem ki , barmagla göstersonler.

Danışdılar, razılaşdılar, Hetem Veli'yi Usta Abdulla'nın yanında goyub, düz evlerine getdi, arvadını çağırıp dedi:

-Barakallah Usta Abdulla'ya, meni, lap utandırdı. Özü de deyirdi ki, onu bir usta edeceyem, hamı barmagla gösterson.

Telperi dedi:

-Deyeydin, kaçıb elese goyma. Vur ağzına.

Hetem kişi dedi:

-Yoh, goymaz kaçsın arhayın ol.

O biri terefdan Veli, Abdulla'nın yanında galdı. Ele yerinde oturmuşdu, heç terpenmirdi. Usta Abdulla ne söz deyirdise bir gulağından alıb, o biri gulağından çıkarırdı. Bir defe, iki defe, Usta Abdulla ele bildi ki, o çolagdır. Onun golundan tutub ayağa galdırdı, gördü çolag zat deyil, sapasağdır, dedi:

-Ede, ay müster, lap ölü imişsen. Körüyü bas!

Veli dedi:

-Körük nedi?

Usta bahdı ki, bu yazıg heçbir şey bilmir. Körük basmağı ona öyretti. Veli gördü bu lab zor işdir, golları ağrıyır. Körüyü basmayıb başladı ağlamaya. Usta Abdulla ondan soruşdu:

-A bala , niye ağlayırsan, sene ne oldu?

Veli dedi:

-Sancılanmışam.

Usta Abdulla'nın ona yazığı geldi. Kürkünü yere sardı, Veli'nin golundan tutub dedi:

-Get kürkün üstüne uzan.

Veli gedib kürkün üstünde üzü guylu uzandı. O, gireve ahtarardı ki, gaçıb evlerine getsin. Amma Usta Abdulla onu gözden goymurdu. Beli, bir neçe gün geldi, keçti. Veli her gün bir bahane ile özünü nahoşluğa vurub körüyü basmırdı. Usta Abdulla ne geder ne öyüd nesihet eleyirdise de heç ne çıhmırdı. Birgün Usta Abdulla onu dükanda goyub dedi:

-Oğul, sen dükanda ol, eve gedib, özüme ten beki getirim. Bah bir yana gitme ha, şeyleri zadı aparırlar.

Veli dedi:

-Baş üste.

Usta Abdulla başmağı geyib, evine getdi. O saat Veli ayağa galhdı, çarığını da geymeyib, daban aldı, erinceklikden ayağa galhabilmeyen Veli yele, boğanağa döndü, at kimi yorğaladı, gatr kimi yortdu. Deve kimi löhledi. İki saatlıg yolu bir saate gedib, evlerine çıhdı.

Hetem kişi dedi:

-Ay oğul, niye gelmisen? Usta Abdulla seni ne işe gönderib?

Veli gözlerinin yaşını sel kimi ahıdib dedi:

-Demirçihana hoşuma gelmir. Men orda işlemek istemire.

Hetem kişinin beyninden od galhdı:

-Ay oğul, işlemesen dişlemesen! Heyir bereket his pasdı demirçihanadadır.

Veli dedi:

-Men demirçihanaya getmirem.

Hetem kişi hirslenib dedi:

-Ağzın nedi getmeyesen? Seni döye döye aparacağam.

Veli dedi:

-İndi ki, meni şeyird verirsən, bir temiz yere ver.

Hetem kişi çok fikir eledi, aranı dağa, dağı arana göçürdü. Ahırda bu gerara geldi ki, onu derzinin yanına şeyird goysun. Derzi temizdir, sözü olmaz.

Oğluna dedi:

-Yahşı tapmışam, aparıb seni derziye şeyird goyacağam.

Veli soruşdu:

-Derzi nedi?

Hetem kişi dedi:

-Paltar tiken.

Veli dedi:

-Ele anam da tikirde, ondan öyrenere.

Hetem kişi dedi:

-Senin anan paltarı elnen tikir, amma derzi maşınla.

Veli dedi:

-Orda da iş var?

Hetem kişi güle güle dedi:

-İş olmayan yer olmaz. İnsanın cövheri işdir.

Veli dedi:

-Beyem, insan kağızdı, gelemdi, nedi ki, onun da cövheri olsun.

Hetem kişi gezeblenib dedi:

-Men deyeceyem fedem deme. Bu deyecek damnan dama. Düş gabağıma, seni aparıb, derzinin yanında şeyird goyacağam.

Veli ne geder ceza feza eledise, Hetem kişi onun sözüne bahmadı. Golundan tutub, düz derzi usta Gasım'ın yanına apardı, dedi:

-Salam eleyküm, ay Usta Gasım!

Usta Gasım başı aşağı çepken tikirdi, sese başını galdırdı. Hetem kişinin görüb dedi:

-Eleyke salam ay Hetem kişi, sen hoş gelmişen, mene gullug?

Hetem kişi dedi:

-Gullug sahibi olasan, ay Usta Gasım. Bu uşağı getirmişem sene şeyird verem. İsteyirem bir senet sahibi olsun.

Usta Gasım dedi:

-Çoh eceb elemisen.

Hetem kişi dedi:

-Ay usta, ana uşağıdır, heç haranı görmeyib, gözün üste olsun.

Usta Gasım dedi:

-Arhayın ol.

Hetem kişi oğlu Veli'yi ona berk berk tapşırđı. Özü çıhıb evine getdi.

Usta Gasım uşağı bir gün gonag sahladı, heç bir işe buyurmadı. Seher ki günü dedi:

-Veli, oğul, indi işlemelisen ki, derziliyi öyrenesen.

Veli iş adını eşidende sümsüyünt salladı, gözlerini yere dikdi. Ütünün içine od goyub isitmek lazım idi.

Usta Gasım dedi:

-Veli, gadan alım, ütüye od goy, isinsin, paltar ütöleyeceyem.

Veli dedi:

-Ütü nedi?

Usta Gasım dedi:

-Ütü paltar ütöleyendir.

Veli sürüne sürüne ütünün yanına getdi. Usta Gasım'ın başı aşığı idi, heç şeyden heberi yoh idi. Aradan beş on degige keçmişdi, bir de gördü evi, tüstü bürüdü. Bahıb gördü, Veli ütünün üstünde ocag galayıb, ütünün gulpunu zadını yandırıp. Usta Gasım bahdı ki, Veli ütünü yandırmağı bilmir. Odur ki, başladı ütünü yandırmağı ona öyretmeye. İş indi lap harab idi. Yerden galhıb malgandan od getirmek, maşa ile bir bir ütüye goymag lazım idi. Veli'nin burnundan tüstü galhdı, gözlerinin gabağına gilsimler geldi, oadaglarını büzüb ağlamağı başladı.

Usta Gasım'ın matı gutu gurudu, eli maşanın destesinde galdı, dedi:

-Ay oğul, sene ne oldu, niye ağladın?

Veli hiçgıra hiçgıra dedi:

-Sancılanmışam.

Usta Gasım'ın ona yazığı geldi, golundan tutub döşeğin üstünde uzandırdı, dedi:

-Başını bürü yat, terle, sancın kesilsin.

Veli başını bürüyüb yuhuya getdi, bir de obiri gün ahşam çağı yuhudan galhdı. Yalandan palandan inildeyirdi ki, Usta Gasım ona iş buyurmasın. Usta Gasım ütünü yine özü yandırmag istedi, ora spiçka, bura spiçka, tapmadı ki tapmadı.

Ahırda Veli'ye dedi:

-Veli, gadan alım, men gedirem evden sinçka getirmeye. Dükandan muğayat ol, gelib paltarı zadı oğurlarlar.

Veli yavaşcadan dedi:

-Arhayın ol.

Veli bunu çohdan gözleyirdi. Usta Gasım geden kimi ayağa galhib, daban aldı, düz evlerine geldi, başladı ağlamaya. Atası ondan soruşdu:

-Ay oğul, niye ağlayırsan?

Veli dedi:

-Men derzinin yanında galmıram, gayçısı adamın elini kesir.

Hetem kişi özünden çıhdı, çığıra çığıra dedi:

-Elini gözle, gayçı kesmesin. Tenbel boyunu yere sohum! Seni döye döye derzinin yanına aparacağam!

Veli yahasını cırdı, zülüm zülüm ağlamaya başladı, dedi:

-Men derzinin yanına getmek istemirem!

Hetem kişi biraz fikir eledi, ahırda bu gerara geldi ki, onu dülgerin yanına aparsın, belke dülgerlik hoşuna geldi, dedi:

-Yahşı, seni dülgerin yanına apararam, dülgerlik öyrenersen.

Veli dedi:

-Dülger nedi?

Hetem kişi ona cavab verdi:

-Gapı, pencere, taht gayıran.

Veli dinmezce dayandı.

Hetem kişi onun golundan tutub çeke çeke dülger Genber'in yanına apardı, dedi:

-Selam aleyküm ay Usta Genber.

Usta Genber ağaç rendeleyirdi. Sese başını galdırıp, Hetem kişinin gördü, dedi:

-Eleykesselam ay Hetem kişi, sen hoş gelmisen. Bizim üçün ne gullug?...

Hetem kişi dedi:

-Gullug deyil, buyrukdur. Bu uşağı getirmişem senin yanında şeyird goyam, dölgerliyi öyrensın.

Usta Genber şad olub dedi:

-Çoh eceb elemisen, mene ele bir şeyird lazımdı.

Hetem kişi dedi:

-Ana uşağıdır, gözün üstünde olsun.

Usta Genber dedi:

-Lab arhayın ol!

Hetem kişi Veli'ni ona berk berk tapşırıp evine tayırdı. Veli, Usta Genber'in yanında ayag üste dayanmışdı. Usta Genber gışgırdı:

-Niye bekar dayanmısan, gamgalagları zadı, bir yere yığ!

Veli lab kurudu. Ne gamgalar? O heç elini ağdan garaya vurmag istemirdi. Veli eğilib bir iki gamgalag götürdü, amma yuharı galhabılmedi, mişarlanmış ağaç kimi yere yıhılıb, dedi:

-Ay aman öldüm!

Dölger onun yanına yüyürüb dedi:

-Sene ne oldu?

Veli gışgırdı:

-Sancı garnımı doğradı.

Dölger ele bildi ki, Veli zeherlenib. Gatıg getirmek üçün eve yüyürdü. Veli fūrseti fōvte vermeyib, ağlaya ağlaya düz evlerine geldi. Atası onu görüb dedi:

-Yene niye gözlerin yaşını töke töke gelmisen?

Veli ağlaya ağlaya dedi:

-Men dölgerin yanında galmıram, kergi adamın elini kesir.

Hatem kişi az galdı, onu vurub öldürsün, ahırda çaresiz galıb, onu Zerker Murad'ın yanına apardı, dedi:

-Salam aleyküm Usta Murad.

Usta Murad bir üzüyün başını nahişlayırdı, başını galdırıp Hetem kişini gördü, dedi:

-Eleykesselam, ay Hetem kişi. Sen hoş gelmisen. Mene göre ne gulluğun var?

Hetem kişi dedi:

-Çoh sağol, ay Usta Murad, bu uşağı getirmişem zergerlik öyredesen.

Usta Murad dedi:

-Ah nece öyrederem...

Hetem kişi bu defe de Veli'nin zergerin yanında goyub, evlerine gayıtsın, göreg Zerger Murad Veli'ni ne cür işledir. Hetem kişi geden kimi Zerger Murad Veli'ye dedi:

-O tökülen gırırları kenara yığ, gel yanımda otur. He desem gereg onu eleyesen.

Veli yere tökülen gızıl ahaglarına bahanda gözleri garaldı, doğrudan da dükanda çoh gırıg guruh var idi. Veli onu yığabilmezdi. Veli ayag üste dayanıb, gırıg guruğa tamaşa edirdi. Birden yere yihılıb gışgırdı:

-Ay aman öldüm!...

Usta Murad yerinden sıçrayıb ayağa galhdı, dedi:

-Bala sene ne oldu?

Veli dedi:

-Sançı meni doğradı.

Usta Murad dedi:

-Biraz tohtah ol, gedim hekim getirim.

Zerger onu dükanda goyub, hekim getirmeye getdi, o gözden iten kimi, Veli gapıdan çıhib daban aldı. Birbaş evlerine getdi.

Bele bele Hetem kişi onu bütün senetkarların yanına apardı. Veli heç birinin yanında galmadı, gaçıb evlerine geldi. Kişi kazanıb, o basıb yeyirdi. Özü de yeke, uzundıraz bir oğlan olmuşdu. Ahırda Hetem kişi lab cana geldi. Arvadı Telperi'nin bir helvet yere çağırıb dedi:

-Ay arvad, sen benim başıma ağıl goy, bes men ne tehir eleyim. Ele kazanım, bu müster basıb yesin. Bu oğul deyil, zelidir, bizi sorur.

Telperi dedi:

-Ay kişi, indi ki bele oldu, apar uzag bir yerde azdır. Goy çıhib getsin. Aç galar, eziyyet çeker, zehmete alışar.

Hetem kişi arvadı Telperi'nin meslehetine razı oldu. Oğlu Veli'nin yanına gelib dedi:

-Oğul seni sefere aparacağam. Ayaglarını möhkem sarı.

Veli dedi:

-Men almayam, gilasam neyem ki beni sefere aparırsan?

Hetem kişi dedi:

-Bele seni aparıb seherlerde gezdireceyem.

Veli narazı oldusa da, büruze vermeyib, başını aşığı saldı. Hetem kişi bir hurcun çörek götürdü, oğlunu da yanına alıb, derelerden sel kimi, tepelerden yel kimi, gırh gün gırh gece yol gedib bir galın meşeliye çatdı. Meşenin içerisinde bir bulag var idi, bu bulağın başında çörek yediler, garınlarını berkitdiler. Hetem kişi dedi:

-Oğul biraz yatıb yorgunluğumuzu alag, sonra durub yola düşerig. Gorhma yahınlaşmışih.

Veli'nin ele yuhusu gelirdi, başını göy otun üstüne goyan kimi yuhuya getdi. Hetem kişi güdüdü. O saat ayağa galhdı, kürkünü onun üstüne ördü, yavaşca üzünden öpdü, yanında çörekden herçlikden goyub düz evlerine geldi.

Hetem kişinin Mahperi ve Gülperi adlı iki gızı var idi. Mahperi ondört onbeş yaşa çatmışdı. Özü de o geder güzel idi ki, ay kimi ışık salırdı. Amma çifayda, atası kasıb olduğundan geze eyin paltarı, bezek düzeyi yoh idi. Behşi el değmemiş marala ohşayırdı. Gardaşının avara, fersiz çıhması, ata-anasının ondan bezib azdırmaları ona çoh te'sir etmişdi. Yazık gız, gül kimi solub, hezel kimi saralmışdı. Ele gece gündüz fikir elirdi. Bir müddet bele keçdi. Gülperi bir günü, ulduzun canı, horozun banı Mahperi atasına dedi:

-Ata, çoh kasıb dolanırsan, bir parça çörek gazanınca gabıg goyursan. Gardaşım ferli çıhmadı ki, seni bu ezapdan gurtarsın. Gız olanda ne olar? Meni bir bezekçi arvadın yanına şeyird goy, bezek düzeyi öyrenim. Sene kömeyim deyer.

Hetem kişinin yüreği yuhalandı, gözleri yaşardı, dedi:

-Ay gızım, otur yerinde mene Allah'dan yohdur. Oğlum ferli olsaydı, işe güce giderdi, bir senet öyrenirdi, menge kömek durardı. Sen gız heylağı ne edeceksen?

-Ata sen meni bir bezek düzekçinin yanında goy, dalısı ile işin yohdur. Bir şey bacararam bacararam. Bacaramam da olaram oğlunun tayı.

Hetem kişi gızının könlüne deymedi. Onu Nazperi adlı bir bezek düzekçinin yanına aparıb dedi:

-Salam aleyküm, ay Nazperi Hanım.

Nazperi dedi:

-Eleykesselam, ay Hetem kişi, mene ne gullug?

Hetem kişi dedi:

-Ay Nazperi Hanım, gul sahibi olasan, bu gızımı getirmişem, ona bezek düzek öyredesen.

Nazperi dedi:

-Ah, nece öyrederem.

Hetem kişi Mahperi'nin bezek düzekçi Nazperi'ye döne döne tapmırıp, evlerine gayıtdı. Mahperi gardaşı kimi olmadı, ustasının her sözüne bahırdı. Erinçek değildi, çoh zireng idi. Nazperi'nin elinden düşen bezeyi, nahışı o saat öyrenir, özüne mal edirdi. Nazperi de onu gızlarından ayırmırdı, hatirini çoh isteyirdi. Nağıllarda vaht göz yumub açınça başa geler. Ay, il dolandı, Mahperi bezekçi arvadın yanında yeddi il galdı, bezeyi, bafta düzmeyi öyrendi. Onun bezediyi parça, tohuduğu bafta adla deyilirdi, ellerde gezirdi, dillerde destan idi. Beli, Mahperi tez zamanda bezek düzekçi Mahperi oldu. Nazperi'nin yanından çıhib evlerine geldi. O, parça bezeyir, bafta tohuyurdu, Hetem kişi bazarda satırdı. Başğalarının bezeği on manata gedende, onun bezeyi yüz manata gedirdi. Az zaman içerisinde Hetem kişi kasıblıg daşını atdı, özüne yahşı ev tikdirdi.

Mahperi hem gözellikde, hem de senetkarlıgda ad kazanmışdı. Odur ki, her yerden müşteriler, elçiler Hetem kişinin yanına gelmekde olsun, göreğ bedbeht Veli'nin başına ne iş geldi.

Atası Veli'ni meşede goyub eve gayıdandan sonra, Veli yuhudan oyandı. Ne geder ahtardı, atasını tapmadı. Yere yihılıb doyunca ağladı, dad feryad eyledi. Ahırda gördü ki, ağlamagdan, sızlamagdan bir şey çıhmayacag, başına çere gılmalıdır. Ayağa galhdı, gezdi, dolandı, meşede bir çığır yol tapdı. "Ya meded!" deyib bu çığırla yeddi gün yeddi gece yol getdi. Ahırda gelib bir şehere çıhdı. Şeherin her tarafı barı idi. Barının yan gırağı ile bir heyli gezib, ahırda seherin darvazasını tapdı. Onu içeri burahmadılar. Veli çoh ağladı, gözyaşı ahıdıb dedi: -Dilençi adamam, dilençiliğe gedirem, burahın. Yeddi gündür acam.

Adamların ona yazığı geldi, içeri burahdılar. Bu hara olun, Yemen şeheri. Veli, Yemen şehirinde gapı gapı gezib dilençilik edir, zibilliyi zadı eşeleyir, çörek gırıntısı tapıb yeyirdi. Gecelerde peyinlikde kücelerde yatırdı. İt kökünde

dolanırdı. Eyninde paltar zad da yoh idi, tamam çılpag idi. Bir neçe il bele ezabla dolandı. Bir gün Hanoğlan adlı rehmlı bir adam onu peyinlikde hördü. Diggetle bahıb gördü ki, bu gül kimi oğlandır. Özü de heç bir şikestliyi yohdur, dedi:

-Canın başın sağ cavan oğlansan. Niye dilençilik edirsən? Menim sene yazığım gelir. Bir neçe atım var, gedek her gün onların samanını, arpasını ver. Suya apar. Gaşavla, men seni gardaş kimi dolandırım.

Veli dinmedi. Hanoğlan onu götürüb evine apardı. Hamama gönderdi, eynine bir dest teze paltar geydirdi. Sonra aparıb, at tövlesini gösterdi, dedi:

-Senin işin ancag atlara bahmag olacag. Samanlığımız da odur. Men ele eve gedirem, sen atlara saman töküb gellersen.

Hanoğlan çıhib gedende Veli bir sebete bahdı, bir atlara bahdı, bir de samanlığa. Bu iş Veli'nin gözünde dağ kimi göründü, tez oğlan verdiyi patlarları çıkarıb atın yanında goydu, öz cındır paltarını geyib daban aldı, yene küçelere, ona buna el açdı, dedi:

-Kömek edin, acam, garibem!

O biri terefdən Hanoğlan ha gözledi. Veli tövleden gayıtmadı, özü tövleye gelib gördü, paltarı da çıkarıb, gaçıb. Hanoğlan lap meettel galdı. Bu sirri öyrenmek üçün. Küçelere, peyinliklere düşüb, Veli'ni çoh ahtardı, ahırda onu tapıb dedi:

-Ede, men sene ne pislik eledim ki, paltarı da çıkarıb gaçdın? Belke ele bilirsən, seni pis sahlayacağam, lap gardaş kimi sahlayacağam.

Veli dedi:

-Men at sahlayabilmirem.

Hanoğlan dedi:

-Onda sene ayrı iş tapşıraram, gedek!

Hanoğlan onu götürüb evine geldi, teze paltarları eynine geydirib dedi:

-Ancag bazarlıg edersen. Eve şey zad lazım olanda, gedib alarsan.

Veli çörekden zaddan yedi, togganın altını möhkem berk itdi. Geceni keçirdi, seher açılan kimi Hanoğlan işe getdi, arvadı Veli'ye dedi:

-Veli gadan alım, dehlizde bir sac var, gonmuşdan almışam, onu apar gonşuya ver.

Veli bayıra ıhıb saca bahdı. Sac onun yzne ejdaha kimi grnd. Sacı gtrmek, hıggana hıggana aparmag lazım idi. Veli yine paltarı çıhardıb gapıda goydu, cındır paltarını geyib, gadı. Yene de ona buna el atı..

Hanoğlan işden gayıdıb eve geldi, Veli'ni soruşdu, arvadı ehvalatı ona söyledi. Hanoğlan bu işe lap meettel galdı, yine de evden ıhıb oğlanı ahtarmağa başladı.

Az ahtardı, oh ahtardı, onu yine tapıb dedi:

-Senin zne kim pis bahdı ki gene gadın?

Veli dedi:

-Men ev, bazar işlerine gedebilmerem.

Hanoğlan dedi:

-Onda gedek, sene ayrı iş verim.

Veli yine dinmedi. Çünki söz ona sarf etmedi. Hanoğlan onu götürüb evine apardı, khne paltarını çıhardıb, teze paltar geydirdi, dedi:

-Bundan sonra seni zmle işe aparacağam, zmle getireceyem.

Bir nee gün keçdi. Bir seher Hanoğlan yabanı, dehreni götürüb dedi:

-Veli gedek bağımızı eperleyek.

Veli'nin gözleri hag evine direndi. Hanoğlan onu bağının yanına getirdi. Evvel evvel doyunca meyve yediler.

Sonra Hanoğlan dedi:

-Men gara tikanı gırım, sen yaba ile bağın yanına getir, sonra eperleyek.

Bağın yanında bir tepe var idi. Bu tepenin dş tamaml gara tikanlığ idi. Ora ıhdılar. Hanoğlan bir kol gırıb dedi:

-Götür apar.

Veli bir kola bahdı, bir bağa bahdı. Kol onun gözüne koşan kimi göründü. Yabanı kola vuranda gışgırıb yere yıhıldı:

-Ay aman ldm!

Hanoğlan dehreni yere tullayıb onun yanına geldi, dedi:

-Ne oldu, ne oldu?!

Veli dedi:

-Meni ilan vurdu.

Hanoğlan onu orada goyub, eve gaçdı ki, tez gadıgdan zaddan getirsin. Veli bunu gören kimi yerden galhdı, tez teze paltarı soyundu, köhne paltarı geydi, dalına baha baha gaçdı, şeberden çıhdı, yola düşüb, üç gün üç gece yol getdi. Ahırda bir deyirmanı rast geldi. Acmışdı, deyirmanı girib dedi:

-Kömek edin acam!

Deyirmançı ona diggetle bahdı, gördü el ayağı sağ bir oğlandır, dedi:

-Allah seni yahşı yetirib. Ele mene kömek lazımdı. Burada galıb, mene kömek edersen, men de senin çöreyini vererem.

Deyirmançının sözü oğlana gülle kimi tohundu. Deyirmanı girdiyine peşman oldu. Deyirmançı ona biraz fetir verdi. Veli yeyib, biraz üreyini tohdatdı. Getmek isteyende deyirmançı onun gabağını kesib dedi:

-Goymaram, addımını kenar atasan ! Menle işleyeceksen.

Veli dedi:

-Goy çıhım gedim.

Deyirmançı dedi:

-Olmaz tez tendiri gala!

Oğlan tendire bir iki odun atdı. Onun gözü garaldı. Yere yihılıb ağlaya ağlaya dedi:

-Ay aman sancılanmışam!

Deyirmançı diggetle onun üzüne bahıb dedi:

-Gözünün içine geder yalan deyirsen? Sen ölesen, seni döye döye işledeceğem. Müft horluğu öyrenmisen.

Deyirmançı ona bir iki tepik vurdu. Veli yine yerden galhmadı, ele hey ağlayırdı.

Deyirmançı un üyüdenlere dedi:

-Kömek edin, bu köpek oğlunu donuzluğa yendirim.

Den üyüdenler kömek elediler. Deyirmançı Veli'nin donuzluğa yendirdi. Onu sırlıltı ile tökülen üç baş suyun altına saldı. Veli gördü, heyir a... Deyirmançı onu donuzlukda öldürecek.

Yalvarıb dedi:

-Ay aman, meni öldürme, ne deyirsen eleyim.

Suyu süzüle süzüle onu donuzlugdan bayıra çıkartdılar.

Deyirmançı dedi:

-Tez tendiri gala.

Veli ağlaya ağlaya tendiri galayıb, gırağında oturdu. Deyirmançı ona doyunca çörek verib dedi:

-İşleyen, dişler. Garnın tutunca ye.

Oğlan kaçmağa gireve, ahtarırdı. Amma deyirmançı onu gözden goymurdu. Elini işe vurmayan kimi donuzluğa salırdı. Donuzluğun gorhusundan Veli işleyirdi. Bir gece o barnağını yarıb duz doldurdu, ayag galıb yatmadı. Gözledi, deyirmançı yuhuya geden kimi yerden galıb, tez kaçıb uzaglaşdı. Az getdi uz getdi, dere tepe düz getdi, gedib bir çobana rast geldi. Berk acmışdı,dedi:

-Çoban gardaş, aclığım var, mene bir tike çörek ver.

Çoban ona heyli çörek, bir kasa da süd verdi, Veli çöreği süde doğrayıb doyunca yedikden sonra çobandan soruşdu:

-Çoban gardaş, dünyada ele yer var mı, orada iş olmasın?

Çoban külüb dedi:

-Niye yohdur, var.

Veli dedi:

-Haradır?

Çoban dedi:

-Gebir.

Veli gebrin hara olduğunu başa düşmediyi üçün dinmez dayandı. Çoban ondan soruşdu:

-Senetin nedir?

Veli dedi:

-Dilençilik.

Çoban külüb dedi:

-Dilençilik senet deyil. Dilençilikden bir şey çılmaz. Gel mene kömek ele, bu koyunu otarag, çoban haggımın yarısı senin.

Veli dedi:

-Yoh, men öz senetimin dalısınca gedirem.

Çoban çoh yalvardı, Veli razı olmadı, ahırda çomağı çekib dedi:

-Sen öl, başına bir çomag vuraram, beyini ovulub toz kimi yere töküler. Goyuna kömek ele men goyunun gabağını çekeceyem, sen de geriden hoylarsan, arhaca apararig.

Veli'nin gözü deyirmançıdan gorhmuşdu. Ona göre dinmedi. Çoban goyunu gabagça çekdi. O da dalda galdı. Çoban goyunu bölügleyib aparanda o geriden yayınıb başladı kaçmağa. Az getdi, çoh dayandı, bir yolcuya rast geldi, dedi:

-Acam, mene çörek ver.

Yolcunun yazığı geldi. Ona heyli çörek verdi. Veli togganın altını berk idib, yola düşdü, heyli yol gedib bir kendini gırağında gözel imarete rast geldi. İmaretin gapısına gelib yazıg yazıg dedi:

-Ay ev yeyesi, saile kömek ele! Neçe gündür acam!

Sese bir gız çıldı.

Velinin gözlerinin içine diggetle bahıb dedi:

-Dalımca gel!

Veli onun dalınca içeri girdi. Gız ona doyunca çörek verdi. Veli durub getmek isteyende gız dedi:

-Dayan, sene sözüm var.

Veli dayandı. Gız ondan soruşdu:

-Senetin nedir?

Veli dedi:

-Dilençilik.

Gız dedi:

-Dilençilikden senet olmaz. De, görüm ne ahtarırsan, ne gezirsen?

Veli dedi:

-Ele yer ahtarıram ki, orada iş olmasın, ancag yemek olsun.

Gız gülüb dedi:

-Ahtardığın yer burasıdır. Gedek gösterem.

Veli çoh şad oldu. Gız onu bir otağa aparıb dedi:

-Bura iş olmayan yerdir, burada yeyib yatarsan.

Gız onu içerde goyub, otağı bağladı. Çöreyi yemeyi de yanında hazır idi. Her gün gız üç defe onun yanına gelirdi, onunla şirin şirin söhbet edirdi. Birden yalandan yaylığını yere salıb dedi:

-O yaylığı mene ver.

Veli de götürüb verirdi. Birden ona su getitdirirdi. Bele bele gız oğlana otağda işlemeyi öyretmişdi. Sürfeni özü açır, özü yığırdırır. Hırda hırda gız onu çöl işlerine gönderdi. Goçag gız onu ele terbiyeeledi ki, o işsiz durabilmedi. Gız onu her işe buyururdu. Oğlan heç birine yoh demeyib gedirdi, hamısını da yaradırdı. Veli gıza aşığı olmuşdu, derdini açıb demeye utanırdı. Bir gün bele, beş gün bele, ahırda sevgisini açıb gıza söyledi. Gız razı olub dedi:

-Men de seni sevirem, ancag benim bir şartım var, ona emel elemesen sene getmerem.

Veli dedi:

-Şertin nedi?

Gız dedi:

-Gerek bir senet sahibi olasan, sonra sene gedem. Senetsiz adam neye gerekdir?

Veli dedi:

-Hansı seneti çoh sevirsen?

Gız dedi:

-Demirçiliyi.

Veli gızla ehd peymaneledi. Baş alıb evden çıhdı, uzag bir şehirde demirçiliye şeyird dayandı. Veli ele deyişmişdi ki, iş olmayanda garalı gelmirdi. Özü de çoh zirek idi. Bir ilde demirçiliyi tamam öyrenib, gızın yanına gelib dedi:

-Lap yahşı demirçi olmuşam. İndi ne deyirsen, toyumuzu edek mi?

Gız dedi:

-Menim atam, anam gohumlarım var, gelen hefte hamısını yığaram, toyumuzu ederik.

Oğlan bir hefteni gözlemekde olsun, size heberi kimden verim, Veli'nin evvel şeyird olduğu Usta Abdulla'dan. Usta Abdulla evden gayıdıb gördü Veli yohdur. Ora Veli, bura Veli, tapmadı ki, tapmadı. Öz özüne dedi: "Ay aman, men Hetem kişinin üzüne ne cür çıkacağam." Ahırda dükkanı bağlayıb evine getdi, çörekden zaddan götürüb yola düşdü. Derelerden sel kimi, tepelerden yel kimi

gedib bir dereye çıldı. Dere de onun gabağına Usta Gasım adlı bir derzi çıhıb soruşdu:

-Usta Abdulla, hara bele?

Usta Abdulla dedi:

-Hetem kişi oğlunu benim yanına goymuşdu, ona demirçiliyi öyredem. Oğlan birden yoh olub, onu ahtarmağa gedirem.

Usta Gasım dedi:

-Ele men de onu ahtarıram, gedek.

Bunlar düştüler yolun ağına, çatdılar mezer bağına. Dülger Usta Genber bunları görüb dedi:

-Hara bele?

Usta Abdulla dedi:

-Hetem kişi oğlunu benim yanımda şeyird goymuşdu, kaçıb, onu tapmağa gedirem.

Usta Genber dedi:

-Ele men de onu ahtarıram.

Bele bunlar üç oldular, birbirine goşulub, dere geçdiler, dağ aşdılar. Zerger Merdan onları görüb soruşdu:

-Ay ustalar hara bele?

Usta Abdulla dedi:

-Hetem kişinin oğlu Veli'ni itirmişik, onu ahtarmağa gedirik.

Usta Merdan dedi:

-Ele men de onu ahtarıram.

Bele bunlar dört oldular. Birbirine goşulub yola düştüler, menzil keçdiler, mekan aşdılar, aylar iller yol getdiler. Hanoğlan adlı bir oğlana rast geldiler.

Hanoğlan soruşdu:

-Ay Usta Abdulla, ustaları başına cem' eleyib, hara bele?

Usta Abdulla dedi:

-Veli adlı bir şeyird itirmişem, onu tapmağa gedirem.

Hanoğlan dedi:

-Ele men de onu ahtarıram.

Bu da goşuldu onlara, acı biyanlıgla, galın böyürtkenlikle gedib bir sahraya çıhdılar. Bir çoban onları görüb, soruşdu:

-Gardaşlar, bes hara gedirsiz?

Usta Abdulla dedi:

-Veli adlı bir şeyird itirmişik, onu ahtarırığ.

Çoban dedi:

-Men de ele onu ahtarıram.

Bu da goşuldu onlara. Az gitdiler, çoh dayandılar, çoh gitdiler, az dayandılar. Bir haraba dereye çıhdılar. Bir deyirmançı onları görüb, soruşdu:

-Gardaşlar, soruşmag ayıb olamasın, hara gedirsiz?

Usta Abdulla dedi:

-Veli adlı bir şeyird itirmişig, onu ahtarırığ.

Deyirmançı dedi:

-Ele men de onu ahtarıram ki...

Bu da onlara goşuldu. Günler yola saldılar, aylar keçdiler, iller aşdılar, gelib hemen gızın imaretinin yanına çıhdılar. İmaretin yanında meslehet elediler. Gecelemeye yer ahtardılar. Gapiya gelib gördüler, beli burada alem var, içeride gara zurna, balaban, kamança sesi gelir. İçeri girmemiş bir oğlan onların gabağına çıhib dedi:

-Bu gece imaret sahibinin toyudur. Buyurabilersiz.

Hamısı içeri girib yuharı başda eyleşdiler. Gonaglar bir bir eve yığışdılar. Hetem kişi, arvadı da burada idi. Süfreler açıldı, üstünde her cür yemek, içmek meyhoş, huşgeber dolu idi. Gız kerdeğın dalından dedi:

-Menim bir ehdim var. Herkes öz senetini desin, sonra yemeye başlasın.

Evvel evvel Veli'ni ahtarmağa çıkanlar, sonra Hetem kişi başına gelen ehvalatı danışdılar. Hetem kişi bunları, bunlar da Hetem kişini tanıdılar. Amma hele büruze vermediler. Sonra Veli danışdı, duran duran Veli'ni öpüb dedi:

-Sen ki, tenbel idin, ne oldu bele deyişdin?

Veli dedi:

-Dünyaya değışmeyen heç bir şey yohdur. Ancag benim deyişilmeyimin esil sebebkarı bu toyuna toplandığınız öz nişanlım olmuşdur.

Hetem kişi, arvadı Telperi sevindiklerinden ağlayırdılar. Hamı danışıb gurtardığdan sonra gız dedi:

-Men bir kasıb kişinin gızı idim. Bir bacım, bir gardaşım var idi. Gardaşım çoh fersiz çıhdı. Tenbel, erincek işden gaçan bir oğlan idi. Atam onu neçe senetkarın yanına apardısa, gardaşım işden gaçdı, senet öyrenmedi. Ahırda atam, anam cana geldiler öz oğullarını aparıb meşede azdırdılar. Gardaşımın azdırılması mene çoh esereledi. Atamdan hahişeledim, meni bir bezek düzekçinin yanına goydu. Bezek düzeyi öyrendim. Atam kasıblığdan gurtardım.

Gız sözünü yarımçıg goydu. Perdenin dalından çıhdı. Veli'nin golundan tutub dedi:

-Bu gün meni verib toy etdiyiniz bu oğlan, benim gardaşım Veli'dir. Bu işi düzeltmegde, ona sevgili olmagda da megsedim; onu zehmete, işe öyretmek idi. Menim erim var. Bu sırrı erime de demişem. Men üreyimde bu şenliyi gardaşımın salamat gelmesi ve zehmeti sevmesi için düzeltmişem.

Bu sözü işiden kimi Veli'nin üreyi geçdi, gözlerini açıb yere yihıldı. Onun üzüne külab sepib özüne getirdiler. Veli ustaların hamısından üzr istedi, özüne yahşı demirçi olmadığını onlara bildirdi. Özü düzeltdiyi bir yel atını onlara gösterdi. Bu ele yel atı idi ki, piçin buranda havaya galhıb guş kimi uçurdu. Ustalar Veli'nin senetkarlığına heyvan galdılar. Hetem kişi Usta Abdulla'ya dedi:

-Ay Usta Abdulla, sen razı olma, benim oğlum peşman olsun. Gel Allah'ın heyri ile gızını ver benim oğluma.

Usta Abdulla, fikir süküt eleyib dedi:

-Ay Hetem kişi, verdim.

Hetem kişi oğluna dedi:

-Oğul razısan mı?

Veli razılıg işaresi verdi. Ele sabahı günü Usta Abdulla'nın gızını dıring ha dıringla toy edib, verdiler Veli'ye.

II.22.a.FONKSIYONLARIN TESPİTİ

1. Hetem kişi; karısı Telperi, iki kızı ve tembel oğlu Veli ile yaşamaktadır. α
2. Hetem çok fakirdir. a^5
3. Veli'yi Demirci Abdullah'ın yanına çırak verirler. Çok tembel olduğu için Veli, eve kaçıp gelir. $D^1 + E^1$ (olumsuz)
4. Hetem oğlu Veli'yi Terzi Kasım'ın yanına verir. Veli oradan da kaçar. $D^1 + E^1$ (olumsuz)
5. Veli'yi Dülger Genber'in yanına gönderirler. Veli oradan da döner. $D^1 + E^1$ (olumsuz)
- 6- Veli, Kuyumcu Murad'ın yanına çırak verilir. Veli her zamanki gibi kaçar. $D^1 + E^1$ (olumsuz)
7. Telperi ve Hetem çalışmayı öğrenmesi için Veli'yi ormana bırakırlar. B^2
- II. 1. Hetem'in kızı Mahperi çalışmak ister. Babası kabul eder. Mahperi çok ünlü bir nakışçı olur, fakirlikten kurtulurlar. K^1
- I. 8. Veli yedi gün yedi gece yol gider. Yemen Şehri'nde Hanoğlan adlı birisi ona seyislik işi verir. D^1
9. Veli tembellik yüzünden işi bırakır. E^1 (olumsuz)
10. Hanoğlan Veli'ye evin alışverişini yapma görevini verir. Veli bu işten de kaçar. $D^1 + E^1$ (olumsuz)
11. Hanoğlan geri getirip, onu yardımcısı yapar. Veli yine kaçar. $D^1 + E^1$ (olumsuz)
12. Acıkıp bir değirmencinin yanına gider ve adamdan ekmek ister. a^5
13. Değirmenci ona yiyecek verir ve onu yardımcısı yapar. Değirmenci uyuyunca Veli kaçar. $KF + D^1 + E^1$ (olumsuz)
14. Yolda bir çoban Veli'ye beraber çalışmalarını söyler. Veli oradan da ayrılır. $D^1 + E^1$ (olumsuz)
15. Veli bir eve gelir. Ev sahibesinden yemek ister. a^5

16. Ev sahibi Veli'nin kızkardeşi Mahperi'dir.
Mahperi Veli'ye yemek verir.

KF

17. Veli, çalışmanın olmadığı bir yer aradığını
söyler. Kız evinin aradığı yer olduğunu belirtir. Bir
süre sonra Veli'yi tatlılıkla işe alıştırır.

§

18. Veli, kıza aşık olur ve onunla evlenmek ister.
Mahperi zanaat sahibi olması halinde onunla
evleneceğini söyler.

M

19. Veli yola çıkar.

↑

20. Demircilik öğrenir ve çok iyi bir demirci ustası
olur.

N

21. Geri döner.

↓

22. Terzi, dülger, demirci, kuyumcu, Hanoğlan,
çoban ve değirmenci hep birlikte Veli'yi
aramaktadır. Tesadüfen düğün gecesi konaklamak
için, Mahperi'nin evine gelirler. Hetem ve karısı
Telperi de oradadır. Herkes başından geçenleri
anlatır.

§

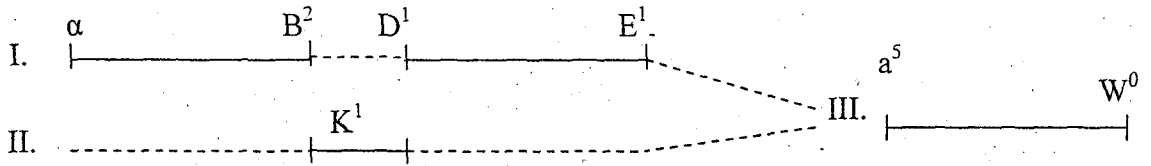
23. Veli ustalığını gösterip, Demirci Abdullah'ın
kızıyla evlenir.

W°

II.22.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek kahramanlı ve üç kesitli bir masaldır. III. kesit I. ve II. kesitin birleşimidir. I. ve II. kesit H-J ya da M-N unsurlarından hiçbirisini ihtiva etmez. Fakat I. ve II. kesitin birleşimi olan III. kesitte M-N çifti bulunmaktadır.

Masal Kesitleri:

I. α KF [D¹ E¹.] B² [D¹ E¹.] a⁵ KF [D¹ E¹.]
 [D¹ E¹.] [D¹ E¹.] [D¹ E¹.]
 [D¹ E¹.] [D¹ E¹.]
 [D¹ E¹.]

II. K¹

III. a⁵ KF § M ↑ N ↓ § W⁰

IL.23.SON PEŞMANÇILIG FAYDA VERMEZ

Biri var idi, biri yoh idi. Zalım bir padşah var idi. Bu padşah ehalini çoh incidirdi. Ona göre de hemişe gorhulu dolanırdı. Heçkese e'tibar eleyib gapısında garavul goyabilmirdi. Gece gündüz onun var idi. Bir gün vezir oğlanlarını götürüb, padşahın yanına geldi, dedi:

-Şah sağ olsun, men senin hidmetinde hemişe sadıg olmuşam. Seni düşmenlerinden gözbebeyi kimi gorumuşam. Geceler yatmamışam.

Padşah onun sözünü kesib dedi:

-Vezir, dediklerin düzdür, de görüm temennan nedir?

Vezir dedi:

-Sözüm odu ki, gocalmışam. Daha senin gapında garavul çekebilmirem. Gorhuram gözümünden oğurlanıb geceler senin canına bir sedeme yetireler. Budu, nökerlerini getirmişem. İzin ver, bu günden sonra növbe ile senin gapında garavul çeksinler.

Padşah dedi:

-Ey vezir, gorhuram onlar mene senin kimi sadıg olmayalar.

Vezir dedi:

-Şahım, onlar benim oğlanlarımdır. Menim kimi sadıg olacaglar.

Padşah oğlanlara garavulçuluğun ganun gaydasını öyretti. O günden oğlanlar növbe ile padşaha garavul çekmeye başladılar. Bir gün hırda oğul garavul çekirdi, bir de gördü, otagda bir ejdaha peyda oldu. Ejdaha padşahı yemek isteyende oğlan gılncı çekib, ejdarhanı öldürdü, cemdeyini padşahın tahtının altına tullayanda padşah sese oyandı. Padşah oğlanı ile gılınçlı körende, ele bildi ki, onu öldürmek isteyir. Berkden gışgırdı. E'yanlar, vezirler, pehlivanlar töküldüler.

Padşah gışgırdı ki:

-Bu oğlan meni öldürdü. Tez tutun!

Vezirin hırda oğlunu tutub, gollarını möhkem mökem bağladılar, aparib zindana saldılar. Seher açıldı, padşah gırmızı geyinib tahta çıhdı, emr eledi ki, tez hırda gardaşın boynunu vurmag isteyende, vezir özünü yetirib dedi:

-Şah sağ olsun, aman ver, sene bir nağıl danışım, sonra öldürersen.

Padşah vezirin sözünü sındırmayıb dedi:

-İzndir, danış!

Vezir diz çöküb dedi:

-Şahım, biri var idi, bir yoh idi. Senin kimi bir padşah var idi. Bu padşahın bir tuti guşusu var idi. Bütün gününü padşah onunla geçirirdi. Tuti guşusunu, padşah o geder çoh isteyirdi ki, bir degige bele gözünden kenara goymazdı. Çoh zaman tahtının üstünde sahlardı. Özü yediğinden ona da verirdi. Bu guş da, hemişe mezeli nağıllar danışıb, padşahını güldürerdi. Bir gün padşah sefere çıhdı. Bir neçe günden sonra seferden gayıdıb, alet üzre yine de tutini yanına getirtidedi. Padşah bahdı ki, tuti gem deryasına batıb. Ele kefsizdir, çirtme vurasan, ganı çihar. Padşah bu işe teeccüb eleyib, tutiden soruşdu:

-Ey tuti, niye gem deryasına gerg olmusan? Sebebini mene söyle!

Tuti dedi:

-Şah sağ olsun, benim de atam, anam, elim, obam var. Men de onları görmek isteyirem. Yadıma düşübler, onun üçün kefsizem.

Padşah dedi:

-Hamısını yığ getir buraya. Kefle dolansınlar.

Tuti dedi:

-Şahım, el obamı yığıb buraya getirmek olmaz. İzn verin, men gedim, onları görüm, gelim.

Padşah yuharı, aşağı bahıb, fikir sükutdan sonra dedi:

-Get! Bir hefte vaht verdim sene.

Guş gedib, ailesi, eli, obası ile görüşdü, vahtından da biraz tez gayıtdı. Padşaha da hediye olarak bir dirilik alması getirdi. Padşah tuti guşundan çoh razı galdı. Dirilik almasını bağbana verdi ki, aparıb eksin. Bağban dirilik almasını aparıb padşahın bağında ekdi. Üç il tamam oldu, ağac üç alma getirdi. Bağban o geder gözledi ki, almalar doydı. Birini girdi, sevine sevine padşaha apardı. Yolda onun gabağına vezir çıhdı. Bağbanı şad görüb soruşdu:

-Bağban ne olmuşdur bele şadsan, haraya gedirsən?

Bağban cavab verdi:

-Vezir sağ olsun, üç il bundan gabag tuti guşu padşaha bir dirilik alması getirmiştir. Padşah bu almanı verdi, bağda ekdim. İndi güzel alma getirmiştir.

Vezirin padşahla arası yoh idi, isteyirdi ki, onu öldürtsün, özü padşah olsun. Fırseti f6vte vermeyib dedi:

-Senin bir sürü külfetin var, belke bu alma adam öldüreindir, verersen padşah yeyer, bir şey olar, sonra seni öldürerler. Sene yazığım gelir. Gel gedek evde yahşı yahşı bahım, sonra apar.

Bağban vezirden çok razı galdı. Almanı vezirin evine aperladılar. Vezir almanın içine zeher yeritdi, bağbana vezir dedi:

-Bağban, bir şey başa düşmedim, ikimiz de gedek men padşahı başa salaram.

Vezir de bağbana goşuldu. Her ikisi padşahın yanına geldiler. Bağban almanı padşaha verdi. Padşah emr eledi, bağbana çohlu helet verdiler. Almanı yarı bölüb yemek isteyende vezirin sözü bağbanın yadına düşüb dedi:

-Ey böyük şah, guşa inanmag olmaz, belke adam öldüren almadı. Bu guş da gefesden çıhib, azad yaşamag isteyir.

Padşah dedi:

-Bağban ele sey olmaz. Men guşa inanıram.

Bağban dedi:

-Çetin şey deyil, almadan bir azca kes, at bir hayvan yesin, ona bir sey olmasa sen de yeyersen.

Padşah bağbanın bu tedbirine eferin söyledi. Emr eledi, bir maymun getirdiler. Almadan biraz kesib maymunun gabağına atdı. Maymun almanı yeyen kimi portlayib öldü. Padşah bunu görende berk gezeblendi, sorgu sualsız guşun boğazını üzüb öldürdü.

Padşah bağbanı da çoh incidirdi, ele bilirdi, almanın zeherli olmasını o da bilirmiş. Yazığ bağban lap canından bezdi, arvadına dedi:

-Ay arvad, o zeherli almanın ikisi galıb, gel adama birini yeyek, ölüb gedek, canımız bu zalım padşahın zulmünden gurtarsın.

Arvadı da razı oldu. Her ikisi alma ağacının dibine getdiler. Bahdılar ki, bu almaların gözel iyi bağı cennete dönderibdi. Bağban dedi:

-Arvad, inanmıram, bu gözellikde alma zeherli ola. O almaya ne illet keçdise, vezirden geçdi.

Bağban almaları verdi, yeyüb gurtaran kimi, her biri onbeş yaşında gözel növrete cavan oldular. Çoh sevindiler. Bağban dedi:

-Arvad, gel padşahın huzuruna gedek. Bilsin ki, o yazığ guşu günahsız öldürmüşdür.

Her ikisi birbirine goşulub, padşahın barigahına getdiler. Gapiçılar onları ayrı adam hesab edib, padşahın yanına burahmadılar. Padşaha heber aparladılar ki, bir cavan oğlannan bir cavan gız senin yanına gelmek isteyir. Padşah emr eledi:

-Burahın gelsinler.

Bağbanla avradını padşahın huzuruna burahdılar. Bunları padşah da tanımayıb soruşdu:

-Ne iş üçün gelmisiniz? Derdiniz nedi?

Bağban gülümsünüb dedi:

-Ey büyük şah, men senin bağbanınam, bu da benim garımdı. Almaların ikisi galmışdı. Sözün doğrusu, istedin almaları yeyib ölek, dünyanın ezabından hilas olag. Amma eksine oldu, yeyib gurtarandan sonra bele cavan oldug.

Padşah lap meettel galıb soruşdu:

-Sen almanı mene getirende, gabağına kim çıhdı?

Bağban dedi:

-Şah, vezir çıhdı, dedi: birden zeherli olar, padşahın canına sedeme yeterir. Gedek evde yahşı yahşı bahım. Birce vezir almanı menden alıb bahdı.

Padşah işleri yohlayıb gördü, vezir almaya zeher gatıbmış. Padşah emr eledi, vezirin boynunu vurdular. Guşu öldürdüğüne çok peşman oldu. Amma, çifayda, sonraki peşmanlık fayda vermez.

Padşah bundan bir metleb başa düşmedi. O oldu ki, padşahın başı nağıla garışdı. Hemin gün oğlanı öldürmedi. İkinci gün emr eledi, oğlanı yine dara çeksinler. Celladlar oğlanın boynunu kendire keçirmek isteyende oğlan dedi:

-Zalım celladlar, el sahlayın şaha bir sözüm var, deyim, sonra boynumu kendire keçirin.

Padşah bu sözü eşidende dedi:

-İzndir, söyle!

Oğlan dedi:

-Şahım, izn ver bir nağıl da men eleyim, sonra meni öldürt. Niye darihırsan, güc sende, ihtiyar sende, men de ki bir can, borcluyam, ne vaht olsa vereceyem.

Padşah emr eledi, oğlanı barigaha getirdiler. Padşah oğlana dedi:

-İzndir, di nağılı söyle.

Şah bu defe oğlanın gollarını açdırdı. Oğlan diz üste çöküb dedi:

-Ey büyük şah, geçen eyyamda bir büyük padşah var idi. Bu padşahın bir gızıl guşu var idi ki, bunu bütün övladından, ailesinden çok isteyirdi. Onu hemişe yanında sahlayırdı. Bir gün padşah ova çıkmışdı. Sahrada bir marala rast geldi. Emr eledi, goşun maralı mühasireye aldı. Maral o terefe yüyürdü, bu terefe yüyürdü, padşahın yanından sıçrayıb, kaçmağa başladı. Padşah bunun dalınca at saldı. Susuz bir sehra ile o geder at çapdılar ki, atları yoruldu, padşah susuzlugdan lap el'eteş oldu. Bir yere çatdı, gördü, tepenin altından su ahır. Tez atdan düştü, parçı doldurub içmek isteyende gış ganadları ile vurub parçı yere saldı. Padşah bir de doldurdu, içmek isteyende guş yene vurdu, yere tökdü. Üçüncü defe yene tökdü, padşah gezeblenib, guşun başını üzdü, guş öldü. Diggetle bahdılar ki, bu tepe bir ejdahadı, ölüb. Su da onun yağıdır, eriyib gedir. Bunlar su hesab etmişler. İçseydiler hamısı ölerdi. Padşah guşu öldürdüüne çok peşman oldu, gemgin bir halda geri gayıtdı.

İndi şahım, son peşmançılığ fayda vermez, her tedbiri sebirli görmek lazımdır.

İkinci gün de bele geldi, keçdi. Üçüncü gün padşah yene emr eledi, oğlanı darağacının dibine çekdiler, boğazını kendire keçirmek isteyende oğlan dedi:

-Zalım cellad, izn ver, padşaha bir söz de deyim sonra öldür.

Padşah izn verdi. Oğlan dedi:

-Ey büyük şah, erenler üçe deyibler, izn ver, bir nağıl da söyleyim, sonra öldür.

Padşah izn verdi. Emr eledi, oğlanın gandalını da açdılar. Oğlan diz üste çöküb dedi:

-Ey padşah, bir padşah var idi, bunun da bir meymunu var idi. Bu meymun padşahın gapısında garavul çekirdi. Padşahın övladı yoh idi. Bir gün bunun uşağı oldu. Padşah onu naz gemze içinde böyüdüdü. Meymun uşağa garavul çekirdi. Bir gün padşahla uşağı yatmışdı, bir ejdaha içeri girdi, padşahla uşağını yemek isteyende meymun onu öldürdü, meyidi yükün altına atdı. Seher padşah çöle çılmag isteyende gördü meymunun elleri ayakları ganlıdır. Padşah ele bildi ki, meymun onun uşağını yemiştir. O saat gılncı sıyırđıb, meymunu öldürdü. İçeri girende gördü ki, uşağı oynayır. Bu işe teecüb eledi. Evi gezende ejdahanın

meyidini gördü. O saat bildi ki, ejdahanı maymun öldürmüş. Çok peşman oldu. Son peşmanlık fayda vermezdi.

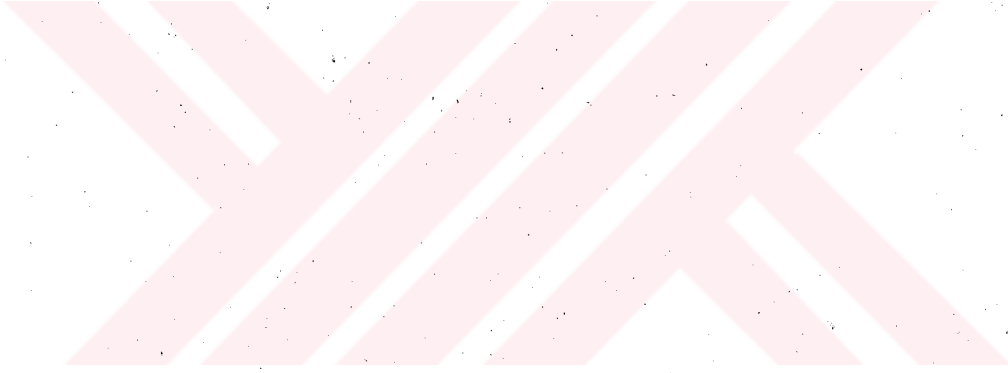
Padşahın acığı soyumuşdu. Oğlan nağilını gurtaranda ondan soruşdu:

-Onlar doğrudan da pis iş görübler, peşman olublar. Bes men niye peşman olacağam ki, gılinc elinde meni öldürmek isteyirdin.

Oğlan dedi:

-Şah, meni öldürseydin sen de peşman olacagdın. Tahtının altına bah!

Şah eyilib tahtının altına bahanda, ejdahanın leşini gördü. O saat bildi ki, oğlan onu yemek isteyen ejdahanı öldürmüş. Oğlanın alnından öpdü, ona çohlu helet verdi, hemişe öz yanında sahladı.

II.23.a. FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Çok zalim bir padişah vardır. Şahın muhafızlığı görevine vezir, kendisi yaşlandığı için oğullarını getirir. α
2. Küçük çocuk nöbet tutarken padişahı bir ejderha yemek ister. A^{14}
3. Vezirin oğlu ejderhayı öldürür, şahın yatağının altına koyar. U
4. Şah uyanınca muhafızı elinde bıçakla görür ve kendisini öldürmek istediğini zanneder. Muhafızın ölüm emrini verir. $A^{13} \dots$
5. Vezir şaha bir masal anlatır.
 - I. Bir padişahın çok sevdiği bir papağanı vardır. α
 - II. Papağan ailesini özler ve şahtan izin alıp ailesini görmeye gider $\S$
 - III. Dönüşte şaha ölümsüzlük elmasının tohumunu getirir. F^1
 - IV Üç yıl sonra ağaç üç elma verir. F^{VI}
 - V. Bahçıvan elmayı vezirle gönderir. Vezir elmanın içine zehir katar. η^1
 - VI. Vezir, şaha elmaları denemesini söyler. Elmadan maymuna yedirirler. Maymun ölür. χ
 - VII. Padişah papağanı öldürür. A^{14}
 - VIII. Padişah bahçevanı da suçladığından, bahçevan canından bezmiştir. Zehirli olduğunu zannettiği elmaları karısıyla yiyerek ölmek ister. $\S$
 - IX. Karısı ve bahçevan 15 yaşına döner. olumlu
 - X. Bahçevan olanları şaha anlatır. Şah vezirin yaptıklarını fark eder. $\S$ (haber alma)

XI. Şah veziri öldürtür ama kuş ölmüştür. U

6. Padişah bu masalın üzerine çocuğun idamını erteler.

KF¹⁰ ...

7. İkinci gün çocuğun öldürülmesi için tekrar emir verir.

A¹³ ...

8. İkinci günde mahkum bir masal anlatır.

I. Geçmiş zamanların birinde padişahın bir altın kuşu vardır. α

II. Padişah ava çıkar. β^1

III. Bir geyiğin peşine düşüp, susuz kalır. a^5

IV. Bir su görür, içmek, ister. Kuş kanadıyla vurup suyu döker. KF¹⁰:...

V. Padişah kaseyi yine doldurur, kuş yine döker.

B¹ ...

KF¹⁰ ...

VI. Şah üçüncü kez suyu doldurur, kuş yine döker.

KF¹⁰ ...

VII. Padişah kuşu öldürür. $A^{14} = kt$

VIII. Suyu içmeden hüznle önder. Geriye bakınca tepenin bir ejderha, su sandığı şeyin de ejderhanın zehirli yağı olduğunu anlar. Fakat kuş ölmüştür.

olumsuz.

9. Şah o günde çocuğu öldürmekten vazgeçer.

K¹⁰ ...

10. Şah üçüncü gün tekrar çocuğu öldürülmesi için emir verir.

A¹³ ...

11. Çocuk, tekrar bir masal anlatır.

I. Padişahın bir maymunu vardır. α

II. Bir ejderha, şahın çocuğunu öldürmek ister. A^{14}

III. Maymun ejderhayı öldürüp kenara atar. KF¹⁰

B¹ ...

IV. Padişah maymunu elleri kanlı görünce, çocuğunu öldürdüğünü zannedip maymunu öldürür.

$A^{14} = kt$

V. Çocuğun oynadığını görür ve ejderhanın ölüsünü

bulur. Neler olduğunu anlar fakat maymun ölmüştür.

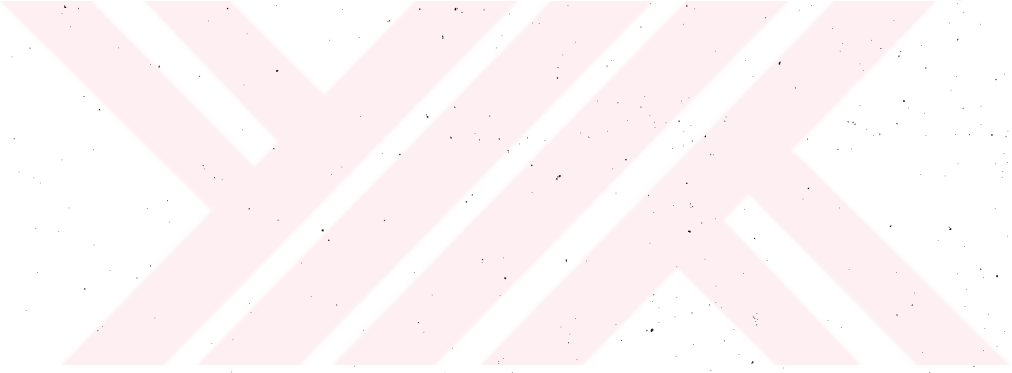
olumsuz.

12. Şah çocuğa kendisini neden pişman olacağını
sorunca, çocuk yatağının altına bakmasını söyler .

K^{10}

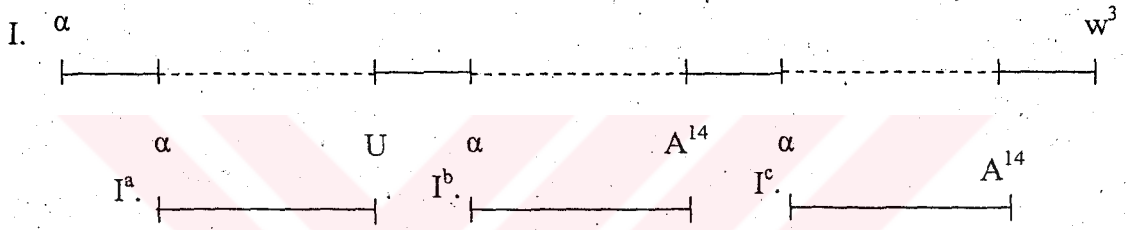
13. Şah olanları anlar ve çocuğu altınlarla
ödüllendirir.

w^3

II.23.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek kahramanlı ve tek hareketli bu masalın en büyük özelliği, içerisinde üç adet küçük masal daha bulundurmasıdır. Bu masallar B^1 fonksiyonunun içeriğini oluşturmaktadır. Bu yüzden onları " $B^1 = []$ " şeklinde sembolize edeceğiz. Masal kesitleri gösterilirken ve bu küçük masallar sembolize edilirken sırayla I^a, I^b ve I^c olarak adlandırılacaklar. Asıl masalda ve B^1 fonksiyonunun içeriğini oluşturan diğer küçük masalarda H-J ve M-N çiftleri bulunmamaktadır. Masal Kesitleri:

$$I. \alpha A^{14} U [A^{13} B^1 = I^a K F^{10} \dots] w^3$$

$$[A^{13} B^1 = I^b K^{10} \dots]$$

$$[A^{13} B^1 = I^c K^{10} \dots]$$

$$I^a. \alpha \S F^1 F^{VI} \eta^1 \chi A^{14} \S \text{ olmlu } \S U$$

$$I^b. \alpha \beta^1 a^5 (K F^{10} \dots) (K F^{10} \dots) (K F^{10} \dots) A^{14} = kt \text{ olmsz}$$

$$I^c. \alpha A^{14} K F^{10} A^{14} = kt \text{ olmsz.}$$

II.24.PİNEÇİ MURAD'LA ŞAH

Biri varmış, biri yohmuş, bir edaletsiz padşah, bir de bir Murad adlı pineçi varmış. Padşah kefdde damagda, Murad'da pineçilikle gün geçiremiş. Günlerin bir günü padşah istedi bilsin ki, halg onun edaletsizliyi haggında ne deyib, ne danışır. O veziri ile meslehetleşib paltarını deyişdi, eynine köhne bir libas geyib, çiyine bir hurcun saldı. Eline de bir ağac alıb saraydan çıhdı. Şeheri gezib dolandı, ahşam, gaş garalanda gelib paytahtın uzag bir mehellesine çatdı. Bir heyetin yanından geçende evden gülmek sesi eşidib dayandı, fikirleşdi: "Kim olabiler ki, benim dövrümde ucadan gülsün?" Gapını döydü. Heyetden bir ses geldi:

-Kimdi?

Padşah cavab verdi:

-Gerib bir gonağam, şehere teze gelmişem, yatmağa yerim yohdur, bir geceliye meni gonag sahlayın.

Ev yiyesi dedi:

-Menim gapım da, kasıb süfremde hemişe gonag üzüne açıgdır. Bir gonağım var, goy olsun iki.

Ev yiyesi gapını açdı, gonağı hörmitle gebül etdi.

-Gonag gardaş yoldan gelmisen, el üzünü yu, yorğunluğun çıhsın.

Padşah el üzünü yudu. Ev yiyesinin avradı, süfre salıb çörek getirdi. Onlar yeyib içdiler, şirin şirin söhbet edib, geceni yarıya getirdiler. Yer salıb yatmag isteyende padşah dedi:

-Bir söz soruşmag isteyirem?

Ev yiyesi dedi.

-İkisini soruş.

Padşah dedi:

-Senin günün güzeraanın benim çohi hoşuma geldi. Bilmek isteyirem ki, sen ne işin sahibisen, ne yolla çörek kazanıb gün keçirirsen?

Ev yiyesi dedi:

-Ne işin sahibi olacağam? Pineçiyem, adım da Murad. Seherden ahşama kimi, küçe başında, oturub bir iyne, bir bizle çörek kazanıram. Gündelik gazancımla bir iki gonag çağırıp, bu dahmada gün keçirirem.

Padşah bir söz demeyib, fikre getdi. Gece bele gelib keçdi. Padşah seher çöreyini yedi, gün çihanda Murad, padşahı yola salıb dedi:

- Gonag gardaş, bu ev senin öz evindi, utanma, ahşam yene bize gel, gözüm üste yerin var.

Padşah razılığ edib, Murad'dan ayrıldı. Ele o gün şeherde car çekib heber verdiler:

-Ey camaat, bilin, padşahın hökmünden heberdar olun. Bu günden sonra heçkime icaze verilmiş ki, küçede oturub pineçilik elesin, herkes bu emre itaet etmese, padşahın gezebine duçar olacag.

Ahşam, gün batan kimi padşah yene de paltarını deyişib, çomağını götürdü, saraydan çıhib bir baş pineçinin evine teref yöneldi. O, gapıya çatar çatmaz tar gaval sesi eşitdi. Bu ses Murad'ın evinden gelirdi. Padşah teeccüb eleyib gapını tıggılatdı.

Murad gapını açıb, padşaha dedi:

-Gerib gonag, hoş gelmişen, özü de lap vahdında gelmişen.

Padşah içeri dahil olub gördü ki, otagda başga gonaglar da var. Sürfe açılıb üstüne her cür yemek düzülüb gonagların başı yemeye garişmişdi. Padşah Murad'dan soruşdu:

-Görünür bu gün pineçilikden çoh kazanmısan?

Pineçi Murad dedi:

-Heyr, padşah benim halal senetimi gadağan eledi.

Padşah dedi:

-Bes, bu gonaglığın herci haradan?

Pineçi Murad dedi:

-Gonag gardaş, ele ki, car çekib padşahın emrini heber verdiler, men özümü itirmedim, hökmün ağırlığı meni gorhutmadı. Bir süpürge evlerin, dükânların gabağını süpürdüm. Azdan az, çohdan çoh ne verdilerse gane olub aldım. Zehmetim artdısa da, gazancım da olmadı. Ne geder ki, sağam goy sürfemin başında oturanların sayı da çoh olsun deyib, gonaşlarımı da gonag çağırdım.

Padşah fikre gedib barmağını dişledi. Gece orada galdı, seher Murad'dan ayrılıb sarayına yola düşdü. O gün de seherde car çekib heber verdiler:

-Ey camaat, bilin, agah olun, padşahın hökmünden heberdar olun. Bu günden sonra seherde süpürgecilik gadağan edilir.

Ahşam oldu, garanlığ düşen kimi padşah Murad'ın yanına yollandı. Bu defe tar gaval sesi lap uzagdan eşidilirdi. O, teeccüble gapıya yahınlaşıb döydü. Pineçi Murad güler üzle gapını açıb dedi:

-Hoş gelmisen, gonag gardaş. Buyur içeri.

Padşah otağa dahil olub gördü ki, süfre döşenib, hörekler düzülüb, sazende çalır, hanende ohuyur. Gonagların başı kefe garışdığı zaman padşah soruşdu:

-Görünür, bu gün süpürgeçilikten gelen gazancın çoh olub?

Pineçi Murad dedi:

-Ele bil ki, padşah benimle düşmençilik eleyir. Hansı peşeye el atıram, onu gadağan eleyir. Menim zehmetle açdığım sürfeni bağı goymag isteyir. Daha bilmir ki, zahmetle çörek yeyen adam, padşahın zulmünden gorhmaz. Bu gün car sesini eşiden kimi bir dest me'mur paltarı geyindim. Şeherin etraf kendlerini gezib ganun gaydaya inayet etmeyenleri çerime eledim. Gazancım her günkünden çoh oldu. Doğrudur, bu özü de ganunsuz bir işdir. Ancag padşah meni mecbur eleyir ki, halal senetimi burahıb bele işlere el atım.

Murad'ın gonagları çalıb çağırdılar, ohuyub oynadılar, gece yaridan keçdi. Herkes evine, padşah da derin fikre getdi. Öz özüne dedi: "Men bir pineçi ile bacarabilmeyeceyem?" deye, o öz özüne mezemmeteledi.

Seher açılan kimi Murad gonağını yola salıb, me'mur paltarını geydi, sehere getdi. O gün car çekilmedi. Padşah vezirleri ile meslehetleşib öz adamlarından iki neferi tacir paltarında Murad'ın dolandığı kücelere gönderdi. Me'murlar Murad'ı uzagdan görüb tanıdılar, öz aralarında mühabise elemeye başladılar. Murad onlara yahınlaşıb ucadan gışgırdı:

-Ne var, ne olub? Siz bilmirsiniz ki, ses salıb, halgın istirahatini pozmag olmaz?

-Bu adam benim pulumu alıb vermir, deye tacirlerden biri cavab verdi.

Biri de dedi:

-Yalan deyir, o, özü mene borçludur, pulumu danır.

Murad dedi:

-Bele ki, görürem siz her ikiniz davakar adamsınız. Ona göre ikinizi de dövlet adından cerime eleyirem. Bir de bundan sonra birbirinizin üstüne şer atıb elemeyesiniz. Ya cerimeni verin, ya da her birinizi üç gün hebs etdireceyem..

Tacirler pul tapıb cerimeni vermek bahanesile Murad'ı tutub, saraya getirib dediler.

-Şah sağ olsun, bu kişi sizin adınızdan istifade eleyib adamları cerimeleyir.

Padşah Murad'a bahıb dedi:

-Senin tegsirin böyükdü. Ancag şeherin asayışına hidmetelediyin üçün günahından keçirem. Bu günden sonra seni özüm saray me'muru te'yin eleyirem, üzünü vezire tutub dedi:

-Emr ver, buna bir dest yahşı libas versinler. Beline gümüş kemer, nahışlı gılınç bağlasınlar. Özüne de benim tahtımın yanında yer verin, goy gözümden uzağa getmesin. Bundan sonra, benim emrlerimi bu icra eleyecek.

Murad padşahın bu "merhemetinin" me'nasını başa düşmedi. Onu geyindirdiler, beline bezekli, nahışlı gılınç bağladılar. Ahşam gün batana dek sarayda sahlayıb, padşahın gözü gabağında dayandırdılar.

Garanlıg düşende padşah Murad'a dedi:

-İndi get, sabah seher tezden gelib emrime müntezir olarsan.

Murad:

-Baş üste- deyib saraydan çıhdı, evine teref yollandı. Murad gedenden sonra padşah da paltalarını deyişib sarayı terkeledi. O gelib, Murad'ın evine çatdı. Gonagların biri gelib biri gedirdi. Çalan, çağırın ohuyub oynayanların sesinden gulag tutulurdu. Murad gapıda durub gonagları gebül eleyirdi. Avradı da çörek hazırlayırdı. Murad eli çomaglı gonağını görüb tanıdı. - Gel, gel, senin geldiyin günden benimki padşahla düz getmir. Ancag o, öz emrleri ile benim açıg sürfemi bağlayabilmeyecek. O padşahdırsa, men de Pineçi Murad'am-deyib onu evin yuharı başına apardı.

Gonaglar yeyib içince padşahın üreyi döyünürdü, bu günkü gonaglığın hercini haradan tapdığını bilmek isteyirdi. Söhbət arasında macal tapıb Murad'dan soruşdu:

-Görünür, bu gün çoh adamı cerime elimişsen?

Pineçi Murad dedi:

-Heyr, heç bir neferi de cerime elememişem.

Padşah dedi:

-Bes, bu herci haradan aldın?

Pineçi Murad dedi:

-Padşahın hesabınadır.

Padşah dedi:

-Açıg danış, meni başa sal.

Pineçi Murad dedi:

-Bü gün padşahın adamları meni tutub saraya apardılar. Geyindirib sarayda sahladılar. Padşah meni ahşama kimi burahmadı. Garanlıg düşenden sonra evime getmeye icaze verdi. Men de pulsuz eve gelseydım, sürfem bağı galacagdı. Odu ki fikirleşib çare tapdım. Padşahın verdiyi gılncın tiyesini girov goyub pul götürdüm. Gonaglıg üçün ne lazımdırsa, alıb eve geldim. Sürfemi bezeyib gonaglarımı de'vet eledim. Çalgıcıları da çağırdım ki, meclisim şen keçsin.

Padşah dedi:

- Bes tiyesiz gılncıla padşahın yanına neçe gedecksen?

Pineçi Murad dedi:

- Evezine tahta tiye gayıtdırıp yerine salmışam.

O gece padşahın gözüne yuhu getmedi. Sabah Murad'a neçe divan tutacağını düşünürdü. O düşünürdü ki, sabah Murad onun suallarına ne cavab verecek, çetin veziyyetden neçe çıhacag?

Seher açılan kimi gonag öz yolu, Murad da öz yolu ile saraya getdiler. Murad gelib saraya çatanda bir neçe zencirli dustağın heyetde sahladığını gördü.

- Bu gün padşah getillere divan tutacagdır, deye Murad'ı heberdar elediler. Padşahın tahtı eyvanda guruldu, gırmızı paltar geymiş padşah gelib oturdu, acıglı nezerle vezire bahıb dedi:

- Getiller hazırdır mı?

Vezir dedi:

- Menim saray me'murum buradadır mı?

Murad o saat;

-Men emre müntezirem, deyib ireli geldi.

Padşah Murad'a dedi:

- Bu saat gabagda dayanmış dustağın boynunu vur. Murad padşahın emrini eşiden kimi düşündü, özünü itirmedi, tez dustağın yanına gelib elini gılcın destesine atıb dedi:

-Ey dustağ, senin günahın var mı, getilsen mi, ya yoh, bu mene mellum deyil. Padşah emr eleyir, men de onun emrine tabe olub, senin boynunu vururam. Eğer doğrudan da getilsen se, goy benim gılcım ülgüden de iti olub, senin başını bedeninden ayırsın. Yoh, eger günahın yohdusa, benim gılcım dönüb parça parça olsun.

Bunu deyib gılcını çekdi, dustağın boynunu vuranda gılcı sınıb iki parça oldu. O, üzünü padşaha tutub dedi:

-Ey padşah, bu adam getir deyilmiş. O mügessir olsaydı, benim gılcım tahtaya dönmezdi.

Padşah Murad'ın bu hazır cavaplığına, ağına, tedbirine e'tiraz elemeye söz tapmayıb dedi:

-Get, men seninle bacarabilmedim, yaşa, devran sür. Murad da evine geldi, pineçilikle meşgul oldu, ömr sürüb, devran keçirmeye başladı.

II.24.a.FONKSİYONLARIN TESPİTİ

1. Adaletsiz bir padişah ve pineçilikle geçinen Murad adına bir vardır.

A

2. Şah kılık değiştirip halkın arasına girer.

$T + \beta^1 \dots$

3. İçerden sohbet, eğlence sesleri gelen bir ev görüp, şaşırır. Misafir olarak içeri girer.

ξ (merak)

4. Şah izzet ikramla ağırlanır. Buna şaşırıp Murat'a işini sorar, Murat pineçi olduğunu söyler.

$\xi^1 \dots$

5. Şah saraya döndüğünde bir ferman çıkararak pineçliği yasaklar.

$A^{25} \dots$

6. Padişah ikinci günde kılık değiştirip, Murat'ın evine gider.

$T + \beta^1 \dots$

7. Şah yine güzelce ağırlanınca, Murat'a nasıl para kazandığını sorar. Murat evlerin önünü süpürerek pineçilikten daha çok kazandığını söyler.

$\xi^1 \dots$

8. Şah saraya dönünce süpürgeciliği yasaklar.

$A^{25} \dots$

9. Ertesi gün tekrar kılık değiştirip Murat'ın evine gider.

$T + \beta^1 \dots$

10. Yine çok iyi ağırlanınca, Murat'a ne iş yaptığını sorar. O da memur kıyafeti giyip yasaklara uymayanları parayla cezalandırdığını söyler.

$\xi^1 \dots$

11. Şah ertesi gün Murat'ı yakalatır.

$A^{25} \dots$

12. Şah, Murat'a yeni giysiler verip onu koruması yapar. Ancak Murat'a para vermez.

χ

13. Akşam kılık değiştirip Murat'ın evine gider.

$T + \beta^1$

14. Her zamankinden daha iyi ağırlanır. Nasıl olduğunu sorunca, Murat şahın verdiği kılıcı sattığını yerine tahta koyduğunu söyler.

$\xi^1 \dots$

15. Şah ertesi gün Murat'a huzuruna getirilen katilin boynunu vurmasını söyler.

D^1

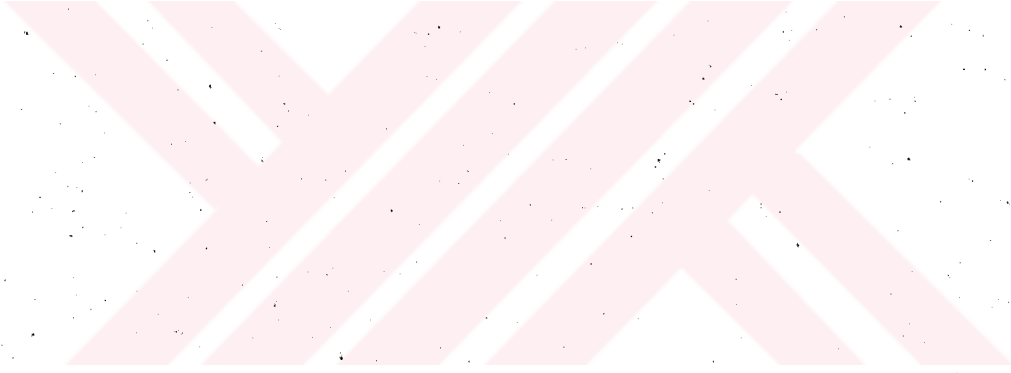
16. Tahta kılıcı adamın boynuna vurunca kılıç kırılır.

E^1 (olumsuz) + B^8

Murat bunu adamın günahsızlığına delalet ettiğini söyler.

17. Padişah Murat'ın hazır cevaplılığına, aklına ve azmine hayran olup onu serbest bırakır.

w³

II.24.b.MASALIN TAHLİLİ:

Tek hareketli ve tek kahramanlı bu masal, H-J ve M-N çiftlerinden hiçbirisini ihtiva etmemektedir.

Masal Kesitleri:

I. $\alpha [T^3 \beta^I \xi^1 A^{25} \dots] \chi T^3 \beta^I \xi^1 D^1 E^1 B^8 w^3$
[$T^3 \beta^I \xi^1 A^{25} \dots$]
[$T^3 \beta^I \xi^1 A^{25} \dots$]

III. BÖLÜM

III.1. SONUÇ

Ehliman AHUNDOV'un Azərbaycan Masalları-1 adlı iki ciltlik eserinin birinci cildindeki 24 masala birinci bölümde ana hatlarıyla açıkladığımız Propp metodunu uyguladık. Bu tez çalışmasından elde edilen sonuçlar şunlardır:

1. Masalların tahlilinde kullanılan temel fonksiyonların alt dallarına bir takım eklemelerde bulunduk. Bu eklemeler, masalların tahlilinde kullanılan asıl unsurları zenginleştirici niteliktedir. 11 ana fonksiyona 21 varyant ekledik. Eklenen varyantlar şunlardır:

KÖTÜLÜK FONKSİYONU İÇİN;

- Olağanüstü zulüm A^{25}
- İftira A^{26}
- Yaralama A^{VI}
- Sevgiliden zorla ayrılma A^{III}

BUYRUK FONKSİYONU İÇİN;

- Buyruğun yerine getirilmemesi δ^3

EVDEN UZAKLAŞMA FONKSİYONU İÇİN;

- Çocukarın evden uzaklaşması β^3

ARACILIK, BAĞLANTI FONKSİYONU İÇİN;

- Kahraman birisini aldatır B^8

BAĞIŞÇI FONKSİYONU İÇİN;

- İlahi sınama D^I
- Yarış D^1_1

BÜYÜLÜ NESNE FONKSİYONU İÇİN;

- Büyülü nesne bulumur F^V

- KÖTÜ KİŞİYLE MÜCADELE FONKSİYONU İÇİN;

- Kötü kişi aldatılır. H^5

DÜZMECE KAHRAMAN FONKSİYONU İÇİN;

- Düzmece kahraman yola çıkar Ex^1
- Düzmece kahraman kahramanı aldatır Ex^2
- Düzmece kahraman ödüllendirilir Ex^3
- Düzmece kahraman eve döner Ex^4
- Düzmece kahraman sınanır Ex^5

- Düzmece kahraman başarısız olur Ex⁶

ÖDÜL FONKSİYONU İÇİN;

-Kız kahramana verilir ancak evlenme olmaz w⁴

- İŞARET VEREN NESNELER FONKSİYONU İÇİN;

- İşaret veren nesne anlamlandırılır s¹

- İşaret veren bir olay gerçekleşir s²

CEZA FONKSİYONU İÇİN;

- Öç alınır U¹

2- Masalların Propp'un Masalın Biçimbilimi adlı kitabında açıkladığı temel yapılara uygun olduğu tespit edilmiştir.

3- Birinci bölümde Propp metodu hakkında bilgi verdikten sonra masalların içerdikleri fonksiyonlara göre sınıflandırılabilceğini söylemiştik. Bu sınıflandırmaya esas olan fonksiyonlar H-J (hainle mücadele- zafer) ve zor vazife- çözümü (M-N)dür. Masallar bu çiftlerden birisini veya her ikisini birden barındırmasına ve hiçbirisini barındırmamasına göre dörde ayrılıyordu. Bu çerçevede Azerbaycan masallarını bir tasnife tabî tutacak olursak sonuç şu şekilde gösterilebilir:

A. H-J Çiftini İhtiva Eden Masallar:

Zigem Şah'ın Masalı (4. Masal)

Semed'in Masalı (8. Masal)

Nesir ve Nesderen'in Masalı (9. Masal)

Bulud (12. Masal)

B. M-N Çiftini İhtiva Eden Masallar:

Şehzade ve Meleyke Hatun (2. Masal)

İlyas'ın Masalı (7. Masal)

Eloğlu (10. Masal)

İki Gardaş (15. Masal)

Anagız ve Gülnaz (17. Masal)

Avcı Mehmed (21. Masal)

Fersiz Oğul (22. Masal)

C. Hem H-J Hem De M-N Çiftini İhtiva Eden Masallar:

Kürt Hüseyin'in Masalı (1. Masal)

Vefalı At (3. Masal)

Melik Cümşüd'ün Masalı (6. Masal)

Gülağa'nın Masalı (13. Masal)

Reyhan Hanım'ın Masalı (14. Masal)

Tepegöz (18. Masal)

Ehmed Mirze (19. Masal)

İskender'in Karanlık Dünyaya Gitmesi (20. Masal)

D. H-J Ve M-N Çiftlerinden Hiçbirini Barındırmayan Masallar:

Şah Abbas Ve Üç Bacı (5. Masal)

İnciler Saçır Güller Açır (11. Masal)

Mehemmed Ve Münevver (16. Masal)

Son Pişmanlık Fayda Vermez (23. Masal)

Pineçi Murad'la Şah (24. Masal)

KAYNAKÇA

- AHUNDOV Ehliman, Azerbaycan Nağılları, Dövlet Neşriyatı, Bak ,1970
- AKDEMİR Rıza,  ocuklarımıza Masallar, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985
- ALANGU Tahir, Billur Köşk, Afa Yayınları, İstanbul, 1990
- ALPTEKİN Ali Berat, Bir Silifke Masalı: Ayı İle Kız, Türk Folklor , 2(22) Mayıs, 1981, 29
- ALPTEKİN Ali Berat, Bir Anamur Masalı: Beş Kız Beş Oğlan, Türk Folklor , 3(30) Ocak, 1982,28-29
- ALPTEKİN Ali Berat, Bulgaristan Türklerinden Derlenen Bir Masalın Motif Ve Tip Yapısı Ve Varyantlarının Mukayesesi, Türk Dünyası Araştırmaları, 2(16) Şubat, 1982, 163-175
- ALPTEKİN Ali Berat, Hayvan Masalları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991
- ALPTEKİN Ali Berat, Halk Hik yelerinin Motif Yapısı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997
- ARSLAN Ahmet Ali, Kuzey Doğu Anadolu Türk Ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2000
- BORATAV Pertev Naili, Zaman Zaman İçinde, Adam Yayınları, İstanbul, 1992
- BORATAV Pertev Naili, Az Gittik Uz Gittik, Adam Yayınları, Ankara,1969
- BORATAV Pertev Naili/ Yayına Hazırlayan: Muhsine HELİMOğLU, Masallar-1: Uçar Leyli, Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul,2001
- DENİZ Rasim, Kayseri Masalları, Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Yayınları, Kayseri,1996
- GÜNAY Umay, Türk Masallarında Propp Metodunun Uygulanması, 1. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974, 79-94
- GÜNAY Umay, Elazığ Masalları, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1975
- KARADAğ METİN- AKKAYA Mehmet, Kazdağı Masalları, Karşı Basın Yayınları, Ankara, 1997
- MAKAS Zeynelabidin, Türk Dünyasından Masallar, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2000
- PROPP Viladimir, Masalın Biçimbilimi, Bilim-Felsefe-Sanat Yayınları, İstanbul, 1985
- SEYİDOğLU Bilge, Erzurum Halk Masalları  zerinde Araştırmalar, Baylan Yayınları, Ankara, 1975
- ŞİMŞEK Esm , Bir Azerbaycan Masalının Motif Ve Tip Yapısı, Türk Folklor ,6(70) Mayıs, 1985,26-29
- ŞİRİN Mustafa Ruhi, Masal Atlası, İ  Yayıncılık, İstanbul,1998
- TEZEL Naki, İstanbul Masalları, Burhanettin Matbaası, İstanbul,1936
- Tezel Naki, Türk Masalları, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1985

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Sivas'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini değişik okullarda tamamladı. 2000 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliğinden mezun oldu. 2002 yılında Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalında halk bilimi üzerine yüksek lisans programına dahil oldu. Halen Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır.

